

Na odborné témy

K problematike sústavného vzdelávania

V celom aktuálnom dianí okolo kontinuálneho medicínskeho vzdelávania (CME) sa akosi pozabúda, že ide predovšetkým o edukáciu, od získania špecializácie až po odchod lekára do dôchodku, teda 35 – 40 rokov aktívneho pôsobenia. Zabúda sa na skutočnosť, že akýkoľvek zásah do vzdelávania je závažným celospoločenským rozhodnutím. Zmeny systému a náplne edukácie sú kontinuálnym a dlhodobým procesom, ovplyvňujú myslenie a konanie niekoľkých generácií lekárov, včítane výsledného dopadu na zdravotný stav populácie spôsobom, ktorý je v momente rozhodovania len ťažko odhadnuteľný. V prípade CME ide o komplexný problém – najmä riadenie procesu CME, výkon edukácie, kontrola plnenia podmienok CME, vytváranie podmienok pre nerušený výkon praxe a edukácie. Riešenie vyžaduje aktívnu účasť všetkých zainteresovaných a konsenzuálny prístup s určením kompetencií – riadiace orgány zdravotníctva, edukačné inštitúcie, reprezentácia lekárov – SLK, SLS, ASL SR, individuálni účastníci vzdelávania – zdravotníci (lekári, sestry, iní zdravotníckí pracovníci...), akceptácia zo strany odbornej verejnosti.

Záujem o CME prezentovaný SLK v posledných dňoch sa zrejme sústreďuje skôr na mocenské postoje, objavuje sa množstvo nejas-

ností. Pozabúda sa, že jadrom problému CME je prenos aktuálnych informácií z vedy a výskumu (na báze EBM), záverov a odborných odporúčaní do praxe lekára. Dopad CME na reálne konanie lekára, na zdravotný stav populácie poukazuje na problémy v efektívnosti edukácie (1), i v zaužívaných edukačných prístupoch. Zmeny do vzdelávania priniesol vývoj po roku 1990, problémom neboli konferencie odborných spoločností, ktoré mali svoj zabezhaný a odskúšaný prístup k vzdelávaniu, zodpovedajúci etickým a odborným nárokom na CME. Ale otáznym sa stal trend v rozšírení rôznych edukačných aktivít, s rozdielnym chápaním vzdelávania, občas problematický etický a odborný postup. Problémom sa stal i klesajúci záujem o účasť lekárov na edukačných podujatiach z rôznych dôvodov (2, 3, 4). Roku 1997 z iniciatívy ASL – vtedy ešte sekcie SLK – bol do praxe uvedený „Credit point system“ pre hodnotenie účasti lekárov v CME. Prvoradým cieľom v 1. fáze cyklu sa stalo podchytenie heterogénnych edukačných aktivít, šandardizácia prístupu k vzdelávaniu, vypracovanie odborných a etických kritérií pre ich konanie, snaha využiť priestor i pre riešenie organizačných a profesijných problémov lekárskeho stavu.

Dokončenie na str. 5

Z OBSAHU

Úvodník na aktuálnu tému

Odborné a vedecké práce

K problematike sústavného vzdelávania

Poznanie príčin a formy zlyhania farmakoterapie – krok k prevencii

Osteonekróza po protinádorovej liečbe vo svetle nových genetických aspektov

Diagnostika a liečba benígnej prostatickej hyperplázie

Problematika úrazů seniorů v České republice

Aktuálne otázky zdravotníctva

Lekári „Generácie Y“ – nový fenomén doby v SRN

Svetový a európsky rok boja proti bolesti: orofaciálna bolesť

Novoročné posolstvo prezidentky Svetovej lekárskej asociácie

Z histórie medicíny

Spomienka na Andrea Vesalia, zakladateľa modernej anatómie

Slovenská farmaceutická spoločnosť a PhMr. Vladimír Ján Žuffa

Odborné informácie

Medzinárodné ocenenie slovenského výskumu v oblasti elektrokardiológie

Spolok lekárov Košice: Funkčný renálny nálež v praxi všeobecného lekára

Slovenská akreditačná rada pre kontinuálne medicínske vzdelávanie (SACCME, n.o.)

Zmeny v organizačnej štruktúre Slovenskej lekárskej spoločnosti

Správy

X. sympóziu „Vývojové trendy v medicíne“

Právne okienko

Nový zákon o ochrane osobných údajov č. 122/2013 Z.z.

Zo života SLS

Uvedenie projektu Dvorana slávy

Štatút Dvorany slávy popredných osobností slovenskej medicíny

Blahoželáme

Kronika Monitoru medicíny SLS

Program odborných akcií

Program Spolku SL v Bratislave

Program odborných spoločností SLS január – jún 2014

Objednávka „Kalendár podujatí 2014“

Predstavujeme nové knihy

Pripomíname si 120 rokov od narodenia PhMra. Vladimíra Jána Žuffu (1893 – 1974), významnej osobnosti novodobej histórie slovenskej farmácie. Na jeho počesť Slovenská farmaceutická spoločnosť udeľuje ocenenie „Medailu Vladimíra Jána Žuffu“.

Zlepšenie
denných, nočných
a skorých ranných symptómov
CHOCHP⁽²⁾

Dávkovanie ráno a večer⁽¹⁾

Nová voľba liečby pre pacientov s chronickou obštrukčnou chorobou pľúc (CHOCHP⁽³⁾).

SKRÁTENÁ INFORMÁCIA O LIEKU

Bretaris Genuair 322 mikrogramov inhalačný prášok

Zloženie: každá dávka obsahuje 375 µg aklidíniumbromidu, čo je ekvivalent 322 µg aklidínia.

Pomocné látky so známym účinkom: každá dávka obsahuje 12,6 mg monohydrátu laktózy.

Terapeutické indikácie: bronchodilatancium na udržiavaciu liečbu na zmiernenie symptómov u dospelých pacientov s chronickou obštrukčnou chorobou pľúc.

Dávkovanie a spôsob podávania: odporúčaná dávka je jedna inhalácia 322 µg aklidínia dvakrát denne. Na inhalačné použitie.

Kontraindikácie: precitlivenosť na aklidíniumbromid, atropín alebo jeho deriváty, vrátane ipratropia, oxitropia alebo tiotropia, alebo na ktorúkoľvek z pomocných látok.

Klinicky významné upozornenia: Bretaris Genuair sa nemá používať pri astme.

Tak ako iné inhalačné liečby, aj podanie Bretaris Genuairu môže spôsobiť paradoxný bronchospazmus. Ak k tomu dôjde, liečba Bretaris Genuairom sa má ukončiť. Bretaris Genuair sa má používať s opatrnosťou u pacientov s infarktom myokardu počas predchádzajúcich 6 mesiacov, nestabilnou angínou pectoris, nedávno diagnostikovanou arytmiou počas predchádzajúcich 3 mesiacov alebo s hospitalizáciou počas predchádzajúcich 12 mesiacov z dôvodu srdcového zlyhania triedy III a IV podľa Newyorskej srdcovej spoločnosti. V súlade s jeho anticholinergickou aktivitou sa má aklidíniumbromid používať s opatrnosťou u pacientov so symptomatickou hyperpláziou prostaty alebo obštrukciou hrdla močového mechúra alebo glaukomom s ostrým uhlom.

Liekové a iné interakcie: súbežné podávanie aklidíniumbromidu s inými liekmi obsahujúcimi anticholinergiká sa neodporúča.

Gravidita: aklidíniumbromid sa má používať počas gravidity iba vtedy, ak očakávaný prospech preváži potenciálne riziká. **Laktácia:** rozhodnutie, či ukončiť dojčenie alebo či ukončiť liečbu aklidíniumbromidom, sa musí urobiť po zohľadnení prospechu dojčenia pre dieťa a prospechu dlhodobej liečby aklidíniumbromidom pre ženu. **Fertilita:** nepovažuje sa za pravdepodobné, že aklidíniumbromid podávaný v odporúčanej dávke ovplyvní fertilitu u ľudí.

Ovplyvnenie schopnosti viesť vozidlá a obsluhovať stroje: aklidíniumbromid nemá žiadny alebo má zanedbateľný vplyv na schopnosť viesť vozidlá a obsluhovať stroje. Výskyt bolesti hlavy alebo rozmazané videnie môže ovplyvniť schopnosť viesť vozidlá alebo obsluhovať stroje.

Nežiaduce účinky: najčastejšie boli bolesť hlavy, nazofaryngitída, sínusitída, kašeľ, hnačka. Ostatné nežiaduce účinky sú uvedené v Súhrne charakteristických vlastností lieku.

Držiteľ rozhodnutia o registrácii: Almirall, S.A., Barcelona, Španielsko

Spôsob výdaja lieku: viazaný na lekársky predpis

Pred predpísaním lieku oboznáňte sa, prosím, s úplnou informáciou o lieku v Súhrne charakteristických vlastností lieku.

Posledná revízia textu: máj 2013

Referencie: 1. Súhrn charakteristických vlastností lieku

2. Beier J. et al. COPD. 2013., 10 (4):511-522

3. Maltais F., Milot J., Ther Adv. Resp. Dis. 2012., 6 (6):345-361

Zastúpenie v SR: Berlin-Chemie AG, Palisády 29, 811 06 Bratislava

tel.: 02/5443 0730, fax: 02/5443 0724, e-mail: bchbratislava@bch-menarini.sk

Dátum výroby materiálu: január 2014

MONITOR MEDICÍNY SLS

Vydáva Slovenská lekárska spoločnosť

Šéfredaktor:

Prof. MUDr. Peter Krištúfek, CSc.
peter.kristufek@szu.sk

Vedúci odborný redaktor:

Prof. MUDr. Marián Bernadič, CSc.
marian.bernadic@fmed.uniba.sk

Tajomníčka redakcie:

PhDr. Želmíra Mácová, MPH
macova@sls.sk

Redakčná rada:

Doc. MUDr. Ivan Bartošovič, PhD., mim.prof.
bartosovici@mail.t-com.sk

Prof. Dr.h.c. MUDr. Ján Breza, DrSc.
janbreza@hotmail.com

Prof. Dr.h.c. RNDr. Jozef Čizmarík, CSc.
cizmarik@fpharm.uniba.sk

Prof. Dr.h.c. PhDr. Dana Farkašová, CSc.
dana.farkasova@szu.sk

Prof. MUDr. Jozef Glasa, CSc.
jozef.glasa@szu.sk

Doc. MUDr. Eva Gonçalvesová, CSc., FESC
eva.goncalvesova@nusch.sk

Prof. MUDr. Jozef Holomán, PhD.
jozef.holoman@szu.sk

Prof. MUDr. Štefan Hrušovský, PhD., Dr.SVS
stefan.hrusovsky@szu.sk

Prof. MUDr. Pavol Jarčuška, CSc.
jarcuska@gmail.com

MUDr. Elena Kavcová, PhD.
kavcova@fmed.uniba.sk

Prof. MUDr. Peter Kothaj, CSc.
pkothaj@nspbb.sk

Prof. MUDr. László Kovács, DrSc., MPH
kovacs@dfnsp.sk

Doc. MUDr. Zuzana Krištúfková, PhD.
zuzana.kristufkova@szu.sk

Prof. MUDr. Peter Kukumbeg, PhD.
peter.kukumbeg@kr.unb.sk

Prof. PharmDr. Ján Kyselovič, CSc.
kyselovic@fpharm.uniba.sk

Doc. MUDr. Jozef Marenčák, PhD.
marencak@ehs.sk

Prof. MUDr. Július Mazuch, DrSc.
mazuchj@zoznam.sk

prof. MUDr. Ján Murín, CSc.
jan.murin@sm.unb.sk

Prof. MUDr. Miroslav Mydlík, DrSc.
katarina.derzsiova@netkosice.sk

MUDr. Zuzana Némethyová, CSc.
zuzana.nemethyova@mail.t-com.sk

Prof. MUDr. Juraj Payer, CSc.
payer@ruzinov.fnspsba.sk

Prof. MUDr. Peter Pružinec, CSc.
peter.pruzinec@szu.sk

Prof. MUDr. Igor Riečanský, CSc.
kk_sekr@nusch.sk

Prof. MUDr. Jozef Rovenský, DrSc., FRCP
rovensky.jozef@nurch.sk

Prof. MUDr. Tibor Šagát, CSc.
sagat@dfnsp.sk

MUDr. Irina Šebová, CSc., MPH
irina.sebova@pe.unb.sk

Prof. MUDr. Stanislav Španík, PhD.
sspanik@ousa.sk

PharmDr. Dominik Tomek, MPH
tdmia@slovanet.sk

Prof. MUDr. Anton Vavrečka, CSc.
vavrecka@petrzalka.npba.sk

EV 4135/10

Redakcia: Monitor medicíny SLS

Slovenská lekárska spoločnosť,

Cukrová 3, 813 22 Bratislava

E-mail: secretarysma@ba.telecom.sk

IČO vydavateľa: 00178 624

Periodicita: dve dvojčíslo ročne

Dátum vydania: február 2014

Uzávierka č. 3-4/2014 bude 20. augusta 2014.

Grafická úprava a tlač:

Knihtlač Gerthofer, Struhárova 2, Zohor

www.gerthofer.sk

Na aktuálnu tému

Vážení čitatelia Monitoru medicíny, milí priatelia,

po problémovej jeseni nastáva čas na rokovanie s reprezentantmi Slovenskej lekárskej komory (SLK), ktorej predstavitelia boli za našej účasti dňa 10.12.2013 osobne pani ministerkou zdravotníctva a jej riaditeľmi príslušných sekcií upozornení na nutnosť zosúladenia Smernice SLK pre kontinuálne (sústavné) vzdelávanie lekárov na Slovensku s platnou legislatívou. Na poslednom stretnutí, ktoré SLK k predmetnej smernici zorganizovala dňa 12.12.2013 v kongresovej sále MZ SR, ubezpečil prezident SLK, MUDr. Marián Kollár celé auditórium o nutnosti rokovania so SLS o sporných aspektoch. Za Slovenskú lekársku spoločnosť (SLS) boli prítomní viceprezident prof. MUDr. Ján Breza, DrSc., riaditeľka sekretariátu SLS, PhDr. Želmíra Mácová, MPH a právnička SLS JUDr. Mária Mistriková, ktorí vyzvali predstaviteľov SLK na urýchléné riešenie dlhotrvajúceho problému, nakoľko dochádza k neustálej dezinformácii účastníkov sústavného vzdelávania lekárov o postupe pri uznávaní kreditov.

Je zarážajúce a smutné, že k chaosu sa pridávajú niektoré zdravotnícke médiá, ktoré v rámci povrchného videnia a hľadania bulvárnych senzácií predstavujú čitateľom tento rozpor ako hádanie sa zdravotníkov, kohútov na smetisku a ako správni Slováci za všetkým vidia len peniaze. Licitovanie na tému poplatkov pri pridelení kreditov kontinuálneho medicínskeho vzdelávania (CME) možno ukončiť vzájomnou dohodou. Dá sa vyčísliť, koľko finančných prostriedkov je potrebných na činnosť, bežnú réžiu a administratívu SACCME, medzinárodne uznávanej neziskovej organizácie, ktorá je národným partnerom Európskej akreditačnej rady pre CME (EACCME). Poskytovať kredity zadarmo by mohla iba tá osoba, ktorá to navrhla ako riešenie sporu (ZdN č.40/2013). SACCME má pravidelné ročné audity použitých financií, ktoré sú potrebné na jej prevádzku. Výsledky auditov sú zverejňované a možno do nich kedykoľvek nahliadnuť.

Zavedenie kreditov kontinuálneho (sústavného) vzdelávania bolo spoločným dielom SLK, SLS, Slovenskej zdravotníckej univerzity (SZU), Asociácie lekárskech fakúlt SR (ALF SR) a Asociácie súkromných lekárov SR (ASL SR). Vychádza z koncepcie Únie európskych medicínskych špecialistov (UEMS) a Európskej akreditačnej rady pre CME. V tomto roku by mali byť na úrovni EU prijaté nové kritériá kreditovania aktivít CME v EU a dokonca aj v USA a v Kanade. Zapojenie SR do systému prostredníctvom SACCME znamená vzájomné uznávanie kreditov CME prakticky v celom svete. Doterajšia činnosť SACCME a jej reprezentanti boli pri rokovaní v Bruseli vysoko a s uznaním hodnotení a získali si jednoznačnú podporu UEMS a EACCME. Preto naše postavenie v medzinárodnom kontexte by sme nemali oslabovať a už vôbec nie spochybňovať.

Viacerí kolegovia v exekutive lekárskej komory a lekárskej spoločnosti už vyjadrili svoje znepokojenie nad súčasným stavom. Našou spoločnou víziou by mala byť rovnocenná spolupráca všetkých zdravotníckych organizácií pri riešení neľahkých problémov v zdravotníctve. Významným signálom vzájomného porozumenia je deklarovanie spoločného stanoviska Prezídia SLS a Prezídia SLK k alarmujúcej situácii v oblasti povinného očkovania, ktoré podpísali obidvaja prezidenti. Vráťme sa k tradícii úspešnej spolupráce SLS a SLK v našich začiatkoch. Na skvelé osobnosti, ktoré boli v minulosti vo vedení SLK si chceme spomenúť ich uvedením do Dvorany slávy v budove sídla SLS - Dome zdravotníkov.

Želajme si, aby mali rovnako nezabudnuteľných nasledovníkov.

Váš Peter Krištúfek

Obsah Monitoru medicíny SLS č. 1-2/2014

Úvodník

Na aktuálnu tému
Krišťufek Peter

3

Na odborné témy

K problematike sústavného vzdelávania
Ján Gajdošík

5

Novoročné posolstvo prezidentky Svetovej lekárskej asociácie
Margaret Mungherera

6

Pôvodná práca

Poznanie príčin a formy zlyhania farmakoterapie
– krok k prevencii
Milan Kriška, Andrej Dukát, Ján Gajdošík

7

Problematika úrazů seniorů v České republice
Lidmila Hamplová, Anna Mazalánová,
Jitka Němcová, Karolína Moravcová, Soňa Jexová

25

Prehľadová práca

Osteonekróza po protinádorovej liečbe
vo svetle nových genetických aspektov
Lucia Géczová, Andrea Šoltýsová, Júlia Horáková,
Sabína Šufliarska, Beata Mladosičová

11

Diagnostika a liečba benígnej prostatickej hyperplázie
Jozef Marenčák

13

Odborné informácie

Medzinárodné ocenenie slovenského výskumu
v oblasti elektrokardiológie
Marián Bernadič

24

Svetový a európsky rok boja proti bolesti: orofaciálna bolesť
Marta Kulichová

27

Slovenská akreditačná rada pre kontinuálne
medicínske vzdelávanie (SACCME, n.o.)

34

Z histórie medicíny

Spomienka na Andrea Vesalia, zakladateľa modernej anatómie
Vladimír Bzdúch

28

Aktuálne otázky zdravotníctva

Lekári „Generácie Y“ – nový fenomén doby v SRN
Irina Šebová -Šedenková

29

Spolok lekárov Košice

XIX. vedecká pracovná schôdza Spolku lekárov v Košiciach:
Funkčný renálny nálež v praxi všeobecného lekára pre dospelých
Miroslav Mydlík

30

Právne okienko

Nový zákon o ochrane osobných údajov č. 122/2013 Z.z.
Mária Mistríková

32

Správy

Prezident SR Ivan Gašparovič
vymenoval vysokoškolských profesorov (2013)
TASR

33

X. sympóziu „Vývojové trendy v medicíne“
Michal Valent, Pavol Demeš

35

Organizačné informácie

Zmeny v organizačnej štruktúre Slovenskej lekárskej spoločnosti

34

Gratulujeme

Vysoké štátne vyznamenanie profesorovi László Kovácsovi
Rad Ľudovíta Štúra II. triedy udelený Jozefovi Rovenskému

35

36

Zo života SLS

Uvedenie projektu dvorana slávy
Peter Krišťufek

36

Predstavujeme pocty a ocenenia

Slovenská farmaceutická spoločnosť
a PhMr. Vladimír Ján Žuffa
Jozef Čižmárik

37

Štatút Dvorany slávy popredných osobností
slovenskej medicíny

37

Blahoželáme

Doc. MUDr. Tibor Urbánek, CSc. – deväťdesiatročný
Marián Bernadič, Peter Krišťufek, Helena Bernadičová, Želmíra Mácová

38

Akademik prof. MUDr. Ján Štefanovič, DrSc., osemdesiatpäťročný
Milan Nikš, Juraj Hanzen

38

K životnému jubileu prof. MUDr. Vladimíra Šefránka, PhD.
Ján Tomka, Roman Slyško, Peter Mondek

40

Kronika Monitoru medicíny SLS

Za MUDr. Imrichom Sečanským
Peter Krišťufek, Želmíra Mácová, Marián Bernadič

41

K úmrtiu univerzitného profesora MUDr. Pavla Handzu (1919-2013)
Igor Riečanský

42

Rozlúčili sme sa s doc. MUDr. Rozáliou Vrabelovou, CSc.
Vojtech Ozorovský

43

Navždy prerušená vitalita profesora Daniela Bartka
Peter Kukumberg

43

Odišiel vzácny lekár s rozumom a srdcom
– prof. Dr. h.c., MUDr. Ladislav Šoltés, DrSc.
Rudolf Pullmann

44

Odišiel MUDr. Dušan Michalička, PhD., MPH

45

Rozlúčili sme sa s prof. MUDr. Elenou Kukurovou, CSc.
Elena Ferencová, Marian Bernadič

46

Odišiel emeritný primár MUDr. Vladimír Pavlík, CSc.,
zaslúžilý lekár, chirurg, pedagóg, publicista, osobnosť Kysúc
Július Mazuch

47

Nedožitý deväťdesiaty profesor MUDr. Gustáva Čierneho, DrSc.
Marián Bernadič, Želmíra Mácová

48

Docent MUDr. Koloman Sobota, DrSc. (1927 – 2004)
Michal Valent

49

Predstavujeme nové knihy

Princípy chirurgie III
Marián Bernadič

50

Krahulec B., Fábryová L. et al.: Klinická obezitológia (2013)
Andrej Dukát

51

Michal Valent: „...priatelia moji, bol to iný čas...“ (2013)
Ingrid Brucknerová

51

Viliam Dobiáš: Volali ste záchranku? (2013)
Marián Bernadič

52

Blahoželáme jubilantom SLS v roku 2014
Redakcia

53

Program Spolku SL v Bratislave

60

Program odborných spoločností SLS
Január – jún 2014

62

Objednávka „Kalendár podujatí 2014“

61

Na odborné témy

K problematike sústavného vzdelávania

Ján Gajdošík

Ambulancia všeobecného lekára, Nové Zámky

Pokračovanie zo str. 1.

Ďalšími cieľmi boli vzostup účasti na edukačných aktivitách, ich priblíženie do regiónov, s postupným zvyšovaním náročnosti edukácie, posunom od pasívnej účasti k aktivite účastníkov. Pre spustenie systému bol zvolený 3-ročný cyklus, začínajúci sa 1. januárom 1998, v trvaní do 31. 12. 2000, II. cyklus hodnotenia prebehol od 1. 1. 2001 do 31. 12. 2005 (5). Preukázal schopnosť lekárskeho stavu riešiť problémy CME vo vlastnej kompetencii, bez zásahu a vplyvu riadiacich orgánov. Pozitívne reakcie kolegov, rozvíjajúca sa spolupráca SLK so SLS, ASLSR, SZÚ a LF, MZ SR skúsenosti s realizáciou sa stali podnetom pre konsenzuálny prístup k riešeniu CME, pre legislatívne podchytenie a rozšírenie na stavovské organizácie zdravotných sestier, farmaceutov a stomatológov. Skúsenosti potvrdili, že napriek pozitívne hodnotenému štartu kreditového systému v kompetencii SLK, je rozsah CME nad možnosťou jednotlivca, jednej organizácie, edukačnej inštitúcie či štátu (6). Dôležitý je konsenzus zúčastnených – MZ, LF, SZÚ, reprezentácia lekárov, potlačujúci možné snahy o monopol a nadradenosť kohokoľvek so zakotvením v legislatíve. Úlohou štátu je najmä vytváranie podmienok pre vzdelávanie a výkon praxe, zhodnotenie zdravotného stavu populácie, vyhodnocovanie dopadu CME na lekárov s korekciami podľa vývoja. Skutočný výkon vzdelávania je na bedrách edukačných inštitúcií – Slovenská zdravotnícka univerzita, lekárske fakulty a odborné spoločnosti SLS, prípadne ďalšie ustanovizne na princípe akreditácie. ASL SR je garantom riešenia profesijných problémov vzdelávania, kontrola plnenia podmienok CME je výlučne v kompetencii SLK.

Roku 2004 vyústila snaha o riešenie problematiky CME na základe skúseností a v súlade s európskymi odporúčaniami (7) do konštituovania Slovenskej akreditačnej rady pre CME – SACCME. Stalo sa tak konsenzom organizácií a inštitúcií participujúcich na CME: SLK, SLS, Únia lekárske fakulty, SZÚ, ASL SR (5). Vznik SACCME bol už od začiatku snahou o potlačenie výsadného postavenia kohokoľvek zo zúčastnených, znamenal ciele a systémové oddelenie riadenia edukácie, pridelenia kreditov, výkonu vzdelávania a kontroly plnenia podmienok kreditového systému. Pôvodný zakladateľ prof. Krišťák (z legislatívnych dôvodov nebola schodná iná cesta založenia) svojím podpisom už roku 2004 previedol právomoci na Správnu radu

SACCME, ktorá bola vytvorená zo zástupcov zakladajúcich organizácií. Tým, že sa stala neziskovou organizáciou, na rozdiel od akciovej spoločnosti Lekár nevytvára zisk. Poslaním SACCME je nezávislé hodnotenie, či dané podujatie spĺňa určené podmienky konania edukačnej aktivity, nie len jednoduchá administrácia žiadosti. Vznik SACCME zabezpečil tiež rozdelenie kompetencií:

- SACCME – pridelením kreditov vzdelávacím podujatiam osvedčuje, či daná aktivita spĺňa medzinárodne akceptované kritériá CME,
- edukácia – LF, SZÚ, SLS, prípadne iné inštitúcie na základe akreditácie,
- kontrola plnenia podmienok CME – výlučná kompetencia SLK.

Po konštituovaní riadiacich, kontrolných a výkonných orgánov SACCME (Správna a Dozorná rada, administratívny aparát) bol postupom času vypracovaný a zverejnený systém hodnotenia, registrácia prešla na elektronickú formu. SACCME sa roku 2006 stala členom Európskej akreditačnej rady pre CME – EACCME (8). Zo sponzorských prostriedkov boli vytlačené a na SLK doručené registračné kartičky (nikdy nepoužívané) s logom organizácií zakladajúcich SACCME pre každého člena SLK, ktoré boli pilotne vyskúšané na kongrese SLS. Po overení funkčnosti kreditového systému praxou a po všeobecnom akceptovaní v radoch odbornej verejnosti prišlo roku 2007 prekvapenie, SLK vystúpila zo SACCME a vytvorila druhé kreditujúce centrum. V priamom rozpore s pôvodným zámerom SACCME (konsenzus a rozdelenie kompetencií v CME) sa SLK sama nominovala do pozície organizácie, ktorá organizuje podujatia, udeľuje kredity, vzdeláva a kontroluje kreditový systém, čiže svojím spôsobom kontroluje samu seba. Takto vzniknutý stav priamo zakladá problémy vo vzťahu so zakladajúcimi členmi SACCME – SLS, Únia LF, SZÚ, ASL SR. Od tohto momentu sa napriek verbálnym ubezpečeniam o spolupráci rozvíja stupňujúci tlak požiadaviek SLK na SACCME, ktorý je našťastie vďaka pochopeniu odbornej verejnosti doteraz neúčinný. Skrytým cieľom by mala byť nepochybne likvidácia SACCME a prevzatie celej problematiky.

Záujem, ktorý prejavuje SLK o CME, je potešujúci, ale jej postoj zakladá zbytočný konflikt, obzvlášť v čase, ktorý väčšina lekárov chápe ako existenčné ohrozenie. Rozporuplnosť postoja SLK demonštruje dichotómia slov a činov – deklarovaná snaha o spoluprácu, v reálnom živote vyvrátená opakovaným oslovovaním organizátorov a garantov edukačných aktivít, predsedov

odborných spoločností oznamujúcim výlučnosť uznávania kreditov len z podujatí garantovaných SLK. Naposledy smernicou SLK prijatou na sneme, ktorá je podľa vyjadrenia právnikov MZ SR v priamom rozpore s platnou legislatívou. V smernici SLK predstavený návrh znamená presun všetkých kompetencií pod jej výlučnú právomoc a odstránenie konsenzuálneho rozhodovania SACCME. Prijatá bola jednostranným aktom, bez predchádzajúcej diskusie a snahy o konsenzus oslovením prirodzených partnerov v problematike CME, ktorými sú MZ SR a zakladajúci členovia SACCME. Tieto aktivity zbytočne dezorientujú verejnosť, ktorá nechápe, prečo je nevyhnutné strácať čas nič neprinášajúcim konfliktom, prečo sa nedá venovať skôr koncepčným problémom CME, prečo funkčný a zabehnutý systém kreditácie musel nadobudnúť duplicitu v SLK. Potvrdením funkčnosti v SACCME zabehnutej kreditácie je i skutočnosť, že prakticky celý systém bol prevzatý orgánmi SLK, iba sa zmenilo logo. Typickým pre dnešné postoje SLK je paradox, že na začiatku kreditového systému bola snaha SLK potlačiť monopol štátu a preukázať schopnosť spolupráce, kým dnes zažívame opačný postup – snahu o monopolné ovládnutie CME.

Symptomatická je rozdielnosť v prístupe. Zo strany SACCME pretrvávajúca snaha nájsť konsenzus v riešení komplexnej problematiky CME a hľadať naďalej odborne podložené riešenia. Možnosť odbornej diskusie otvára i na medzinárodnej scéne, prezentáciou problematiky v odborných publikáciách, na konferenciách doma i v zahraničí (napr. každoročne UEMS a EACCME, Brusel 2007–2010, Onkologický kongres Berlín, 2009) (6).

V súčasnosti platí legislatívne určené vydanie písomného potvrdenia o účasti na podujatí. Napriek tomu akceptujeme, že automatizácia zberu kreditov je logická perspektíva pri prechode elektronickej karty lekára na podujatí cez čítacie zariadenie na vzdelávacích podujatiach. Ale to sa týka iba účasti na danom podujatí, priznajme, že v plnom rozsahu dnes nefunguje ani v zahraničí. Pre hlásenie ďalších údajov o CME (publikácie, prezentácie, školiace akcie, účasť na kongresoch v zahraničí, atď.) bude aj naďalej platné písomné potvrdenie. Samozrejmosťou podmienkou je možnosť internetového kontaktu s databázou SLK, do ktorej by účastníci vzdelávania mohli dopĺňať všetky svoje vzdelávacie aktivity. Už v novembri 2010 sme dohodli formát prenosu údajov z registra SACCME do registra SLK umožňujúci elektronické načítanie kreditov v novom edukačnom cykle (zápis rokovania a záverov je k dispozícii).

Pre riešenie závažnej problematiky edukácie je žiaduca spoločná diskusia, ujasnenie stanovísk a zlepšovanie podmienok v CME. Dezorientovanie účastníkov CME, organizátorov a garantov podujatí vznikom ďalšieho kreditujúceho centra a zasielaním „pastierskych“ listov, jednostrannými vyhláseniami, smernicami neprospeje ničomu a nikomu. Pre riešenie CME sú dôležité

skúsenosti, zhodnotenie situácie, rozhodovanie zodpovedajúce možnostiam SR a trendom v EU (8). SACCME má od svojho vzniku jednoznačnú tendenciu neprenášať problém smerom k verejnosti, ale doriešiť situáciu konsenzom, okrúhlym stolom zúčastnených, najlepšie v gescii MZ SR. Dohoda zúčastnených je potvrdením ich dobrej vôle, vhodné je následné podporenie legislatívou rešpektujúcou dosiahnuté dohody, ktorá by zne-možnila rôzne výklady.

Záver

Skúsenosť s transformáciou zdravotníctva po roku 1990 potvrdzuje, že ak začínajú chýbať odborné argumenty, prichádza k „napínaniu svalov“, diskusia prestáva byť vecnou, posúva sa „ad personam“. Príklady zrejme i v stanoviskách SLK. Skúsme sa teda vrátiť k odbornému jadrú problému, viesť diskusiu „ad rem“ – CME a jeho riadenie. Podobne ako spoločenská zmluva o organizácii štátu, ktorá vznikla z vôle občanov po roku 1990, platila aj pre reprezentáciu lekárov nepísaná dohoda o demonopolizácii systému zdravotníctva, o rozdelení kompetencií v zdravotníctve: SLK – stavovské funkcie, SLS a odborné spoločnosti neinštitucionálne formy vzdelávania, „guideline“, profesijné organizácie – problémy profesie lekárov, edukácia – LF, SZU prípadne iné inštitúcie na báze akreditácie. Je najvyšší čas položiť si otázky:

- Platí toto rozdelenie kompetencií ešte dnes?
- Ak áno, prečo je potom problémom konsenzuálne rozdelenie zodpovedností a spolupráca v CME medzi SLK, SLS, ASL SR, SZU a LF?

- Čo vlastne bolo dôvodom pre vystúpenie SLK a vytvorenie paralelného systému kreditácie so všetkými (organizačnými, technickými, ekonomickými) problémami jeho kreovania uvádzanými (citujem z nedávneho listu SLK) s „ne-malými“ a zrejme duplicitnými nákladmi?
- Alebo je vhodné po 20 rokoch transformácie spoločnosti otvoriť diskusiu v lekárskej pospolitosti a povedať si – čo sú dnes v systéme zdravotnej starostlivosti stavovské funkcie a kompetencie, aké je miesto a poslanie odborných spoločností, čo sú to profesijné záujmy lekárov a ako ďalej s edukáciou?
- Kto je vlastne v podmienkach SR zodpovedný za celý komplex problematiky CME, ak nie MZ SR? Nezačína dnes absentovať systémové vytváranie podmienok pre nerušený výkon praxe a edukáciu (vzdelávanie, zvyšovanie kvality a osobnostných daností zdravotníkov)?
- SACCME vznikla ako optimálne riešenie problémov CME v podmienkach SR na základe slobodného rozhodnutia jej zakladateľov – SLK, SLS, SZU, Únie LF, ASL SR. Postupom času sa kreditový systém predstavovaný SACCME stal plne funkčným, nadobudol všeobecne akceptované postavenie v systéme vzdelávania, dôveru v radoch odbornej verejnosti, akceptáciu riadiacich orgánov zdravotníctva, pozitívnu odozvu v Európe. Záleží len na rozhodnutí SLS, Únie LF, SZU, ASL SR – zakladateľov a súčasných SACCME a riadiacich orgánov zdravotníctva, či uprednostnia konsenzus v CME s rozdelením kompetencií zodpovedajúcom miestu a poslaniu zúčastnených orga-

nizácií, inštitúcií, alebo budú tolerovať dominantné postavenie jednej organizácie – SLK, s prebratím riadiacich, výkonných, hodnotiacich, kontrolujúcich kompetencií v CME.

Literatúra

1. Kriška, M., Wawruch, M., Ďurišová, A., Hudec, R., Szalayová, A.: Audit terapie antibiotikami v ambulantnej praxi - možnosti v SR. *Interná Med.*, 3, 2003, č. S3, s. 16S – 20S.
2. Kováč, A.: Ďalšie vzdelávanie lekárov na Slovensku a jeho organizácia. *Med. Monitor*, 4, 2007, s. 22 – 24.
3. Gajdošík, J.: Bodové hodnotenie odbornej prípravenosti lekára na poskytovanie ZS v privátnej praxi. *Konzílium*, 2, 2001, č. 1, s. 16 – 17.
4. Gajdošík, J.: Hodnotenie spokojnosti s edukačnými aktivitami SLK. *Konzílium*, 3, 2001.
5. Gajdošík, J.: Credit point system v SR – skúsenosti so zavedením. *Konzílium*, 3, 2007, s. 17 – 18.
6. Krištufek, P., Gajdošík, J.: 12 rokov kontinuálneho medicínskeho vzdelávania na Slovensku. *Vnitr. Lék.*, 56, 2010, č. 7, s. 686 – 689.
7. Harvey, L.: Continuing Medical Education and Professional Development in Europe. UEMS, Brussels, 2008, 74 s.
8. Fras, Z., Destrebek, F. a spol.: Building on solid foundations to improve specialist healthcare for European citizens, UEMS, Brussels, 2008, 72 s.

Do redakcie došlo 22. 12. 2013.

Novoročné posolstvo prezidentky Svetovej lekárskej asociácie

Dovoľte, aby som začala tým, že vám všetkým gratulujem k dosiahnutým výsledkom a úspechom. Ďakujem Vám za neustálu a všestrannú podporu Svetovej lekárskej asociácie.

Pri prechode do Nového roku musíme my lekári aj naďalej plniť našu úlohu pri presadzovaní práva na zdravie pre tie spoločnosti, ktorým slúžime a samozrejme najmä pre tých najviac znevýhodnených. Bez ohľadu na to, kde žijeme, sú medzi nami ľudia, ktorí nemajú prístup k zdravotnej starostlivosti. Našou zodpovednosťou a úlohou je zasadzovať sa za to a zabezpečovať, aby naše zdravotnícke systémy boli natoľko silné, aby sa dosiahlo všeobecné pokrytie poskytovania zdravotnej starostlivosti. Významným priestorom pre túto úlohu sú sociálne determinanty zdravia, teda podmienky, v ktorých sa ľudia rodia, vyrastajú, žijú a pracujú. Základné princípy lekárskej

etiky sú i naďalej súcitnosť, kompetencia a profesionálna autonómia. Každý lekár sa preto musí zasadzovať za kvalitné medicínske vzdelanie, dodržiavanie najvyšších možných etických štandardov a tiež starostlivosť založenú na dôkazoch. Pri oslavách Nového roka myslíme na lekárov, ktorí pôsobia v krajinách ako Sýria, Somálsko, Izrael, Palestína, Turecko atď., ktorí bojujú za zabezpečenie prístupu k zdravotníckej starostlivosti v ťažkých podmienkach, pričom často riskujú život svoj či život svojich rodín.

Svetová lekárska asociácia aktívne spolupracuje s mnohými partnermi na projekte Medzinárodného výboru Červeného kríža „Zdravotnícka starostlivosť v nebezpečnom prostredí“ pri presadzovaní ochrany zdravotníckych zariadení a zdravotníkov v oblastiach ozbrojených konfliktov a iných ohrození. Ako lekári a národné lekárske asociácie sme súčasťou komunity, ktorá zdieľa uvedené obavy. Musíme za-

bezpečiť dodržiavanie etických princípov, zdokumentovať a hlásiť incidenty, podporovať našich kolegov, ktorých životy sú ohrozené a spolupracovať pri zabezpečovaní ochrany zdravotníckych zariadení, sanitiek a zdravotníkov v prípadoch ozbrojených konfliktov a iných ohrození.

Svetová lekárska asociácia bude i naďalej plniť svoju úlohu pri presadzovaní práva lekárov na výkon svojej profesionálnej autonómie a práva na poskytovanie kvalitnej zdravotníckej starostlivosti, ktorú si vyžadujú ich pacienti a komunity,

Na záver roka 2013 Vám a Vaším rodinám želim príjemné sviatky a v novom roku 2014 veľa zdravia a úspechov.

Dr. Margaret Mungherera
Prezidentka Svetovej lekárskej asociácie

THE WORLD MEDICAL ASSOCIATION, INC.
L'ASSOCIATION MEDICALE MONDIALE, INC.
ASOCIACION MEDICA MUNDIAL, INC.

Pôvodná práca

Poznanie príčin a formy zlyhania farmakoterapie – krok k prevencii

Milan Kriška, Andrej Dukát¹, Ján Gajdošík²

Ústav farmakológie a klinickej farmakológie LF UK, Bratislava,

¹II. interná klinika LF UK a FN, Bratislava,

²Ambulancia všeobecného lekára, Nové Zámky

Súhrn

Poznanie príčin a foriem nedosiahnutia terapeutických cieľov – zlyhania farmakoterapie umožňuje vykonávať preventívne kroky na zlepšenie zdravotnej starostlivosti. Cieľom článku je analýza príčin zlyhania farmakoterapie na základnej úrovni. Poukazuje sa tu na niektoré spôsoby odstraňovania príčin zlyhania farmakoterapie a možnosti systematického riešenia – najmä preventívne – v krajinách s vyspelým zdravotníctvom a v Európskej únii. Zefektívnenie komunikácie pri farmakovigilancii – dohľad nad bezpečným používaním liekov prinášajú európske pravidlá GVP – Správna prax vo farmakovigilancii, ktoré boli prijaté EÚ 21. júna 2012.

Kľúčové slová: zlyhanie farmakoterapie, príčiny, bezpečnosť liekov, farmakovigilancia, GVP – Správna prax vo farmakovigilancii.

Úvod

Farmakoterapia zlyháva (ZFT) vtedy, ak sa nedosiahnu terapeutické ciele v požadovanom čase. **Úvodom sa však patrí spýtať: Je zlyhanie farmakoterapie časté?**

Na otázku o frekvencii ZFT je vhodná podmienená odpoveď, že pravdepodobne áno. Je o tom množstvo nepriamych dôkazov – ale priame výsledkové štúdie nie sú k dispozícii. Presné čísla najmä u nás zatiaľ neexistujú z viacerých dôvodov. Riziko liekov sa väčšinou v súčasnosti vyjadruje počtom nežiaducich účinkov (NUL), nežiaducich udalostí (NU), ako relatívne riziko intervalom RR (relative risk), ale prichádzajú aj novšie ilustratívnejšie parametre, ako je **NNT (number need to treat)**, **NNH (number need to be harm, t. j. počet prípadov, aby sa objavil škodlivý efekt)** (1). Vzhľadom na nízku aktivitu monitorovania NÚ profesionálmi – lekármi a farmaceutmi, ktorá sa v lepšom prípade pohybuje v rozmedzí 1 – 2 % (viac napovedia údaje UMC – WHO na www.who.int) (2). Skutočný počet nežiaducich udalostí – prípadov akéhokoľvek poškodenia možno zatiaľ len odhadnúť. Omyly, ktoré jednoznačne prispievajú k ZFT, sa hlásia v našom prostredí sporadicky, možno sa o nich informovať jedine z dobre vedenej dokumentácie, čo je nie všade pravidlom. Samostatný segment dôležitých informácií tvoria prípady zlyhania terapie evidované u nás v databáze ÚDZS. Existujú výrazné rozdiely medzi regiónmi. Korigované údaje o ZFT sa v databázach nepublikujú. Tvrdým parametrom pre určenie závažnosti ZFT je súčasné hodnotenie mortality, resp. morbiditu v súvislosti so zlyhaním terapie. Týmto údajmi väčšinou disponujú

poistovne, ale ich dostupnosť a pravidelné zverejňovanie sú obmedzené. Jednu z možností zdrojov všeobecných informácií demonštruje koeficient vyjadrený počtom úmrtí za 1 rok v populácii 100 000 obyvateľov (letality score). Aj keď nejde v pravom zmysle o zlyhanie farmakoterapie, údaje môžu mať stimulačný podnet na investície do serióznych projektov ZS. Pre ilustráciu rizika vo všeobecnosti v komparácii s niektorými liekmi v rôznych situáciách môže poslúžiť orientačná tabuľka upravená z publikovaných dát poisťovní a iných zdrojov (tab. 1).

Tabuľka 1.
Fatality risk – počet úmrtí/rok/100 000 osôb.

Riziko vyjadrené koeficientom aktivity	
Príklady:	
administratívna práca	0,6
cestovanie vlakom	0,11
cestovanie autom	11 (Anglicko)
Lieky (používanie podľa SPC):	
vakcína S	0,007
antihistaminiká H1	2,8
aspirín preventívne 100 mg	10,4
klozapín	35
rofekoxib	76!!
Šport:	
plávanie	0,88
bycikel	2,9
horolezectvo v Himalájach	1 300

Zdroj: Insurance company

Vie sa, že **častotou zlyhania je variabilná, pôvodom multifaktorová**. Analýza má prispieť predovšetkým pre efektívnu prevenciu zlyhania liečby, čo azda najviac prispieje k zvyšovaniu kvality zdravotnej starostlivosti.

EÚ (Európska únia) v tomto smere urobila niekoľko **systémových opatrení**. Posledným je prijatie a publikovanie zásad farmakovigilancie vo „vestníku“ EÚ 21. júna 2012 ako GVP (Good pharmacovigilance praxis) (3) – Správna prax vo farmakovigilancii. Je to analogické zásadám SKP – správnej klinickej praxe (ďalej SLP, SVP), s ktorými medicína pracuje v rámci hodnotenia a udržateľnosti kvality už viac desaťročí. Certifikované pracoviská na kvalitu majú zaručiť zefektívnenie ZS s prínosmi pre pacienta. O to pôjde aj pri GVP, zatiaľ je otvoreným systémom pre zmeny a na viacerých kapitolách sa v rámci EMA (Európska lieková agentúra) (4) pracuje a sú k dispozícii na oponovanie a uplatnenie plauzibilných zmien. Priebežne sa pracuje na indikátoroch kvality GVP, kde okrem počtu hlásených NÚL pôjde aj hodnotenie ich kvality formou stanovovania miery kauzality (bližšie ciele monografie z prostredia UMC, WHO, CIOMS, EMA, dostupné www.who.int).

Prevencia zlyhania

V prvom rade by nemalo ísť len o neefektívnu administratívnu evidenciu, napr. umeľým stimulovaním cez hlásenie NÚL, príkazmi z MZ alebo iných nadriadených štátnych inštitúcií. Opatrenia by mali byť také, aby boli súčasťou bežnej klinickej praxe a aby vychádzali z presvedčenia lekára, jeho prirodzenej zodpovednosti vyplývajúcej z charakteru povolania (5, 6).

Efektívna prevencia zlyhania, alebo znížovanie výskytu zlyhania, závisí v prvom rade od schopnosti analyzovať príčiny zlyhania. Na ich dôkladnú analýzu často býva veľmi málo času, ako je to napríklad pri resuscitácii, šoku a pod. Pri zlyhavaní štandardného postupu vzhľadom na faktory pacienta treba individuálne meniť terapiu v zlomkoch času podľa stavu vitálnych funkcií pacienta.

Pretrvávajúce odstrániteľných príčin zlyhania znemožňuje uskutočniť racionálnu zmenu v terapeutickom postupe.

Všeobecná charakteristika príčin zlyhania

Príčiny zlyhania skupinovo možno rozdeliť podľa pôvodu na viac skupín s množstvom variácií, ako je na prvom mieste:

• **Nesprávna diagnóza.** Pochybenia vznikajúce v procese ZS na úrovni diagnózy. Zdôrazňuje sa to aj na portáli Medscape apríl 2013 (7), zahrňuje nesprávny postup a algoritmus vyšetrovaní, chybné výsledky laboratórnych vyšetrovaní, nesprávny odber a transport biologického materiálu. Ďalšie detailné poznanie príčin je úlohou diferenciálnej diagnostiky často aj na inom mieste kvalifikovaným odborníkom.

- Problémy v dispenzarizácii liekov – dostupnosť kvalitných liekov (napr. z legislatívnych dôvodov, lokálnych príčin a pod.).
- Problémy pri transporte, uschovávaní (použitie expirovaných, nesprávne uskladnených liekov, skôr z chyby pacienta).
- Nesprávny výber lieku aj pri správne určenej diagnóze.
- Vznik rezistencie (najčastejšie antiinfekčné lieky, cytostatiká, ale vzniká aj pri iných liekoch).
- Zmeny na úrovni receptorov pre väzbu liečiv, ako je napr. fenomén tachyfyliaxie, „down regulácie“ (zníženie citlivosti a počtu receptorov napr. pri farmakoterapii astmy betaadrenergomimetikami, ako sú salbutamol, salmeterol a pod.), keď klesá ich účinnosť. Podobne existuje „up regulácia“ – čo je opačný pochod a vysvetľuje časté úmrtia na infarkt myokardu, hypertenznú krízu po vynechaní betaadrenergolytik. Je dokázané, že po terapii betaadrenergolytikami stúpa počet ich receptorov.
- Výskyt závažných nežiaducich účinkov, ktoré neumožňujú pokračovať v zvolenej terapeutickú schému.
- Výskyt interakcií, ktoré môžu vzniknúť (náhle, bezprostredne po použití liekov, alebo postupne, s odstupom času, najčastejšie sú na farmakokinetickom podklade, inhibíciou, resp. indukciou metabolizmu interagujúcich liekov).
- „Non adherencia“ (non compliance) – presnejšie nízka alebo nulová adherencia k ordinovanému farmakoterapeutickému postupu.
- Omyl na rôznych úrovniach farmakoterapie.

Vyhodnocovanie omylov patrí z hľadiska zvyšovania kvality farmakoterapie medzi prioritné indikátory úrovne zdravotnej starostlivosti. Mimoriadnu pozornosť vzbudili výsledky štúdie „Quality and Safety“ publikovanej v Br. Med. J. 22. apríla 2013 on line (8), kde sa konštatuje, že v období 1986 –

2010 boli príčinou smrti najpravdepodobnejšie v 40,9 % diagnostický omyly, iné chyby tvorili 23,9 %. Podrobnejšia analýza diagnostických omylov odhalila, že až 54 % prípadov patrilo k neschopnosti určiť správnu diagnózu (failure to diagnose), 19,9 % prípadov bolo s oneskorenou dg a len 9,9 % prípadov patrilo „nesprávnej (wrong) diagnóze“. Ak sa výsledky štúdie premietli do nákladov za liečbu, tvorili až 35,5 % (tab. 2).

Na začiatok je jedným z príkladov nesprávneho dávkovania aj prípad evidovaný v databáze ÚDZS (Úrad pre dohľad nad zdravotnou starostlivosťou). **Poskytujeme neupravený autentický záznam z databázy ÚDZS.**

Zistené skutočnosti pri výkone dohľadu

Od roku 2006 bola pacientka liečená v **endokrinologickej ambulancii** (ošetrojúci lekár) **pre eufunkčnú difúznú imunogénnu strumu (Hashimotovu tyreoiditídu)** supresnou izohormonálnou liečbou – Euthyrox 25 ug denne. Pri kontrolnom vyšetrení **11. 1. 2010** so záverom: Struma diffusa imunogenes nontoxica – bez progresie sa odporúčalo pokračovať v supresii. V zdravotnej dokumentácii je zaznamenané: „Terapia: Euthyrox 25 ug, tbl. 100x25 ug, 1x1, 2/duas“. **Na lekárskom predpise (11. 1. 2010) je napísané: „Euthyrox á 75 ug, Exp. orig. No II (duas), DS 1 tbl. d.“** Pacientka bola objednaná na kontrolné vyšetrenie na 7. 6. 2010. Dňa **7. 6. 2010** pri kontrolnom vyšetrení pacientka uviedla, že v poslednom čase má častejšie búšenie srdca, v januári jej v lekárni vydali Euthyrox 75 ug. Pre začínajúci tremor v máji si sama znížila dávku na ½ tbl. denne. Objektívne vyšetrenie – TK 120/80 Torr, pulz 70/min reg., psychomotorika primeraná, pokožka nespotená, fyzikálne kompenzovaná, akcia srdca pravidelná, ozvy ohraničené... tremor neprítomný, štítna žľaza... tuhoelastická, ohraničená, pokojná, nebolestivá, krčné lymfatické uzliny nehané. Záver: Struma diffusa

imunogenes nontoxica – bez progresie. Vykonané bolo usg krku a odber na laboratórne vyšetrenia (výsledky 9. 6. 2010 – FT3 16,0 pmol/l, FT4 38,1 pmol/l, TSH menej ako 0,010 mIU/l). Odporúčené bolo pokračovať v supresii, terapia – Euthyrox 25 ug, tbl. 100x25 ug, 1x1 a skonzultovať výsledky. Pacientka podpísala poučenie a informovaný súhlas. Pacientka sa informovala o výsledkoch telefonicky až **7. 2. 2011**. Lekár odporučil okamžité vysadenie Euthyroxu a kontrolné vyšetrenie nasledujúci deň ráno, event. podľa stavu ihneď. Dňa **9. 2. 2011** bola pacientka vyšetrená v ambulancii **všeobecného lekára** pre **silné búšenie srdca, tremor a nepokoj**. Pre podozrenie na predávkovanie Euthyroxinom sa zrealizoval odber na laboratórne vyšetrenia a **ekg sínusová tachykardia**. Pacientka prišla na vyšetrenie k lekárovi **10. 2. 2011** s výsledkami laboratórnych vyšetrení (z 9. 2. 2011) – FT3 41,60 pmol/l, FT4 63,77 pmol/l, TSH 0,010 mIU/l, ATG 141,03 IU/ml, TPO 2022 IU/ml. Subjektívne udávala, že sa necíti dobre, schudla 9 kg, je roztrásená a nervózna, nadmerne sa potí, zadýchava sa. Objektívne vyšetrenie – TK 120/80 Torr, pulz 110/min reg., psychomotorika zjavne zvýšená, psychomotorický nepokoj, pokožka spätená, fyzikálne kompenzovaná... tachykardia 110/min, reg., ozvy ohranič. akcentované... tremor prstov rúk prítomný bilat... štítna žľaza sa zdá väčšia, difúzna struma, pulzuje, bez víru a šelestu, tuhoelastická, ohraničená, nebolestivá, krčné lymfatické uzliny nehané. Vykonané bolo usg krku. Diagnostický záver: **Struma diffusa imunogenes – mierna progresia, Hashitoxikóza – Hypertyreóza**. V liečbe bol vysadený Euthyrox, ordinované – Thyrozol 10 mg, 3x2 tbl., Trimepranol 10 mg, 3x1/2 tbl., Magné B6. Odporúčené kontrolné odbery FT3, FT4, TSH, ARSH a krvný obraz + dif. o mesiac, kontrola v endokrinologickej ambulancii s výsledkami (koncom marca 2011).

Na posudzovaní správnosti poskytnutej zdravotnej starostlivosti v rámci výkonu dohľadu sa podieľal špecialista z odboru endokrinológie.

Zistené nedostatky pri výkone dohľadu: dňa 11. 1. 2010 bol ošetrojúcim lekárom nesprávne predpísaný Euthyrox á 75 ug, odporúčené dávkovanie 1 tabletky denne.

Odborné zdôvodnenie: predpísaný Euthyrox á 75 ug (odporúčené dávkovanie 1 tabletky denne) napriek tomu, že v zdravotnej dokumentácii z toho istého dňa je uvedené – terapia: Euthyrox á 25 ug, dávkovanie 1x1. Užívaním Euthyroxu á 75 ug došlo u pacientky k predávkovaniu, čo sa prejavilo častejším búšením srdca.

Záver

Uvedenými nedostatkami bolo porušenie ustanovenie § 4 ods. 3 zákona č. 576/2004

Tabuľka 2. Typy chýb v cykle preskripcia a podávanie lieku ako príčina zlyhania farmakoterapie.

Typ chyby	% výskytu	Poznámka
Vynechanie lieku	27,9	„abstinenčný syndróm“, viaceré lieky
Nesprávna veľkosť dávky	20,8	
Neautorizovaný liek	13	neregistrovaný
Preskripčný omyl	12,1	
Chybné časovanie	7,1	
Extradávka	6	predávkovanie
Nevhodná príprava	4,4	
Nesprávna lieková forma	1,8	
Nesprávna cesta	1,8	inj., per os, inak
Nesprávna administratívna technika	1,5	dokumentácia

Upravené podľa 5.

Z. z.

V krátkom komentovaní prípadu možno vysloviť len údiv nad „zábudlivosťou“ lekára oboznámiť pacientku s výsledkami svedčiacimi o predávkovaní levotyroxínu. Neprimerané dávky pritom sprevádzala jasná klinická symptomatológia pacientky. Treba pripomenúť, že lekár predpísal inú silu lieku, akú uviedol na základe vyšetrenia v dokumentácii. Ide o kumuláciu chýb, dôvod, prečo takto konal lekár špecialista, nie je známe, lebo ani komora, resp. patričný orgán zrejme neurobil analýzu, ktorá by v budúcnosti pomohla predchádzať podobným pochybeniam.

Na margo prípadu

Všeobecné zásady správnej klinickej praxe (SKP) však hovoria, že:

- monitorovanie priebehu liečby hodnotením klinických, laboratórnych, prístrojových ukazovateľov zdravotného stavu je nedeľiteľnou súčasťou „individuálnej farmakoterapie“.
- Včasnosť zmeny dávkovania pri zistení predávkovania alebo poddávkovania.
- Zhodnotiť faktory ovplyvňujúce dávkovanie suplementárnej terapie a prispôbiť to dávkovej schéme.
- Efektívne komunikovať s pacientom.
- Dokumentovať vynútené zmeny farmakoterapie.

Omyly (Errors in therapy)

Poznaním ich príčin sa vytvárajú predpoklady úspešnej prevencie. Vytváranie systémov manažmentu kvality, ktorých súčasťou sú v úvode spomínané **Anonymné reportovanie pochybenia v terapii** (MedMARxm USA), web-based system dosiahol až 3% účasť amerických nemocníc v roku 2000. Zo 184 nemocníc hlásili 41 286 prípadov omylov, pre porovnanie roku 1999 to bolo 6224 z 56 zariadení. Teraz je to podstatne vyšší počet hlásení, ktorý presahuje 10 %.

Analýza sťažností, počet a množstvo oprávnených sťažností na pochybenie v terapii. V SR pracuje na tomto princípe ÚDZS. V zahraničí sa bežne uskutočňuje analýza kvality na podklade prehodnocovania komisiou odborníkov (**review panel**), poisťovne a pod. (pozri vyššie).

Inštitucionalizovanie činností formou vytvárania programov alebo aj ustanovizní, ako je napr. Institute for Safe Medication Practices (ISMP, Huntington Valley, USA).

Jeden z ukazovateľov **kvality farmakoterapie** je počet úmrtí z dôvodu „subštandardnej terapie“ na základe extrapolácie výsledkov programu Harvard medical practice studies klesol tento počet medzi rokmi 1984 a 1992 na takmer štvrtinu (z 92 000 na 25 000) podľa McCartera a spol. (11).

O tom, že uvedené postupy sú cestou k zvyšovaniu kvality farmakoterapie, a tým aj

celej ZS svedčia tieto a viaceré iné údaje zo zahraničia.

Pri manipulácii s liekmi vznikajú omyly na rôznych stupňoch zdravotníckej starostlivosti. Pravdepodobnosť omylov možno odhadnúť na základe výsledkov cieleného výskumu v tejto oblasti. Výsledky sú neprenosné z jednej krajiny na druhú vzhľadom na diametrálne rozdiely v type a výsledkoch ZS, najviac údajov je publikovaných z USA. Tu je hlásenie omylov podmienkou zaradenia do celoštátneho systému hodnotenia kvality zariadenia. Bez hlásení nemožno akreditovať nemocnicu v každoročnom uverejnení poradia amerických nemocníc. Systém MEDMARCS je založený na dobrovoľnom hlásení omylov. V Európe sa iba postupne etablovali podobne fungujúce systémy. Možno povedať, že všetky krajiny EÚ majú povinnosť prioritne vyhodnocovať bezpečnosť pacienta pri terapii vrátane registrácie pochybení farmakoterapie. K dispozícii je už množstvo výsledkov, ktoré však nachádzajú len slabú odozvu v informačných kanáloch nášho prostredia.

Vo francúzskej oblastnej nemocnici na oddelení internej medicíny analyzovali príčiny terapeutického pochybenia na základe prospektívnej analýzy (12). V prvom rade venovali pozornosť tomu, na ktorých miestach manipulácie s liekmi dochádza najčastejšie k chybám. Podľa predpokladu je najväčšia pravdepodobnosť vzniku chyby pri preskripcii a pri podávaní liekov (tab. 3).

Tabuľka 3. Terapeutické pochybenie v cykle farmakoterapie po farmakoterapeutickom rozhodnutí.

Etapu	% výskytu	poznámka
Preskripcia	35	lekár
Transkripcia	13	farmaceut
Dispenzarizácia	13	lekáreň
Príprava lieku	9	lekáreň
Podávanie lieku	29	najmä sestra, ale aj iní

Upravené podľa Piqueta a spol. (1999)

Aj napriek inej použitej metóde pri tvorbe databázy v inej krajine, s iným typom zdravotnej starostlivosti, sú príčiny zlyhania farmakoterapie v zásade podobné a možno ich čiastočne použiť v generalizovanej forme pre potreby prevencie v tom prípade, ak nie sú k dispozícii domáce údaje.

Ako ukazuje skúsenosť a údaje farmakoepidemiologických observačných štúdií aj molekula lieku, jeho aplikačná forma môže zásadným spôsobom meniť reálne riziko liečiva v bežnej klinickej praxi a viesť k omylom (tab. 4).

Tabuľka 4. Najčastejšie reportované liečivá pri omyloch.

1999 (n = 5562)	2001 (n = 89 906)
Insulín ^a (4 %)	Insulín ^a (4 %)
Warfarín ^a (3 %)	Heparín ^a (3 %)
Heparín ^a (3 %)	Morfín ^a (3 %)
Cefazolin (2 %)	Kálium chlorid ^a (3 %)
Vancomycin (2 %)	Cefazolin (2 %)
Lorazepam (2 %)	Warfarín ^a (2 %)
Morfín ^a (2 %)	Furosemid (2 %)
Kálium chlorid (2 %)	Levofloxacin (2 %)
Meperidín ^a (2 %)	Albuterol (2 %)
Furosemid (1 %)	Vancomycín (2 %)

Upravené podľa 10.

Porovnaním tabuliek aj z iných rokov sa v „top desiatke“ najrizikovejších liekov stále udržiavajú antidiabetiká a inzulín, ďalej anti-koagulantia reprezentované najčastejšie warfarínom. Ďalej sú to morfín, ale veľmi často aj furosemid!

Postavenie hypoglykemík potvrdzuje aj taký indikátor pochybenia, zlyhania terapie, výskytu nežiaduceho účinku lieku, akým je prijatie do nemocnice.

Z observačnej štúdie Pirmohameda a spol. z prostredia anglických nemocníc vyplýva, že až 6 % vynútených prijatí do nemocníc je z dôvodu nežiaducich účinkov lieku. Za týmto parametrom (NÚL) môžu byť skryté aj omyly (13).

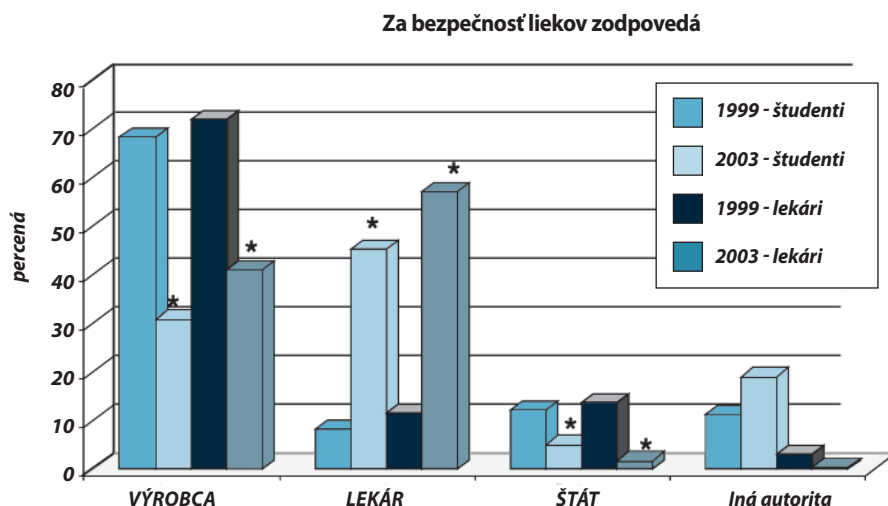
Povedomie rizika a zodpovednosť zdravotníkov pri jeho prevencii

Je súčasťou morálky v danej krajine? Aké sú nástroje na zvyšovanie zodpovednosti zdravotníkov voči pacientom? Existujú u nás systémy na jej hodnotenie? Viacero činností odrážajú výsledky práce ÚDZS.

Jedným z indikátorov určujúcich limity bezpečnosti farmakoterapie môžu byť výsledky dotazníkového výskumu na percepciu, resp. vnímanie percepcie rizika liekov.

Na základe zoskupenia otázok v ankete študenti, resp. lekári odpovedali tak, ako je to sumarizované na obrázku 1 z pilotnej štúdie, ktorá má viaceré limitácie, čoho sú si autori vedomí. Výsledky nekomentujeme, sú na zamyslenie pri prezentovaní problému zlyhania farmakoterapie a pri hľadaní najschodnejších ciest prevencie ZFT.

Obrázok 1. Kto zodpovedá za bezpečnosť liekov – ako to pociťujú lekári a študenti.

Záverom

Pravdepodobne nejasnosti z hľadiska poškodenia pacienta liekmi, ktoré Angličania stroho vyjadrujú „to be harm“, zahmlievajú podstatu tohto závažného problému. Zlyhanie farmakoterapie je bezpochyby multifaktorové, už svojou podstatou a významom nejednotné. Prichádza v rôznych podobách, čo je problémom pre klasifikáciu a pochopenie závažnosti termínu. Zdravotníci sa analýzom o jej pôvode a analytickým diskusiám zatiaľ skôr vyhýbajú. Výsledky viacerých nezávislých iniciatív v zdravotníctve dokladujú, že zlyhanie farmakoterapie možno považovať za vhodný ukazovateľ úrovne farmakoterapie a stáva sa jedným z indikátorov pokusov o presné vyhodnocovanie kvality ZS. Skúsenosti z krajín s vyspelým zdravotníctvom sú toho dôkazom. Priestor pre pre-

venciu zlyhania farmakoterapie je zatiaľ viac ako široký. Preventabilita rizika sa za posledné desaťročie príliš nelíši od výsledkov publikovaných na zlome storočí, a preto možno rátať s podobnými výsledkami (tab. 5), ako to zistili Nelson a Talbert roku 1996 (14, 15).

Tabuľka 5. Preventabilita rizika.

16,2% prijatí do nemocníc býva liekovo podmienených	
Terapeutické zlyhanie	54,8 %
NÚL	32,9 %
Predávkovanie lieku	12,3 %
Možno im predísť	49,3 %

Podľa Nelsona a Talberta (14, 15).

Literatúra

1. Boxtel, C.H., Santos, B., Edwards, I.R.: Drug benefits and risks. 2nd Ed. UMC collab. WHO, 2008, s. 747.
2. www.who-umc.org.WigiBase
3. EU Smernica: Commission implementing regulation (EU) No 520/2012. Official J. of the EU, 2012;1155.
4. www.EMA.safety.com
5. Inman, W., Pearce, G.: Prescribers profile and post – marketing surveillance. Lancet, 342, 1993, s. 658 – 661.
6. Classen, D.: Moving From Illusion to Reality. Medication Safety, 289, 2003, č. 9, s. 1 – 6.
7. Medscape, apríl 2012.
8. Goodie, F.: Editorial. Balancing benefits and harm. Br. Med. J., 346, 2013, s. 3666.
9. Kolář, J., Kriška, M.: Příklad systému řízení rizik léčiv. Klin. Farmakol. Farmac., 21, 2007, s. 145 – 150.
10. Preventing medication Errors. Committee. Inst. of medicine, 2007, s. 463.
11. McCarter, T.G. a spol.: Reducing medication errors: A regional approach for hospitals. Drug Safety, 26, 2003, s. 937 – 950.
12. Piquet, C. a spol.: Effets indésirables et erreurs du circuit de medication: incidence et rôle de l'organisation du médicament. Therapie, 54, 1999, s. 49 – 53.
13. Pirmohamed, M., Jame, S., Mealkin, S. a spol.: Adverse drug reactions as cause of admission to hospital: prospective analysis of 18 820 patients. Brit. Med. J., 329, 2004, s. 15 – 19.
14. Nelson, K.M., Talbert, R.L.: Drug-related hospital admission. Pharmacotherapy, 16, 1996, s. 701 – 707.
15. Porche, R.A. (Ed.): Medication use: systems approach to reducing errors. Joint Comm. Accred. Health Care, 2nd ed., 2008, s. 125.

Do redakcie došlo 2. 12. 2013.

Adresa pre korešpondenciu:

Prof. MUDr. Milan Kriška, DrSc.
Ústav farmakológie a klinickej farmakológie
LF UK
Sasinkova 4
811 08 Bratislava
e-mail: milan.krisk@fmed.uniba.sk

Oznam Víkendové ultrazvukové kurzy SSUM v roku 2014

Slovenská spoločnosť pre ultrazvuk v medicíne (SSUM) Vás aj v tomto roku pozýva na tradičné postgraduálne víkendové kurzy s prednáškami, klinickými ukázkami vyšetrení a praktickým vykonávaním USG vyšetrení účastníkmi kurzov:

ECHOKG – funkcia ľavej komory	14. – 15. marec 2014
ECHOKG – hodnotenie chlopní ľavého srdca	18. – 29. marec 2014
Muskuloskeletálna USG	4. – 5. apríl 2014
Základy USG abdomenu (len pre začiatočníkov)	16. – 17. máj 2014
Duplexná USG ciev končatín a krku	23. – 24. jún 2014
Pankreas, GIT, akútne brucho	7. – 8. jún 2014
Pečeň a žľazník, kontrastná USG (len pre pokročilých)	20. – 21. jún 2014
Uropoetický trakt	26. – 27. september 2014

Všetky kurzy sa konajú v Piešťanoch v hoteli Satelit, v čase od piatku 14.00 hod. do soboty popoludnia. Registrácia je v piatok od 13.00 hod. len s platnou pozvánkou, ktorú zašleme skôr prihláseným (počet účastníkov je limitovaný). Priamo pri registrácii zaplatíte účastnícky poplatok (145,- €) ktorý zahŕňa:

- účasť na dvojdnovom kurze a praktických vyšetreniach (s potvrdením o účasti)
- ubytovanie v dvoj lôžkovej izbe, vrátane stravy (piatok: večera, sobota: raňajky, obed).

Prihlášku (s uvedením kompletného mena, priezviska, titulov, kompletnej poštovej ako aj e-mailová adresy) zašlite e-mailom na: Ďalšie informácie: PhDr. Monika Labudová, Centrum Medicus, Javorová 25, 921 01 Piešťany, tel.: 0918 722 624.

Vaša SSUM

Prehľadová práca

Osteonekróza po protinádorovej liečbe vo svetle nových genetických aspektov

Lucia Géczová^{1,2}, Andrea Šoltýsová³, Júlia Horáková²,
Sabína Šufliarska², Beata Mladosičová¹

¹ Ústav patologickej fyziológie LF UK Bratislava,

² Klinika detskej hematológie a onkológie LF UK a DFNSP Bratislava, Transplantačná jednotka kostnej drene,

³ Katedra molekulárnej biológie, Prírodovedecká fakulta UK Bratislava

Súhrn

Vďaka nepopierateľným úspechom multimodálnej protinádorovej liečby pribúda každoročne počet vyliečených bývalých onkologických pacientov. So stúpajúcim počtom pacientov narastá úmerne aj počet neskorých komplikácií vyplývajúcich z protinádorovej liečby. Osteonekróza (ON) patrí medzi vážne komplikácie, ktoré negatívnym spôsobom ovplyvňujú zdravotný stav pacientov a môžu viesť k invalidizácii pacienta. Ide o multifaktorové ochorenie, pri ktorom sa na patogenéze spolupodieľa viacero faktorov. V posledných rokoch sa centrom záujmu odborníkov v tejto oblasti stalo štúdium polymorfizmov viacerých génov, ktoré by mohli ovplyvňovať vznik a vývoj ON. Je veľmi dôležité z hľadiska predikcie rizika vývinu ON u pacientov po protinádorovej liečbe identifikovať významné rizikové faktory, včasne podchytiť a liečiť ON. Tak by sme mohli jednoznačne zlepšiť kvalitu života vyliečených onkologických pacientov. V predkladanom článku sa zameriavame na rizikové faktory a genetické aspekty, ktoré by mohli závažným spôsobom ovplyvňovať vznik ON u onkologických pacientov.

Kľúčové slová: osteonekróza, protinádorová liečba, genetické polymorfizmy.

Úvod

Osteonekróza (ON), nazývaná aj avaskulárna nekróza kosti, subchondrálnej avaskulárna nekróza, alebo osteochondritis dissecans znamená odumretie kostnej drene a mineralizovanej časti kosti v dôsledku straty krvného zásobenia kosti. ON postihuje prevažne proximálne konce dlhých kostí. Postihuje hlavne váhonosné kĺby. Najčastejšou a zároveň najzávažnejšou je ON hlavice femuru a humeru, ale môže sa vyskytovať aj v iných lokalizáciách kosti, ako sú drobné kosti zápästia a nohy (Payer a spol., 2012, Mladosičová a spol., 2007, Faraci a spol., 2008).

Rizikové faktory vzniku osteonekrózy

Počas protinádorovej liečby a pri transplantácii kmeňových krvotvorných buniek (TKB) môže byť organizmus pacienta vystavený účinku chemoterapeutík a/alebo rádioterapie a dlhodobému užívaniu kortikosteroidov. To môže viesť k mikrocirkulačným zmenám a vzniku osteonekrózy. Pacienti s ON pociťujú bolestivosť v postihnutej oblasti zvyčajne sa statickým zaťažením alebo ťahom svalov, ktorá môže byť sprevádzaná obmedzením hybnosti v rôznom rozsahu. Neskôr dochádza k trvalej bolesti vyžarujúcej a zhoršujúcej sa pri pohybe, výrazne obmedzenej hybnosti postihnutej končatiny (neskôr aj kontralaterálneho kĺbu) a v konečnom štádiu hrozí pacientovi fragmentácia kosti a zrútenie kĺbovej hlavice. Jedinou terapeutickou možnosťou je totálna kĺbová náhrada, totálna artroplastika (Faraci

a spol., 2008, Foltinová a spol., 2009, Hrašková a spol., 2012).

Rôzni autori uvádzajú výskyt osteonekrózy po TKB u 3,9 % (podľa Faraci a spol. z r. 2006, na vzorke 1091 pediatrických pacientov po alogénnej TKB malo ON 43 z nich) až 29,5 % pacientov (Faraci a spol., 2006, Sharma a spol., 2012).

ON patrí medzi vážne neskoré komplikácie protinádorovej liečby a TKB. Väčšina pacientov po TKB dostane akútnu alebo chronickú formu GVHD, ktorá vyžaduje liečbu vysokými dávkami kortikosteroidov. Práve liečba kortikosteroidmi, ich kumulatívna dávka, priemerná denná dávka a najvyššia podaná dávka, patria medzi hlavné rizikové faktory vzniku mikrocirkulačnej poruchy kosti a následne osteonekrózy.

Na patogenéze vzniku ON sa kortikosteroidy podieľajú viacerými mechanizmami:

- indukujú apoptózu osteocytov (tento proces, je kumulatívny a nenapraviteľný),
- vznikom intravaskulárnej trombotickej oklúzie a extravaskulárnej depozície tukovými embolmi,
- zvýšením intraoseálneho množstva a veľkosti lipocytov, ktoré vedie k zvýšenému tlaku v kostnej dreni a poruchám mikrocirkulácie kosti,
- poškodením endotelu a hladkého svalstva vln drénujúcich kostnú dreň, čo tiež prispieva k rozvoju trombotického procesu a stáze krvi (Mladosičová a spol., 2007, Kawedia a spol., 2011, Weinstein, 2012).

Riziko vzniku ON asociované s liečbou kortikosteroidmi je kumulatívne, závisí hlavne od dávky kortikosteroidov a od dĺžky terapie kortikoidmi (Mladosičová a spol., 2007, McAvoy a spol., 2010, Weinstein, 2012). Fink a spol. opisujú približne 14-násobne vyššie riziko vzniku ON asociované s liečbou kortikoidmi po TKB v súbore 1939 pacientov transplantovaných v rokoch 1976 – 1993 vo Fred Hutchinson Cancer Research Center v Seattli, USA (Fink a spol., 1998).

Etiológia ON u onkologických pacientov je multifaktorová a okrem liečby kortikosteroidmi sa na jej vzniku podieľa viacero iných faktorov. Medzi ostatné rizikové faktory vzniku ON patria:

- vek pacienta (najväčšie riziko majú pacienti, ktorí boli v čase onkologickej diagnózy starší ako 10 r.),
- rasa pacienta (ON sa vyskytuje u pacientov bielej rasy častejšie ako u pacientov čiernej rasy),
- akútna alebo chronická choroba štetu proti hostiteľovi (graft-versus-host disease GVHD) po TKB,
- rádioterapia – osteonekróza sa vyskytuje aj s odstupom 30 rokov po rádioterapii (Wodaje a spol., 2012),
- celotelové ožiarenie (total body irradiation – TBI),
- hypogonadizmus,
- infiltrácia kostnej drene,
- autoimunitné ochorenia,
- infekcie,
- liečba metotrexátom, cyklofosfamidom, platínovými derivátmi, kalcineurín inhibítormi, napríklad cyklosporínom (CS-A) a mykofenolát mofetílom (MMF), asparaginázou, doxorubicínom, bleomycínom a ďalšími,
- nízka sérová hladina albumínu (Faraci a spol., 2008, Campbell a spol., 2009, Ruble a spol., 2010, Kawedia a spol., 2011).

Genetické aspekty vzniku osteonekrózy

Na poli výskumu genetickej predispozície vzniku ON sa v posledných rokoch skúmalo viacero polymorfizmov, ktoré by mohli byť zodpovedné za zvyšovanie rizika vzniku ON. Medzi najviac skúmané patria polymorfizmy v géne pre receptor vitamínu D (VDR), tymidylátsyntetáze (TYM), pre inhibitor 1 aktivátora plazminogénu (PAI-1 – plasminogen activator inhibitor-1), mutácie v metyléntetrahydrofolátreduktáze (MTHFR) a iné. Výsledky štúdií sú často kontroverzné (Payer a spol., 2012).

Autori Relling a spol. (2004) publikovali analýzu polymorfizmov génov, ktoré majú úlohu vo farmakogenetike chemoterapeutík, a to v súbore 64 detských pacientov s ALL, ktorí po liečbe primárneho ochorenia mali diagnostikovanú osteonekrózu hlavice femuru. Ako sa ukázalo, receptor pre vitamín D (VDR – vitamín D receptor) Fokl CC genotyp a TYMS 2/2 genotyp (TYMS – tymidylátsyntetáza) zvyšujú riziko vzniku osteonekrózy u pacientov s ALL. Tymidylátsyntetáza je enzým, ktorý katalyzuje premenu tymidínmonofosfátu (dTMP) na tymidíntrifosfát, ktorý má úlohu v syntéze a oprave DNA (Relling a spol., 2004).

Autori French a spol. v spolupráci s Children's Oncology Group roku 2008 uverejnili v časopise Blood štúdiu, v ktorej v súbore 108 pediatrických pacientoch, ktorí po liečbe ALL mali osteonekrózu, potvrdili ako genetický rizikový faktor vzniku osteonekrózy PAI-1 (polymorfizmus rs6092) (French a spol., 2008). Autori Kim a spol. roku 2011 u 206 pacientov s AVN hlavice femuru potvrdili asociáciu polymorfizmov rs2227631, rs1799889 a rs11178 so vznikom osteonekrózy u mužov (Kim a spol., 2011). Zhang a spol. roku 2013 zistili významnú asociáciu vybraného SNP PAI-1, a to rs2227631 so vznikom osteonekrózy indukovanej steroidmi. Štúdia sa týkala súboru 94 pacientov s ON po terapii kortikosteroidmi a kontrolnej skupiny 106 pacientov bez vzniku ON po liečbe rovnakými dávkami kortikosteroidov (Zhang a spol., 2013). Gong a spol. vo svojej nedávno publikovanej metaanalýze tiež poukazujú na asociáciu PAI-1 4G alely so vznikom glukokortikoidmi indukovanej ON v porovnaní s 5G alelou (Gong a spol., 2013).

PAI-1, známy aj ako SERPINE 1 (serpin E1 – serine protease inhibitor protein) je proteín kódovaný SERPINE1 génom lokalizovaným na 7. chromozóme. PAI-1, produkovaný endotelovými bunkami, ale aj napríklad tukovým tkanivom, je hlavným inhibítorom tkanivového aktivátoru plasminogénu (tissue plasminogen activator – tPA) a urokinázy (uPA), teda PAI-1 inhibuje fibrinolýzu – enzymatické rozpúšťanie fibrínu, ktorý je hlavnou súčasťou krvnej zrazeniny. Jeho zvýšené hladiny v sére sú asociované s trombofiliou a vznikom osteonekrózy. Práve liečba vysokými dávkami kortikosteroidov alebo polymorfizmus PAI-1 vedú k jeho zvýšenej sérovej hladine, a tým k supresii fibrinolýzy prostredníctvom inhibície tPA a podpore trombózy. Táto kaskáda vedie k zvýšenému intraoseálnemu venóznemu tlaku a blokade prietoku krvi v hlavici femuru, čo môže spôsobiť hypoxickú kostnú smrť a osteonekrózu (Zalavras a spol., 2002, Kawedia a spol., 2011, Zhang a spol., 2013).

Autori Kawedia a spol. roku 2011 v súbore 364 detských pacientov s ALL, z ktorých 71,8 % malo osteonekrózu 1. – 4. stupňa, identifikovali génový lokus na chromozóme 2, kódujúci ACP1 (acid phosphatase 1 – ACP-1) – SH3YL1, ktorý je asociovaný s rizikom vzniku osteonekrózy. Ide o jednonukleotidový polymorfizmus, tzv. „snip“ alebo SNP (single nucleotide polymorphism). APC1 reguluje diferenciáciu osteoblastov prostredníctvom Src kinázy, je asociovaný so sérovou hladinou cholesterolu a triacylglycerolov, má úlohu v kostnej homeostáze a kortikosteroidmi indukovanej osteonekróze (Kawedia a spol., 2011).

Autori Zalavras a spol. prezentovali roku 2002 homozygotnú 677 C→T mutáciu v MTHFR (methyléntetrahydrofolátreduktáza – methylene-tetrahydrofolate reductase) géne spojenú so vznikom idiopatickej osteonekrózy hlavice femuru. Mutácia MTHFR génu vedie k vzniku hyperhomocysteinémie, ktorá je asociovaná so zvýšeným rizikom vzniku trombóz. Štúdia sa týkala 66 pacientov s avaskulárnou nekrotizáciou kostí a 300 zdravých jedincov. (Zalavras a spol., 2002).

Summary

With an indisputable success in multimodal anticancer treatment, the number of cured cancer patients is increasing each year. As the consequence of the successful treatment and the growing number of cured patients, late complications are proportionally increasing. Osteonecrosis (ON) is one of these late complications with a multifactorial pathogenesis. In the past few years several polymorphisms of candidate genes that could play a role in this process were studied. Because of the prediction of ON in patients after anticancer treatment, it is very important to identify risk factors, and to start treat patients with ON in early stages. That is the way, how can we improve the quality of life cured oncologic patients. In this review we are focusing on risk factors and genetic aspects that could be responsible for development of ON as a late complication after anticancer treatment in oncological patients.

Key words: osteonecrosis, anticancer treatment, genetic polymorphisms.

Záver

Osteonekróza patrí medzi vážne neskoré následky protinádorovej liečby, ktoré výrazne znižujú kvalitu života bývalých onkologických pacientov. V našej práci sme sa chceli zamerať na rizikové faktory s prihliadnutím na genetické polymorfizmy, ktoré by mohli predisponovať pacientov k vzniku ON. V súčasnosti sa veľká pozornosť venuje práve štúdiu vybraných genetických polymorfizmov, ktoré zasahujú do metabolismu kostí, no mnohé výsledky sú kontroverzné. Cieľom všetkých štúdií je nájsť spoľahlivú asociáciu medzi genetickou abnormalitou u pacienta a vznikom ON, a tak následne individualizovať v najvyššej možnej miere terapiu pacienta, podchytiť a začať liečbu ON čo najskôr. Tým by sa nielen zvýšila kvalita života vyšetrených onkologických pacientov, ale v neposlednej miere by sa znížili aj náklady na terapiu. Na spoľahlivé posúdenie genetických aspektov vedúcich k ON po protinádorovej liečbe však bude potrebná medziodborová spolupráca a spolupráca viacerých onkologických centier.

Literatúra

1. Barr, R.D., Sala, A.: Osteonecrosis in children and adolescents with cancer. *Pediatr. Blood Cancer*, 50, 2008, s. 483 – 485.
2. Campbell, S., Sun, C.L., Kurian, S. a spol.: Predictors of avascular necrosis of bone in long-term survivors of hematopoietic cell transplantation. *Cancer*, 115, 2009, č. 18, s. 4127 – 4135.
3. Faraci, M., Békassy, A.N., De Fazio, V. a spol.: Non-endocrine late complications in children after allogeneic hematopoietic SCT. *Bone Marrow Transplant*, 41, 2008, Suppl. 2, s. S49 – 57.
4. Faraci, M., Calevo, M.G., Lanino, E. a spol.: Osteonecrosis after allogeneic stem cell transplantation in childhood. A case-control study in Italy. *Haematologica*, 91, 2006, č. 8, s. 1096 – 1099.
5. Fink, J.C., Leisenring, W.M., Sullivan, K.M. a spol.: Avascular necrosis following bone marrow transplantation: A case-control study. *Bone*, 22, 1998, č. 1, s. 67 – 71.
6. Foltinová, A., Belan, V., Pružincová, L. a spol.: Osteonekróza – komplikácia onkologickej liečby v detskom veku. *Onkológia*, 4, 2009, č. 1, s. 15 – 18.
7. French, D., Hamilton, L.H., Mattano, L.A. a spol.: A PAI-1 (SERPINE) polymorphism predicts osteonecrosis in children with acute lymphoblastic leukemia: a report from the Children's Oncology Group. *Blood*, 111, 2008, s. 4496 – 4499.
8. Gong, L.L., Fang, L.H., Wang, H.Y. a spol.: Genetic risk factors for glucocorticoid-induced osteonecrosis: a meta-analysis. *Steroids*, 78, 2013, č. 4, s. 401 – 408.
9. Hrašková, A., Čechvalová, A., Foltinová, A. a spol.: Kostné poškodenie – komplikácia liečby Hodgkinovho

lymfómu – protokol EuroNet-PHL-C1. XXII. Konferencia detských hematológov a onkológov Českej a Slovenskej republiky. Program a zborník abstraktov, s. 46, 19. – 20. október 2012, Bratislava.

10. Kawedia, J.D., Kaste, S.C., Pei, D. a spol.: Pharmacokinetic, pharmacodynamic, and pharmacogenetic determinants of osteonecrosis in children with acute lymphoblastic leukemia. *Blood*, 117, 2011, č. 8, s. 2340 – 2347.
11. Kim, H.-O., Cho, C.H.-H., Cho, Y.-J. a spol.: Significant associations of PAI-1 genetic polymorphisms with osteonecrosis of the femoral head. *BMC Musculoskelet Disord*, 14, 2011, č. 12, s. 160.
12. McAvoy, S., Baker, K., Mulrooney, D. a spol.: Corticosteroid dose as a risk factor for avascular necrosis of bone after hematopoietic cell transplantation. *Biol. Blood Marrow Transplant*, 16, 2010, č. 9, s. 1231 – 1236.
13. Mladosičová, B., Kaiserová, E., Foltinová, A.: Možné neskoré následky protinádorovej liečby v detstve. Bratislava: SAP, 2007, s. 49, 80, 117 – 121.
14. Payer, J., Killinger, Z. a spol.: Osteoporóza. Bratislava: Herba, 2012, 250 s.
15. Relling, M.V., Yang, W., Das, S. a spol.: Pharmacogenetic risk factors for osteonecrosis of the hip among children with leukemia. *J. Clin. Oncol.*, 22, 2004, č. 19, s. 3930 – 3936.
16. Ruble, K., Hayat, M.J., Stewart, K.J. a spol.: Bone mineral density after bone marrow transplantation in childhood: measurement and associations. *Biol. Blood Marrow Transplant*, 16, 2010, č. 10, s. 1451 – 1457.
17. Sharma, S., Leung, W.H., Deqing, P. a spol.: Osteonecrosis in children after allogeneic hematopoietic cell transplantation: study of prevalence, risk factors and longitudinal changes using MR imaging. *Bone Marrow Transplant*, 47, 2012, č. 8, s. 1067 – 1074.
18. Weinstein, R.S.: Glucocorticoid-induced osteonecrosis. *Endocrine*, 41, 2012, č. 2, s. 183 – 190.
19. Wodaje, T., Wretenburg, P.: Long-term effects of radiation-induced osteonecrosis of the pelvis caused complete failure of total hip arthroplasty. *Surg. Sci.*, 2012, č. 3, s. 373 – 375.
20. Zalavras, C.G., Malizos, K.N., Dokou, E. a spol.: The 677C→T mutation of the methylene-tetrahydrofolate reductase gene in the pathogenesis of osteonecrosis of the femoral head. *Haematologica*, 87, 2002, č. 1, s. 111 – 112.
21. Zhang, Y., Wang, R., Li, S. a spol.: Genetic polymorphisms in plasminogen activator inhibitor-1 predict susceptibility to steroid-induced osteonecrosis of the femoral head in Chinese population. *Diagn. Pathol.*, 17, 2013, č. 1, s. 169.

Do redakcie došlo 1. 12. 2013.

Adresa pre korešpondenciu:

MUDr. Lucia Géczová
Ústav patologickej fyziológie LFUK
Sasinkova 4
811 08 Bratislava
e-mail: luciageczova@gmail.com

Prehľadová práca

Diagnostika a liečba benígnej prostatickej hyperplázie

Jozef Marenčák

Urologické oddelenie NsP Skalica

Diagnosis and treatment of benign prostatic hyperplasia

Súhrn

Prehľad diagnostických postupov a liečby mužských príznakov dolných močových ciest (LUTS – lower urinary tract symptoms) v dôsledku benígnej prostatickej hyperplázie (BPH) alebo benígnej prostatickej obštrukcie (BPO), ale aj hyperaktivity detruzora alebo hyperaktívneho močového mechúra a noktúrie pri nočnej polyúrii u mužov starších ako 40 (50) rokov. Základné diagnostické postupy: anamnéza, dotazníky zhodnocujúce príznaky a kvalitu života, mikčný denník, fyzikálne vyšetrenie, laboratórne vyšetrenia (moč, krv), ultrasonografia prostaty, močového mechúra a obličiek, uroflowmetria a stanovenie objemu postmikčného reziduálneho moču sa odporúča urobiť u všetkých pacientov. Medzi voliteľné vyšetrenia patria: urodynamické vyšetrenie, uretrocystoskopia, transrektálna ultrasonografia prostaty, zobrazenie močových ciest výpočtovou tomografiou, magnetickou rezonanciou a pod. na základe abnormalít nájdených pri inštrumentálnom diagnostickom vyšetrení. Sumarizované súčasné aj perspektívne možnosti liečby príznakov dolných močových ciest u starších mužov. Pozorné sledovanie sa odporúča u jedincov s miernymi, nekomplikovanými LUTS. Základná farmakoterapia LUTS/ BPH: alfa1-blokátory (AB), inhibítory 5 alfa reduktázy (SARI), antimuskariniká (AMR), desmopresín, inhibítor fosfodiesterázy 5. typu (tadalafil), kombinácie AB + SARI, AB + AMR. Indikácie chirurgickej liečby LUTS/ BPH sú jasne definované. Transuretrálna resekcia prostaty (TURP) je stále zlatým štandardom operačnej terapie.

Kľúčové slová: LUTS/ BPH, diagnostika, liečba.

Úvod

Benígna prostatická hyperplázia (BPH, nezhubné zväčšenie prostatickej žľazy) je jedným z najčastejších nezhubných ochorení, ktoré postihuje mužskú populáciu a vzniká v procese starnutia (1). Patologickým základom BPH je *nadmerná proliferácia žľazového tkaniva, no najmä stromy* – ich pomer sa vekom mení z 1 : 2 na 1 : 5 v prospech stromy. Zmeny iniciálne vznikajú v oblasti, ktorá obklopuje močovú rúru – v tzv. prechodnej zóne (obr. 1) (2). Okrem toho *zvýšená aktivita (napätie) sympatikového nervového systému znižujú šírku (priesvit) krčka močového mechúra a prostatickej časti močovej rúry*. To všetko sa môže spolupodieľať na klinickej manifestácii BPH. Príznaky dolných močových ciest (LUTS – lower urinary tract symptoms) predstavujú nešpecifický termín pre príznaky, ktoré môžu súvisieť s poruchou (dysfunkciou) dolných močových ciest. Rozoznávajú sa dve hlavné skupiny príznakov (syptómov): tzv. uskladňovacie (predtým „iritačné“), ktoré sa vyskytujú počas plnenia močového mechúra a tzv. vyprázdňovacie (predtým „obštrukčné“)

symptómy, ktoré môžu byť prítomné počas mikcie (tab. 1) (1). LUTS u starších mužov bývajú tradične prisudzované zväčšujúcej sa prostate. Za ich príčinu bola teda považovaná niektorá z nasledujúcich patológií (prípadne ich kombinácií): histologicky dokázaná benígna prostatická hyperplázia (BPH), benígne zväčšenie prostaty (BPE – benign prostatic enlargement) alebo benígna prostatická obštrukcia (BPO). V poslednej dekáde však začala byť príčinná súvislosť medzi prostatou a pa-

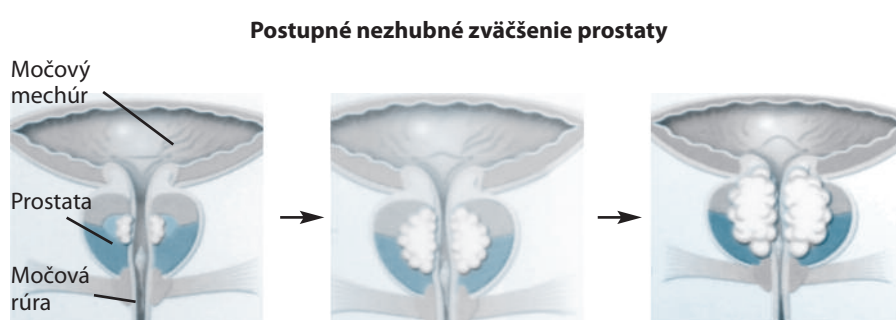
togenezou LUTS spochybňovaná (1, 2). Aj keď *zväčšená prostata* môže u určitého percenta mužov starších ako 40 rokov prispievať ku vzniku LUTS, bolo dokázané, že rovnako významnú úlohu hrajú aj *ďalšie faktory*. Schéma 1 ukazuje najrôznejšie príčiny LUTS (1). U všetkých pacientov, ktorí si sťažujú na LUTS, je obvykle prítomných viac týchto prírodných faktorov. Vďaka tomuto **konceptu multifaktoriálnej etiológie LUTS** začala väčšina odborníkov posudzovať **dolné močové cesty ako ucelenú funkčnú jednotku** (1, 2). **Pacienti totiž vyhľadávajú lekársku pomoc kvôli LUTS (príznakom)** a nie pre prvotné problémy s prostatou (ako sú napr. BPH /= histologický dôkaz bunecnej proliferácie v prostate/ alebo BPE /= makroskopické „zväčšenie“ prostatickej žľazy/).

Diagnostika a diferenciálna diagnostika LUTS/ BPH

Medzi **odporúčané vyšetrenia** u mužov s LUTS/ BPH patria:

- 1. podrobná anamnéza** (vrátane **využitia dotazníkov** – tzv. IPSS /international prostate symptom score, obr. 2/: získané skóre sa môže pohybovať od 0 do 35 bodov; príznaky so skóre 0 – 7 sa hodnotia ako mierne, 8 – 19 ako stredne závažné a 20 – 35 ako závažné, *ďalšie dotazníky* zamerané na hyperaktívny močový mechúr a *mikčného denníka* (dáva jasný prehľad nielen o frekvencii mikcií cez deň a v noci a o vy-močených objemoch moču, ale súčasne informuje lekára aj o pitnom režime pacienta),
- 2. fyzikálne vyšetrenie** zahrňujúce *digitálne rektálne vyšetrenie* (DRV = vyšetrenie prostaty cez konečník ukazovákou vyšetrujúceho lekára) na zhodnotenie veľkosti/ konzistencie prostatickej žľazy a prípadné vylúčenie karcinómu prostaty (KP) a *základné neurologické vyšetrenie*,
- 3. stanovenie sérovej hodnoty PSA** (prostatického špecifického antigénu) na vylúčenie karcinómu prostaty (KP) a **kreatinínu** (na zhodnotenie funkcie obličiek),
- 4. vyšetrenie moču** (na vylúčenie infekcie močových ciest, karcinómu (rakoviny) močového mechúra a pod.),
- 5. prietokové meranie (uroflowmetria** – sta-

Obrázok 1. Mechanizmus vzniku ťažkostí pri močení zväčšenou prostatou (2).

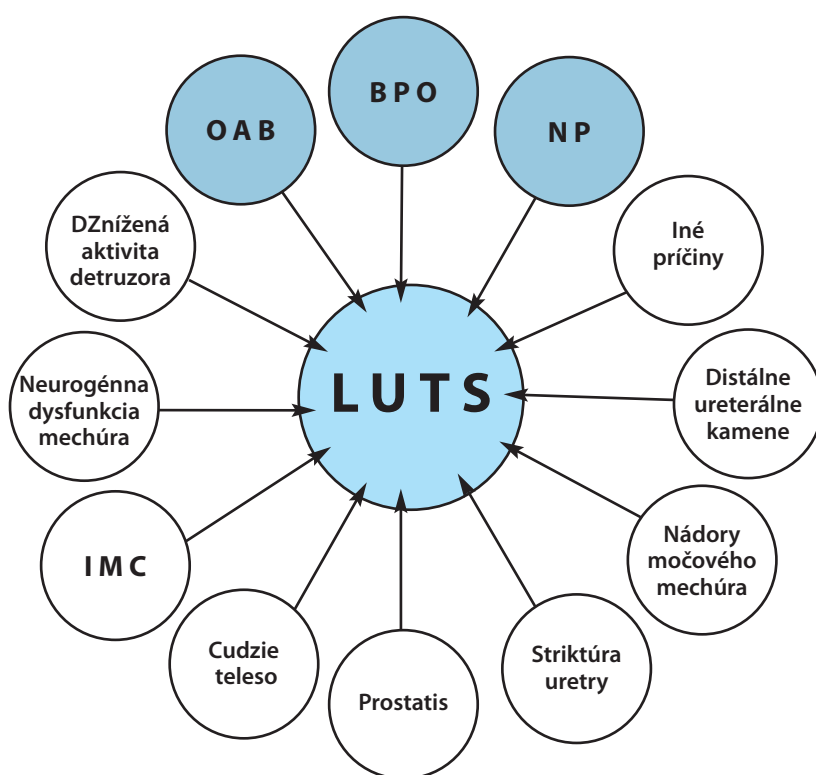

Tabuľka 1. Príznaky dolných močových ciest, ktoré môžu byť prítomné u mužov s benignou prostatickou hyperpláziou (1).

USKLADŇOVACIE PRÍZNAKY	VYPRAZDŇOVACIE PRÍZNAKY	POSTMIKČNÉ PRÍZNAKY
• urgencia* • zvýšená denná frekvencia močenia** • noktúria*** • urgentná inkontinencia moču	• oneskorený štart močenia • slabý prúd moču • prerušovaný prúd moču • tlačenie pri močení • terminálne odkvapkávanie moču • „roztrieštený“ prúd moču	• odkvapkávanie moču dlhšiu dobu po vymočení sa • pocit nekompletného vyprázdnenia močového mechúra

Vysvetlivky: * prudké a naliehavé, niekedy až bolestivé nutkanie na močenie, ktorému postihnúť musia čo najrýchlejšie vyhovieť, pretože močenie nedokážu oddialiť, ** ≥ 7 močení počas dňa, *** močenie jeden a viacrát počas spánku.

Schéma 1. Multifaktoriálna etiológia príznakov dolných močových ciest (1).

Vysvetlivky: LUTS – príznaky dolných močových ciest (lower urinary tract symptoms), BPO – benigná prostatická obštrukcia (potvrdená urodynamicky a histologicky), OAB – hyperaktívny močový mechúr (overactive bladder) = komplex príznakov urgencie (= nutkania) s alebo bez urgentnej (= nutkavej) inkontinencie moču (UUI – urge urinary incontinence), obvykle s polakizúriou (močenie viac ako 7-krát za deň) a noktúriou (močenie jeden alebo viackrát v noci), ak sa nevyskytujú iné faktory, ktoré tieto symptómy môžu spôsobiť /napr. infekcia močových ciest, nádory, kamene močového mechúra a pod., NP – nočná polyúria (u mladých zdravých jedincov vo veku 20 – 35 rokov je nočná diuréza okolo 4 – 14% z celkového 24 hodinového moču a ako nočná polyúria sa označuje diuréza vyššia ako 20% z celkového 24 hodinového množstva moču. U starších ľudí ide o nočnú polyúriu vtedy, ak objem vymočeného moču je vyšší ako 33% z celkovej 24 hodinovej diurézy), IMC – infekcie močových ciest.

novenie „sily“ prúdu moču pri močení do špeciálneho prístroja – tzv. uroflowmetra),
6. zhodnotenie postmikčného reziduálneho moču (PVR /postvoid residuum/ = moč, ktorý zostáva v močovom mechúri po kompletnom vymočení sa: robí sa najčastejšie ultrasonograficky) – väčší objem (> 200 ml) zvyškového moču po vymočení

signalizuje poruchu funkcie (dysfunkciu) dolných močových ciest a menej priaznivý efekt následnej liečby,

7. ultrasonografické zobrazenie horných močových ciest (na vylúčenie napr. mestnania moču v obličkách – tzv. hydronefrózy a možnej nedostatočnosti vo funkcii obličiek /tzv. renálnej insuficiencie/ v dô-

sledku BPH).

Medzi tzv. **voliteľné vyšetrenia** patria: **urodynamické tlakovo – prietokové meranie** (na vylúčenie napr. tzv. neurogénneho močového mechúra), **endoskopia – uretrocystoskopia** (najmä na oddiferencovanie nádorov dolných močových ciest), **transrektálna ultrasonografia prostaty** (TRUSP = sonografické zobrazenie prostatickej s využitím špeciálnej ultrazvukovej sondy zavedenej do konečníka pacienta) a pod.

U pacientov s BPH (často býva spojenie s hyperaktívnym močovým mechúrom – OAB /overactive bladder/) je vždy dôležité a potrebné vylúčiť aj iné možné príčiny LUTS ako sú karcinóm prostaty (KP), konkrementy v močovom systéme, striktúra močovej rúry, zápaly dolných močových ciest, karcinóm močového mechúra, neurogénny močový mechúr a pod. (schéma 2) (1, 2, 3, 4).

Liečba LUTS/ BPH

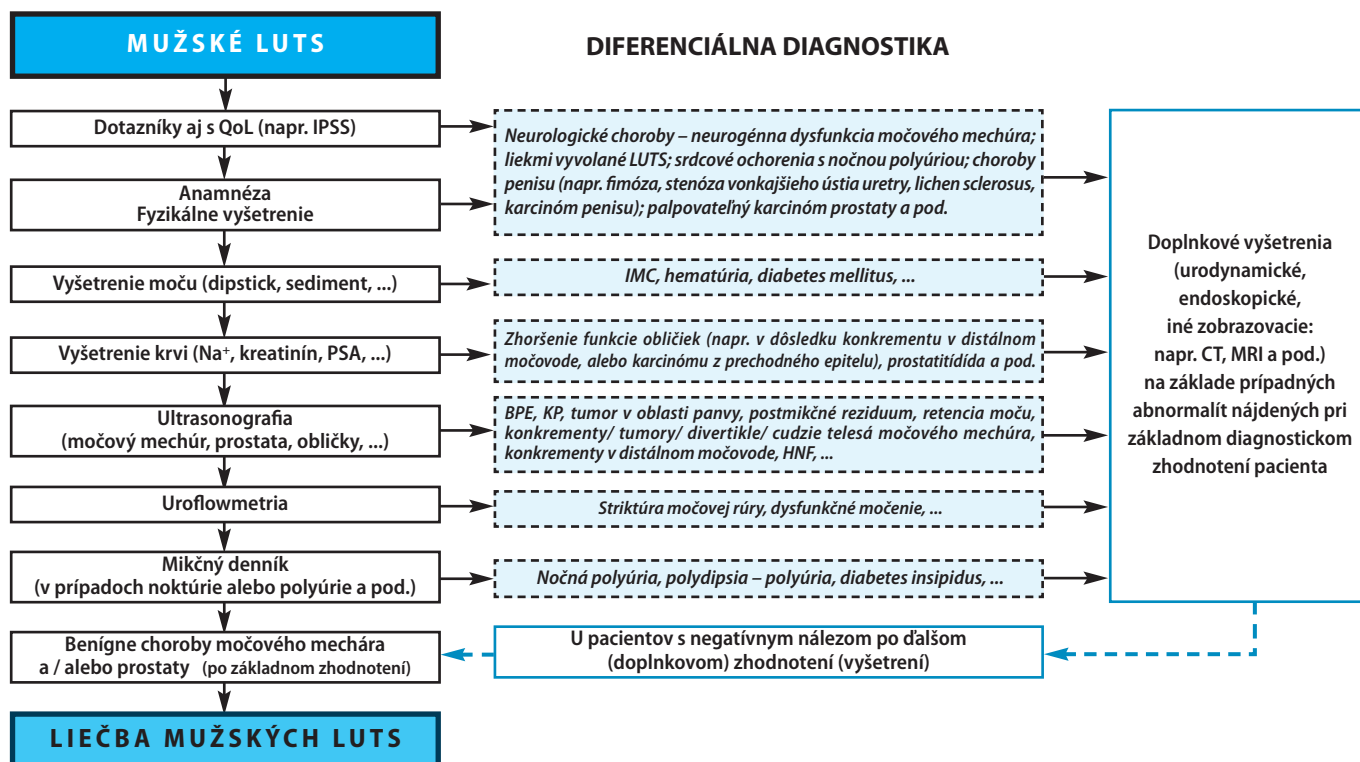
Mnohých mužov s LUTS ich príznaky neobťažujú natoľko, aby vyžadovali medikamentóznou alebo operačnú liečbu. Väčšinu týchto pacientov možno liečiť konzervatívne pomocou postupu označovaného ako **pozorné vyčkávanie (WW – watchful waiting)**. Vhodnými kandidátmi pre pozorné vyčkávanie sú muži s miernymi až stredne závažnými nekomplikovanými LUTS, pre ktorých nie sú ich príznaky príliš obťažujúce. Pozorné vyčkávanie obvykle zahŕňa nasledujúce postupy: **poučenie a upokojenie pacienta, poradenstvo v otázkach úpravy životného štýlu a pravidelné sledovanie**, ktoré sa zameriava na aspekty, ktoré sú ukázané v tabuľke 2 (1, 2, 5). **Postupy využívané pri WW obvykle dopĺňajú správne indikovanú farmakoterapiu LUTS/ BPH.**

Farmakoterapia LUTS/ BPH je prehľadne ukázaná v tab. 3 (1). Kontrakcia prostaty u človeka je prevažne, ak nie výlučne, vyvolávaná alfa – 1A adrenoreceptormi. Alfa-1 adrenoreceptory lokalizované v cievach, alebo v iných bunkách hladkého svalstva mimo prostatu a v centrálnom nervovom systéme (CNS) sú považované za mediátory vedľajších účinkov v priebehu liečby alfablokátormi (AB). **Alfa-1 blokátory (A-1B)** sú vďaka rýchlemu nástupu účinku, dobrej efektívnosti a nízkej incidencii najmä závažných vedľajších účinkov často považované za **farmakoterapiu prvej voľby pri liečbe LUTS u mužov**. Pred liečbou katarakty je nutné informovať oftalmológa o terapii A-1B (1). Mechanizmus účinku **inhibitorov 5 alfa – reduktázy (5-ARI)** spočíva v blokovaní premeny testosterónu (T) na dihydrotestosterón (DHT) v bunkách strômy prostaty a navodením apoptózy epiteliálnych buniek v prostate – čo následne vedie ku zmenšeniu veľkosti prostaty o 18 – 28 %. Liečba s pomocou inhibitorov 5 alfa reduktázy (5-ARI) by mala byť odporúčaná len *mužom so stredne závažnými*

Obrázok 2. Dotazník IPSS (International Prostate Symptom score, Medzinárodná stupnica prostatických symptómov) (2, 3, 4).

	Vôbec nie	Asi v jednom z piatich prípadoch	Menej ako v polovici prípadoch	Asi v polovici prípadoch	Vo výše polovici prípadoch	Takmer vždy	
Ako často ste v priebehu posledných štyroch týždňov mali po vymočení pocit nevyprázdneného mechúra?	0	1	2	3	4	5	
Ako často ste v priebehu posledných štyroch týždňov museli močiť skôr ako o dve hodiny po predchádzajúcom vymočení?	0	1	2	3	4	5	
Ako často ste v priebehu posledných štyroch týždňov pozorovali, že ste močenie niekoľko krát prerušili a znovu začali?	0	1	2	3	4	5	
Ako často ste v priebehu posledných štyroch týždňov močenie len s ťažkosťami oddialili?	0	1	2	3	4	5	
Ako často ste v priebehu posledných štyroch týždňov mali slabý prúd moču?	0	1	2	3	4	5	
Ako často ste v priebehu posledných štyroch týždňov museli pred začatím močenia tlačiť?	0	1	2	3	4	5	
Kolkokrát v priebehu posledných štyroch týždňov ste museli v noci kvôli močeniu vstávať? (priemerne za noc)	Vôbec nie	Raz	Dva razy	Tri razy	Štyri razy	Päťkrát a viac	
Hodnotenie kvality života podľa ťažkostí: Ako by ste sa cítili, keby ste mali mať v budúcnosti rovnaké ťažkosti s močením ako v súčasnosti?	Výborne	Dobre	Prevažne dobre	Striedavo	Prevažne zle	Zle	Nezniesiteľne
	0	1	2	3	4	5	6

Vysvetlivky: Odpovediam na otázky sú priradené body od 0 do 5. Klasifikácia príznakov pri močení: 0 – 7 (mierne symptómy); 8 – 19 (stredné symptómy); 20 – 35 (ťažké symptómy). Kvalita života posúdená len jednou otázkou: odpovede sa pohybujú od „výborne“ po „nezniesiteľne“ (alebo od 0 do 6).

Schéma 2. Diagnostika a diferenciálna diagnostika benígnej hyperplázie prostaty/ príznakov dolných močových ciest (LUTS) podľa smerníc EAU 2013 (1).

Vysvetlivky: príznaky dolných močových ciest (lower urinary tract symptoms), QoL – kvalita života (quality of life), IPSS – medzinárodná stupnica prostatických príznakov (International Prostate Symptom Score), dipstick – vyšetrenie moču „prúžkom papierika“, IMC – infekcia močových ciest, PSA – prostatický špecifický antigén, BPE – zväčšenie prostatickej žľazy (benign prostatic enlargement), KP – karcinóm prostaty, CT – výpočtová tomografia (computed tomography), MRI – zobrazenie magnetickou rezonanciou (magnetic resonance imaging).

www.ReumatoidnaArtritida.sk

Informácie o **reumatoidnej artritíde**,
jej prejavoch a príznakoch, liečbe a ďalšie...

Roche Slovensko, s.r.o., Cintorínska 3/A, 811 08 Bratislava
tel.: 02/5263 8201, fax: 02/5263 5014

Tabuľka 2. Pozorné vyčkávanie (watchful waiting) (1, 2, 5).

• redukcia príjmu tekutín v určitú dobu (určitom termíne) s cieľom znížiť frekvenciu močenia v najmenej vhodnú dobu (napr. v noci alebo mimo súkromia domova)
• vyhýbanie sa alebo zníženiu príjmu kofeínu a alkoholu, ktoré môžu mať diuretický alebo dráždivý účinok, čím sa zvyšuje výdaj tekutín a frekvencia, urgencia a noktúria
• používanie relaxačných techník a techník dvojitého močenia
• opakované stlačenie močovej rúry ako prevencia odkvapkávania moču po vymočení
• techniky rozptýlenia pozornosti, ako sú stlačenie penisu, dychové cvičenia, perineálny tlak a „duševné triky“ tak, aby pacient odvieďol svoju pozornosť od močového mechúra a od toalety a mohol tak lepšie kontrolovať uskladňovacie príznaky
• opakovaný tréning močového mechúra, pri ktorom sa mužom odporúča, aby zadržali moč v okamžiku, kedy majú senzorickú urgenciu, s cieľom zvýšiť kapacitu močového mechúra a predĺžiť čas medzi jednotlivými močeniami (mikciami)
• kontrola medikácie pacienta a optimalizácia doby podávania (aplikácie) liekov alebo náhrada liekov za iné, ktoré majú menej účinkov na močové príznaky (čo sa týka najmä diuretík)
• poskytovanie potrebnej pomoci pacientom so zhoršenou obratnosťou, pohyblivosťou alebo s narušeným duševným stavom
• liečba zápchy (obstipácie)
• iné

Tabuľka 3. Hlavné farmakologické vlastnosti preparátov a štandardné dávkovanie schválené v Európe pre liečbu príznakov dolných močových ciest (1).

Preparát/ trieda	Tmax (hod.)	T1/2 (hod.)	Odporúčaná denná dávka
Antagonisti alfa1 - adrenoceptorov (na liečbu príznakov alebo symptómov BPH)			
alfuzosín IR	1, 5	4 – 6	3 x 2, 5 mg
alfuzosín SR	3	8	2 x 5 mg
alfuzosín XL	9	11	1 x 10 mg
doxazosín IR	2 – 3	20	1 x 2 – 8 mg
doxazosín GITS	8 – 12	20	1 x 4 – 8 mg
silodosín	2, 5	11 – 18	1 x 4 – 8 mg
tamsulosín MR	6	10 – 13	1 x 0, 4 mg
tamsulosín OCAS	4 – 6	14 – 15	1 x 0, 4 mg
terazosín	1 - 2	8 – 14	1 x 5 – 10 mg
Inhibítory 5alfa – reduktázy (pre liečbu benígneho zväčšenia prostaty v dôsledku BPH)			
Dutasterid	1 – 3	3 – 5 týždňov	1 x 0, 5 mg
finasterid	2	6 – 8	1 x 5 mg
Antimuskariniká (pre liečbu OAB/ uskladňovaích príznakov)			
darifenacín	7	12	1 x 7, 5 – 15 mg
fesoterodín	5	7	1 x 4 – 8 mg
oxybutynín IR	0, 5 – 1	2 – 4	3 – 4 x 2, 5 – 5 mg
oxybutynín ER	5	16	2 – 3 x 5 mg
propiverín	2, 5	13	2 – 3 x 15 mg
propiverín ER	10	20	1 x 30 mg
solifenacín	3 – 8	45 – 68	1 x 5 – 10 mg
tolterodín IR	1 – 3	2 – 10	2 x 1 – 2 mg
tolterodín ER	4	6 – 10	1 x 4 mg
tropium IR	5	18	2 x 20 mg
tropium ER	5	36	1 x 60 mg
Analógy vazopresínu (pre liečbu nočnej polyúrie)			
desmopresín (tbl.)	1 – 2	3	1 x 0, 1 – 0, 4 mg*
desmopresín (Melt)	0, 5 – 2	2, 8	1 x 60 – 240 µg**
Inhibítory fosfodiesterázy 5. typu (pre liečbu príznakov alebo symptómov BPH so súčasným výskytom erektilnej dysfunkcie i bez nej)			
tadalafil	2 (0, 5 – 12)	17, 5	1 x 5 mg

Vysvetlivky: BPH – benígna prostatická hyperplázia, ER – s predĺženým uvoľňovaním (extended release), GITS – gastrointestinálny terapeutický systém, IR – s okamžitým uvoľňovaním (immediate release), LUTS – príznaky dolných močových ciest (lower urinary tract symptoms), Melt – forma perorálneho lyofilizátu, MR – s modifikovaným uvoľňovaním (modified release), OAB – hyperaktívny močový mechúr (overactive bladder), OCAS – perorálny systém s kontrolovanou absorpciou (oral controlled absorption system), SR – s postupným uvoľňovaním (sustained release), tbl. – tablety, Tmax – doba do dosiahnutia maximálnej koncentrácie v plazme, T1/2 – polčas rozpadu, *perorálne pred zaspáním, **pod jazyk pred zaspáním; ekvivalentná k dávke vo forme tabliet 0, 1 – 0, 4 mg,

až závažnými LUTS a so zväčšenou prostatou (objem prostaty > 40 ml) alebo s vyššou koncentráciou PSA (> 1, 4 ng/ml). Vzhľadom k pomalému nástupu účinku sú 5-ARI vhodné len pre dlhodobú liečbu (1). **Alfa-1 blokátory v kombinácii s 5-ARI** sa odporúča predpísať najmä mužom s miernymi až závažnými LUTS s rizikom progresie ochorenia (napr. väčší objem prostaty, vyššia koncentrácia PSA, vyšší vek) a pacientom akceptujúcim dlhšie trvajúcu terapiu (> 12 mesiacov) (1, 6, 7). Aj keď pri liečbe starších mužov s LUTS a príznakmi OAB neboli doteraz testované všetky formy **anti-muskariník**, možno očakávať, že všetky preparáty pravdepodobne vykazujú porovnateľnú účinnosť a porovnateľný výskyt vedľajších účinkov. Pre určité (aj keď minimálne riziko) retencie moču odporúča sa však pravidelné hodnotenie IPSS a PVR (1). Cieľom kombinovanej terapie alfa-1 blokátora spoločne s antagonistom muskarínových receptorov je antagonizovať ako alfa-1 adrenergické receptory, tak aj receptory M2 a M3 v dolných močových cestách a tým využiť účinnosť oboch skupín liečiv na dosiahnutie synergického účinku (1, 8). **Inhibítory PDE5 (PDE5-I)** zvyšujú koncentráciu cyklického guanozín monofosfátu v bunkách a predlžujú jeho účinnosť, vďaka čomu znižujú tonus hladkej svaloviny detruzora, prostaty a močovej rúry. V súčasnej dobe je pre liečbu LUTS u mužov (s erektilnou dysfunkciou alebo bez nej) schválená len aplikácia **tadalafilu** 5 mg raz denne. Dlhodobejšiu (> 1 rok) účinnosť a znášanlivosť s užívaním tadalafilu u mužov s LUTS nie je zatiaľ možné posúdiť. V súčasnosti nemáme tiež dostatok informácií o dopade liečby na redukcii veľkosti prostaty a žiadne údaje o vplyve takejto terapie na spomalenie progresie ochorenia (1, 9). Používanie **rastlinných preparátov** je známe už zo starého Egypta niekoľko storočí pred n.l. Na Slovensku už nie sú v súčasnosti hradené zdravotnými poisťovňami; v Českej republike ešte niektoré fytoterapeutiká sú čiastočne kompenzované pri miernych až stredných ťažkostiach u mladších mužov, u ktorých sa pred-

Tabuľka 4. Konzervatívna liečba a farmakoterapia* príznakov dolných močových ciest: rýchlosť nástupu účinku liečby a jej vplyv na základné parametre (1).

Liečba	Rýchlosť nástupu účinku	LUTS (IPSS)	Uroflow metria (Qmax)	Veľkosť prostaty	PVR	Progresia ochorenia
Pozorné vyčkávanie a behaviorálna terapia	mesiace	+	-	-	-	?
		(-1,3 až -5,7 bodov)				
A1B (AA1A)	dni	++	++	-	-/+	+++
		(-31% až -48,2%)	(+1,4 až +3,2 ml/s)		(-17% až -39%)	(symptómy)
5-ARI	mesiace	+	++	+ až ++	-	+++
		(-13,3% až -38,6%)	(+1,4 až +2,2 ml/s)	(-15% až -28%)		(retencia)
Antagonisti muskarínových receptorov	týždne	++	-	-	+	?
		(uskladňovacie príznaky) (-35,3% až -54%)			(0 až +49 ml)	
Inhibítory PDE5 (tadalafil)	dni	++	-/+	-	-/+	?
		(-17% až -37%)			(+9 až -19 ml)	
A1B (AA1A) + 5-ARI	dni	++	++	+ až ++	-/+	+++
		(-38% až -49,7%)	(+2,3 až +3,8 ml/s)	(-11,9% až -27,3%)		(symptómy + retencia)
A1B (AA1A) + antagonisti muskarínových receptorov	dni	++	++	-		?
		(-31,8% až -66,4%)				

Vysvetlivky: *štúdie testujúce farmakoterapiu obvykle používajú pre východiskový stav údaje po tzv. „zavádzajúcej“ fáze, zatiaľ čo štúdie testujúce intervenčnú liečbu to tak nepraktizujú, LUTS – príznaky dolných močových ciest (lower urinary tract symptoms), IPSS – medzinárodné skóre prostatických príznakov (International Prostate Symptom Score), Qmax – maximálna rýchlosť prietoku moču, PVR – postmikčné reziduum (postvoid residual), A1B – alfa1 blokátory, AA1A – antagonisti alfa1 adrenoreceptorov, 5-ARI – inhibítory 5 alfa reduktázy, PDE5 – fosfodiesteráza 5. typu (phosphodiesterase type 5), -žiadny vplyv, +mierny vplyv, ++stredný (stredne silný) vplyv, +++významný vplyv, ++++veľmi významný vplyv, ? nie je známe.

pokladá okrem BPH aj prítomnosť zápalového procesu v prostatickej žľaze. **Desmopresín** je indikovaný u pacientov *trpiacich nočtúriou v dôsledku nočnej polyúrie*, a mal by byť aplikovaný raz denne pred spaním. Pretože sa optimálna dávka u rôznych pacientov líši, liečba desmopresínom by mala byť začatá aplikáciou nízkej dávky perorálne (0, 1 mg/ deň), ktorú možno postupne každý týždeň zvyšovať až po dosiahnutie maximálnej účinnosti. Maximálna odporúčaná denná dávka pre perorálnu liečbu je 0, 4 mg/deň. Pacienti by nemali prijímať žiadne tekutiny aspoň hodinu pred podaním desmopresínu a 8 hodín po jeho aplikácii. Koncentráciu sodíka v sére je nutné monitorovať 3. a 7. deň po začatí terapie a potom následne v pravidelných intervaloch (1, 10). Rýchlosť nástupu účinku konzervatívnej liečby LUTS/ BPH a jej vplyv na niektoré parametre ukazuje tabuľka 4 (1). Najnovšie smernice Európskej urologickej spoločnosti (EAU – European Association of Urology) o konzervatívnej liečbe LUTS/ BPH sú sprehľadnené v tabuľke 5 (1).

Nové lieky v liečbe LUTS/ BPH: mirabegron určený pre terapiu OAB, je selektívny agonista beta-3 adrenoreceptorov, ktorý má odlišný mechanizmus účinku v porovnaní s antimuskarinikami. Znížená frekvencia kontrakcií detruzora sa dosahuje pri aplikácii mirabegronu len v uskladňovacej fáze mikčného cyklu, ale tento liek neznižuje amplitúdy kontrakcií svaloviny močového mechúra pri močení. Mirabegron môže byť alternatívou antimuskarinika, najmä v tých prípadoch, kedy dochádza k netolerovanému suchu v ústach

(xerostómii) pri bežnej antimuskarínovej liečbe (1, 11, 12). Mirabegron možno bezpečne použiť aj u pacientov s očnou kataraktou, alebo trpiacich ulceróznou kolitídou a pod. Na Slovensku bude tento prípravok dostupný pre bežnú klinickú prax v priebehu roku 2014. Ďalšími, perspektívnymi novými preparátmi môžu byť napr. **naftopidil** (selektívny alfa1 – D adrenergický blokátor), **analóg vitamínu D3 BXL628** (jeho aplikácia môže viesť ku zníženiu proliferácie prostatických buniek bez ovplyvnenia androgénnej stimulácie a teda aj bez nežiadúcich sexuálnych účinkov) a pod. (1, 13).

Operačná (invazívna) liečba LUTS/ BPH je absolútne indikovaná (nutná) v prípade recidivujúcej alebo refraktérnej retencie moču, paradoxnej ischúrie, recidivujúcej infekcie močových ciest, konkrementov v močovom mechúre alebo divertiklov steny mechúra, makroskopické hematurie rezistentnej na liečbu v dôsledku BPH/ BPE alebo pri prítomnosti dilatácie horných močových ciest v dôsledku BPO, s aj bez renálnej insuficiencie. Operačná liečba je obvykle tiež nevyhnutná u pacientov, u ktorých konzervatívna alebo medikamentózna liečba nevedli k dostatočnej úľave LUTS alebo ku zmenšeniu PVR (= relatívne indikácie pre operačnú terapiu) (tab. 6)

Summary

An overview of diagnostic procedures and treatment options of male lower urinary tract symptoms (LUTS) due to benign prostate hyperplasia (BPH), or benign prostatic obstruction (BPO), but also for detrusor overactivity or overactive bladder and nocturia at nocturnal polyuria in men older than 40 (50) years. Basic diagnostic procedures: history, symptom and quality of life questionnaires, bladder diary, physical examination, urinalysis, blood analysis, ultrasonography of the prostate, bladder and kidneys, as well as uroflowmetry and measurement of post – void residual urine are recommended in all patients. Optional tests include: urodynamic evaluation, urethrocystoscopy, transrectal ultrasonography of the prostate, computed tomography, magnetic resonance imaging etc. according to abnormalities found during initial diagnostic assessment. There were summarized current and prospective treatment options for LUTS in older men. Watchful waiting (WW) is recommended in subjects with mild, uncomplicated LUTS. Basic pharmacotherapy for LUTS/ BPH: alfa1-blockers (AB), 5alpha-reductase inhibitors (5ARI), antimuscarinics (AMR), desmopressin, phosphodiesterase 5 inhibitor (tadalafil), a combinations AB + 5ARI or AB + AMR. Indications for surgical therapy of LUTS/ BPH are clearly defined. Transurethral resection of the prostate (TURP) remains the gold standard of surgical treatment.

Key words: LUTS/ BPH, diagnostic, treatment.

Tabuľka 5. Úrovně dôkazov a stupne odporúčania EAU pre konzervatívnu liečbu a farmakoterapiu príznakov dolných močových ciest u mužov s LUTS/ BPH (1).

Spôsob liečby	Úroveň dôkazov	Stupeň odporúčania
Konzervatívna liečba: pozorné vyčkávanie		
Muži s miernymi príznakmi sú vhodní kandidáti pre pozorné vyčkávanie	1b	A
Mužom s LUTS by malo byť pred liečbou alebo spoločne s ňou ponúknuté (poskytnuté) poradenstvo v otázkach životosprávy	1b	A
Farmakoterapia		
Alfa1-blokátory je možné ponúknuť mužom so stredne závažnými až závažnými LUTS	1a	A
Inhibitory 5alfa-reduktázy je možné ponúknuť mužom, ktorí majú stredne závažné až závažné LUTS a zväčšenú prostatu (> 40 ml)	1b	A
Inhibitory 5alfa-reduktázy môžu zabraňovať progresii ochorenia (najmä pokiaľ ide o akútnu retenciu moču a potrebu operácie)	1b	B
Antagonistov muskarínových receptorov je možné využiť pre liečbu mužov so stredne závažnými až závažnými LUTS s prevahou uskladňovacích príznakov	4	C
U mužov s obštrukciou výtok z močového mechúra sa odporúča postupovať veľmi opatrne	1b	A
Inhibitory fosfodiesterázy 5. typu zmierňujú stredne závažné až závažné LUTS (uskladňovacie aj vyprázdňovacie) u mužov s erektilnou dysfunkciou a aj bez tejto dysfunkcie	1b	A
Pre liečbu LUTS u mužov bol v Európe schválený len Tadalafil (5 mg jeden krát denne)	1b	A
Analóg vazopresínu je možné užívať pri liečbe noktúrie vyvolanej nočnou polyúriou	1b	A
Kombináciu alfa-1 blokátorov s inhibítormi 5alfa-reduktázy je možné ponúknuť mužom so stredne závažnými až závažnými a obťažujúcimi LUTS, zväčšenou prostatou a s nižším Qmax (títo pacienti majú väčšiu pravdepodobnosť progresie ochorenia)	1b	A
Kombináciu alfa-1 blokátorov s antagonistami muskarínových receptorov je možné ponúknuť mužom so stredne závažnými až závažnými a obťažujúcimi LUTS, ak monoterapia s aplikáciou ktoréhokoľvek farmaka nevedie k dostatočnej úprave uskladňovacích príznakov	1b	B
U mužov s obštrukciou výtok z močového mechúra je potrebné kombinovanú liečbu predpisovať veľmi opatrne	2b	B
Sledovanie		
Sledovanie pacientov po všetkých typoch konzervatívnej liečby a farmakoterapie vychádza z empirických údajov alebo z teoretických úvah, avšak nie zo štúdií založených na dôkazoch	3 - 4	C

Vysvetlivky: *štúdie testujúce farmakoterapiu obvykle používajú pre východiskový stav údaje po tzv. „závädzajúcej“ fáze, zatiaľ čo štúdie testujúce intervenčnú liečbu to tak nepraktizujú, LUTS – príznaky dolných močových ciest (lower urinary tract symptoms), IPSS – medzinárodné skóre prostatických príznakov (International Prostate Symptom Score), Qmax – maximálna rýchlosť prietoku moču, PVR – postmikčné reziduum (postvoid residual), A1B – alfa1 blokátory, AA1A – antagonisti alfa1 adrenoreceptorov, 5-ARI – inhibitory 5 alfa reduktázy, PDE5 – fosfodiesteráza 5. typu (phosphodiesterase type 5), -žiadny vplyv, +mierny vplyv, ++stredný (stredne silný) vplyv, +++významný vplyv, ++++veľmi významný vplyv, ? nie je známe.

(1). Technika **transuretrálnej resekcie prostaty (TURP)** spočíva v odstránení tkaniva z prechodnej zóny prostaty s cieľom liečiť LUTS vyvolaných benignou prostatickou obštrukciou (BPO) (obr. 3) (2). TURP je stále považovaná za štandardnú operačnú techniku pre liečbu LUTS v dôsledku BPO u mužov s prostatou s objemom ≤ 80 ml (1, 14). **Transuretrálna incízia prostaty (TUIP)** umožňuje uvoľniť BPO v dôsledku „prerezania“ výtok z močového mechúra bez odstránenia tkaniva. Voľba medzi TURP a TUIP by mala primárne vychádzať z objemu prostaty, pričom u prostat < 30 ml sa uprednostňuje hlavne TUIP a u prostat s objemom 30 – 80 ml naopak TURP. Prípadnú infekciu močových ciest (IMC) je potrebné vyliečiť pred operačným výkonom (TUIP a TURP) (1, 15). **Bipolárna TURP (B – TURP)** ponúka *lákavú alternatívu* ku klasickej monopolárnej TURP (M-TURP) u pacientov so stredne závažnými až závažnými LUTS v dôsledku BPO, ktorá vykazuje porovnateľnú efektívnosť, avšak pri nižšej morbidite (1, 16). B – TURP je vhodná a jednoznačne indikovaná u pacientov s *kardiostimulátorom* (chráni mechanizmus kardiálneho prístroja pred poškodením až znefunkčnením) a prakticky nevyvoláva stimuláciu n. pudendus a tým predchádza neželaným kontrakciám svalstva dolných končatín pri operácii (a tým *znižuje riziko perforácie steny mechúra*). **Otvorená prostatektómia (OPE)** je najstaršou, najinvasívnejšou, ale zároveň aj najúčinnjšou a najtrvanlivejšou metódou liečby LUTS v dôsledku BPO (1). Podobné výsledky, avšak s nižšou morbiditou, prináša len enukleácia holmiovým laserom (1). V prípade, že nie sú k dispozícii endourologické nástroje ani holmiový laser, zdá sa byť otvorená prostatektómia liečebnou metódou voľby pre mužov s *prostatou > 80 ml s absolútnou indikáciou pre operačnú terapiu a tiež pre pacientov so stredne závažnými až závažnými LUTS v dôsledku BPO, u ktorých nemá medikamentózna liečba dostatočný efekt*. Základným princípom **transuretrálnej mikrovlnovej termoterapie (TUMT)** prostaty je „vysielanie“ mikrovlnového žiarenia prostredníctvom intrauretrálnej antény, ktorou sa do prostaty privádza teplo, čo vedie k deštrukcii tkaniva, apoptóze a ku denervácii alfa receptorov, v dôsledku čoho dochádza k uvoľneniu BPO a ku zmierneniu LUTS. TUMT predstavuje alternatívu pre starších pacientov so sprievodnými ochoreniami (komorbiditami) a tiež je možnosťou pre jedincov, u ktorých anestézia predstavuje veľké riziko a ktorí nie sú vhodnými kandidátmi pre invazívnu liečbu (1). **Transuretrálna ablácia prostaty s využitím ihly (TUNA)** spočíva v aplikácii slabých rádiových vln do parenchýmu v prostate prostredníctvom transuretrálne zavedených ihiel. Táto energia spôsobuje koagulačnú nekrózu v prechodnej zóne prostaty, čo vedie ku zmenšeniu objemu prostaty a ku uvoľneniu / vymiznutiu BPO. TUNA (rovnako ako aj TUMT) sa vykonáva ambulantne v lokálnej anestézii

Tabuľka 6. Operačná liečba* LUTS/ BPH: rýchlosť nástupu účinku liečby a jej vplyv na základné parametre (1).

Operačná liečba	Rýchlosť nástupu účinku	LUTS (IPSS)	Uroflowmetria (Qmax)	Veľkosť prostaty	PVR	Progresia ochorenia
TURP – TUIP	hodiny	++++ (-63% až -88%)	++++ (+6,9 až 22,9 ml/s)	+++ (po odstránení katétra)	++++	++++
Otvorená prostatektómia	hodiny	++++ (-62% až -86%)	++++ (+7,0 až + 21,4 ml/s)	++++ (-88%)	++++ (-86% až -98%)	++++
TUMT	týždne	+++ (-40% až -87%)	+++ (+2,4 až + 8,4 ml/ s)	++ (-8,1% až -33%)	++ (-34% až -84,1%)	+++
TUNA	týždne	+++ (-45% až -56%)	+++ (+4,7 až +6,5 ml/s)	++	+ (-20 ml alebo -22%)	++
HoLEP/ HoLRP	hodiny	++++ (-66% až -92%)	++++ (+10,9 až +23,0 ml/s)	++++ (-34% až -54%)	++++ (-68% až -98%)	++++
KTP/ Green Light laser	dni	+++ (-31% až -75%)	+++ (+4,7 až +14,9 ml/s)	+++ (-44% až -63%)	+++ (-57% až -91%)	+++
Diódový laser	hodiny	+++ (-55% až -84,3%)	+++ (+5,1 až 13,7 ml/s)	+++ (-30,3% až -58,1%) redukcia odhadnutá na základe PSA	+++ (-58,1% až -87,7%)	+++
Thuliový laser: ThuVaP, ThuVARP a ThuVEP	hodiny	+++ (-63% až -85,4%)	+++ (+12,8 až +18,7 ml/s)	+++ (-35,7% až -88%) redukcia odhadnutá na základe PSA	+++ (-72,4% až -94,4%)	+++
Prostatický stent	hodiny	++ (-10 až -19 bodov)	++ (+3 až +13,1 ml/s)	-	+++	?

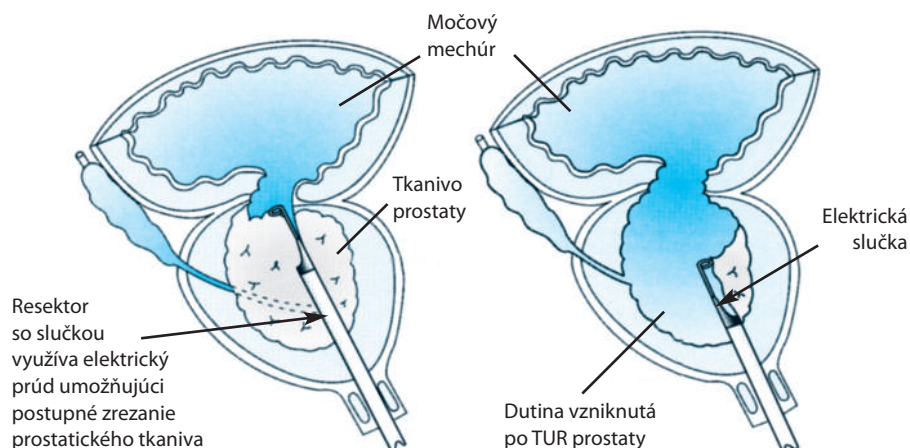
Vysvetlivky: *štúdie testujúce farmakoterapiu obvykle používajú pre východiskový stav údaje po tzv. „zavádzajúcej“ fáze, zatiaľ čo štúdie testujúce intervenčnú liečbu to tak nepraktizujú, LUTS – lower urinary tract symptoms, BPH – benigna prostatická hyperplázia, HoLEP – enukleácia prostaty s využitím holmiového laseru (holmium laser enucleation of the prostate), HoLRP – resekcia prostaty s využitím holmiového laseru (holmium laser resection of the prostate), IPSS – medzinárodné skóre prostatických príznakov (International Prostate Symptom Score), KTP – vaporizácia s využitím K⁺ titanyl fosfátu – Green Light laseru (K⁺-titanyl-phosphate, GreenLight laser vaporisation), PSA – prostatický špecifický antigén (prostate specific antigen), PVR – postmikčné reziduum (postvoid residual), Qmax – maximálna rýchlosť prietoku moču (maximum flow rate), ThuVAP – thulium:yttrium aluminium garnet (Tm:YAG) vaporizácia prostaty (thulium:yttrium aluminium garnet /Tm:YAG/ vaporisation of the prostate, ThuVaP – Tm:YAG vaporresekcia prostaty (Tm:YAG vaporresection), ThuVEP – Tm:YAG vaporenukleácia prostaty (Tm:YAG vapoenucleation), TUMT – transuretrálna terapia s využitím mikrovln (transurethral microwave therapy), TUNA – transuretrálna ablácia prostaty s využitím ihly (transurethral needle ablation), TUIP – transuretrálna incízia prostaty (transurethral incision of the prostate), TURP – transuretrálna resekcia prostaty (transurethral resection of the prostate), -žiadny vplyv, +mierny vplyv, ++stredný (stredne silný) vplyv, +++významný vplyv, ++++veľmi významný vplyv, ? nie je známe.

alebo v tzv. sedácii. TUNA nie je vhodná pre pacientov s objemom prostaty > 75 ml a ani pre mužov s izolovanou obštrukciou hrdla močového mechúra (1, 17). V dnešnej dobe prichádza k mohutnému rozvoju a zapojeniu laserov do liečby BPH a **laserová prostatektómia** sa čoraz väčšmi začína využívať pri riešení LUTS/ BPO. Slovo LASER znamená skratku pre zosilňovanie svetla stimulovaného emisiou žiarenia (Light Amplification by Stimulated Emission of Radiation). Laser teda všeobecne označuje optický zosilňovač, ktorý generuje elektromagnetické žiarenie (svetlo) pomocou stimulovanej emisie fotónov. Dôležité je, že pri procese stimulovanej emisie má dopadajúci a emitovaný fotón rovnakú energiu (frekvenciu), rovnaký smer, polarizáciu a fáz. Z toho potom vyplývajú tri základné vlastnosti lasera, ktoré ho odlišujú od iných zdrojov žiarenia. Zväzok lasera je: kolimovaný (t. j. nerozbieha sa), je monochromatický (t. j. „jednofarebný“ = že generované fotóny majú rovnakú frekvenciu, resp. vlnovú dĺžku) a je koherentný (t. j. že vytvorené fotóny sú tzv. vo fáze ako časovej, tak aj priestorovej). Pri použití lasera dochádza k emisii elektromagnetického žiarenia, ktoré pôsobí na tkanivo prostaty. Existuje viacero druhov laserov, pričom každý z nich má

svoje jedinečné vlastnosti v závislosti od vlnovej dĺžky s ktorou pracuje. *Elektromagnetická energia sa absorpciou mení na energiu tepelnú. V závislosti od množstva energie je možné vyvolať v tkanive koagulačnú nekrózu alebo až priamo vaporizáciu tkaniva (18).* **Holmium: yttrium-aluminium-garnet (Ho:YAG) laser** pracuje s vlnovou dĺžkou 2 140 nm, čo zodpovedá infračervenému pásmu spektra. Ho:YAG laser je pomerne silne vstrebávaný vo vodnom

prostredí, čo znamená, že *oblasť koagulačnej nekrózy dosahuje do hĺbky len 0,3 – 0,4 mm*. Na účinné vykonanie hemostázy je však takáto hĺbka dostačujúca. Lúče Ho:YAG lasera umožňujú *precízne, presné a veľmi jemné urobenie incízie v prostatickom tkanive*. Holmiový laser sa využíva jednak na: **resekciu prostatického tkaniva (HoLRP – holmium laser resection of the prostate)** a jednak na **enukleáciu prostaty (HoLEP – holmium laser enucleation of the**

Obrázok 3. Transuretrálna resekcia prostaty (TUR) pre benígnu prostatickú hyperpláziu (2).

Tabuľka 7. Úrovně dôkazov a stupne odporúčania pre operačnú liečbu príznakov dolných močových ciest u mužov s LUTS/ BPH (1).

Operačná liečba	Úroveň dôkazu	Stupeň odporúčania
Monopolárna TURP je v súčasnej dobe štandardnou operačnou metódou pre liečbu mužov s objemom prostaty 30 – 80 ml a so stredne závažnými až závažnými LUTS v dôsledku BPO. Monopolárna TURP dosahuje lepšie výsledky s ohľadom na subjektívne aj objektívne zlepšenie v porovnaní s medikamentóznou alebo minimálne invazívnou terapiou	1a	A
Miera morbiditý spojená s monopolárnou TURP je však vyššia než pri farmakoterapii alebo pri iných minimálne invazívnych technikách	1a	A
Krátko- i stredne dlho trvajúce (strednodobé) výsledky bipolárnej TURP sú porovnateľné s monopolárnou TURP	1a	A
Bipolárna TURP má priaznivejší peroperačný bezpečnostný profil v porovnaní s monopolárnou TURP	1a	A
TUIP je operačnou metódou voľby pre mužov so stredne závažnými až závažnými a obťažujúcimi LUTS v dôsledku BPO a s prostatou o objeme < 30 ml bez strfedeňého laloka	1a	A
Otvorená prostatektómia alebo enukleácia s využitím holmiového laseru sú metódy prvej voľby chirurgickej liečby mužov s prostatou o objeme > 80 ml a so stredne závažnými až závažnými a obťažujúcimi LUTS v dôsledku BPO, ktorí vyžadujú operačnú terapiu. Otvorená prostatektómia je najinvazívnejšia operačná metóda, ktorá je spojená s významnou morbiditou	1b	A
TUMT a TUNA dosahujú porovnateľné úľavy (zlepšenie) príznakov ako TURP, avšak sú spojené s menšou morbiditou a s menej výrazným zlepšením rýchlosti prietoku moču	1a	A
TURP však dosahuje trvalejší výsledok a je spojená s nižšou mierou opakovania zákroku než TUMT alebo TUNA	1a	A
HoLEP a vaporizácia prostaty s využitím 532 nm laseru sú alternatívou ku TURP u mužov so stredne závažnými až závažnými LUTS v dôsledku BPO. Okamžité, objektívne i subjektívne zlepšenie je porovnateľné s TURP	1a	A
Strednodobé funkčné výsledky vaporizácie prostaty s pomocou 532 nm laseru sú porovnateľné s TURP	1b	A
Dlhodobé funkčné výsledky HoLEP sú porovnateľné s TURP/ otvorenou prostatektómiou	1b	A
Operácia s využitím diodového laseru dosahuje krátkodobé objektívne i subjektívne zlepšenie	3	C
ThuVaRP je alternatívou TURP pre liečbu prostaty malej a strednej veľkosti	1b	A
ThuVEP dosahuje krátkodobé objektívne i subjektívne zlepšenie	3	C
Čo sa týka peroperačnej bezpečnosti a parametrov hemostázy, sú diodový a thuliový laser bezpečné metódy	3	C
Čo sa týka peroperačnej bezpečnosti, dosahuje 532 nm laserová vaporizácia lepšie výsledky ako TURP	1b	A
Laserovú vaporizáciu s využitím 532 nm laseru sa odporúča zvážiť u pacientov užívajúcich antikoagulanty a u jedincov s vyšším kardiovaskulárnym rizikom	3	B
Prostatické stenty sú alternatívou ku katetrizácii u mužov, ktorí nie sú vhodnými kandidátmi pre operačnú liečbu	3	C
Injekcia etanolu do prostaty u mužov so stredne závažnými až závažnými LUTS v dôsledku BPO je aj naďalej experimentálna metóda, ktorá by mala byť indikovaná len v rámci klinických štúdií	3	C
Injekcia BTX do prostaty u mužov so stredne závažnými až závažnými LUTS v dôsledku BPO alebo u mužov s retenciou moču je aj naďalej experimentálna metóda, ktorá by mala byť indikovaná len v rámci klinických štúdií	3	C
Sledovanie		
Sledovanie pacientov po všetkých typoch operačnej liečby vychádza z empirických údajov alebo z teoretických úvah, avšak nie zo štúdií založených na dôkazoch	3 - 4	C

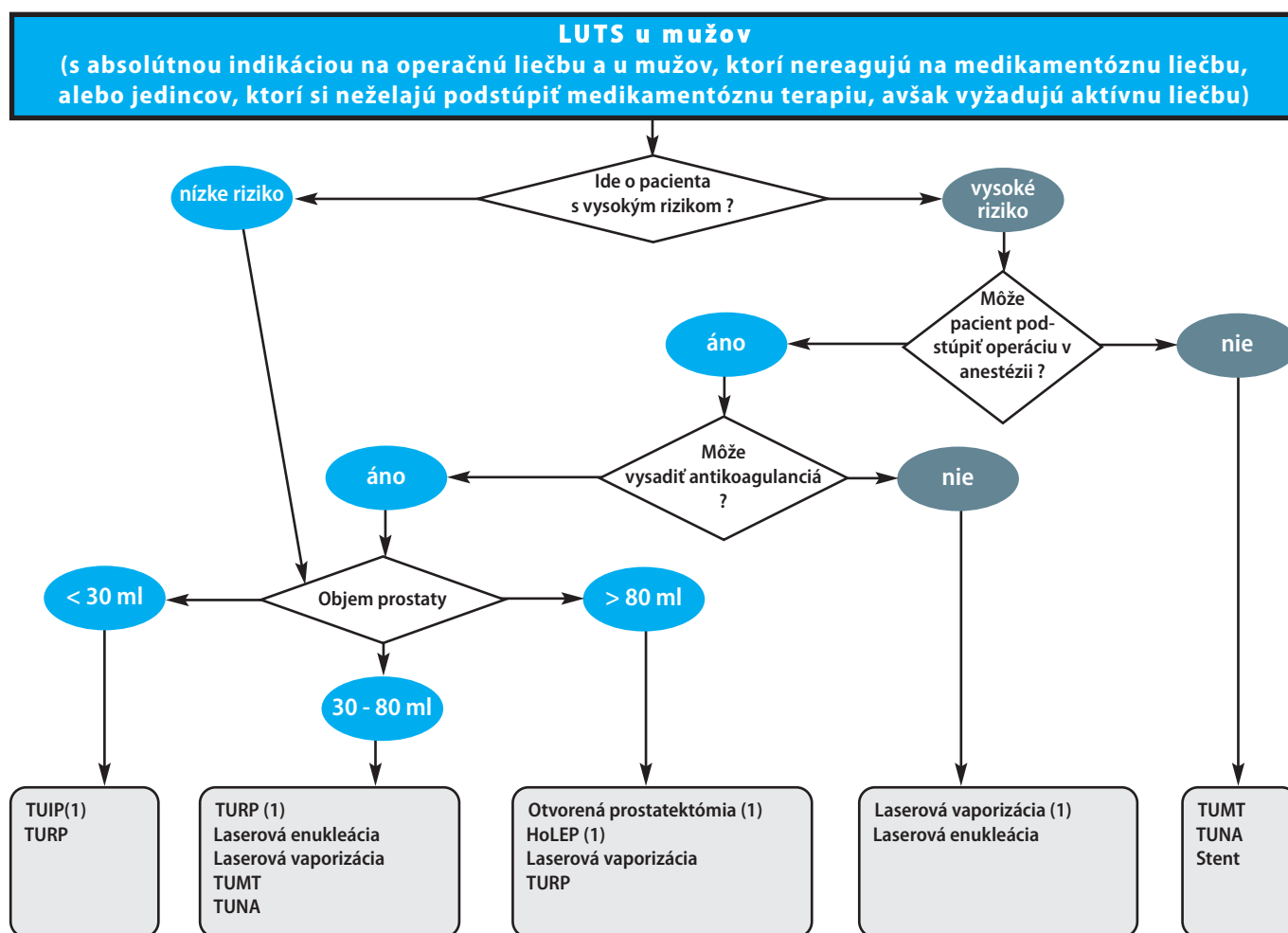
Vysvetlivky: 1a – dôkazy získané z metaanalýzy randomizovaných štúdií, 1b – dôkazy získané z aspoň jednej randomizovanej štúdie, 2a – dôkazy získané z jednej kvalitnej kontrolovanej štúdie bez randomizácie, 2b – dôkazy získané z aspoň jednej kvalitnej „kváziexperimentálnej“ štúdie iného typu, 3 – dôkazy získané z kvalitných neexperimentálnych štúdií, ako sú komparatívne štúdie, korelačné štúdie a kazuistiky, 4 – dôkazy získané z publikácií panelu odborníkov alebo na základe klinických skúseností uznávaných autorit, A – vychádza z kvalitných a konzistentných klinických štúdií, ktoré sú zamerané na tematiku týkajúcu sa konkrétneho odporúčania a zahŕňujú aspoň jednu randomizovanú štúdiu, B – vychádza z kvalitných klinických štúdií, avšak bez randomizácie, C – stanovené napriek absencii priamo aplikovateľných kvalitných klinických štúdií, LUTS – lower urinary tract symptoms, BPH – benigná prostatická hyperplázia, BOO – obštrukcia výtoky z močového mechúra (bladder outlet obstruction), BPO – benigná prostatická obštrukcia (benign prostatic obstruction), B-TURP – bipolárna transuretrálna resekcia prostaty, BTX – botulotoxín, HoLEP – enukleácia prostaty pomocou holmium laseru (holmium laser enucleation), M-TURP – monopolárna transuretrálna resekcia prostaty, Qmax – maximálna rýchlosť prietoku moču, ThuVaRP – thuliová vapor resekcia prostaty, ThuVEP – thuliová vapoenukleácia prostaty (thulium:yttrium-aluminium-garnet vapoenucleation, TUIP – transuretrálna incízia prostaty, TUMT – transuretrálna terapia s využitím mikrovln (transurethral microwave therapy), TUNA – transuretrálna ablácia prostaty ihlou (transurethral needle ablation), TURP – transuretrálna resekcia prostaty.

prostate) a následne vedie k uvoľneniu BPO a sekundárne k redukcii LUTS. Je možné povedať, že HoLEP/ HoLRP je bezpečnou a efektívnou metódou s porovnateľnými výsledkami pri komparácii s TURP/ otvorenou prostatektómiou. Nevýhodou je pomerne vyššia cena výkonu v porovnaní s klasickou TURP. Holmiový laser umožňuje riešiť v močových cestách aj ďalšie problémy (napr. striktúry močovej rúry, močovodu, konkrementy v močových cestách a pod.) a má potenciál stať sa v budúcnosti novým zlatým štandardom v liečbe BPH (1, 19). Na Slovensku sa laserová technika pri liečbe BPH využíva zatiaľ skôr výnimočne – dôvodom je zrejme zatiaľ vysoká ekonomická náročnosť takejto operácie. **Kalium-titanyl-fosfátový**

(KTP) i litium-triborátový (LBO) lasery sú odvodené od neodýmiového YAG (Nd:YAG) laseru. Fotoselektívna vaporizácia prostaty (PVP – Photoselective Vaporisation of the Prostate) využíva Nd:YAG laser, ktorý má vlnovú dĺžku 1046 nm. Lúč („paprsk“) tohto laseru prechádza cez kalium-titanyl-fosfátový (KTP) kryštál, ktorý zdojnásobuje frekvenciu, ale skracuje vlnovú dĺžku na polovicu (teda na 532 nm) – čo zodpovedá zelenému farebnému svetelnému spektru a preto sa niekedy používa aj názov laser so zeleným svetlom (greenlight laser). Green light laser je, na rozdiel od holmiového laseru, pohlcovaný najmä hemoglobínom, čo mu v prostatickom tkanive (ktoré je bohaté vaskularizované) zaisťuje výborné hemosta-

tické vlastnosti. Hĺbka absorpcie v prostatickom tkanive činí 1 – 3 mm. Výhodou tohto laseru je pomerne rýchla vaporizácia tkaniva s nízkou penetráciou energie do hlbších vrstiev – v dôsledku čoho dochádza len k malému až žiadnemu poškodeniu okolitého tkaniva. Vývoj laserových systémov GreenLight laseru z 80 W na 120 W a potom na 180 W systémy viedol k významným rozdielom v stupni zdokonalenia jednotlivých terapií (1, 20). Množia sa správy o ďalších typoch laserov (napr. diódového, thuliového a pod.), avšak malý počet randomizovaných klinických štúdií (RCT – randomised clinical trial), ktoré hodnotia ich využitie v rámci operačnej liečby BPO a krátka doba sledovania neumožňujú zatiaľ vyvodiť žiadne

Schéma 4. Algoritmus pre liečbu obťažujúcich príznakov dolných močových ciest refraktérnych na konzervatívnu/ medikamentóznú liečbu a príznakov u pacientov s absolútnou* indikáciou pre operačnú liečbu (1).

Vysvetlivky: *absolútne indikácie na operačnú liečbu: retencia moču, recidivujúca infekcia močových ciest, konkrementy v močovom mechúre, divertikel steny močového mechúra, makroskopická hematuria rezistentná na liečbu, dilatácia horných ciest močových v dôsledku benignej prostatickej obštrukcie (BPO) s/ bez renálnej insuficiencie, HoLEP – laserová enukleácia prostaty s využitím holmiového laseru (holmium laser enucleation of the prostate), laserová vaporizácia zahŕňa vaporizáciu s pomocou GreenLight laseru, thuliového a diódového laseru, laserová enukleácia zahŕňa enukleáciu s využitím holmiového a thuliového laseru, TUIP – transuretrálna incízia prostaty, TUMT – transuretrálna terapia s využitím mikrovln (transurethral microwave therapy), TUNA – transuretrálna ablácia prostaty s pomocou ihly (transurethral needle ablation), TURP – transurálna resekcia prostaty (monopolárna alebo bipolárna), (1) súčasný štandard/ prvá voľba; ďalšie alternatívy sú uvedené v abecednom poradí.

veľmi perspektívny nový spôsob terapie BPH, avšak sú nutné ďalšie skúsenosti a štúdie s dlhším sledovaním, aby bolo možné presnejšie overenie efektivity a bezpečnosti tohto postupu (1, 26). Zavedenie **špeciálneho implantátu do tkaniva prostaty s názvom UroLift (Urethral Lift /PUL, UROLIFT/)** má za úlohu oddialiť od seba prostatické laloky – čoho dôsledkom je mechanické zrušenie príčiny subvezikálnej obštrukcie. Na overenie výsledkov je však aj v tomto prípade potrebné urobiť ďalšie štúdie a dlhodobjšie sledovať týchto pacientov na potvrdenie bezpečnosti tejto novej metódy (1, 27). Niektoré odporúčania EAU pre chirurgickú liečbu LUTS/ BPH ukazujú tabuľka 7 (1).

Výber pacientov na liečbu LUTS/ BPH

Výber pacientov na terapiu závisí na: výsledkoch vyšetrovaní, schopnosti liečby ovplyvniť tieto výsledky, preferenciách jednotlivých

postihnutých mužov a ich očakávaníach s ohľadom na rýchlosť nástupu účinku liečby, efektívnosti terapie, výskytu vedľajších účinkov, kvalite života (QoL) a progresii ochorenia (viď tab. 4 a 6) (1). Kombinácia jednotlivých modalít môže viesť k rôznym výsledkom liečby. Prvým krokom je obvykle behaviorálna terapia s alebo bez medikamentózneho liečby. Schéma 3 zobrazuje algoritmus možností konzervatívnej liečby na základe medicíny založenej na dôkazoch a profile pacientov. Voľba operačnej techniky závisí na veľkosti prostaty, súbežných ochoreniach (komorbiditách), schopnosti pacienta podstúpiť anestéziu, preferenciách pacienta, jeho ochote znášať nežiaduce účinky spojené s výkonom, technickej vybavenosti pracoviska a skúsenostiach operátora s danou technikou. Algoritmus pre operačnú liečbu je uvedený v schéme 4 (1).

Záver

Prevalencia histologickej, makroskopickej a klinickej BPH koreluje so zvyšujúcim sa vekom, čo viedlo k predpokladu, ich vzájomnej príčinnej súvislosti a ku vzniku hypotézy, podľa ktorej je zväčšená prostata na mechanickom princípe príčinou LUTS. **Predstava statickej a dynamickej zložky subvezikálnej obštrukcie spojenjej s BPH sa ukázala ako veľmi zjednodušená a v dnešnej dobe je jasné, že významná časť LUTS je spôsobená dysfunkciou detruzora (podmienená vekom, neurogénne alebo na podklade primárneho ochorenia močového mechúra) a ďalšími stavmi, ako sú polyúria, poruchy spánku a rôzne systémové ochorenia, ktoré nemajú priamy vzťah k prostate a k močovému mechúru.** Farmakoterapia predstavuje dnes významnú liečebnú modalitu u mužov s LUTS/ BPH. Optimálny preparát samozrejme neexistuje

Odborná informácia

Medzinárodné ocenenie slovenského výskumu v oblasti elektrokardiológie

Marián Bernadič

Ústav patologickej fyziológie
LF UK v Bratislave

Šéfredaktor časopisu *Annals of Noninvasive Electrocardiology* od roku 2005 hodnotí každoročne publikované práce z oblasti elektrokardiológie a vyberá päťdesiat prác, ktoré považuje za významné z hľadiska ich nového a zásadného príspevku k poznatkom (1). Je pre nás príjemné zistenie, že medzi týchto 50 najvýznamnejších príspevkov za rok 2012 bola zaradená aj publikácia kolektívu slovenských autorov MUDr. Ljuby Bachárovej, DrSc., RNDr. Zorky Krivošíkovej, PhD., RNDr. Ladislavy Wsolovej, PhD., a doc. MUDr. Martina Gajdoša, PhD. (2). Práca vznikla spracovaním údajov z databázy projektu Ministerstva zdravotníctva SR: „Vplyv genetických a environmentálnych faktorov na prevalenciu skorej inzulinovej rezistencie“, zodpovedný riešiteľ doc. MUDr. Martin Gajdoš, PhD.

Citovaná práca je zameraná na hodnotenie zmien QRS komplexu, t.j. zmien postupu aktivácie komôr srdca u klinicky zdravých potomkov pacientov s metabolickým syndrómom (MetS) a diabetes mellitus (DM). U pacientov s MetS a DM boli prirodzene významné zmeny v konfigurácii QRS komplexu, avšak zásadne novým poznatkom tejto štúdie bol nálež signifikantných zmien QRS komplexu u klinicky zdravých osôb s rodinnou anamnézou MetS alebo DM. Tieto zmeny boli síce v medziach normy, ale smerovali k patologickým nálezom pozorovaným u pacientov s rozvinutým klinickým obrazom MetS a DM. Tento nález poukazuje na skoré subklinické zmeny myokardu, ktoré sú rozpoznateľné ešte predtým ako sú prítomné klinické prejavy ochorenia.

a v súčasnosti sú u väčšiny medikamentov určených k takejto liečbe dostupné aj tzv. generiká. Pretože LUTS/ BPH predstavujú multifaktoriálnu poruchu (podobne akou sú napr. hypertenzia, asthma bronchiale a pod.), riešenie LUTS si bude tiež vyžadovať liečbu s kombináciou možno aj viacerých farmakologických modalít. Predstava je taká, že pri kombinácii viacerých liečiv bude možné použiť nižšie dávky jednotlivých preparátov pri zachovaní dostatočnej efektivity a súčasnej redukcii vedľajších účinkov. Počet operačných výkonov (TURP, otvorená prostatektómia) v poslednej dekáde výrazne poklesol aj vďaka pokrokom farmakoterapie LUTS/ BPH. Operačná liečba je zatiaľ vyšším rizikom morbidita (aj mortality) na rozdiel od konzervatívnej liečby. Transuretrálna resekcia prostaty (TURP) predstavuje v súčasnosti zlatý štandard chirurgickej liečby BPH.

Literatúra

- Oelke, M., Bachmann, A., Descaseaud, et al.: EAU guidelines on the treatment and follow-up of non-neurogenic male lower urinary tract symptoms including benign prostatic obstruction. *Eur. Urol.*, 2013, 64, s. 118-140; www.europeanurology.com
- Kirby, R., Gilling, P.: Fast facts: benign prostatic hyperplasia. Health Press Ltd., Oxford, 2011, 7, s. 1-101.
- Marenčák, J.: Základné aspekty diagnostiky a liečby benignej prostatickej hyperplázie. *MEDIKOM – mediNEWS*, 2013, 3(1), s. 15-18.
- Marenčák, J.: Význam včasnej diagnostiky a terapie benignej hyperplázie prostaty. *Revue medicíny v praxi*, 2013, 11(1), s. 5-9.
- Lucas, M.G., Bosch, R.J.L., Burkhard, F.C. et al.: EAU guidelines on assessment and nonsurgical management of urinary incontinence. *Eur. Urol.*, 2012, 62, s. 1130-1142.
- Roehrborn, C.G., Siami, P., Barkin, J. et al.: The effects of combination therapy with dutasteride and tamsulosin on clinical outcomes in men with symptomatic benign prostatic hyperplasia: 4-year results from the CombAT Study. *Eur. Urol.*, 2010, 57, s. 123-131.
- Roehrborn, C.G.: BPH progression: concept and key learning from MTOPS, ALTESS, COMBAT, and ALF-ONE. *BJU Int.*, 2008, 101(Suppl 3), s. 17-21.
- Kaplan, S.A., He, W., Koltun, W.D., Cummings, J. et al.: Solifenacin plus tamsulosin combination treatment in men with lower urinary tract symptoms and bladder outlet obstruction: a randomized controlled trial. *Eur. Urol.*, 2013, 63, s. 158-165.
- Gacci, M., Corona, G., Salvi, M. et al.: A systematic review and meta-analysis on the use of phosphodiesterase 5 inhibitors alone or in combination with α -blockers for lower urinary tract symptoms owing to benign prostatic hyperplasia. *Eur. Urol.*, 2012, 61, s. 994-1003.
- Cornu, J.N., Abrams, P., Chapple, C.R. et al.: A contemporary assessment of nocturia: definition, epidemiology, pathophysiology, and management – a systematic review and meta-analysis. *Eur. Urol.*, 2012, 62, s. 877-890.
- Khullar, V., Amarencu, G., Angulo, J.C. et al.: Efficacy and tolerability of mirabegron, a β_3 -adrenoceptor agonist, in patients with overactive bladder: results from a randomized European-Australian phase 3 trial. *Eur. Urol.*, 2013, 63, s. 283-295.
- Chapple, C.R., Kaplan, S.A., Mitcheson, D. et al.: Randomized, double-blind, active-controlled phase 3 study to assess 12-month safety and efficacy of mirabegron, a β_3 adrenoceptor agonist, in overactive bladder. *Eur. Urol.*, 2013, 63, s. 296-305.
- Yokoyama, T., Uematsu, K., Watanabe, T. et al.: Naftopidil and propiverine hydrochloride for treatment of male lower urinary tract symptoms suggestive of benign prostatic hyperplasia and concomitant overactive bladder: a prospective randomized controlled study. *Scand. J. Urol. Nephrol.*, 2009, 43, s. 307-314.
- Ahyai, S.A., Gilling, P., Kaplan, S.A. et al.: Meta-analysis of functional outcomes and complications following transure-

thral procedures for lower urinary tract symptoms resulting from benign prostatic enlargement. *Eur. Urol.*, 2010, 58, s. 384-397.

15. Lourenco, T., Shaw, M., Fraser, C. et al.: The clinical effectiveness of transurethral incision of the prostate: a systematic review of randomised controlled trials. *World J. Urol.*, 2010, 28, s. 23-32.
16. Mamoulakis, C., de la Rosette, J., Omar, M.I. et al.: Bipolar versus monopolar transurethral resection of the prostate for lower urinary tract symptoms secondary to benign prostatic obstruction. *Cochrane Database Syst. Rev.*, 2012, CD009629.
17. Hoffman, R.M., Monga, M., Elliott, S.P. et al.: Microwave thermotherapy for benign prostatic hyperplasia. *Cochrane Database Syst. Rev.*, 2012, CD004135.
18. Bach, T., Muschter, R., Sroka, R. et al.: Laser treatment of benign prostatic obstruction: basics and physical differences. *Eur. Urol.*, 2012, 61, s. 317-325.
19. Elmansy, H.M., Kotb, A., Elhilali, M.M.: Holmium laser enucleation of the prostate: long-term durability of clinical outcomes and complication rates during 10 years of follow-up. *J. Urol.*, 2011, 186, s. 1972-1976.
20. Al-Ansari, A., Younes, N., Sampige, V.P. et al.: GreenLight HPS 120-W laser vaporization versus transurethral resection of the prostate for treatment of benign prostatic hyperplasia: a randomized clinical trial with midterm follow-up. *Eur. Urol.*, 2010, 58, s. 349-355.
21. Chen, C.H., Chiang, P.H., Lee, W.C. et al.: High-intensity diode laser in combination with bipolar transurethral resection of the prostate: a new strategy for the treatment of large prostates (>80 ml). *Lasers Surg. Med.*, 2012, 44, s. 699-704.
22. Zhang, F., Shao, Q., Herrmann, T.R.W. et al.: Thulium laser versus holmium laser transurethral enucleation of the prostate: 18-month follow-up data of a single center. *Urology*, 2012, 79, s. 869-874.
23. Van der Brink, B.A., Rastinehad, A.R., Badlani, G.H.: Prostatic stents for the treatment of benign prostatic hyperplasia. *Curr. Opin. Urol.*, 2007, 17, s. 1-6.
24. El-Husseiny, T., Buchholz, N.: Transurethral ethanol ablation of the prostate for symptomatic benign prostatic hyperplasia: long-term follow-up. *J. Endourol.*, 2011, 25, s. 477-480.
25. Marchal, C., Perez, J.E., Herrera, B. et al.: The use of botulinum toxin in benign prostatic hyperplasia. *Neurourol. Urodyn.*, 2012, 31, s. 86-92.
26. Dixon, C., Rijo, C., Pacík, D. et al.: Transurethral water vapor therapy for BPH: initial clinical results of the first in man trial and Rezüm pivotal study. *Eur. Urol.*, 2013, 1, Suppl. March, s. e631.
27. Miller, F., Schönthaler, M. et al.: The Prostatic Urthral Lift (PUL), a minimal invasive transurethrally placed implant, proves of efficacy in the treatment of LUTS in patients with BPH in daily clinic practice outside of studies. *Eur. Urol.*, 2013, 1, Suppl. March, s. e629 – e630.

Do redakcie došlo 22.12.2013.

Adresa pre korešpondenciu:

Doc. MUDr. Jozef Marenčák, PhD.

Urologické oddelenie NSP Skalica

Koreszkova 7, 909 82 Skalica

Tel. : 034/ 6644951 – 5

fax. : 034/ 6645566

E-mail: marenca@ehs.sk

Pôvodná práca

Problematika úrazů seniorů v České republice

Lidmila Hamplová, Anna Mazalánová¹,
Jitka Němcová, Karolína Moravcová, Soňa Jexová

Vysoká škola zdravotnická o.p.s., Praha, Česká republika

¹Ústav sociálního lékařstva a lékařské etiky, LF UK, Bratislava, Slovenská republika

Souhrn

V současné době se všechny vyspělé evropské státy potýkají s problémem stárnutí populace. Podle demografické prognózy zpracované Českým statistickým úřadem bude v roce 2050 žít v České republice přibližně půl milionu občanů ve věku 85 a více let. Úsilí společnosti tedy směřuje k dosažení co nejvyšší kvality života ve stáří, především k prodloužení střední délky života prožitého ve zdraví a bez nemoci. Kvalitu života seniorů často výrazně zhoršují následky prožitých úrazů. Úrazy jsou jednou z hlavních příčin úmrtí a změn zdravotního stavu v početné a stále přibývajícím populaci nad 65 let. Úrazy seniorů jsou do značné míry preventabilní a prevence úrazů seniorů ušetří společnost jednak vysoké náklady na přímé ošetření úrazu, ale i další nepřímé náklady spojené s trvalými následky úrazu.

Klíčová slova: stárnutí populace, úrazy seniorů, prevence úrazů seniorů, edukace seniorů, úrazová úmrtnost seniorů.

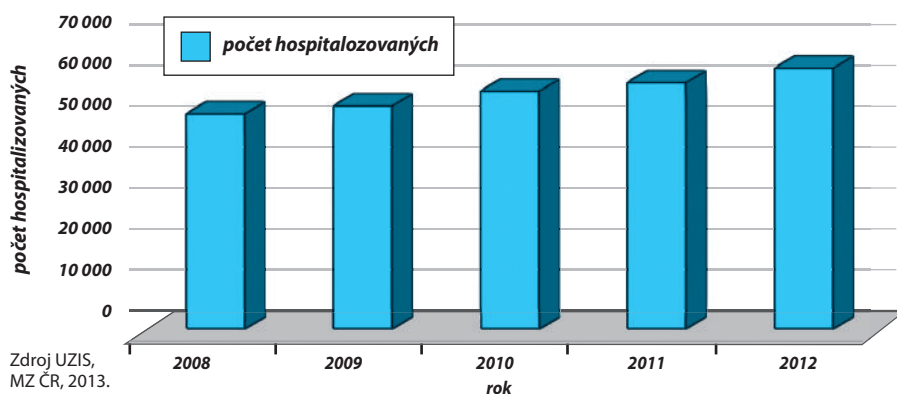
Populační stárnutí je trend, který je charakteristický pro demografický vývoj v České republice stejně jako v ostatních státech Evropské unie. Počet osob ve věku 65 let a více převyšuje počet dětí ve věku 0–14 let v České republice již od roku 2006. V roce 2012 ještě výrazněji posílila věková skupina 65 a více let, její podíl na celkové populaci činil v roce 2012 již 16,8 %. Index stárnutí, což je počet osob starších 64 let na 100 dětí ve věku do 15 let, dosáhl hodnoty 113,3. Stárnutí populace s sebou přináší stoupající ekonomické náklady zejména v oblasti zdravotní a sociální. Kromě vysoké prevalence metabolických onemocnění u seniorů a častých komorbidit zhoršují kvalitu života mnoha seniorů trvalé následky úrazů.

Kvalita života je podle definice Světové zdravotnické organizace to, jak člověk vnímá

své postavení v životě v kontextu kultury, ve které žije, a ve vztahu ke svým cílům, očekáváním, životnímu stylu a zájmům. V současné době se kvalita života považuje za optimální kritérium pro srovnání populačních skupin, hodnocení zdravotních programů a jiných zdravotních a sociálních intervencí.

Kvalita života seniorů se často vnímá jako synonymum schopnosti vést nezávislý život a metody hodnocení se soustředí na schopnost provádět běžné každodenní činnosti. Přestože velkou roli hrají v hodnocení kvality života u seniorů faktory sociální a psychologické, největší vliv na hodnocení kvality života ve stáří mají funkční schopnosti seniorů. Prodělané úrazy a zejména ty s trvalými následky tyto funkční schopnosti a tím i kvalitu života seniorů výrazně snižují.

Obrázek 1. Počet hospitalizovaných ve věku nad 65 let v nemocnicích ČR s vnější příčinou nemoci v letech 2008–2012.

Medzi 50 citovanými prácami boli ďalej práce, ktoré pokrývali prevažujúce smery výskumu a klinických aplikácií EKG: skorá repolarizácia, skorá repolarizácia pri akútnom infarkte myokardu, resynchronizačná terapia, kardiomyopatie, Brugadaov syndróm, QT interval, maligné arytmie, 24-hodinové monitorovanie EKG (Holter). Citovaná práca slovenských autorov bola zaradená spolu s niekoľkými ďalšími medzi „Rôzne“ a to je zrejme priestor, kde sa otvárajú nové smery výskumu.

Elektrokardiológia ešte nepovedala svoje posledné slovo. Naopak, v súčasnosti možno vidieť výrazný nárast záujmu výskumných kolektívov o elektrokardiografiu ako diagnostickú metódu, ktorá poskytuje unikátnu informáciu o elektrických prejavoch srdca. V kontexte rozvoja ďalších, predovšetkým zobrazovacích diagnostických metód, nových poznatkov z oblasti základného výskumu a obrovských možností počítačových simulácií, sa otvárajú nové smerovania výskumu aj v elektrokardiológii.

Aj citovaná práca našich autorov poukazuje na skutočnosť, že hodnotenie elektrokardiogramu sa musí posunúť za „tradičné“ diagnostické kategórie. Ukazuje sa, že zmeny, ktoré sú „v medziach normy“ podľa klasického hodnotenia elektrokardiogramu, majú implikácie smerujúce do prevencie, skorej diagnostiky a starostlivosti aj o osoby, ktoré sú ohrozené celým radom ďalších, napr. aj metabolických ochorení ako je diabetes mellitus. Je potešiteľné, že slovenskí vedci sú významnou súčasťou tohto prúdu.

Literatúra

1. Stern, S.: The Year of 2012 in Electrocardiology. *Annals of Noninvasive Electrocardiology*, 2013, 18, s. 305–310.
2. Bacharova, L., Krivosikova, Z., Wsolova, L., Gajdos, M.: Alterations in the QRS complex in patients with metabolic syndrome and diabetes mellitus and in their offspring: early evidence of cardiovascular pathology. *J. Electrocardiol.*, 2012, 45, s. 244–251.

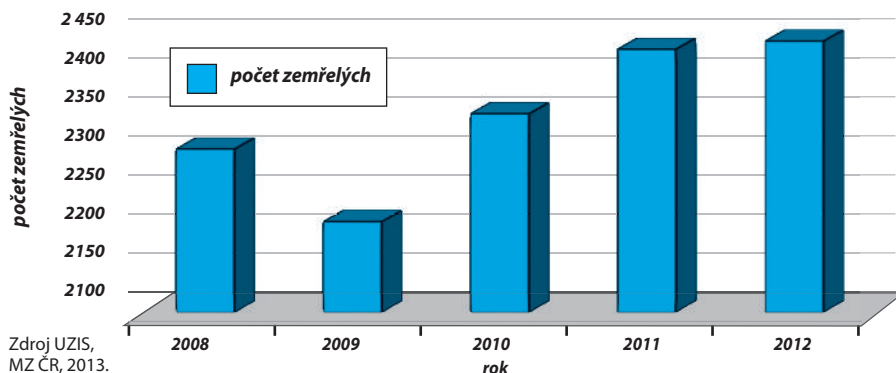
Do redakcie došlo 1.12.2013.

Adresa pre korešpondenciu:

Prof. MUDr. M. Bernadič, CSc.

ÚPF LF UK, Sasinkova 4, 811 08 Bratislava 1
marian.bernadic@fmed.uniba.sk

Obrázek 2. Počet zemřelých ve věku nad 65 let v nemocnicích ČR s vnější příčinou nemoci v letech 2008-2012.

Přestože úrazy jsou preventabilní a lze jim poměrně dobře předcházet, vyskytují se u seniorů všechny typy úrazů. Hlavní příčinou úrazů ve stáří jsou pády, ke kterým dochází především doma, dále v ústavní péči a v dopravních prostředcích. Pád u seniora ve třetině případů znamená středně těžké nebo vážné zranění, které dočasně nebo i trvale způsobuje zhoršení mobility a zvyšuje riziko předčasného úmrtí. Nejčastějším typem úrazu jsou zlomeniny, a to krčku femuru, předloktí a obratlů, následují úrazy nitrolební, komoče a hematomy a tržně-zhmožděné rány. Na druhém místě z hlediska frekvence úrazů u seniorů jsou dopravní nehody chodců, řidičů a spolujezdců vyššího věku. Následují termické úrazy, které často souvisejí se sníženou citlivostí kůže na teplo. Pády u seniora ve třetině případů znamenají středně těžké nebo vážné zranění, které dočasně nebo i trvale způsobuje zhoršení mobility a zvyšuje riziko předčasného úmrtí. Příčiny, proč jsou pády a další druhy úrazů u seniorů tak časté, souvisejí se samotným fyziologickým procesem stárnutí, tedy nestabilitou, omezením či poruchami hybnosti, osteoporózou a osteomalácií, poklesem svalové síly, poruchami zraku a sluchu i hlubokého čítí. Příčina je často i v sociální oblasti, a to v osamělosti seniorů, která riziko úrazu potencuje (1).

Statistická data týkající se hospitalizace seniorů z důvodu úrazu a otravy lze získat z Národního registru hospitalizovaných (2) a data

týkající se úmrtnosti seniorů z důvodu úrazu a otravy lze získat z informačního systému Zemřelí (3). Oba systémy jsou spravovány Ústavem zdravotnických informací a statistiky Ministerstva zdravotnictví ČR UZIS ČR). V Mezinárodní klasifikaci nemocí MKN-10 se jedná o kapitolu XX. Vnější příčiny nemoci a úmrtnosti (= XIX. Poranění a otravy).

Z níže uvedeného grafu (obr. 1) je velmi dobře patrný plynulý a setrvalý nárůst počtu hospitalizovaných seniorů v České republice z důvodu poranění či otravy během 5 let ve sledovaném období 2008-2012.

Z následujícího grafu (obr. 2) je patrný velmi nepříznivý vzestupný trend týkající se úmrtnosti seniorů v České republice na poranění a otravy ve stejném sledovaném období.

Jedinou možnou cestou k snížení incidence a úmrtnosti seniorů na úrazy je cílená prevence. Prevence úrazů seniorů má však svá specifika. V prevenci úrazů platí jiný přístup pro aktivní soběstačné jedince ve vlastní domácnosti, jiný přístup pro osoby umístěné v zařízeních poskytujících služby seniorům nebo v institucích, kde jsou trvale umístěni. Riziko úrazu si často nepřipouští sám senior či jeho rodinní příslušníci, ale často si ho neuvědomuje ani ošetřující personál v zařízeních pečujících o seniory. Zájem o prevenci úrazu prudce vzroste teprve po prodělaném úrazu. Možnosti prevence úrazů u seniorů jsou značné, ale dosud jsou málo využívány. Indi-

viduální edukace seniora v prevenci úrazů ve zdravotnickém zařízení či zařízení sociální péče by měla být realizována od zdravotníka či sociálního pracovníka, tedy osoby, s níž je senior v pravidelném kontaktu a má k ní důvěru. Nejpopulárnější k této edukaci je geriatrická sestra, jejíž role v edukačním procesu u institucionalizovaných seniorů je nezastupitelná (4). Edukace seniorů, kteří žijí ve vlastní domácnosti a sdružují se v rámci klubů seniorů či různých zájmových aktivit, může být realizována skupinově prostřednictvím externích odborníků z řad zdravotnických pracovníků, odborníků na prevenci v rámci vzdělávacích programů pro seniory. Přednášky je vždy nutno doplnit srozumitelným tištěným textem, který shrnuje hlavní zásady prevence úrazů a poskytuje praktické rady. Nezbytná jsou též technologická opatření zaměřená na úpravu prostředí seniora, pomůcky usnadňující pohyb a vykonávání běžných činností či vlastní ošetrovatelské péče o seniora (5). Edukace v prevenci úrazů ve stáří musí být realizována již od středního věku. Seniori musí mít dostatek informací o tom, jak udržovat své zdraví a předcházet úrazům. Prevence se týká dodržování zásad zdravého životního stylu, dietních a farmakologických zásad. Úrazovost způsobenou pády výrazně ovlivní tělesná zdatnost seniora, proto pravidelný pohyb a zvláště cvičení zaměřené na rovnováhu a posílení celého svalového a opěrného systému spolu s úpravou domácího prostředí, zaměřenou na odstranění zbytečných rizik, je základem prevence. Prevence osteoporózy suplementací kalcie a vitamínem D snižuje nebezpečí zlomenin ve stáří. Samotná zdravotní výchova, bez cvičení a zásahu do prostředí, není v prevenci pádů účinná.

Literatura

1. Benešová, V.: Úrazy seniorů a možnosti jejich prevence [online]. [cit. 2013-04-05]. Dostupné z <http://zdravi.e15.cz/clanek/postgraduální-medicína-priloha/urazy-senioru-a-moznosti-jejich-prevence-163717>.
2. Národní registr hospitalizovaných [online]. Praha: UZIS ČR 2008, 2009, 2010, 2011, 2012. [cit. 2013-11-06]. Dostupné z <http://www.uzis.cz/registry-nzis/nrhosp>.
3. Zemřelí [online]. Praha: UZIS ČR 2008, 2009, 2010, 2011, 2012. [cit. 2013-04-05]. Dostupné z <http://www.uzis.cz/katalog/zdravotnicka-statistika/zemreli>.
4. Hlinovská, J., Sysel, D.: Edukace v péči o seniory. In: Handicap a ošetrovatelství. Praha: VŠZ, 2010, s. 33-35.
5. Jahodová, I., Sysel, D., Hlinovská, J.: Ošetrovatelský problém pádov seniorov – metodika výskumnej práce. In: Nové trendy vo využívaní doplňkových diagnostických a terapeutických metod v ošetrovatelskej praxi podporovaná GP KEGA MŠSR: 3/5153/07 a GP UK 230/2008 – elektronická publikace. Bratislava: 2008, s. 111-118.

Do redakcie došlo 7.11.2013.

Adresa pre korešpondenciu:
MUDr. Lidmila Hamplová, PhD.
 Vysoká škola zdravotnícká o.p.s.
 Duškova 7, 15000 Praha 5, ČR
 e-mail: hamplova@vszdrav.cz

Summary

Nowadays all developed countries in Europe are faced with the challenge of aging populations. According to demographic projections prepared by the Czech Statistical Office in 2050 approximately a half million of people at the age 85 and over will live in the Czech Republic. So the society tries to achieve the highest quality of life at old age especially to prolong life expectancy with healthy lifestyle and without diseases. The quality of life in the elderly often significantly is becoming worse by experiencing accidents. Injuries are a major cause of death and changes of poor health condition in the increasing population over 65 years old. Injuries happen to the elderly are possible to avoid and prevention of injuries for the elderly can save the high cost for direct trauma care as well as other indirect costs associated with permanent injuries in society.

Key words: aging population, injuries to the elderly, prevention, education, injuries and death rate of the elderly.

Odborné informácie

Svetový a európsky rok boja proti bolesti: orofaciálna bolesť

Marta Kulichová

IASP (International Association for Study of Pain) a EFIC (European Federation of IASP Chapters) vyhlásili rok od 21. októbra 2013 do 21. októbra 2014 za svetový a európsky rok boja proti bolesti s témou: orofaciálna bolesť. Slovenská spoločnosť pre štúdium a liečbu bolesti (SSŠLB) garantuje túto aktivitu na Slovensku.

Orofaciálna bolesť (OFB)

Stomatológovia, či už všeobecní alebo špecialisti, liečia každodenne množstvo pacientov s orofaciálnou bolesťou. Môže byť počítaná tak na tvári, ako aj v ústnej dutine, v dôsledku ochorení regionálnych štruktúr, dysfunkcie nervového systému, či vzdialených zdrojov. Liečba orofaciálnej bolesti patrí väčšinou stomatológom, ale je vhodné a často nevyhnutné inkorporovať aj ostatných špecialistov.

Nejde len o to, diagnostikovať a liečiť akútnu dentálnu bolesť, ale aj o zistenie príčiny, čo môže byť trauma, infekcia alebo iný odontogénny pôvod. Ale stomatológovia zodpovedajú aj za diagnostiku a liečbu neodontogénne orofaciálnej bolesti. Táto bolesť je často chronická a pretrvávajúca, multifaktoriálna a komplexná, stresuje a oslabuje pacienta. Ak sú vedomosti o etiopatogénze a neurobiologických mechanizmoch bolesti, ktoré vyvolávajú perzistujúcu bolesť, nedostatočné, vedú k nesprávnej diagnóze a následnej neúčinnnej, či dokonca škodlivej liečbe. Stomatológovia musia rozpoznať potrebu multidisciplinárnej liečby bolesti a včas prizvať príslušných špecialistov. Široké spektrum orofaciálnej bolesti je dôsledkom tesného výskytu početných anatomických štruktúr: oči, nos, zuby, jazyk, sínusy, uši, miestne svaly a temporomandibulárne kĺby. Tieto štruktúry môžu byť zdrojom bolesti tváre, ktorá sa šíri do blízkych alebo nezávislých miest. Napríklad, nie je neznáme, že existuje spojenie medzi bolesťou hlavy a tváre. Existuje viac odporúčení, ako liečiť úspešne orofaciálnu bolesť. Jeden takýto diagnostický prístup kategorizuje orofaciálnu bolesť do štyroch skupín, na základe vyvolávajúcich mechanizmov: muskuloskeletálnu, neuropatickú, neurovaskulárnu a psychogénnu.

Neurovaskulárna OFB môže imitovať odontogénnu bolesť v takom rozsahu, že

pacienti s migrénou, tenznou bolesťou hlavy, či trigeminálnou neuralgiou vyhľadávajú liečbu stomatológov.

Perzistujúca dento-alveolárna bolesť je lokalizovaná v dento-alveolárnej oblasti, predtým bola známa ako atypická odontalgia, fantómová bolesť zubu či neuropatická zubná bolesť.

Syndróm pálenia úst tiež známy ako glossodynia, glossopyróza, orálna dysestézia alebo stomatodynia, je chronická slizničná bolesť alebo dyskomfort, ktorý nemá identifikovateľnú príčinnú léziu, ani nie je vyvolaný žiadnym ochorením.

Temporomandibulárne ochorenia (TMD) zahŕňujú skupinu muskuloskeletálnych a neuromuskulárných ochorení, ktoré postihujú temporomandibulárny kĺb (TMK), maseterové svaly a všetky pridružené tkanivá. Bolesť spojená s TMD sa môže byť klinicky manifestovať ako bolesť maseterových svalov alebo bolesť TMK (synovitída, kapsulitída, osteoartritída). Žuvanie alebo ostatné mandibulárne aktivity obvyčajne zhoršujú muskuloskeletálnu bolesť. Bolesť pri TMD sa môže spájať, ale nie je to nevyhnutné, s dysfunkciou maseterového systému (otváranie a zatváranie TMK a obmedzenie pohybu sánky).

Chronická idiopatická bolesť tváre, v minulosti nazývaná aj „atypická bolesť tváre“ je pretrvávajúca bolesť tváre, ktorá nemá charakter kraniálnej neuralgie a nemôže ňou byť, lepšie je ju radiť k odlišným ochoreniam.

Glossopharyngeálna neuralgia je unilaterálne bolestivé ochorenie, ktoré sa manifestuje krátkotrvajúcou bolesťou ako elektrický výboj, má náhly a neočakávaný začiatok i koniec, je lokalizovaná do ucha, koreňa jazyka, mandľového lôžka, či priamo pod uhol sánky. V mnohom má tie isté prejavy ako trigeminálna neuralgia.

Trigeminálna neuralgia (TN) je unilaterálna bolesť tváre, charakterizovaná krátkotrvajúcou bolesťou podobnou elektrickému výboju, s náhlým a neočakávaným začiatkom i koncom, v distribúcii jednej alebo viacerých vetiev trigeminálneho nervu. Je klasifikovaná ako (1) klasická TN, často vyvolaná mikrovaskulárnou kompresiou trigeminálneho jadra v mozgovom kmeni, (2) TN so súčasnou perzistujúcou bolesťou tváre a (3)

symptomatická TN, vyvolaná štruktúrnou léziou, nie však vaskulárnou kompresiou.

SSŠLB sa pripája k svetovej a európskej kampani s cieľom informovať o význame, potrebe diagnostiky a správnej liečbe orofaciálnej bolesti. Predsavzala si preložiť materiály IASP o orofaciálnej bolesti a poskytnúť ich širokej zdravotníckej verejnosti. Orofaciálna bolesť, je zároveň jedna z nosných tém výročného kongresu SSŠLB, XXII. slovenských dialógov o bolesti, ktoré sa uskutočnia 6.-7. júna 2014 v Prešove.

Na záver jedna osobná poznámka. V deväťdesiatych rokoch som sa opakovane zúčastňovala na zasadaní hlavných odborníkov na MZd SR s cieľom ustanoviť subšpecializačný odbor algeziológie, podarilo sa to až v roku 1998. Keď sa vážky nakláňali negatívnym smerom, vtedajší minister zdravotníctva MUDr. Javorský, ktorý bol stomatológ, povedal, že on by bol veľmi rád, keby mal možnosť pacienta s atypickou bolesťou tváre poslať príslušnému špecialistovi. Odporučil prehodnotiť pripomienky a tak umožnil, že na Slovensku vznikol nový subšpecializačný odbor – algeziológia, čo bolo vtedy dokonca v rámci celej Európy ojedinelé.

Do redakcie došlo 4.1.2014.

Adresa pre korešpondenciu:

MUDr. Marta Kulichová, CSc.,
OCHB, UNM, Kollárova 2, 03601 Martin,
Tel./Fax: 043-4203850

GLOBAL YEAR AGAINST
OROFACIAL PAIN
OCTOBER 2013 - OCTOBER 2014
International Association for the Study of Pain

Z histórie medicíny

Spomienka na Andrea Vesalia, zakladateľa modernej anatómie

Vladimír Bzdúch

I. detská klinika LFUK a DFNSP, Bratislava

Tohto roku si pripomínáme 500 rokov od narodenia flámskeho lekára Andrea Vesalia (1514-1564), ktorému v dejinách západnej medicíny patrí jedno z najvýznamnejších miest. Vesaliova kniha o anatómii „*De humanis corporis fabrica*“ (Stavba ľudského tela) mala v lekárskejších kruhoch taký ohlas, že koncom 16. storočia sa začali všetky predchádzajúce diela o anatómii pokladať za prežité a zastaralé. Skladala sa zo siedmich rozmerných a bohato ilustrovaných zväzkov a dodnes patrí nielen medzi najvýznamnejšie medicínske publikácie, ktoré kedy vznikli, ale pre svoje spracovanie zaujíma popredné miesto aj v histórii umenia. Je zaujímavé, že v období začínajúcej renesancie vyšli prvé podnety pre vedecký prístup k anatómii z tvorivého úsilia umelcov. Boli to veľkani renesančného umenia Leonardo da Vinci (1452-1519) a Michelangelo Buonarroti (1475-1564), ktorí na podklade pitiev ľudských tiel dosiahli dokonalejšie zobrazenie náboženských motívov. Je pravdepodobné, že aplikácia anatomických poznatkov vo výtvarnom umení a sochárstve mala určitý vplyv aj na realizáciu Vesaliovho diela. Na rozdiel od vtedajších scholastických postupov Vesalius viedol pitvy sám. Pôsobil súčasne ako učiteľ, demonštrátor a patológ. Prednášal o tom, čo odhaľovali jeho ruky. Bola to novinka v pedagogickej praxi a lákadlo pre študentov. Vytvoril tak z anatómie vedeckú disciplínu s ďalekosiahlymi dôsledkami nielen pre fyziológiu, ale aj pre celú biológiu. Anatómia sa tak stala základným kameňom západnej vedeckej medicíny a urýchlila rozvoj patológie, biochemie, mikroskopie a ďalších, neskôr vznikajúcich špecializácií, vrátane invazívnej chirurgie. Bol to súčasne začiatok prechodu západnej medicíny k modernej empirickej vede.

Akú úlohu zohrávala anatómia v medicíne v období pred Vesaliom ?

Napriek obdivuhodným pokrokom východnej medicíny starej Indie a Číny sa anatómia nestala základom ich medicínskych systémov. Čínski lekári nemali hlbšie anatomické znalosti a opierali sa skôr o špekulácie

prírodnej filozofie. Ani starí Egypťania významne neprispeli k poznatkom v anatómii. Ľudské telo bolo totiž v týchto dávnych civilizáciách považované za dôkaz božskej múdrosti, posvätnú nedotknuteľnú schránku, ktorej skúmanie bolo z náboženského hľadiska neprípustné. Aj u Hippokrata (460-377 pred n.l.), otca západnej medicíny, chýbali v jeho najväčšom diele *Corpus Hippocraticum* presnejšie údaje o anatómii ľudského tela a nebola tam ani zmienka o anatomických pitvách. Aristoteles (384-322 pred n.l.), ktorý systematickým skúmaním povýšil biológiu na vedu, sa tiež nepristúpil k pitvám ľudí. Až rímsky lekár a filozof Claudius Galénos (129-216 n.l.), ktorý sa stal neotrasiteľnou autoritou celého stredoveku, rozšíril anatomické poznatky, no vychádzal tiež väčšinou z pitiev zvierat. Vesalius prelomil schematické scholastické poznatky a kritizoval vo svojom diele Galéna, u ktorého našiel množstvo anatomických nepresností. Musel tak celý život bojovať s pretrvávajúcim dogmatizmom stredovekého myslenia.

Vesaliova kniha bolo zameraná hlavne na osteológiu. Najväčší priestor venoval štúdiu kostry. Pripomeňme si na záver tejto spomienky jednu z najpôsobivejších ilustrácií jeho diela. Ide o kostru stojacu v zadumanom postoji, ktorá sa ľavým laktom opiera o vysoký stôl a chrbtom ruky si podopiera tvár. Kostra uprene hľadí na lebku ležiacu na stole a má na nej položenú pravú ruku (obr. 1). Je to očarujúci obrázok smrti meditujucej nad smrťou. Na boku stola vyobrazeného v prvom vydaní slávnej knihy bol nápis „*Vivitur ingenio, cetera mortis erunt*“ (Duch prežije, všetko ostatné je smrteľné). Tento obraz skrýva v sebe hĺbku filozofického pohľadu na ľudský život a môže byť inšpiratívny aj v súčasnosti.

Obrázok 1. Vesalius: *De humanis corporis fabrica*.

Vivitur ingenio, cetera mortis erunt“ (Duch prežije, všetko ostatné je smrteľné).

Literatúra

1. Holomáňová, A., Ivanová, A., Brucknerová, I., Beňuška, J.: Andreas Vesalius – reformátor anatómie. Bratisl. Lek. Listy, 102, 2001, (1), s. 48-54.
2. Bzdúch, V.: Aristoteles a vznik biológie ako vedy. Lekársky Obzor, 61, 2012, (10), s. 372-374.
3. Gonzales-Crussi, F.: Medicína – stručné dejiny. Bratislava: Slovart s.r.o., 2008, 318 s.
4. Porter, R.: Dějiny medicíny od starověku po současnost. Praha: Prostor, 2.vyd., 2013, 812 s.
5. Ubaldo, N.: Obrazové dějiny filozofie. Praha: Euromedia Group, k.s. – Knižní klub, 2.vyd., 2011, 583 s.
6. Pollak, K.: Medicína dávných civilizací. Praha: Orbis, 1.vyd. 1973, 324 s.
7. Hippokrátés: Vybrané spisy I. Praha: Oikymen, 1.vyd., 2012, 604 s.
8. Robinson, A.: Vědci Cesty objevu. Praha: Slovart, 1.vyd. 2013, 304 s.

Do redakcie došlo 25.11.2013.

Adresa pre korešpondenciu:

Doc. MUDr. Vladimír Bzdúch, CSc.

DFNSP I. detská klinika LF UK

Limbová 1, 833 40 Bratislava

Tel.: 02/59371103

e-mail: bzduch@gmail.com

Aktuálne otázky zdravotníctva

Lekári „generácie Y“ – nový fenomén doby v SRN

Irina Šebová – Šedenková

Na začiatku sa zorientujeme v priestore a čase. Príbeh tohto článku sa odohráva v súčasnosti v Spolkovej republike Nemecko a týka sa mladšej generácie lekárov narodených po roku 1980, tzv. „generácie Y“. Krajina má jeden z najstabilnejších rozvinutých solidárnych zdravotníckych systémov sveta a je bohatá. Funguje v nej približne 130 zdravotných poisťovní! Tieto majú jasne stanovené pravidlá, ako sa musia správať k svojim poistencom a ako smú spravovať ich finančné prostriedky. Sú kontrolovateľné, kontrolované a samy kontrolujú – pacientov, poskytovateľov... Platby podľa DRG sú realitou a nie diskutovaným mytologickým cieľom slúžiacim na neplodné verejnosť zavádzajúce politické diskusie, ako je to na Slovensku. Dopyt po zdravotnej starostlivosti je ako vždy značný a podlieha rôznym reguláciám. Napriek bohatstvu krajiny finančných prostriedkov nie je v systéme nikdy dosť a na efektívne využívanie prostriedkov sa stále dohliada. Problém, s ktorým sa nemeckí poskytovatelia zdravotnej starostlivosti vlastnými silami nedokážu popasovať, je rovnako chronický a predstavuje ho nedostatok ľudských zdrojov.

Nemecká lekárska komora opakovane zverejňuje štatistiky týkajúce sa chýbajúcich lekárov podľa odborov. Do krajiny prúdia množstvá pracovníkov z iných krajín, odborné časopisy a internetové pracovné agentúry sú plné inzerátov s pracovnými ponukami na neobsadené miesta. Pred dvoma rokmi to bolo podľa oficiálnych štatistík približne 12 000 voľných lekárskeho miest. Pri tom nemeckí mladí lekári často napriek všetkému vyššie uvedenému z krajiny odchádzajú. Paradoxne (alebo logicky? – veď máme voľný trh práce) za ešte lepšími pracovnými podmienkami a ešte lepšími platmi do iných krajín sveta. A tí, ktorí ostali, sa generácie vyprofilovali – sú novým fenoménom doby – „generáciou Y“. Vzhľadom na nemeckú povahu je táto generácia vedecky skúmaná a sociologicky analyzovaná.

Pre vysvetlenie pojmov by som ešte uviedla, že ako „generácia X“ sa označuje generácia nemeckých lekárov narodených v rokoch 1965 – 1980. Vyznačuje sa uprednostňovaním práce pred rodinou, zmyslom pre hierarchiu, individualizmom. Množstvo nezaplatených nadčasov a rešpekt k nadriade-

ným je jej vlastný. A s nimi je tu zároveň „generácia Y“ – lekárov narodených po roku 1980, ktorá hodnoty otočila: rodina ako hodnota je prioritou, hierarchia nie je dôležitá, do popredia vystúpilo kolektívne zmýšľanie. „Generácia Y“ je pragmatická, kooperatívna a vytvára siete na médiách. Je vraj podľa mienky starších nedostatočne sebakritická, čo spôsobila výchova nadmernou (a neopodstatnenou) chválou. Má vysoké nároky na svoje pracovné podmienky a nemieni práci obetovať nič navyše. „Generáciu X“ považuje šťastie za workoholikov. Nadčasy musia byť zdôvodnené a zaplatené, prípadne si možno zobrať namiesto nich náhradné voľno. Pokiaľ narazí na problém, radšej zmení zamestnávateľa, akoby sa mala prispôbiť. Víta flexibilný pracovný čas podľa toho, v akej životnej fáze sa práve nachádza (skrátaná pracovná doba pri malých deťoch, možnosť čerpania rodičovskej dovolenky, možnosť dohodnúť sa na neplatení dovolenke navyše...). Dohodnutá pracovná náplň sa musí dodržiavať a priebežne obojstranne kontrolovať. Stres v práci nie je vítaný, kontakt s pacientom má mať vymedzené miesto. Okrem toho sa medicína feminizuje – približne 2/3 lekárskeho stavu v SRN do 34 rokov sú ženy. Mladé lekárkvy vyhľadávajú predovšetkým nemocnice, ktoré im ponúkajú možnosť umiestniť ich deti do jasí a škôlok (niektoré od 5.45 do 18.00 h), pri akútnych situáciách náhradnú „matku“ na deň či niekoľko dní – aj počas víkendov („Tagesmutter-Hotline“) a počas prázdnin aktivity pre školopovinné deti („Feriencamp“). Za prácou sa často putuje po SRN a rátať s pomocou rodičov v zmysle opatrovania detí sa nedá.

Uvedené nároky sa však netýkajú len mladých žien, mladí muži sa bránia nadčasom a prílišnej akcentácii práce a dávajú prednosť svojmu voľnému času pred stúpaním v kariérnom rebríčku. Takéto zmýšľanie má dopad aj na vedeckú prácu mladých lekárov, ktorá sa bežne robila a často naďalej robí vo voľnom čase. O toto však dnes mladí univerzitní asistenti nejavia záujem a požadujú začleniť čas vyhradený pre vedeckú činnosť do normálnej pracovnej doby. Tiež som stretla takýchto lekárov na mojom súčasnom pracovisku v Univerzitetnej nemocnici v Erlangene. Mladý kolega pracuje pol dňa na ambulancii, prípadne operuje (zvyčajne

dopoludnia) a o 12.00 h odchádza do laboratória pre nanotechnológie a venuje sa svojej ašpirantúre. Moja mladá 32-ročná kolegyňa stále akcentuje, že nemá záujem o vedeckú prácu a cíti sa neprijímne, keď sa jej to vyčíta. Deň strávi prácou s pacientom a nevidí ďalší časový priestor, ktorý by mohla vedeckej práci venovať. O 15.30 h pravidelne odchádza z práce.

Na úvod som povedala, že príbeh sa odohráva v bohatej krajine s nedostatkom lekárov. Táto krajina vie presne, koľko lekárov potrebuje, aby mohla kvalitne poskytovať lekársku starostlivosť celoplošne a v každom odbore. Nemá problém priznať „diery“ v systéme a neviní z nich lekárov. Problém ľudských zdrojov je manažerský problém a jeho riešenie je v rukách riadiacich pracovníkov rôznych úrovní a politických nominantov. Otázka minimálnej siete poskytovateľov nie je otázkou zahmlievania, ale definuje sa podľa potrieb obyvateľstva danej oblasti a podľa kritérií kvality. Mladí nemeckí lekári sa preto začali v atmosfére nedostatku pracovných síl – odľahčení od problémov organizácie systému – správať ako iní mladí pracovníci z iných sektorov: hľadajú dobré pracovné podmienky, odmietajú udržiavať systém v chode nadprácou za chýbajúcich pracovníkov a riskovať „syndróm vyhorenia“. Obhajujú svoje právo na vyvážený pomer medzi prácou a súkromným životom. Pre nás na Slovensku to znamená i do budúcnosti odliv mladých lekárov, pretože pracovné podmienky v SRN sú skutočne s našimi neporovnateľne lepšie. A pokiaľ by sme chceli vniesť nekalú konkurenciu na trh práce (ochota viac pracovať za menšie platy), nedovolila nám to podmienky v štátnom sektore, ale aj nemecké lekárske odbory. Pravidlá hry sú rovnaké pre domáчих i zahraničných, platová tabuľka pozná len zaradenie podľa kvalifikácie, zastávanej funkcie a odpracovaných rokov...

Do redakcie došlo 11. 11. 2013.

XIX. vedecká pracovná schôdza Spolku lekárov v Košiciach: Funkčný renálny nález v praxi všeobecného lekára pre dospelých

Dňa 14. októbra 2013 sa konala už tradične v Dome kultúry v Ruskove XIX. vedecká pracovná schôdza Spolku lekárov v Košiciach na tému „Funkčný renálny nález v praxi všeobecného lekára pre dospelých“. Celkove odznelo 5 prednášok, ktoré prinášame v skrátenej forme.

Účastníkov vedeckej pracovnej schôdzy privítali MUDr. N. Lukán, PhD., vedecký sekretár Spolku lekárov v Košiciach, MUDr. L. Rosocha, MPH, riaditeľ Univerzitnej nemocnice L. Pasteura v Košiciach a Ing. Š. Markovič, starosta obce Ruskov. Pred začiatkom vedeckej pracovnej schôdzy vystúpili žiaci Základnej umeleckej školy – Valaliky s tanečnou a hudobnou vložkou. Žiaci zahrli na husliach a klavíri úryvky z diel Vivaldiho, Brahmsa a J.S. Bacha.

Prínos prietokovej cytometrie moču k diferenciálnej diagnostike nefropatií

Michal Farkaš, Beáta Hvozdovičová
Trebíšov, SK IZP, Bratislava

Autori poukázali na význam mikroskopického vyšetrenia moču v priebehu historického vývoja až po nové možnosti, ktoré priniesla laserová prietoková cytometria. Na sérii laboratórnych nálezov vo forme výsledkových listov z LISu demonštrovali praktický prínos tejto metódy vyšetrenia moču pre klinickú a laboratórnu prax. Technológia vyvinutá firmou Sysmex-Japonsko umožňuje stanoviť nielen presný počet elementov v jednom mikrolitri moču v primárnej vzorke, bez predspracovania, dokáže odlišiť erytrocyty na glomerulové a neglomerulové, diferencuje aj leukocyty na veľké - živé a malé - mŕtve, ktoré sú sprievodným znakom aktivity zápalového procesu v močových cestách. Firma Sysmex do bežnej praxe uviedla nový analyzátor UX 2000, ktorý presne kvantifikuje baktérie a stanovuje morfológiu erytrocytov, leukocytov, ako aj ostatných súčastí močového sedimentu, ale súčasne analyzuje moč aj na báze suchej chémie, teda ide o dva prístroje v jednom. Už analyzátor UF 1000 sa ukázal ako vhodný prístroj na tzv. predkultivačný skrining močových infekcií. Senzitivita testu je 97% a špecifická 95%. V prípade prítomnosti močovej infekcie je 82,6% pozitívna prediktívna hodnota a negatívna prediktívna hodnota je 99%, čo umožňuje rýchle vylúčenie prítomnosti močovej infekcie.

Kto, kedy a aké scintigrafické vyšetrenie obličiek má indikovať na základe výsledkov biochemických testov

Ján Lepej^{1,2,3}, Katarína Lepejová⁴,
Viera Tóthová¹, Iveta Mocnejová⁴

¹Inštitút nukleárnej a molekulárnej medicíny, Košice, ²Lekárska fakulta UPJŠ, Košice, ³FZ KU Ružomberok, ⁴Cumulus s.r.o., Košice

Autori z nukleárnej medicíny a klinickej biochémie vo svojom príspevku poukázali na možnosti súčasnej diagnostiky obličiek pomocou rádionuklidových metód a novinky z klinickej biochémie. Klírens kreatinínu je síce pohodlný a lacný test, ale žiaľ menej citlivý na detekciu slabých až miernych poklesov glomerulárnej filtrácie (GFR) na rozdiel od cystatínu C, ktorého koncentrácia v plazme je menej závislá na svalovej hmote, veku, pohlaví a zápaloch. Je to marker voľby na včasnú detekciu zhoršenia GFR u rôznych skupín pacientov: diabetikov, seniorov, hypertonikov, detí, transplantovaných a onkologických pacientov. Vo vybraných prípadoch, neistoty hodnotenia odporúčame vykonať scintigrafické vyšetrenie obličiek. Dynamická scintigrafia obličiek je najkomplexnejšia metóda na posúdenie vylučovacej funkcie obličiek. Prednosťou metódy je veľmi vysoká reprodukovateľnosť (automatizácia hodnotenia). Okrem GFR, alebo tubulárnej rezorpcie (TR) umožňuje presnejšie hodnotiť separovanú funkciu a odtokové pomery v dutom systéme obličiek. Naopak statická scintigrafia obličiek sa používa na posúdenie aktivity parenchýmu, nielen u kongenitálnych anomálií a zápalových procesov. SPECT/CT je jednou z modalít, ktorá zvyšuje atraktivitu tohto vyšetrenia. Indikácie vyšetrení vykonávajú: urológ na posúdenie separovanej funkcie obličiek pred plánovaným zákrokom; posúdenie závažnosti, funkčného stavu pri hydronefrozé, nefrolitiáze. Nefrológ a internista posúdzuje GFR v hraničných prípadoch; v diagnostike renovaskulárnej hypertenzie; v diagnostike komplikácií štep transplantovanej obličky. Pediater najčastejšie indikuje scintigrafické vyšetrenia u kongenitálnej hydronefroz, na posúdenie funkcie parenchýmu u refluxnej nefropatie a po zápaloch, ako aj na indikácie chirurgickej terapie. Onkológ sleduje stav obličiek pred nefrotoxickou liečbou a po nej; komplikácie po rádioterapii a prerastaní tumoru a všeobecný lekár pre dospelých môže vyšetrenie indikovať pri náhodnom patologickom náleze. Rádioizotopové metódy sú dnes považované za „zlatý štandard“ v meraní GFR. Určené sú pre prípady potreby stanovenia separovanej funkcie

obličiek a ako funkčná metóda dopĺňajúca USG na spresnenie konečnej diagnózy a tam, kde nachádzame diskrepanciu medzi stanovením GFR pomocou kreatinínu a cystatínu C. V diagnostike obličiek je dôkladné dodržiavanie zásad predanalytickej a postanalytickej fázy, spolu s používaním štandardizovaných analytických metód, nevyhnutnou podmienkou správnej diagnostickej praxe.

Funkčné vyšetrenie obličiek z pohľadu chorého

Lívia Elková¹, Miroslav Mydlík²

¹Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny, Košice, ²IV. interná klinika, Univerzitná nemocnica L. Pasteura, Košice

Funkčné vyšetrenie obličiek je neoddeliteľnou súčasťou každého nefrologického vyšetrenia, ktoré zabezpečuje nefrologické laboratórium, alebo laboratórium oddelenia klinickej biochémie. Funkčné vyšetrenie obličiek umožňuje posúdiť redukciu glomerulovej filtračnej plochy, posúdiť aktivitu choroby obličiek a prispieť k diagnóze a prognóze choroby obličiek.

Funkčné vyšetrenie obličiek tvorí: kvantitatívna proteínúria, kvantitatívne vyšetrenie močového sedimentu, glomerulová filtrácia, tubulárna resorpcia vody, vyšetrenie koncentračnej schopnosti obličiek, vyšetrenie zriedovacej schopnosti obličiek, separované funkčné vyšetrenie obličiek a iné vyšetrenie.

Kvantitatívnu proteínúriu rozdeľujeme na: fyziologickú, malú a veľkú proteínúriu. Pri kvantitatívnom vyšetrení močového sedimentu ide o mikroskopické vyšetrenie formovaných elementov v močovom sedimente. Močový sediment sa vyšetruje z jednorazového moču, Addisov sediment z 12 h a Hamburgerov sediment z 3 h moču.

Najvhodnejším vyšetrením pre posúdenie veľkosti glomerulovej filtračnej plochy je glomerulová filtrácia. Mierou glomerulovej filtrácie je klírens kreatinínu: referenčný rozsah glomerulovej filtrácie: 1,30 – 1,85 ml/s/1,73m². Pri tomto vyšetrení je dôležitý presný zber moču počas 24 h a správna zmesná vzorka moču, ktorú odnesie pacient do laboratória.

Kvantitatívnu bakteriúriu rozdeľujeme na: nevýznamnú, významnú a masívnu bakteriúriu. Na vyšetrenie kvantitatívnej bakteriúrie sa odoberá stredný prúd moču (podľa možnosti ranný) do sterilnej skúmavky.

Funkčné vyšetrenie obličiek je organizované a vykonávané nefrológom v spolupráci s klinickým biochemikom, urológom, inými odborníkmi, ako aj všeobecnými lekármi pre dospelých. V prípade potreby funkčné vyšetrenie obličiek, včítane sonografického vyšetrenia a pomocou rádionuklidových metód, je doplnené aj invazívnymi vyšetreniami, najmä rádiodiagnostickými, urologickými a histologickými.

Chronická tubulointersticiálna nefritída z pohľadu všeobecného lekára pre dospelých – kazuistika

Jakub Gorel¹, Miroslav Mydlík²

¹Ambulancia všeobecného lekára pre dospelých, Slanec, okr. Košice-okolie, ²IV. interná klinika UNLP, Košice

Autori formou kazuistiky dokumentovali pacienta (1954), ktorý bol liečený pre intermitentné uroinfekcie pri ureterolitíaze.

Pri pozitívnej rodinnej anamnéze – otec zomrel na chronickú renálnu insuficienciu (CHRI), matka bola liečená pre infekciu močových ciest pri nefrolitíaze – pacient bol 33 rokov liečený pre arteriovú hypertenziu. V r. 1989 bola zistená ureterolitíaza vľavo, pacient mal intermitentné kolikovitú bolesť a bol liečený aj na psoriázu. V r. 2001 pacient spontánne vymočil urolit. V r. 2006 bola vykonaná litotripsia spôsobom LERV, následne incízia ureterálneho ústia a extrakcia ureterolitov ureterorenoskopicky vľavo. V r. 2007 vznikla ureterohydronefróza vľavo s afunkčnou obličkou. Pri endoskopii nebola možná sondáž ureteru pre striktúru ústia, preto bola vykonaná punkčná nefrostómia vľavo, pri koncentrácii kreatinínu v sére 141,89 umol/l.

O tri mesiace neskôr (10.09.2007) pri neprechodnosti ľavého močovodu v juxtazikulárnom úseku, došlo k zhoršovaniu funkčných renálnych parametrov (kreatinín v sére – 148,6 umol/l), bola gamagraficky dokázaná afunkčná ľavá oblička, a preto bola následne vykonaná ľavostranná nefrektómia.

V r. 2008 bola zistená chronická prostatouretritis a chronická pyelonefritída vpravo. Pri biochemických parametroch v sére: kreatinín: 141,4 umol/l, kyselina močová: 383,1 umol/l, K⁺: 5,29 mmol/l, GF: 0,95 ml/s, TR: 97%, pacient bol dispenzarizovaný na nefrologickej ambulancii, podľa K/DOQI to bolo 3. štádium chronického ochorenia obličiek.

Pacient je dispenzarizovaný aj na kardiologickej ambulancii pre arteriovú hypertenziu, koncentrickú hypertrofiu ľavej komory s permanentnou fibriláciou predsieni. V súčasnosti má pacient po farmakologickej kardioverzii sínusový rytmus a kardiologický status je stabilizovaný. Pretrváva u neho chronická liečba psoriázou s artropatiou.

Správa z 8. medzinárodného kongresu pre históriu v nefrológii (IAHN). 11.- 14. septembra 2013, Olympia – Patras, Grécko

Miroslav Mydlík, Katarína Derzsiová

IV. interná klinika, Univerzitná nemocnica L. Pasteura, Košice

V dňoch 11. – 14. septembra 2013 sa konal 8. kongres Medzinárodnej spoločnosti pre históriu v nefrológii, a to na dvoch miestach, v starovekej Olympii a v Patrase. Kongres otvorili prezident kongresu Prof. Athanasios Diamandopoulos, súčasný prezident IAHN Prof. Bolesław Rutkowski z Gdańska a ďalší hostia. Otvorenie malo slávnostný charakter s prezentáciou byzantských skladiet z 11. storočia („On Gout“) a 13. storočia („On Urines“). Na kongrese bolo registrovaných 220 účastníkov z celého sveta. Slovenskú republiku reprezentovali traja aktívni účastníci z Košíc, M. Mydlík (člen výboru IAHN), K. Derzsiová a F. Šimon a Českú republiku aktívna účastníčka S. Opatrná z Plzne.

V úvodnej prednáške **Diamandopoulos (Patras)** prehovoril o starobylých olympijských hrách a o ich vzťahu k medicíne: 1) O tom sú archeologické dôkazy, ako napr. zlatý a slonovinový reliéf v Herinom chráme v Olympii, zobrazujúce Agona, perzonifikujúceho staroveké olympijské hry s Asklepiom – bohom medicíny a jeho dcérou Hygieiou. 2) K dispozícii sú staré texty o medicíne a gymnastike od Pausania, Hippokrata, Platóna, Cicera, Galéna a iných. 3) Moderné kongresy používajúce názov „Medical Olympiad“ sú zhromaždenia podobné 8. kongresu IAHN.

Šimon (Košice) sa zaoberal anatomickým názvom „pelvis renalis“ z historického pohľadu, ktorý spolu s kalichmi obličiek „calices renales“ tvoria prvú časť extrarenálnych močových ciest. Pravdepodobne tento výraz po prvý raz použil Rayer r. 1841.

Karl von Rokitsanski, profesor patologickej anatómie na viedenskej univerzite, pochádzal z Hradca Králové. V XIX. storočí významnou mierou prispel k diagnostike v nefrológii tým, že odiferencoval Brightovu chorobu (glomerulonefritídu) od amyloidnej degenerácie v obličkách a opísal nodóznou polyartritídou (Opatrná, Plzeň).

Mydlík a Derzsiová (Košice) hovorili o troch monografiách prof. MUDr. Jana Broda, DrSc., z Prahy. Táto prednáška doplnila informácie o prof. Brodovi, ktoré boli prezentované v r. 2010 na 7. kongrese IAHN v Toruni (Poľsko) (1). Prof. Brod napísal rozsiahlu monografiu o fyziológii, patofyziológii a klinike chorôb obličiek, ktorá bola vydaná r. 1962 v Prahe, neskôr r. 1964 v Berlíne v nemčine a počas jeho druhej emigrácie bola doplnená novými poznatkami a vydaná r. 1973 v angličtine, v Londýne. Tieto monografie významným spôsobom ovplyvnili vývoj klinickej nefrológie najmä v strednej Európe. Prof. Brod zomrel

r. 1985 v Celle, neďaleko Hannoveru (SRN). Urna s jeho popolom bola uložená podľa jeho prania na vojenskom cintoríne v Leamington Spa (Anglicko), medzi vojakmi anglickej armády, spolubojovníkmi počas II. svetovej vojny. Vyššie uvedení autori navštívili miesto posledného odpočinku prof. Broda v apríli 2013.

Derzsiová a Mydlík (Košice) analyzovali rozsiahle dielo prof. MUDr. Alberta Válka, DrSc., z Prahy, ktorý významnou mierou ovplyvnil diagnostiku a liečbu náhleho a chronického zlyhania obličiek v Československu, s použitím moderných terapeutických vnútrotelových a mimotelových eliminačných metód. Menovaný napísal monografiu o náhlom a chronickom zlyhaní obličiek v r. 1967-1973, ktoré nechýbali na žiadnom dialyzačnom resp. internom pracovisku v Československu. Profesor Válek bol predsedom Československej nefrologickej spoločnosti, bol výborným organizátorom nefrologických konferencií a kongresov a ako člen výboru EDTA a ESAO zorganizoval v Prahe XVII. kongres EDTA v r. 1980 a XV. kongres ESAO v r. 1988. Profesor Válek mal mimoriadny vzťah ku Slovensku, najmä ku Košiciam, kam poslal mnohých vynikajúcich zahraničných nefrológov, ktorí svojou aktivitou významnou mierou ovplyvnili vývoj nefrológie na východnom Slovensku. Profesor Válek náhle zomrel 18. novembra 1995 vo svojom dome v Prahe. V r. 2009 Slovenská lekárska spoločnosť a Slovenská nefrologická spoločnosť zorganizovali 9. medzinárodné nefrologické sympóziu „Metabolic changes in chronic renal failure“ v Tatranskej Lomnici, vo Vysokých Tatrách, ktoré bolo venované pamiatke Prof. MUDr. Alberta Válka, DrSc. (2).

8. kongres IAHN bol veľmi dobre zorganizovaný po stránke formálnej, obsahovej a spoločenskej. V rámci spoločenského programu účastníci kongresu mali možnosť navštíviť v Olympii areál starovekých olympijských hier, ktoré sa konali v rokoch 776 pr. n.l. – 393 n.l. Okrem toho navštívili staré a nové archeologické múzeum. Na ceste z Patrasu do Atén sa autori tohto článku zastavili pri Korintskom prieplave, ktorý spája Korintský záliv Iónskeho mora so Saronským zálivom Egejského mora, ktorého projektantmi boli košičan Béla Gerster a István Túrri.

Literatúra

1. Mydlík, M.: Jan Brod and his contributions to hypertension and nephrology. J. Nephrol., 2011, 24 (S17): S73-S77.
2. Mydlík, M., Derzsiová, K.: Abstracts of the 9th International nephrological symposium „Metabolic changes in chronic renal failure“ October 21, 2009, Tatranská Lomnica, The High Tatras, Slovak Republic. Akt. Nephrol., 2010, 16, s. 8-14.

Do redakcie došlo 20.9.2013.

Adresa pre korešpondenciu:

Prof. MUDr. Miroslav Mydlík, DrSc.
IV. interná klinika
Univerzitná nemocnica L. Pasteura
Rastislavova 43, 041 90 Košice
e-mail: miroslav.mydlík@unlp.sk

Právne okienko Monitoru medicíny SLS

Nový zákon o ochrane osobných údajov č. 122/2013 Z.z.

1. otázka: Kedy nadobudol účinnosť nový zákon o ochrane osobných údajov a aké najdôležitejšie zmeny prináša?

Odpoveď:

Nový zákon o ochrane osobných údajov č. 122/2013 Z.z. zákonov nadobudol účinnosť 1. júla 2013. Týmto zákonom bol zrušený zákon č. 428/2002 Z.z. o ochrane osobných údajov v znení zákonov č. 602/2003 Z.z., č. 576/2004 Z.z., 90/2005 Z.z. a 583/2008 Z.z.

Najdôležitejšie zmeny:

- presnejšie vymedzenie niektorých pojmov najmä prevádzkovateľa, poskytovateľa, sprostredkovateľa, oprávnená osoba,
- nová povinnosť prevádzkovateľa,
- spoplatnenie registrácie,
- povinnosť prevádzkovateľa upraviť súhlas so spracovaním osobných údajov v súlade s novým zákonom, úprava rozsahu údajov, vykonanie poučenia oprávnených osôb a pod.,
- povinnosť sprostredkovateľa a to vykonanie poučenia oprávnených osôb v súlade s novým zákonom,
- zosúladenie bezpečnostných opatrení s novým zákonom,
- obligatórne ukladanie pokút za porušenie povinnosti.

2. otázka: Ako vymedzuje zákon pojem osobné údaje a akým spôsobom sa môžu spracúvať osobné údaje?

Odpoveď:

Pojem osobné údaje v novom zákone **nebol zmenený**. Osobnými údajmi sú údaje týkajúce sa určitej alebo určiteľnej fyzickej osoby, pričom takou osobou je osoba, ktorú možno určiť priamo alebo nepriamo, najmä na základe všeobecného použiteľného identifikátora alebo na základe jednej či viacerých charakteristík alebo znakov, ktoré tvoria jej fyzickú, fyziologickú, psychickú, mentálnu, ekonomickú, kultúrnu alebo sociálnu identitu.

Osobné údaje sa môžu spracúvať **len spôsobom ustanoveným zákonom** a v jeho **medziach** a to tak, aby nedošlo k porušeniu základných práv a slobôd dotknutých osôb, najmä k porušeniu ich práva

na zachovanie ľudskej dôstojnosti alebo k iným neoprávneným zásahom do ich práva na ochranu súkromia.

3. otázka: Môže prevádzkovateľ zhromaždené osobné údaje spracúvať na iný účel ako boli pôvodne určené?

Odpoveď:

Prevádzkovateľ zhromaždené osobné údaje môže spracúvať len na ten účel na aký bol pôvodne určený. Nemôže ich spracúvať na iný účel, ktorý je nezlučiteľný s pôvodným účelom spracovania.

4. otázka: Vo všetkých prípadoch sa vyžaduje súhlas so spracovaním osobných údajov?

Odpoveď:

Prevádzkovateľ môže spracúvať osobné údaje aj bez súhlasu dotknutej osoby, ale len **v prípadoch ustanovených v § 10 zákona** (napr. ak je to nevyhnutné na ochranu života, zdravia alebo majetku dotknutej osoby, ak spracovanie osobných údajov je nevyhnutné na splnenie dôležitej úlohy realizovanej vo verejnom záujme, ak sa spracúvajú údaje, ktoré už boli zverejnené v súlade so zákonom a prevádzkovateľ ich náležite označil ako zverejnené, ak spracovanie osobných údajov je nevyhnutné na plnenie zmluvy, ak dotknutá osoba vystupuje ako jedna zo zmluvných strán, ak to ustanovuje priamo vykonateľný právne záväzný akt EÚ, medzinárodná zmluva, ktorou je Slovenská republika viazaná alebo tento zákon). **V ostatných prípadoch sa vyžaduje súhlas so spracovaním osobných údajov.**

5. otázka: Ako sa preukazuje súhlas dotknutej osoby so spracovaním osobných údajov?

Odpoveď:

Súhlas sa preukazuje zvukovým, alebo zvukovo-obrazovým záznamom, alebo čestným vyhlásením toho, kto poskytol osobné údaje do informačného systému, **alebo iným hodnoverným spôsobom**. **Písomný súhlas** sa preukazuje dokladom, ktorý potvrdzuje poskytnutie súhlasu. Dôkaz o súhlase obsahuje najmä údaj o tom,

kto súhlas poskytol, komu sa tento súhlas dáva, na aký účel, zoznam a rozsah osobných údajov a čas platnosti súhlasu. Písomný súhlas musí byť vlastnoručne podpísaný, inak je neplatný. **Za súhlas v písomnej podobe sa považuje aj súhlas podpísaný zaručeným elektronickým podpisom.**

6. otázka: V akom rozsahu môže sprístupniť alebo zverejniť osobné údaje prevádzkovateľ, ktorý je zamestnávateľom dotknutej osoby?

Odpoveď:

Prevádzkovateľ, ktorý je zamestnávateľom dotknutej osoby, je oprávnený sprístupniť alebo zverejniť osobné údaje v rozsahu titul, meno, priezvisko, pracovné, služobné alebo funkčné zaradenie, odborný útvar, miesto výkonu práce, tel. číslo, faxové číslo alebo elektronickú poštu na pracovisko a identifikačné údaje zamestnávateľa ak je to potrebné v súvislosti s plnením pracovných, služobných alebo funkčných povinností dotknutej osoby. Sprístupnenie alebo zverejnenie osobných údajov nemôže však narušiť vážnosť, dôstojnosť a bezpečnosť dotknutej osoby.

Osobitné kategórie osobných údajov a výnimky z obmedzenia pri spracúvaní osobných kategórií osobných údajov

7. otázka: Existujú osobitné kategórie osobitných údajov?

Odpoveď:

Áno, zákon v § 13 upravuje osobitné kategórie osobných údajov. Medzi nimi sú zaradené **osobné údaje, ktoré odhaľujú rasový alebo etnický pôvod, politické názory, náboženskú vieru alebo svetonázor, členstvo v politických stranách alebo politických hnutiach, členstvo v odborových organizáciách a údaje týkajúce sa zdravia alebo pohlavného života (ich spracovávanie sa zakazuje, výnimky z obmedzenia pri ich spracúvaní upravuje § 14 zákona).**

Spracovávanie osobných údajov o **psychickej identite** fyzickej osoby, alebo o jej psychickej pracovnej spôsobilosti môže vykonávať len psychológ, alebo ten, komu to umožňuje osobitný zákon.

Biometrické údaje prevádzkovateľ je oprávnený spracúvať len vtedy, ak je to primerané účelu spracovania a nevyhnutné na jeho dosiahnutie.

Správy

Prezident SR Ivan Gašparovič vymenoval v roku 2013 nových vysokoškolských profesorov

8. otázka: Aké povinnosti má prevádzkovateľ a sprostredkovateľ v súvislosti s prijatím nového zákona o ochrane osobných údajov?

Odpoveď:

V rámci spoločných, prechodných a záverečných ustanovení zákona **prevádzkovateľ** je povinný:

- uviesť do súladu informačné systémy s novým zákonom do 6 mesiacov odo dňa jeho účinnosti,
- uviesť do súladu zmluvný vzťah so sprostredkovateľom v súlade s novým zákonom do jedného roka odo dňa jeho účinnosti,
- písomne poveriť zodpovednú osobu a jej poverenie oznámiť úradu v súlade s novým zákonom do jedného roka odo dňa jeho účinnosti,
- vykonať poučenie oprávnených osôb v súlade s novým zákonom do 6 mesiacov odo dňa jeho účinnosti,
- zosúladiť prijaté bezpečnostné opatrenie s novým zákonom do 9 mesiacov odo dňa jeho účinnosti,
- nanovo prihlásiť svoj informačný systém na registráciu (osobnú registráciu) v súlade s týmto zákonom do 6 mesiacov odo dňa jeho účinnosti, ak to zákon vyžaduje.

V rámci spoločných, prechodných a záverečných ustanovení zákona **spostredkovateľ** je povinný:

- vykonať poučenie oprávnených osôb v súlade s novým zákonom do 6 mesiacov od jeho účinnosti,
- písomne poveriť zodpovednú osobu a jej poverenie oznámiť úradu v súlade s novým zákonom do jedného roka odo dňa jeho účinnosti,
- zosúladiť prijaté bezpečnostné opatrenie s novým zákonom do 9 mesiacov odo dňa jeho účinnosti.

Do redakcie došlo 4.1.2014

Rubriku vedie
JUDr. Mária Mistríková
právnička SLS

e-mail: mistikova@sls.sk

Prezident SR Ivan Gašparovič podľa čl. 102 ods. 1 písm. h/ Ústavy Slovenskej republiky vymenoval 5.3. 2013 a 22.10.2013 nových vysokoškolských profesorov. Na slávnostnom akte boli v Prezidentskom paláci prítomní poprední predstavitelia vlády a vysokých škôl na Slovensku.

Ivan Gašparovič novovymenovaným profesorom vysokých škôl úprimne zablahoželel k dosiahnutému úspechu v ich profesionálnej kariére. Zdôraznil, že „titul vysokoškolského profesora je vysokým uznaním a úspechom, no zároveň aj veľkým záväzkom. Pripomenul, že profesori sú kľúčovou kategóriou vysokoškolských učiteľov, na nich sa o. i. viažu práva garantovať vysokoškolské študijné programy: ak pribudne profesor, rozšíri sa ponuka študijných programov. „Obrazne možno povedať, že profesori sú soľou a korením v živote každej vysokej školy. Dnešný deň je teda rovnako sviatkom aj všetkých vzdelávacích ustanovizní, na ktorých pôsobíte,“ uviedol prezident. „Verím, že pre každého z vás bude dnešný deň znamenat aj ďalšiu motiváciu pre vlastný osobnostný rast na prospech vašich študentov i celej našej spoločnosti. Pamätajte, prosím, na to, že dosiahnutie titulu profesor nie je v tomto kontexte cieľom, ale iba prostriedkom a zároveň vašou prednosťou, výsadou a značkou kvality.“

Prezident konštatoval, že Slovensko disponuje veľkým duchovným a intelektuálnym potenciálom. Treba mu však vytvoriť podmienky na slobodné uplatnenie a spoločenskú vážnosť, akú si zaslúži. „Prastará múdrosť hovorí, že najväčším bohatstvom človeka, ktoré mu nikto nevezme, je to, čo vie. Sprostredkovať najnovšie vedecké poznatky je práca mimoriadne záslužná, ale aj náročná. Mladým ľuďom ich navyše musíme podávať tvorivo. Lebo tvorivosť je dnes elementom, ktorý rozhoduje o úspechu,“ zdôraznil Ivan Gašparovič.

Upozornil aj na význam tímovej práce vo vzdelávacom procese. *Stále platí, že najlepším vysvedčením od absolventov je, ak spomínajú nielen*

na svojho učiteľa, ale aj svoju alma mater ako učiteľku, ktorá ich pripravila do života tak, že sa v ňom nestarali. Profesorský titul vás teda zaväzuje k zvýšenej aktivite. Najmä v oblasti vedeckovýskumnej práce na vás čakajú náročnejšie povinnosti. Pri ich plnení majte na mysli, že vychovávate našich mladých ľudí. Nelutujte ani minútu, ktorú venujete vzdelanosti a výchove mladých ľudí, tvorivej atmosfére vo svojich kolektívoch, zomknutosti našej spoločnosti, ale dnes i medzinárodnej spolupráci,“ povedal slovenský prezident na záver príhovoru.

Záverom prezident novovymenovaným vysokoškolským profesorom pri napĺňaní ich náročného a zodpovedného povolania zaželel pevné zdravie, šťastie a spokojnosť v osobnom i pracovnom živote.

Za vysokoškolských profesorov v lekárskejších vedách boli vymenovaní:

doc. MUDr. **Marian Adamkov**, CSc., mim. prof.,
v odbore patologická anatómia a súdne lekárstvo

doc. MUDr. **Marián Bernadič**, CSc., mim. prof.,
v odbore normálna a patologická fyziológia

doc. MUDr. **Vladimír Hegyi**, PhD.,
v odbore dermatovenerológia

doc. MUDr. **Jozef Mašura**, CSc., FECS, FESCAI,
v odbore pediatria

doc. MUDr. **Viera Rusnáková**, CSc., MBA,
v odbore verejné zdravotníctvo

doc. MUDr. **Miloš Táborský**, PhD.,
v odbore vnútorné choroby

doc. MUDr. **Gabriel Valočik**, PhD.,
v odbore vnútorné choroby

Prezídium SLS sa pripája ku gratulantom a menovaným vysokoškolským profesorom želá ďalšie úspechy v ich pedagogickej a vedeckej práci.

Redakcia

Odborná informácia

Slovenská akreditačná rada pre kontinuálne medicínske vzdelávanie (SACCME, n.o.)

List č. 35/2013-Sekr. SLS
Bratislava, 2.12.2013

**Vážení predstavitelia a členovia organizačných zložiek SLS,
Vážení organizátori odborných vzdelávacích podujatí (CME),
Vážení sponzori odborných vzdelávacích podujatí sústavného vzdelávania (CME),**

dovoľujeme si Vám oznámiť, že Slovenská akreditačná rada pre kontinuálne medicínske vzdelávanie (SACCME, n.o.), ako medzinárodne uznávaná organizácia, bude naďalej prideľovať kredity CME tak, ako doteraz, v súlade s platnou legislatívou.

Rozporné ustanovenia v Smernici Slovenskej lekárskej komory (SLK), v súvislosti s kreditovaním CME, boli prerokované na MZ SR. Ministerka zdravotníctva vyzvala prezidenta SLK na ich odstránenie a zosúladienie s platnými právnymi predpismi.

Slovenská lekárska spoločnosť je členom Správnej rady SACCME, n.o., spolu so Slovenskou zdravotníckou univerzitou, Asociáciou súkromných lekárov SR a Asociáciou lekárske fakúlt SR, ktorá na základe platnej dohody spolupracuje s Úniou európskych medicínskych špecialistov (UEMS) a jej Európskou akreditačnou radou pre kontinuálne medicínske vzdelávanie (EACCME). Na základe uvedenej dohody, kredity CME pridelené SACCME, n.o. sú platné v EÚ a v USA.

Prezídium Slovenskej lekárskej spoločnosti Vás žiada, aby ste prihlášky o prideľovanie kreditov, tak ako doteraz, zasielali SACCME, n.o.

Zároveň si Vás dovoľujeme informovať, že SACCME, n.o. uverejnila na svojej web stránke (www.saccme.sk) **Zoznam vzdelávacích aktivít 2011-2015** s počtom kreditov CME, teda aj tých, ktorým SACCME, n.o. kredity nepridelovala. Zoznam nájdete v sekcii „Pozri si svoje kredity“.

Ďakujeme Vám za doterajšiu spoluprácu a veríme, že aj v ďalších rokoch budeme v nej úspešne pokračovať.

Za Prezídium SLS
prof. MUDr. Peter Krišťúfek, CSc., v.r.
prezident SLS

Organizačné informácie

Zmeny v organizačnej štruktúre Slovenskej lekárskej spoločnosti

V roku 2013 schválilo Prezídium Slovenskej lekárskej spoločnosti (SLS) návrhy na:

• zriadenie

Slovenskej spoločnosti leteckého lekárstva, ako odbornej spoločnosti a organizačnej zložky SLS (SSLL, kód 099).

Členovia prípravného výboru, **MUDr. Otokár Takáč**, vedúci lekár Leteckého lekárskeho úradu SR a **MUDr. Juraj Kutarňa, PhD.**, poverený lekár AME Leteckého úradu SR svoju žiadosť zdôvodnili nasledovne:

Slovenská spoločnosť leteckého lekárstva sa bude usilovať o zvyšovanie bezpečnosti a ochrany zdravia všetkých osôb zapojených do leteckej a kozmickej prevádzky, vrátane cestujúcich a to formou ďalšieho sústavného vzdelávania. V rámci odborných vzdelávacích podujatí bude zabezpečovať transfer najnovších informácií a poznatkov z odboru do praxe. Svoje stanoviská a garancie bude poskytovať na základe odborných znalostí, overených dôkazov a diskusií v rámci odbornej spoločnosti i v komunikácii s ostatnými členmi Európskej asociácie leteckých lekárov (ESAM), ktorej sa chce stať riadnym členom a úzko s ňou spolupracovať. Na medzinárodnej úrovni chce spoluprácu intenzívne rozvíjať najmä s Českou asociáciou leteckých lekárov, Ústavom leteckého lekárstva v Prahe, Maďarskou asociáciou leteckých lekárov a ďalšími partnerskými organizáciami v zahraničí.

• prijatie

Slovenskej dentálnohygienickej spoločnosti (SDHS, kód 098), odbornej spoločnosti za kolektívneho člena SLS.

Doc. MUDr. Eva Kovalová, PhD., odborný garant študijného odboru dentálna hygiena na Fakulte zdravotníckych odborov Prešovskej univerzity v Prešove a predsedníčka 14 členného prípravného výboru uvedenej odbornej spoločnosti, v žiadosti uviedla toto zdôvodnenie:

- dentálnym hygienikom (DH) je na Slovensku (od roku 2004) zdravotnícky pracovník s vysokoškolským vzdelaním, odbor však doteraz nemal zriadenú vlastnú odbornú spoločnosť ani príslušnú stavovskú organizáciu (komoru), ktorá by zabezpečovala ďalšie sústavné vzdelávanie garantované odborníkmi,
- komora technických pracovníkov v zdravotníctve, kde patria aj DH, adekvátne nezabezpečuje ďalšie sústavné vzdelávanie v odbore,
- DH sa vo svojej práci venujú prevencii a liečbe orálnych ochorení, ktoré sú rizikovým faktorom poškodzujúcim aj celkové zdravie (parodontitída – riziko predčasného pôrodu, zhoršenie stavu u diabetikov, reumatologických a onkologických pacientov a pod.),
- k riešeniu problematiky orálnych ochorení je potrebná medziodborová spolupráca, preto je potrebné, aby boli DH združení aj v odbornej spoločnosti SLS.

O d b o r n é zameranie:

- iniciovať a sprostredkovať transfer najnovších vedeckých odborných a diagnostických liečebných poznatkov z orálneho zdravia do praxe formou ďalšieho sústavného vzdelávania a za tým účelom organizovať a zabezpečovať odborné a vedecké vzdelávacie medziodborové podujatia,
- nadväzovať kontakty a spolupracovať s partnerskými medzinárodnými mimovládnymi odbornými a vedeckými organizáciami doma i v zahraničí,
- informovať členov a ostatných zdravotníckych pracovníkov o najnovších medicínskych a preventívnych, diagnostických a liečebných postupoch a farmaceutických výrobkoch.

Asociácie súdnych psychiatrov Slovenska za pridruženého člena SLS (ASPS).

Asociácia súdnych psychiatrov Slovenska je občianske združenie zaregistrované na MV SR dňa 19.05.2010 (pod č. VVS/1-900/90-35737) a sídli v Trenčíne. Predsedom ASPS je MUDr. Juraj Lexmann (Centrum duševného zdravia, s.r.o., Bánovce nad Bebravou). Predmetom činnosti ASPS je združovať súdnych psychiatrov za účelom vytvárania vhodných spoločenských, sociálnych a ekonomických podmienok na vykonávanie ich znaleckej činnosti a koordinácie postupu pri presadzovaní spoločných záujmov v oblasti odbornej (súdne psychiatrickej), ekonomickej, spoločenskej, sociálnej, legislatívnej a etickej. Cieľom ASPS je:

- kvalifikovane zastupovať záujmy členov ASPS pred orgánmi štátnej správy, samosprávy a inými subjektmi ovplyvňujúcimi výkon znaleckej činnosti svojich členov, najmä v rokovaniach s Ministerstvom spravodlivosti SR a Ministerstvom vnútra SR a ďalšími inštitúciami;
- aktívne ovplyvňovať tvorbu a prijímanie právnych noriem platných v oblasti pôsobenia ASPS;
- menovať expertov k riešeniu čiastkových problémov dotýkajúcich sa pôsobenia členov ASPS, presadzovať ich pôsobenie v komisiách príslušných ministerstiev;
- poskytovať odbornú poradenskú činnosť pre svojich členov a sprostredkovať výmenu skúseností medzi členmi ASPS;
- spolupracovať s inými znaleckými združeniami pri riešení spoločných záujmov, prípadne rozporov;
- organizovať odborné podujatia a vytvárať podmienky pre sústavné zvyšovanie kvalifikácie svojich členov;
- kontrolovať odbornú a etickú úroveň, podmienky vykonávania znaleckej činnosti, dbať na neustále zvyšovanie kvality znaleckej činnosti svojich členov;
- spolupracovať so stavovskými organizáciami lekárov a znalcov a aktívne sa zapojiť do ich činnosti;
- spolupracovať s predstaviteľmi masmédií v SR pri oboznamovaní verejnosti o svojej činnosti, postojoch a postavení súdnych psychiatrov;

• z m e n u n á z v u odbornej spoločnosti SLS - Slovenskej spoločnosti pre fyziatriu, balneológiu a liečebnú rehabilitáciu (SS FBLR, kód) na: **Slovenská spoločnosť fyziatrie, balneológie a liečebnej rehabilitácie, o.z. SLS.**

Správy

X. sympóziu „Vývojové trendy v medicíne“

Dňa 7. septembra 2013 sa v Ladzianskeho posluchárni LF UK v Bratislave opäť stretli lekári promočného ročníka 1953 LF Slovenskej univerzity v Bratislave. Stretnutia po 60. rokoch od promócie sa zúčastnili necelé tri desiatky absolventov, pričom priemerný vek účastníkov bol vyšší ako 80 rokov. Stretnutie sa konalo pod záštitou dekana LF UK prof. P. Labaša. Organizátori podujatia venovali sympóziu pamiatke 90. Narodenín svojho učiteľa prof. MUDr. Emila Kmetyho, DrSc., prednostu Ústavu epidemiológie LF UK.

Účastníkov privítala prodekanka fakulty doc. MUDr. Eliška Kubíková, PhD. Vyzdvihla skutočnosť, že tento ročník lekárov sa pravidelne stretáva, v ostatnej dobe každoročne. Takto sa udržiavajú priateľské vzťahy a kontakty. Informovala prítomných o niektorých aktuálnych otázkach na fakulte. Konštatovala, že na tomto jubilejnom stretnutí je relatívne nízka účasť. Niektorí absolventi prišli aj so životným partnerom.

Emeritný prof. MUDr. Pavol Bakoss, DrSc., zhodnotil dielo a predniesol spomienku na život a odkaz prof. Kmetyho, ktorý sa zapísal do histórie fakulty, ale medicíny a zdravotníctva na celom Slovensku. Prof. Kmety zanechal rozsiahle vedecké dielo, ktoré je nadčasové a inšpirujúce. Bol uznávaný vysokoškolský učiteľ, vedec, teoretik epidemiológie, preventívnych medicínskych a zdravotníckych odborov. Mal vysoké medzinárodné renomé. Patril k tým učiteľom, ktorí zasvätili svoj život výchove, vede a organizačnej práci.

Prof. Kmety sa hrdlo hlásil za žiaka akad. Vojtecha Muchu (1902-1984). Venoval sa štúdiu leptospiróz a ďalších ochorení prenášaných zo zvierat na ľudí. Jeho zásluhy v tejto oblasti boli ocenené pomenovaním špeciálneho kmeňa *Leptospira kmetyi*.

Príhovor predniesla aj doc. MUDr. Marta Hájková-Mistriková, CSc., ktorá priblížila roky štúdia na fakulte a zážitky z letnej praxe v nemocniciach po celom Slovensku, na ktoré sa ani po rokoch nezabúda.

MUDr. Pavol Demeš, kronikár ročníka, štatisticky spracoval údaje týkajúce sa rokov štúdia a celoživotnej praxe. V r. 1948 sa do 1. ročníka zapísalo 426 študentov. V 1. ročníku bolo z rôznych dôvodov asi 70 študentov poslaných na jeden rok do výroby. Niekoľkí študenti prestúpili na zubné lekárstvo. Na konci štúdia z pôvodného počtu študentov promovalo 188 medikov (132 mužov, 56 žien). Na základe rozhodnutia distribučnej komisie dostali absolventi umiestenky: ZS kraj 113, SS kraj 25, VS kraj 18. Vo vede a výskume ostalo pracovať 22 absolventov. V ročníku bol 1 akademik SAV, 7 univerzitných profesorov, 9 docentov, 9 DrSc. a 13 CSc. Najviac bolo obvodných

a závodných lekárov – 26, internistov 14, organizátorov zdravotníctva 11, pediatrov 11, chirurgov 10, pneumológov 6, gynekológov bolo 5, rovnako ako osvetových lekárov, ďalej to boli 4 dermatovenerológovia, urológovia a ORL, 3 rtg, hygiena a epidemiológia, 2 neurológia, očné lekárstvo, OKB, onkológia, kúpeľné lekárstvo, 1 psychiatria, infektológia, ortopédia, MZD, ČSČK. Do zahraničia emigrovalo 17 lekárov. V ročníku bolo 10 manželských párov a všetky vydržali spolu po celý život. Z promovovaných 132 mužov doteraz žije asi 44 mužov, z promovovaných 56 žien asi žije 32.

V panelovej diskusii, ktorú moderoval prof. M. Valent, postupne vystúpili Marta Hájková, Terézia Suchalová, Michal Horňák, Pavol Demeš, Július Hájek, Jozef Barát, Pavel Langer a Ladislav Čekovský. Diskutovalo sa o skúsenostiach, spomienkach na štúdium a na roky praxe – každý na svojom pracovnom úseku. Mnohí lekári po roku 1990 prešli do súkromných ambulancií, niektorí ešte podľa potreby vypomáhajú v prvej línii liečebno-preventívnej starostlivosti.

Záverom nám prichodí konštatovať, že sme boli lekárskou generáciou s významnými ľudskými kvalitami. Prax, ako najvyššie kritérium pravdy, to jednoznačne potvrdzuje. Lekársku prax sme vykonávali často bez medicínskej technológie. Môžeme povedať, že sme zodpovedne a dôsledne splnili úlohy na tom mieste, kde sme boli umiestnení. Nie vždy a nie všetkým sa dostalo záslužného uznania, ocenenia, pochvaly. Snažili sme sa dodržiavať Hippokratovu prísahu, pomáhali sme pacientom podľa najlepšieho vedomia a svedomia. Nikdy sme vedome chorému nepoškodili. V úcte sme vždy mali našich učiteľov a našu alma mater – fakultu a univerzitu. Na svojich učiteľov nezabúdame, spomínáme a úprimne im ďakujeme.

Z našich učiteľov boli prítomní už len dvaja – prof. MUDr. Karol Kapeller, DrSc., a prof. MUDr. Vladislav Zikmund, DrSc. Prvý sa dnes venuje písaniu básní – jednu o „Stretnutí“ nám osobne predniesol. Druhý známy svojimi prácami o psychosomatickej medicíny nám povedal toto: „Vaša generácia plnila svoje poslanie klasickej medicíny bez technológie, neboli ste kontaktovaní alternatívnou ani naturálnou medicínou. Liečili ste chorého človeka, zachraňovali ste životy a prinavracali ohrozené zdravie. V súčasnosti sme svedkami, že mladý lekár skôr lieči diagnózu ako pacienta. Žiaľ, stráca sa empatia, porozumenie pre ťažkosti a problémy chorého človeka.“

Záverečné slovo predniesol koordinátor sympózia prof. MUDr. M. Valent, DrSc. Poďakoval prítomným za účasť. Ocenil, že spolužiaci napriek pokročilému veku a zníženej pohyblivosti prišli na sympóziu. Priateľské posedenie sa konalo v priestoroch NTU, kde pokračovala družná debata v priateľskej atmosfére pri kvalitnom prehryznutí a koštovke slovenského kvalitného vína. Na záver všetci prijali kolektívny záväzok, že sa opäť stretnú v septembri 2014.

Prof. Emer. Michal Valent,
MUDr. Pavol Demeš

Gratulujeme

Vysoké štátne vyznamenanie profesorovi László Kovácsovi

Prezident Maďarska János Áder udelil profesorovi MUDr. László Kovácsovi, DrSc., MPH, prednostovi 2. detskej kliniky Lekárskej fakulty Univerzity Komenského a Detskej fakultnej nemocnice s poliklinikou v Bratislave najvyššie civilné štátne vyznamenanie krajiny – Rád Maďarskej republiky.

Dôstojnícky kríž Rádu Maďarskej republiky sa udeľuje pri príležitosti štátneho sviatku krajiny osobám, ktoré významnou mierou prispeli k obohateniu všeobecných ľudských hodnôt v oblasti vedy, techniky, kultúry, školstva a športu a zaslúžili sa o zlepšenie a skvalitnenie vzťahov medzi národmi. Profesor László Kovács získal túto vysokú poctu ako uznanie za svoju mimoriadnu odbornú, pedagogickú a výchovnú činnosť a za zásluhy na rozvoji cezhraničnej vedeckej spolupráce.

Blahoželáme profesorovi Kovácsovi k významnému oceneniu jeho práce. Jeho aktivita prispieva k zviditeľňovaniu a uznaniu našich odborných úspechov aj za hranicami Slovenska. Želáme mu ďalšie úspechy vo výchove mladej európskej generácie odborníkov so širokým všeobecným rozhľadom.

Redakcia

Obrazok 1. Štátne vyznamenanie Rád Maďarskej republiky odovzdal prof. László Kovácsovi v mene prezidenta Maďarska Jánosa Ádera veľvyslanec krajiny na Slovensku Csaba Balogh.

Uvedenie projektu dvorana slávy slovenskej medicíny

Dňa 9. septembra 2013 sa o 14,00 hod. v budove sídla Slovenskej lekárskej spoločnosti na Cukrovej 3 v Bratislave – Dome zdravotníkov SLS, konalo slávnostné uvedenie projektu „**Dvorana slávy osobností slovenskej medicíny**“ (ďalej Dvorana slávy), spojené s vernisážou obrazov MUDr. E. Nevickej, CSc. Cieľom projektu je popularizácia popredných osobností slovenskej medicíny, ktorí významnou mierou prispeli:

- k budovaniu slovenskej medicíny, medicínskeho školstva a vzdelávania,
- k zvyšovaniu odbornej úrovne poskytovanej zdravotnej starostlivosti u nás,
- k šíreniu dobrého mena slovenskej medicíny doma a v zahraničí
- a tých, ktorí sa zaslúžili o vznik a rozvoj Slovenskej lekárskej spoločnosti.

Sme presvedčení, že slávni predchodcovia súčasných aktívnych pedagógov, lekárov, lekárnikov a sestier a iných pracovníkov v zdravotníctve si zaslúžia svoje miesto nielen v našich spomienkach, ale i Dvorane slávy Domu zdravotníkov SLS. Ich portréty tam budú umiestňované na pokračovanie. Stručné charakteristiky ich úspešnej činnosti by mali byť vzorom pre súčasnú i budúcu generáciu a pre nás všetkých trvalou spomienkou na ich odborné, pedagogické a etické kvality.

Obrázok 1. Akademik T.R. Niederland.

Ako prvý bol do Dvorany uvedený **akademik Teofil Rudolf Niederland**, lekár, vedec, pedagóg, akademik SAV, člen korešpondent ČSAV, zakladateľ moderných vedeckých a klinických odborov na Slovensku - klinickej biochémie, klinickej farmakobiokémie a klinickej farmakoterapie a tiež jeden zo zakladateľov, prvý a dlhoročný predseda Slovenskej a Československej lekárskej spoločnosti (obr. 1).

Akademik Niederland právom patrí medzi najvýznamnejšie osobnosti československej medicíny. Slovenská lekárska spoločnosť pomenovala jeho menom svoju najvyššiu cenu „Čestnú cenu akademika T. R. Niederlanda“. Akademický sochár Alexander Trizuljak ešte počas jeho života urobil bustu, ktorú nám akad. T.R. Niederland venoval a ktorá je v súčasnosti umiestnená v zasadacej miestnosti Slovenskej lekárskej spoločnosti. Významnou zložkou jeho pedagogickej práce bola výchova vedeckých aspirantov. Bol školiteľom takmer troch desiatok kandidátov vied, z ktorých mnohí sa stali vedúcimi osobnosťami slovenskej medicíny a dodnes sa s hrdosťou hlásia k tzv. Niederlandovej škole.

Pri príležitosti významného životného jubilea a ako uznanie za dlhoročnú systematickú prácu pri prevencii, liečbe a kontrole tu-

Obrázok 2. Prim. MUDr. E. Nevickej, CSc., pri slávnostnom otvorení vernisáže svojich obrazov v priestoroch SLS.

berkulózy na Slovensku bola do Dvorany slávy uvedená aj prvá dáma detskej pneumoftizeológie, **prim. MUDr. Eva Nevickej, CSc.** Jubilantka uviedla svoje krédo výrokom: „Rôzne umelecké a dokonca aj športové odvetvia majú svoje dvorany a priority, ale s láskou, so ctou a dobre robená medicína je pre mňa najvyššou formou sebarealizácie.“ Pri tejto príležitosti sa v Dome zdravotníkov konala aj vernisáž jej obrazov pod názvom Pokoj v duši (obr. 2).

Po akademikovi Niederlandovi budú do Dvorany slávy pribúdať ďalšie osobnosti našej medicíny a zdravotníctva, ktoré prezídium Slovenskej lekárskej spoločnosti schvaľuje v súlade so štatútom Dvorany slávy osobností Slovenskej medicíny uvedenom in extenso v tomto čísle. V tejto súvislosti sa obraciam na výbory organizačných zložiek SLS a ich členov s výzvou, aby sa aktívne zapojili do budovania Dvorany slávy a zasielali nám svoje návrhy, ktoré budú spĺňať definované kritériá.

Prof. MUDr. Peter Krištúfek, CSc.
prezident SLS

Prezídium Slovenskej lekárskej spoločnosti blahoželá

prof. MUDr. Jozefovi Rovenskému, DrSc., FRCP k udeleniu vysokého štátneho vyznamenania **Rad Ľudovíta Štúra II. triedy**, ktoré mu prezident SR Ivan Gašparovič odovzdal dňa 7. januára 2014 pri príležitosti 21. výročia vzniku Slovenskej republiky ako prejav ocenenia jeho mimoriadnych zásluh v oblasti zdravotníctva, školstva, vedy a výskumu a za šírenie dobrého mena Slovenskej republiky v zahraničí. Je pre nás mimoriadnym potešením, že prof. Rovenský - uznávaný lekár, vedec a pedagóg, po mnohé roky dôstojne reprezentuje Slovenskú lekársku spoločnosť ako člen Prezídia Slovenskej lekárskej spoločnosti, predseda Slovenskej reumatologickej spoločnosti i ako člen výboru Slovenskej spoločnosti pre osteoporózu a metabolické ochorenia kostí. Je pre nás ctou s ním spolupracovať a tešiť sa z výsledkov jeho práce.

Š T A T Ú T

Dvorany slávy popredných osobností slovenskej medicíny

I.

Všeobecné ustanovenia

Slovenská lekárska spoločnosť (ďalej len „SLS“) v rámci svojej činnosti **podporuje** zvyšovanie a prehlbovanie profesionálnej úrovne, rozvoj vedeckej a odbornej práce svojich členov, **oceňuje** všeobecne uznávané vynikajúce výsledky dlhodobej odbornej činnosti, publikačnú a prednáškovú aktivitu v medicínskych a farmaceutických vedných odboroch, zásluhy o budovanie, rozvoj a tvorivú činnosť Slovenskej lekárskej spoločnosti a zdravotníctva.

II.

Zriadenie Dvorany slávy popredných osobností slovenskej medicíny

Slovenská lekárska spoločnosť zriaďuje **Dvoranu slávy popredných osobností slovenskej medicíny** dňom 2.09.2013.

III.

Cieľ Dvorany slávy popredných osobností slovenskej medicíny

Cieľom zriadenia Dvorany slávy popredných osobností slovenskej medicíny (ďalej len „Dvorana slávy“) je **popularizácia popredných osobností slovenskej medicíny**, ktorí významnou mierou prispeli k budovaniu slovenského zdravotníctva, medicínskeho školstva a vzdelávania, k zvyšovaniu odbornej úrovne poskytovanej zdravotnej starostlivosti v Slovenskej republike, šíreniu dobrého mena slovenskej medicíny doma i v zahraničí a ktorí sa zaslúžili o vznik a rozvoj Slovenskej lekárskej spoločnosti

IV.

Kritériá, podávanie návrhov

1. Kritériá:

Do Dvorany slávy môže byť uvedená popredná osobnosť slovenskej medicíny, ktorá:

- dosiahla vek 80 rokov (na vek sa neprihliada, ak osoba už nežije),
- významnou mierou prispela k budovaniu slovenského zdravotníctva, alebo medicínskeho školstva a vzdelávania,
- významnou mierou prispela k zvyšovaniu odbornej úrovne poskytovanej zdravotnej starostlivosti v SR,
- šírila dobré meno slovenskej medicíny doma a v zahraničí a to najmä výsledkami svojej odbornej práce, členstvom a repre-

zentáciou v uznávaných odborných spoločnostiach, spolkoch lekárov a spolkoch farmaceutov ako i zdravotníckych inštitúciách/organizáciách,

• zaslúžila sa o vznik a rozvoj SLS (dlhoročný člen Prezídia SLS alebo člen výboru organizačných zložiek SLS, prípadne ich komisií a pracovných skupín)

2. Návrhy na uvedenie osobnosti slovenskej medicíny do Dvorany slávy predkladajú komisií výbory organizačných zložiek SLS a Prezídium SLS.

Návrh musí obsahovať:

- meno, priezvisko, tituly, profesijný životopis,
- odôvodnenie,
- fotografiu (v elektronickej forme).

V.

Výber osobností

Návrhy posudzuje komisia, ktorú zriaďuje Prezídium SLS ako stálu komisiu, alebo ad hoc. Komisia má najmenej troch členov, ktorí sú členmi Prezídia SLS alebo členmi Dozornej rady SLS.

Komisia pri výbere postupuje podľa kritérií uvedených v tomto štatúte.

VI.

Slávnostný akt uvedenia osobnosti

Prezídium SLS určí termíny slávnostných aktov uvedenia osobností do Dvorany slávy, ktoré sa budú konať najmenej raz ročne v sídle Slovenskej lekárskej spoločnosti (Dome zdravotníkov).

Ustanovený maximálny počet osobností pri jednom akte je 5 (slovom päť).

Tento štatút bol schválený Prezidiom SLS dňa 25.06.2013.

Štatút nadobúda účinnosť dňom schválenia Prezídia SLS.

prof. MUDr. Peter Krišťufek, CSc.
prezident SLS

Bratislava, 11.6.2013

Pocty a ocenenia

Slovenská farmaceutická spoločnosť
a PhMr. Vladimír Ján Žuffa

Prednedávnom sme si pripomenuli 60. výročie vzniku Slovenskej farmaceutickej spoločnosti (SFS), vedeckej a odbornej organizácie o.z., Slovenskej lekárskej spoločnosti (SLS) a zároveň 120 rokov od narodenia PhMr. Vladimíra Jána Žuffu (1893 – 1974), významnej osobnosti novodobej histórie slovenskej farmácie.

Analýza profilu PhMr. V.J. Žuffu dokumentuje, že bol nielen vynikajúcim lekárom, spoluzakladateľom farmaceutického školstva na Slovensku, popredným predstaviteľom Česko-Slovenského Červeného kríža, ale aj autorom významných diel: *Bojové látky chemické* (Bratislava, 1938), *Podnik – živý organizmus* (Žilina, 1940), *Univ. prof. Dr.h.c. MUDr. Stanislav Kostlivý* (Bratislava, 1947), *Soznam etiologických agens infekčných chorôb s ohľadom na liečbu antibiotikami* (Bratislava, 1951), *Infekce a volba antibiotik* (spolu s L. Mlčochovou, Praha, 1954), *Zdá sa, že sme torpédovaní* (Bratislava, 1973) a *Poznámky k dejinám slovenskej farmácie* (Liptovský Mikuláš, 2001).

Tento všestranný človek a odborník širokospektrálnych záujmov mal veľmi pestrý rodinný, profesijný a funkcionársky život, ktorý veľmi podrobne, realisticky a objektívne opísal v diele: „Len sa nikdy nevzdáť“ autor Ladislav Takáč (vydalo ho vydavateľstvo Tranoscus v Liptovskom Mikuláši, 2000). Jeho profil napísal aj A. Bartunek a zaradil ho do svojho diela *Osobnosti slovenského lekárnictva* (Vydavateľstvo Osveta, Martin, 2001). Jeho pamiatku nám pripomína aj pamätná doska – tabuľa umiestnená na budove jeho bývalej lekárne na Štefánikovej ulici v Bratislave.

SFS v snahe uctiť si ideové odkazy a dielo tejto osobnosti farmácie uznesením ad/3 zo dňa 18. 10. 2001 zriadila udeľovanie ocenenia „Medaila Vladimíra Jána Žuffu“. Uznesením ad/2 zo dňa 6. 12. 2001 prijala Štatút udeľovania tohto ocenenia, podľa ktorého sa môže Medaila Vladimíra Jána Žuffu udeliť členovi SFS za významný prínos pre rozvoj farmaceutických vedeckých alebo praktických disciplín, dlhoročným funkcionárom a členom SFS pri príležitosti 50. a vyššieho okrúhleho výročia narodenia, významným osobnostiam zahraničnej farmácie, ktorí prispeli k rozvoju našej farmaceutickej vedy, školstva a praxe a „in memoriam“ bývalým významným príslušníkom slovenskej farmaceutickej obce. Medailu umelecky a výtvarne realizoval doc. akad. sochár T. Baník. Medaila V.J. Žuffu bola udelená mnohým významným odborníkom za prínos k rozvoju farmaceutickej vedy, školstva a praxe. Zoznam je uverejnený na webovej stránke Slovenskej farmaceutickej spoločnosti ().

Prof. Dr.h.c. RNDr. Jozef Čižmárik, PhD.
prezident Slovenskej farmaceutickej spoločnosti

Kronika Monitoru medicíny SLS

Doc. MUDr. Tibor Urbánek, CSc.

– deväťdesiatročný

Významný slovenský lekár – reumatológ a organizátor zdravotníctva, učiteľ a vedec – autor mnohých pôvodných vedeckých a klinických odborných prác z problematiky alkaptonúrie a ochronózy, nositeľ medzinárodných ocenení, člen početných vedeckých spoločností doc. MUDr. Tibor Urbánek, CSc., oslávil významné životné jubileum 90 rokov.

Tibor Urbánek sa narodil 1. 10. 1923 v Budmericiach. Klasické gymnaziálne vzdelanie získal na Gymnáziu v Malackách. Medicínu študoval na Lekárskej fakulte Slovenskej univerzity v Bratislave a na Karlovej univerzite v Prahe, kde roku 1948 promoval. Už ako medik pracoval počas letných prázdnin v Štátnych kúpeľoch u MUDr. Š. Kollára a na Internom oddelení Štátnej nemocnice v Piešťanoch. Roku 1951 nastúpil na reumatologické oddelenie do Liečebného ústavu v Trenčianskych Teplách k prof. Sitajovi, s ktorým pracoval 40 rokov. Venoval sa problematike alkaptonúrie a ochronózy. Svoje poznatky zhrnuli spolu so Sitajom a Červeňanským do prvej a doteraz ojedinelej monografie vo svetovom meradle, ktorá vyšla po rokoch v ďalšom vydaní (Rovenský J., Urbánek T. a spol.: Alkaptonúria a ochronóza. Bratislava: SAP, 2011). Je spoluzakladateľom NÚRCH (predtým VÚRCH) Piešťany, kde pracoval od 1. marca 1953 ako zástupca riaditeľa. Inicioval výstavbu novej budovy VÚRCH v Piešťanoch. Predmetom jeho výskumu sa stala epidemiológia reumatickej horúčky, reumatoidnej artritídy a ankylozujúcej spondylitídy. Vedecko-výskumné a klinické výsledky prednášal na mnohých domácich a zahraničných odborných podujatiach, významná bola účasť na XV. kongrese ILAR roku 1981 v Paríži, kde získal cenu AFLAR – Francúzskej spoločnosti pre boj proti reumatickým chorobám. Prednášal na Ústave

pre doškolovanie lekárov na Jesseniovej lekárskej fakulte UK v Martine. Výsledky vedeckej a organizačnej práce ho posúvali do funkcií v odborných domácich a zahraničných spoločnosti. Je autorom vyše 160 prác v domácich i zahraničných periodikách, autorom a spoluautorom mnohých knižných publikácií a učebných textov. Bol členom stáleho výboru pre epidemiológiu EULAR (neskôr pre sociálne ligy), podpredsedom Slovenskej reumatologickej spoločnosti, ako aj členom i čestným členom Federálneho výboru československej reumatologickej spoločnosti, ktorá mu udelila za vynikajúcu prácu čestné členstvo. Je členom francúzskej vedeckej spoločnosti Centre Oncologique et Biologique de Recherche Appliquée. Pracoval niekoľko desaťročí ako šéfredaktor významného reumatologického vedecko-odborného časopisu Rheumatologia, ktorý reprezentuje slovenskú reumatológiu aj v zahraničí. Je spoluzakladateľom Ligy proti reumatizmu na Slovensku, členom jej predsedníctva a redakčnej rady jej Bulletinu. Je nositeľom Medaily J.E. Purkyně, Medaily J.B. Guotha, dostal Pamätnú medailu SNP a Pamätnú medailu mesta Piešťany. Stále sa zaujíma o balneohistóriu, je členom redakčnej rady periodika Balneologického múzea v Piešťanoch Balneologický spravodajca. Píše články s historickou tematikou. Roku 2003 bol prijatý za člena Slovenskej spoločnosti pre dejiny vied a umení pri SAV. V roku svojich 90. narodenín, ktorých sa dožíva plný životného elánu, odovzdal redakčnú štafetu svojim nasledovníkom.

Je pre náš ctou, že sme mohli stretávať na mnohých redakčných stretnutiach vzácného a múdreho človeka, že nám dovolil načerpať silu z pre neho typického životného pozitívneho pohľadu na život a svet. Chvilu strávené pri príprave

rukopisov sa práve vďaka jeho prístupu, jeho skúsenostiam a práci stali chvíľami, na ktoré sa nezabúda, z ktorých človek čerpá novú silu a elán do ďalšej práce. Vzor pána docenta Urbánka je príkladom, ktorý vedie, usmerňuje, radí, ktorý pofúka rany a neúspechy a ktorý ukazuje cez všetky priekry cestu ďalej. Pán docent, Váš príklad urobiť každý deň aspoň jeden dobrý skutok, je príkladom pre tento svet, ktorý by sme chceli zmeniť a nevieme, ako. Váš príklad, ktorý ste dokázali naplňať celý svoj život a každý deň, je receptom, ktorý môžete ako skúsený lekár predpísať na rany tohto sveta. Váš prístup chceme aj my uplatňovať a svojím príkladom odovzdávať ďalej.

Vážený pán docent, dovoľte nám, aby sme Vám zaželeli do ďalších rokov pevné zdravie, naplnenie všetkých úprimných želaní a aby sa Vám tisíc násobne vrátili všetky dobré skutky, ktoré ste na svojej náročnej a krásnej lekárskej ceste až do dnešných dní stihli porozdávať!

Ad multos annos!

*Marián Bernadič, Peter Krištúfek,
Helena Bernadičová, Želmíra Máčová*

Ku gratulácii sa pripájajú aj ďalší členovia Prezídia SLS. Pán docent dostal pri príležitosti životného jubilea Medailu 150. výročia založenia Spoločnosti lekársko-slovenskej, ktorú mu odovzdala riaditeľka sekretariátu SLS PhDr. Ž. Máčová.

Kronika Monitoru medicíny SLS

Akademik prof. MUDr. Ján Štefanovič, DrSc.,

osemdesiatpäťročný

Dňa 19. novembra 2013 oslávil prof. MUDr. Ján Štefanovič, DrSc., akademik SAV, významný pedagóg, mikrobiológ a spoluzakladateľ imunológie na Slovensku, 85. narodeniny. Významnému jubileu bol venovaný odborný seminár Sekcie klinickej mikrobiológie SLK, Slovenskej spoločnosti klinickej mikrobiológie a Slovenskej spoločnosti klinickej imunológie a alergológie SLS. Popri zástupcoch organizujúcich odborných spoločností sa tu zišli aj prezidenti

Slovenskej lekárskej komory a Slovenskej lekárskej spoločnosti, predstavitelia LF UK a PF UK v Bratislave, Slovenskej zdravotníckej univerzity a rad ďalších významných osobností slovenskej medicíny.

Profesor Ján Štefanovič sa narodil v Moravskom Lieskovom 19. novembra 1928. Maturoval na gymnáziu v Banskej Bystrici (1948). Štúdium medicíny absolvoval na Lekárskej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave, kde promoval

roku 1953. S Lekárskou fakultou UK v Bratislave ostala spojená aj celá jeho ďalšia profesionálna cesta. Ešte pred promóciou začal pracovať na Ústave chémie LF UK, začiatkom roku 1955 sa stal asistentom Ústavu mikrobiológie a imunológie LFUK. Povojnový rozvoj modernej mikrobiológie, a najmä na báze tohto odboru vznikajúca nová vedná disciplína – imunológia, rozhodli o osude mladého lekára. Ako začínajúci asistent absolvoval študijný pobyt na Imunologickom oddelení Mikrobiologického ústavu ČSAV v Prahe, ktorý vtedy viedol doc. MUDr. Ján Šterzl, DrSc. MUDr. Štefanovič sa stal interným aspirantom tohto ústavu. Dynamická atmosféra svetovo uznávaného pražského pracoviska ho nadchla práve pre imunológiu. Ako začínajúci imunológ absolvoval neskôr študijný pobyt v Pasteurovom ústave v Paríži na oddelení vedenom prof. Grabarom. Nasledovali vedecké stáže vo Veľkej Británii, Dánsku a Švédsku, kde pracoval na špičkových vedeckých pracoviskách a získal početné medzinárodné kontakty. Systematicky budoval úzke vzťahy s významnými českými imunológmi a mikrobiológmi. Práve tieto mu neskôr poskytli potrebný nadhľad a umožnili orientáciu v rýchlo a komplexne sa rozvíjajúcej imunológii. Od roku 1961 prebral vedenie samostatného Ústavu mikrobiológie a imunológie LF UK, kde postupne vybudoval tím schopných spolupracovníkov. S ich pomocou rozširoval a upevňoval medzinárodné kontakty a súčasne budoval úseky orientované na imunochémiu, celulózu a humorálnu prirodzenú imunitu a transplantáciu imunológiu. Jeho úsilie vyvrcholilo založením samostatného Ústavu imunológie Univerzity Komenského (1981).

Vedecká orientácia prof. Štefanoviča sa spočiatku sústreďovala predovšetkým na imunochémiu. Jeho prvé úspešné práce súviseli so zahraničnými stážami na popredných svetových pracoviskách. Boli venované katepsínom a degradačným procesom študovaným na králičích lymfocytoch a makrofágoch. S budovaním vedecko-výskumnej bázy Katedry mikrobiológie a imunológie LF UK sa postupne jeho vedecká profilácia rozšírila o fagocytózu, fagocytárne funkcie séra, komplement, enzymatické systémy séra a nakoniec aj o transplantáciu imunológiu. Ako vedecká osobnosť participoval na početných výskumných projektoch. Ním vedené pracovisko koordinovalo výskum v oblasti prirodzenej imunity v celom bývalom Československu. Prirodzene, vedecká činnosť prerastala aj do početných spoluprác s inými klinickými odborníkmi, kam sa nové poznatky imunológie a mikrobiológie prakticky premietali.

Publikačnú činnosť prof. Štefanoviča možno vyčíslit len ťažko. Svedčí o nej takmer 400 odborných publikácií a nespočetný počet prednášok. Kandidátsku dizertačnú prácu na tému „Účast proteolytických enzýmov a séra v imunitných pochodoch organizmu“ obhájil MUDr. Ján Štefanovič r. 1960, r. 1961 habilitoval v odbore lekárska mikrobiológia a imunológia a r. 1971 bol menovaný za profesora. Doktorskú

dizertačnú prácu „Imunologické aspekty degradačných systémov organizmu“ obhájil r. 1982 a r. 1987 sa stal akademikom SAV, členom-korešpondentom ČSAV bol od r. 1988.

Ako pedagóg bol profesor Štefanovič vždy vynikajúcim prednášateľom, ktorý dokázal nadchnúť svojich poslucháčov, neraz upútať aj vtipnou poznámkou, ktorá sa nezmazateľne vryla do pamäti. Bol tiež tolerantným, trpezlivým a veľkorysým examinátorom. Významne sa podieľal na založení dcérskeho Ústavu mikrobiológie a imunológie LF UK v Martine r. 1964 a imunológiu v začiatkoch výučby tohto odboru systematicky prednášal aj študentom Prírodovedeckej fakulty UK v Bratislave. Jeho meno sa spája s viac ako 20 knižnými publikáciami a učebnými textami z lekárskej mikrobiológie a imunológie.

Odbornú prácu a úsilie spojené s budovaním imunológie na Slovensku si nemožno predstaviť oddelene od množstva spoločenských a odborných aktivít, ktoré boli potrebné pre dosiahnutie ambiciózných cieľov. Takmer 30 rokov (nepretržite od 1961 do 1990) viedol prof. Štefanovič Katedru mikrobiológie a imunológie LF UK v Bratislave. Od založenia Subkatedry klinickej imunológie Inštitútu pre ďalšie vzdelávanie lekárov a farmaceutov v Bratislave (SZU, 1972) bol po mnoho rokov jej vedúcim. Po založení Imunologického ústavu Univerzity Komenského r. 1981 až do jeho zlúčenia s Katedrou imunológie LF UK r. 1990 viedol profesor Štefanovič aj toto výskumné pracovisko. V období rokov 1963–1965 bol profesor Štefanovič prodekanom LFUK a v období 1974–1978 prorektorom Univerzity Komenského. Po dlhú dobu pôsobil aj ako hlavný odborník ministerstva zdravotníctva pre lekársku imunológiu.

Profesor Štefanovič sa významne angažoval v činnosti Československej imunologickej spoločnosti ČSAV, pričom vykonával aj funkciu jej predsedu. Pôsobil v redakčných radách viacerých odborných časopisov, bol členom početných komisií SAV a ČSAV a členom komisie pre obhajoby kandidátskych a doktorských dizertačných prác.

Popri vlastnom raste venoval profesor Štefanovič osobitnú pozornosť odbornému rastu svojich spolupracovníkov a žiakov. Na pracoviskách, ktoré viedol, obhájili postupne 32 pracovníci kandidátske a 5 doktorské dizertačné práce. Pod jeho vedením postupne v odbore habilitovalo 8 z jeho spolupracovníkov a žiakov, 4 sa neskôr stali profesorami. Profesor Štefanovič cieľavedome propagoval odbor aj medzi študentmi a aktívne podporoval študentskú vedeckú činnosť. Na katedre, ktorú viedol, pracovalo vždy viac študentov v rámci ŠVOČ. Mnohí z nich ostali vedeckej práci a odboru verní aj po promócií.

Aj keď sa vedecko-odborná činnosť a meno profesora Jána Štefanoviča najčastejšie spája s imunológiou, treba pripomenúť, že ako pedagóg, vedec a odborník vždy bol, a dodnes je aj mikrobiológom. Ešte na začiatku - predovšetkým imunologicky orientovanej vedeckej kariéry - sa venoval aj problematike streptokokových infekcií a diagnostike sekundárnych streptokokových

ochorení, čo si vtedy aktuálne vynútila spoločenská požiadavka. Neskôr to bola problematika bakteriálnych ochorení uropoetického systému, štúdium G- nefermentujúcich baktérií ako vyvolávateľov závažných ochorení a problematika infekcií spôsobených stafylokokmi.

Profesor Štefanovič takmer 30 rokov odborne garantoval činnosť diagnostického Mikrobiologického oddelenia Katedry mikrobiológie a imunológie LF UK v Bratislave a viac ako 20 rokov externe viedol diagnostické Mikrobiologické oddelenie Štátneho ústavu národného zdravia. V období 1988–1990 viedol Katedru lekárskej mikrobiológie Slovenskej postgraduálnej akadémie medicíny. Na poli mikrobiológie profesor Štefanovič aktívne pôsobil v Mikrobiologicko-epidemiologickej spoločnosti SLS. Dodnes požíva mimoriadnu úctu a má nezastupiteľné miesto v radoch Slovenskej spoločnosti klinickej mikrobiológie SLS a Sekcie klinickej mikrobiológie Slovenskej lekárskej komory.

Odborná, vedecká, pedagogická, a aj spoločenská činnosť profesora Jána Štefanoviča bola vždy vnímaná pozitívne a bola opakovane vysoko ohodnotená. Popri početných oceneniach odborných spoločností je profesor Štefanovič nositeľom Medaily J.E. Purkyně (1973), štátneho vyznamenania Za vynikajúcu prácu (1978), Ceny ministra zdravotníctva SSR (1979), Národnej ceny (1984), Radu práce (1988) a od roku 2008 aj Radu Ľudovíta Štúra I. triedy. Jeho prácu aktuálne opäť ocenila Slovenská lekárska spoločnosť, keď z rúk jej prezidenta prof. MUDr. Petra Krištúfka, CSc., prevzal Medailu 150. výročia založenia Spoločnosti lekárska slowanskej v Pešti a Literárny fond Slovenskej republiky, ktorý jubilantovi udelil Prémium za rozvoj slovenskej vedy doma i v zahraničí (2013).

Oficiálny odchod do dôchodku (1991) prof. MUDr. J. Štefanoviča, DrSc., oslobodil od nie vždy vítaných úloh a povinností a otvoril mu nový priestor pre tvorivú prácu. Obdivuhodne sa „spriatelil“ s modernými informačnými technológiami, ktoré mu umožnili vnoriť sa s novou energiou do tokov najnovších vedeckých informácií. Popri tom sa profesor ochotne zúčastňuje na vedeckých konferenciách, pôsobí ako odborný konzultant a prispieva do odborných časopisov. Neúnavne sa venuje zostavovaniu ďalších a ďalších monografických spisov. Mnohým, ktorí v dnešnej hektickej dobe už strácajú prehľad, v utriedenej podobe sprostredkúva najmodernejšie poznatky z oblasti významu mikroorganizmov pre prirodzenú imunitu, z problematiky starnutia a imunity, alebo najnovšie pohľady na úlohu mikroorganizmov pri vzniku ľudských ochorení. S čitateľom sa popri tom nenápadne delí aj o svoje úvahy o vede, o jej poslaní, či o etických princípoch medicíny. Monografia „Lexikón bakteriologie“, či najnovší spis „Mikroorganizmy človeka v zdraví a chorobe“ sú určené do rúk všetkých lekárov na Slovensku a predstavujú jedinečný spôsob, ako priblížiť najmodernejšie poznatky klinickej mikrobiológie lekárovi v praxi.

Všetkých, ktorí sme mali možnosť počas väčšej, či menšej časti životnej púte spojiť vlastné kroky s krokmi jubilanta, osobitne teší, že svojich 85. rokov sa prof. Štefanovič dožíva vo vzácnom zdraví, optimizme a neutíchajúcich životných aktivitách. Má možnosť osláviť ich v pohode, spolu s manželkou, úspešnými deťmi, hrdý na svoje vnúčatá.

Vážený pán profesor Štefanovič, dovoľte nám osobne, v mene všetkých členov Slovenskej spoločnosti klinickej mikrobiológie SLS, Sekcie kli-

nickej mikrobiológie SLK, ale aj za Vašich početných spolupracovníkov a žiakov z radov mikrobiológov a imunológov a tiež za všetkých lekárov na Slovensku poďakovať sa Vám za nenahraditeľnú prácu, ktorú ste vykonali v prospech odborov mikrobiológie a imunológie. Z úprimného srdca Vám želáme do ďalších rokov života veľa osobnej pohody, zdravia a nehasnúceho životného elánu.

*Milan Nikš a Juraj Hanzen
za SSKM SLS a SKM SLK*

Ku gratulantom sa so želaním pevného zdravia, tvorivej invencie a nehasnúcej vedeckej aktivity pripájajú aj členovia Prezídia SLS a Redakcia Monitoru medicíny SLS.

Prezídium SLS a redakcia

Kronika Monitoru medicíny SLS

K životnému jubileu

prof. MUDr. Vladimíra Šefránka, PhD.

Dňa 11. januára 2014 sa významného životného jubilea dožíva jeden z významných predstaviteľov modernej a samostatnej cievnej chirurgie na Slovensku – prof. MUDr. Vladimír Šefránek, PhD.

Profesor MUDr. Vladimír Šefránek, PhD., sa narodil 25. januára 1944 v Martine. Jeho celý život je následne spojený s Bratislavou, kde žije a pôsobí dodnes. Profesor Šefránek promoval na LF UK v Bratislave (1966) a svoju chirurgickú púť začal na Chirurgickom oddelení NsP Bezručova pod dohľadom prednostu MUDr. Júliusa Slabeyciusa. Po troch počiatočných rokoch smerovali jeho kroky na II. chirurgickú kliniku Fakultnej nemocnice na Partizánskej ulici v Bratislave, ktorá v tom období predstavovala skutočný chirurgický vrchol na Slovensku. Tu postupne napredoval pod dohľadom prednostu kliniky akademika Karola Šišku a neskôr pod vedením prof. MUDr. Ivana Šimkovica, DrSc. Od roku 1979 sa jeho pôsobisko zmenilo na špecializovaný ústav zameraný na ochorenia kardiovaskulárneho systému (ÚKVCH, Ústav kardiovaskulárnych chorôb), čo upriamilo jeho kroky smerom k „jeho životnej profesionálnej práci a láske“ - cievnej chirurgii. Počas pôsobenia na „Partizánskej ulici“ prešiel všetkými chirurgickými pracovnými pozíciami od staršieho sekundárneho lekára, ordinára pre cievnu chirurgiu až po primára oddelenia cievnej chirurgie. R. 1988 získal vedecký titul PhD. Po „prestávaní“ Ústavu kardiovaskulárnych chorôb pod Krásnu Hôrku v Bratislave a aj zmene názvu na Národný ústav srdcových a cievnych chorôb sa od roku 1997 stal prednostom Kliniky cievnej chirurgie a vedúcim Katedry cievnej chirurgie Lekárskej fakulty SZU v Bratislave, pričom v týchto funkciách pôsobí úspešne dodnes. R. 1998 sa habilitoval na docenta chirurgie (LF UK Bratislava) a r. 2003 bol vymenovaný za profesora chirurgie (inaugurácia na LF UPJŠ Košice). Od roku 1997 do roku 2005 pôsobil ako hlavný odborník MZ SR pre cievnu chirurgiu. Je členom mnohých význam-

ných slovenských aj zahraničných odborných spoločností. Z najdôležitejších uvedieme Slovenskú lekársku spoločnosť a v rámci nej Slovenskú spoločnosť cievnej chirurgie, kde je od roku 2001 doteraz prezidentom. Z najvýznamnejších zahraničných spomenieme členstvo v Európskej spoločnosti cievnej chirurgie (ESVS), pričom v rokoch 2007 – 2011 bol národným zástupcom SR vo výbore tejto spoločnosti.

Profesor Šefránek zasvätil celý svoj „odborný život“ cievnej chirurgii, vzdelávaniu a výchove budúcich generácií chirurgov a cievnych chirurgov na Slovensku, za čo mu patrí naša vďaka a úcta. Počas svojho pôsobenia v bratislavských odborných kruhoch venoval viac ako 30 rokov kontinuálnej pregraduálnej pedagogickej činnosti v odbore chirurgia na LF UK v Bratislave a viac ako 25 rokov kontinuálnej postgraduálnej a pregraduálnej pedagogickej činnosti v rámci SZU v Bratislave. Jeho rukami a pod jeho odborným dohľadom vyrástla prakticky celá v súčasnosti profesionálne aktívna cievno-chirurgická obec na Slovensku (musíme spomenúť, že jeho žiaci sa veľmi dobre uplatnili aj v zahraničí).

Je autorom 12 monografií a kapitol v monografiách na Slovensku a v zahraničí, pričom v roku 1986 a 1997 bol ako autor ocenený Cenou chirurgickej spoločnosti za najlepšiu publikáciu. Je autorom takmer 400 prednášok na významných slovenských i zahraničných odborných kongresoch a konferenciách a autorom resp. spoluautorom takmer 120 odborných publikácií v domácich a zahraničných odborných periodikách. Pod jeho odborným vedením „vyrástlo“ 10 úspešných doktorandov a 7 primárov. Nemožno nespomenúť početnú oponentú, recenznú a lektorskú činnosť v rámci chirurgických disciplín.

Pracovisko, kde pôsobí do dnešných dní, vybudoval spolu so spolupracovníkmi po organizačnej, personálnej aj materiálnej stránke prakticky od základov až do súčasného stavu,

kedy je všeobecne uznávané ako popredné pracovisko v odbore. A aj táto skutočnosť ho zaraďuje do postavenia jedného z významných spoluzakladateľov modernej a samostatnej cievnej chirurgie na Slovensku. Výsledkom jeho profesionálneho snaženia bolo etablovanie prvej samostatnej kliniky v odbore cievna chirurgia a to Kliniky cievnej chirurgie NÚSCH, a.s., v Bratislave, ktorá v súčasnosti vykonáva funkciu referenčného pracoviska pre Slovenskú republiku, poskytuje konzultačné služby a rieši komplikovaných pacientov v celoslovenskom kontexte. Vďaka postupne sa zlepšujúcim výsledkom preventívnej a liečebnej činnosti, prednáškovej a publikačnej činnosti pracovisko získalo v súčasnosti kredit uznávaného cievno-chirurgického pracoviska, ktoré znesie prísne medzinárodné kritériá.

Klinika sa aktívne zapája do medzinárodnej vedecko-výskumnej spolupráce (Mount Sinai University Hospital New York, USA, Chirurgická klinika Univerzitnej nemocnice Aarhus, Henri Mondor Hôpital Créteil, Paris, Francúzsko, Klinika vaskulárnej chirurgie Univerzitnej nemocnice Leuven, Belgicko, Klinika cievnej a hrudníkovej chirurgie Univerzitnej nemocnice Ulm, Nemecko, Klinika kardiovaskulárnej chirurgie Semmelweisovej univerzity, Budapešť, Maďarsko, Klinika cievnej chirurgie Univerzity Viedeň, AKH, Rakúsko, I. chirurgická a rádiologická klinika University Palackého, Olomouc, Klinika kardiovaskulárnej chirurgie Nemocnice na Ho-

molce, Praha, IKEM Praha, Chirurgická klinika Fakultní nemocnice Plzeň a iné).

Ako spoluzakladateľ modernej cievnej chirurgie zaviedol a postupne implementoval množstvo nových diagnostických a terapeutických postupov v cievnej chirurgii na území SR, čím postupne pozdvihol úroveň cievnej chirurgie na Slovensku na dnešnú úroveň. V spolupráci s intervenčnými vaskulárnymi rádiológmi v NÚSCH, a.s., v Bratislave sa podieľal na rozpracovaní intervenčných liečebných metód a na ich širšom zavedení v klinickej praxi a to najmä v liečbe periférnych obliterujúcich

ochorení končatín, supraaortových vetiev aorty, splachnických a renálnych artérií. Pod jeho vedením sa na Slovensku vykonali r. 1999 prvé endovaskulárne výkony v liečbe aneuryziem abdominálnej aorty.

Záverom tohto stručného pohľadu na odborné a profesionálne aktivity jubilanta by sme radi zaželeli pánu profesorovi v mene celej odbornej verejnosti, obzvlášť v mene všetkých cievnych chirurgov a jeho nasledovníkov k jeho krásnemu životnému jubileu v prvom rade pevné zdravie. Hneď vzápätí dostatok elánu a motivácie do jeho ďalšej odbornej práce

a v neposlednom rade veľmi dôležitú pohodu a šťastie v rodinnom živote.

Vážený pán profesor, milý Vlado - Omnia bona tibi ad multos annos optamus!

MUDr. Ján Tomka, PhD.,
MUDr. Roman Slyško, PhD.,
MUDr. Peter Mondek, PhD., MSc.,
a spolupracovníci

z Kliniky cievnej chirurgie, NÚSCH a.s., v Bratislave a všetci členovia výboru Slovenskej spoločnosti cievnej chirurgie SLS.

Kronika Monitoru medicíny SLS

Za MUDr. Imrichom Sečanským

Dňa 14. decembra 2013 sme sa rozlúčili s najstarším členom Slovenskej lekárskej spoločnosti, osobnosťou slovenskej medicíny a vzácnym človekom MUDr. Imrichom Sečanským.

Narodil sa 6.9.1914 v Budapešti, detstvo a mladosť prežil v Topoľčianskom okrese, kde pôsobili jeho rodičia ako vidiecki učitelia. Gymnázium absolvoval v Trnave, potom odišiel do Prahy, kde študoval medicínu na Karlovej univerzite. Po nastolení protektorátu a zatvorení českých vysokých škôl sa vrátil s ostatnými slovenskými študentmi na Slovensko, kde pokračoval v štúdiu medicíny na univerzite J.A. Komenského, kde promoval v roku 1941.

Už v prostredí pražského štúdia sa angažoval v slovenskom študentskom akademickom spolku Detvan a v r.1933-1934 spoluorganizoval sociologické zájazdy po chudobných krajoch na Orave, Kysuciach a Horehroní. Poznatky o biede a ujmovom stravovaní publikoval v periodickej tlači, tieto slúžili ako podklady interpelácií slovenských poslancov v pražskom parlamente. Ako tajomník Spolku medikov zorganizoval v Bratislave Všeslovenský zjazd medikov a lekárov z Poľska, Juhoslávie, Bulharska a Československa, po ktorom sa začala vzájomná výmenná prax medikov na klinikách týchto krajín.

Jeho odborné smerovanie najviac ovplyvnil profesor, neskôrší akademik, Ladislav Dérer, ktorý ho neskôr spomínal, ako svojho najobľúbenejšieho žiaka. Týmto predurčením bola gastroenterológia a dietológia. Po polročných študijných pobytoch na interných klinikách v Budapešti, Ženeve a Zürichu presadil v nemocniciach stravovanie nie podľa tried, ako to bolo zavedené, ale podľa druhu a stupňa choroby.

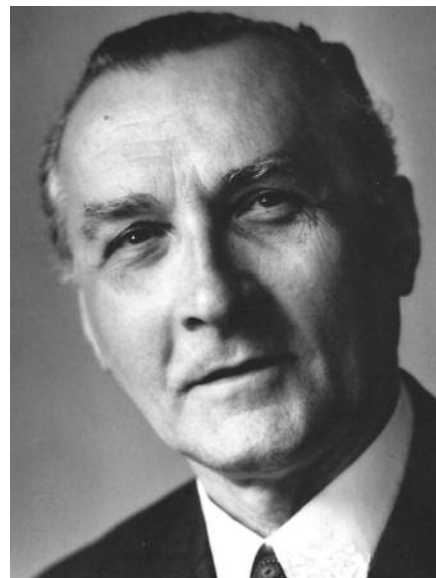
Po návrate z aktívnej účasti v SNP presadil zriadenie Štátneho ústavu pre výživu ľudu

a dietetiku (1945), ktorého bol prvým riaditeľom, ďalej Zdravotnícku školu pre diétnu sestry a roku 1946 inicioval aj zriadenie Hotelovej školy v Piešťanoch. Na týchto školách aktívne pôsobil, prednášal a smeroval ich zameranie. Zriadil prvú diétnu jedáleň a vzápätí sa zasadzoval o vybudovanie spoločného stravovania v závodoch, úradoch a školách v rámci celého Slovenska. Ako iniciátor, spoluzakladateľ a mnoholetý funkcionár Slovenskej spoločnosti pre racionálnu výživu, propagoval zásady správnej výživy. Svoje názory prezentoval v mnohých osvetových prednáškach v rozhlase a mnohými článkami v časopise Výživa a zdravie.

Viac rokov bol hlavným redaktorom odborného lekárskeho časopisu Slovenský lekár a Zdravý národ. Medzi jeho najvýznamnejšie počiny patrí redigovanie prvého Vademeca slovenského lekára (1943). Vydal historicky prvú odbornú monografiu v rámci Československa s tematikou diétného stravovania Diétna stravovanie (1944), ktorá vyšla opakovane v mnohých vydaniach. Napísal 21 odborného-náučných kníh z problematiky výživy a stravovania, niektoré so spolupracovníkmi. Viaceré boli preložené do cudzích jazykov, jedna vyšla dokonca aj v slepeckom písme. Odborné a vedecké poznatky šíril aj formou desiatok prednášok na odborných kongresoch doma aj v zahraničí zameraných na výživu a stravovanie v zdraví aj chorobe.

Okrem mnohých uznaní mu Slovenská lekárska spoločnosť udelila aj Dérerovu cenu za vedeckú a publikačnú činnosť (1994), Asociácia spisovateľov Slovenska a Klub literatúry faktu mu priznali Cenu E.E. Kisha za knihu Spomienky a vyznania lekára (1998).

Popri vedeckej a publikačnej činnosti vykonával dlhoročne prax odborného lekára v Nemocnici s poliklinikou na Bezručovej ulici v Bratislave. V posledných činných rokoch ako diabetológ aj na iných pracoviskách. Na plný

úväzok pracoval až do svojich 82. rokov.

Medzi významné a zaslúžené ocenenia treba prirátat aj ocenenie spoločnosťou Ferdinandina Martinenga, ktorá každoročne udeľuje „Cenu pre najsľušnejšieho Bratislavčana“ (2008).

V súkromí sa veľmi rád vždy venoval záhradke, rád cestoval, zaujímal sa o umenie. Sám maľoval a vytváral textilné tapisérie známe pod názvom Art protisy. Žil v Bratislave a opustil nás v adventnom čase medzi dožitými 99. narodeninami a nedožitou storočnicou...

Češť jeho pamiatke!

Peter Krištúfek, Želmíra Mácová,
Marián Bernadič
a členovia Prezídia SLS

K úmrtiu univerzitného profesora MUDr. Pavla Handzu (1919-2013)

V stredu 6. novembra 2013 sa na cintoríne v Slávičom údolí v Bratislave konala posledná rozlúčka s univerzitným profesorom MUDr. Pavlom Handzom, ktorý opustil túto časnosť dňa 25. októbra po završení požehnaného veku – 94 rokov.

Vyjadriť vďaka a úctu k životu a dielu zosnulého prišli predstavitelia Lekárskej fakulty UK, Slovenskej lekárskej spoločnosti, seniori učiteľského zboru Lekárskej fakulty združení v Sapientia klube, priatelia, známi, kolegovia, ale aj poprední športovci – bývalí pacienti, športoví funkcionári a žiaci. V osobe prof. Handzu odišiel významný predstaviteľ slovenského a československého telovýchovného lekárstva a organizovanej telesnej výchovy a športu. Pred takmer 70 rokmi bol zakladateľom a priekopníkom tohto vtedy nového odboru medicíny na Slovensku. Správne predvídajúc jeho celospoločenský dosah a význam pre preventívnu medicínu a zdravie obyvateľstva.

Prof. Handzo sa narodil 10. októbra 1919 v Lubeníku a po presťahovaní rodičov do Bratislavy tu prežil celú svoju bohatú činnosť. Jeho odbornú medicínsku orientáciu určila športová aktivita, pre ktorú mal vrodenný talent. Ako študent gymnázia na Grösslingovej ulici (maturita 1937) a potom počas štúdia medicíny na Lekárskej fakulte Slovenskej univerzity (promócia 1943) sa venoval sprvu futbalu a neskôr basketbalu. V 40. rokoch sa vypracoval medzi najlepších basketbalistov Slovenska a spolu so svojim priateľom Gustávom Hermanom vytvorili uznávanú obrannú dvojicu ligového ŠK Bratislava. Ako začínajúci lekár pracoval v dobe povstania v nemocniciach v Banskej Bystrici a vo Zvolene.

Telovýchovnému lekárstvu zasvätil prof. Handzo celú svoju profesionálnu dráhu, v priebehu ktorej vďaka sústredenej a vytrvalej systematickej práci, ako aj organizátorskej, pedagogickej, vedecko-výskumnej a rozsiahlej publikačnej aktivite pozdvihol naše telovýchovné lekárstvo na medzinárodnú úroveň. Je iba málo jedincov, o ktorých sa dá tvrdiť, že v dosiahnutých výsledkoch a v celoživotných snahách a úsilí sa zrkadlí úplný vývoj disciplíny, ktorú reprezentovali. A prof. Handzo jednoznačne patrí medzi takéto výnimočné osobnosti.

Krátko po vojne, už v roku 1946, sa prof. Handzo angažoval pri založení Slovenskej odbočky československej spoločnosti telovýchovného lekárstva. V období 1946-1950, keď pracoval vo funkcii externého asistenta na I. internej klinike Lekárskej fakulty, bol poverením školstva La-com Novomeským poverením organizovaním zdravotníckeho úseku telesnej výchovy. Výsledkom bolo založenie Ústavu telovýchovného le-

kárstva na Lekárskej fakulte (1950), ktorý viedol ako odborný asistent. Neskôr (1952) sa stal vedúcim novovzniknutej Katedry telesnej výchovy a telovýchovného lekárstva. R. 1956 bol menovaný za docenta a r. 1963 za profesora telovýchovného lekárstva.

Z významných úspechov odbornej a organizátorskej práce prof. Handzu treba osobitne vyzdvihnúť zloženie a vybudovanie prvej kliniky telovýchovného lekárstva na Slovensku. Klinika, ktorú viedol do roku 1984, sa stala základňou nielen pregraduálnej, ale aj postgraduálnej výchovy špecialistov (opakovaná tvorba a vydanie skriptu, spoluautorstvo na celoštátnych učebniciach telovýchovného lekárstva), strediskom úspešnej vedecko-výskumnej práce a od roku 1975 aj zdravotníckym centrom vrcholového športu. Štyri desaťročia pôsobil prof. Handzo ako hlavný odborník Ministerstva zdravotníctva SR pre telovýchovné lekárstvo. Zákonite jeho vysoká odbornosť a praktická erudovanosť vystupovali do funkcie lekára a hlavného lekára československých reprezentačných futbalových a hokejových tímov a výprav na letných a zimných olympijských hrách - od Londýna (rok 1948), kde bol prvým slovenským športovým lekárom, až po olympiádu v Mníchove (rok 1972), keď bol hlavným lekárom výpravy.

Bol prvým Slovákom, ktorý zastával funkciu predsedu Československej spoločnosti telovýchovného lekárstva. Na Lekárskej fakulte UK pôsobil desať rokov vo funkcii prodekanu. Dlhé obdobie bol členom vrcholných slovenských a československých telovýchovných orgánov, ktoré aktivitu zosnulého ocenili najvyššími význameniami za rozvoj telovýchovy. Zasluky a pevné postoje prof. Handzu ocenil aj Slovenský olympijský výbor (SOV), ktorý ho prijal za čestného člena (2007) a udelil mu Zlatý odznak SOV (2011).

Prof. Handzo bol nekompromisný, principiálny, prísny - ale objektívny, s humánnym prístupom tak v profesionálnom ako aj v osobnom živote. To sú vzácne charakterové vlastnosti tak často absentujúce v súčasnosti. Nezabúdajúc a riadiac sa Hippokratovou prísahou prvou i poslednou zásadou prof. Handzu bolo, že zdravie športovca nikdy neslobodno ohroziť pre chvíľkový úspech, nech sa v danej chvíli javí akokoľvek dôležitý. Po letných OH v Mníchove sa rozhodol obmedziť aktívnu činnosť v olympijskom športe. Jednoznačne odmietol podieľať sa na metódach, ktoré sa v tom čase začali presadzovať v iných socialistických krajinách a niektorí československí športoví funkcionári sa nimi inšpirovali. Doping, peniaze a hrubé násilie – to už podľa neho nemalo nič spoločné so športom a s olympijskou myšlienkou zvlášť.

Prof. Handzo však nerezignoval. Ďalej pokračoval v pedagogickej práci, vo výskume a v jeho riadení (predseda hlavnej problémovej komisie rezortného zdravotníckeho výskumu v telovýchovnom lekárstve), v koordinácii starostlivosti o vrcholových športovcov a najmä v pomoci Slovanu – materskému klubu, ktorý bol jeho trvalou láskou. Slovan bol jeho srdcu najbližší, veď v klubových štruktúrach ako lekár desaťročia pracoval a tu sa formoval jeho odborný a osobnostný profil. Slovan bol trvale v strede jeho pozornosti, nestrácal s ním kontakt, ani keď bol pripútaný na lôžko. Tešil sa z víťazstiev, boleli ho prehry. Zaujímal sa do posledných dní svojho života o športové úspechy milovaného Slovana.

Prof. Handzo nezabúdajúc ani na odborný rast svojich spolupracovníkov a žiakov, otvoril im dvere do medzinárodného športového diania v časoch „železnej opony“. Vybudoval vlastnú vedeckú školu, vychoval 9 docentov. Jeho nástupcovia pokračujú v práci svojho učiteľa a ďalej ju rozvíjajú. Niet u nás vari známeho športovca, ktorý by za desaťročia neprešiel jeho starostlivosťou, či lekára, ktorý by nespomínal na jeho prednášky, odborné stretnutia, keď odovzdával poslucháčom nielen medicínske vedomosti ale aj životné skúsenosti popretkávané svojráznym humormom, sarkazmom či iróniou podané neopakovateľným rečovým prejavom.

Vážený pán profesor, budete nám všetkým, ktorí mali to šťastie a vzácnu možnosť Vás poznať a stýkať sa s Vami, veľmi chýbať. Už nebudeme počuť a obdivovať Vaše vystúpenia, Váš vtipný, výstižný komentár, briskné glosovanie udalostí, Váš triezvy, reálny názor, racionálny a aktívny prístup k riešeniu pracovných i osobných problémov. Nedá sa zabudnúť, ako ste pravidlá športovej „fair play“ prenášali a dodržiavali v spoločenskom styku a zotrvali ste na týchto zásadách v priebehu celého statočného a poctivou prácou naplneného života. Zachovali ste si čistý štít, ktorý je zaväzujúcim príkladom, odkazom a posolstvom pre súčasnú a aj pre našu budúcu - nielen lekársku - generáciu.

Prof. MUDr. Igor Riečanský, CSc.
SZU, NÚSCH, Bratislava

Kronika Monitoru medicíny SLS

Rozlúčili sme sa s doc. MUDr. Rozáliou Vrábellovou, CSc.

Dňa 23.9.2013 nás opustila vo veku 90 rokov významná osobnosť slovenskej medicíny, úspešná riadiaca pracovníčka v zdravotníctve a dlhoročná členka Slovenskej lekárskej spoločnosti, doc. MUDr. Rozália Vrábellová, CSc.

Narodila sa 12. marca 1923 v Mokrom Háji na Záhorí. Keď v dedinskej škole, ktorá bola jednotriedka, pani učiteľka zistila, že píše úlohy starším deťom, naliehala na rodičov, aby ju dali do mešťanek v Skalici. A tak denne v každom počasí chodila 5 km tam a 5 km späť. V ten istý rok začala študovať na známom skalickom gymnáziu, kde úspešne zmaturovala a ako prvá dievča dostala z matematiky výbornú (1943).

Aj keď to nebolo po vôli rodičom, jej túžba po vzdelaní, blízky a srdečný vzťah k ľuďom a snaha im pomáhať, ju priviedli k štúdiu na Lekárskej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave. Po promócii sa chcela dostať na internú medicínu. Najprv absolvovala 3-mesačnú stáž na klinike ORL a potom dostala miesto na 4. internej klinike na Bezručovej ulici. V roku 1953 bola medzi prvými, kto úspešne absolvoval atestačné skúšky na vtedajšom Slovenskom ústave pre doškoľovanie lekárov a získala špecializáciu v odbore vnútorné lekárstvo.

Osem rokov (1953-1960) pracovala ako závodná lekárka, neskôr ako vedúca závodného strediska v CHZJD, kde s nadšením pre všetko progresívne presadzovala nové formy komplexnej liečebno-preventívnej starostlivosti o zamestnancov. Obetavou a neúnnavnou prácou sa dostala do povedomia ako milá a láskavá lekárka.

V nasledujúcich rokoch vykonávala vedúce funkcie v riadiacich a organizátorských pozíciách. V období 1960-1963 bola riaditeľkou

4. polikliniky na Vajnorskej ul. V roku 1963, po atestácii z organizácie zdravotníctva, sa stala riaditeľkou bývalého MÚNZ Bratislava. V r. 1971 sa stala námestníčkou ministra zdravotníctva SR, najprv pre liečebno-preventívnu činnosť a neskôr pre vedu a výskum. Československé zdravotníctvo zastupovala v Medzinárodnej spoločnosti pre preventívnu a sociálnu medicínu pri WHO. Do r. 1987 pracovala na MZ SR, do dôchodku odišla roku 1990. Ako dôchodkyňa sa zapojila do činnosti Jednoty dôchodcov na Slovensku, kde pôsobila v zdravotníckom výbore.

Jej úspešná organizátorská činnosť vychádzala z podrobného poznania zdravotníckej problematiky v teréne, ako i z poznania potrieb obyvateľstva. Moderné myslenie ju priviedlo k nutnosti rozvíjať primárnu starostlivosť a poliklinický systém. Významnou mierou sa podieľala na vybudovaní NsP na Kramároch, poliklinik na Mýtnej, v Karlovej Vsi, v Ružinove, ako aj viacerých obvodných a závodných zdravotníckych stredísk.

Sociálne lekárstvo a organizácia zdravotníctva predznačili jej odborný rast, ktorý je dokumentovaný jej vedeckou, publikačnou a pedagogickou prácou. V sociálnom lekárstve a pri organizácii zdravotníctva dokázala prepojiť zdravotnícku a medicínsku prax s teóriou. Významnou mierou prispela k riešeniu moderných trendov v tejto oblasti.

Preventívne poslanie nášho zdravotníctva sa stalo jej obľúbenou odbornou disciplínou, čo najlepšie dosvedčuje téma jej kandidátskej dizertačnej práce „Návrh modelu komplexnej preventívnej starostlivosti o zdravie obyvateľstva“, ktorú obhájila r. 1976, ako aj habilitačnej práce „Screening a jeho využitie v prevencii v zdravotníctve“, za docentku bola menovaná

v odbore sociálne lekárstvo r. 1981.

Bola predsedníčkou Slovenskej spoločnosti pre racionálnu výživu. Patrila medzi dlhoročných, mimoriadne aktívnych členov Slovenskej lekárskej spoločnosti a významne sa podieľala na jej rozvoji. Pôsobila vo viacerých funkciách vo výboroch odborných spoločností SLS, podieľala sa na vzniku Slovenskej spoločnosti sociálneho lekárstva, ktorej bola niekoľko funkčných období predsedníčkou, ďalej na vytvorení Slovenskej gerontologickej a geriatrickej spoločnosti a Slovenskej spoločnosti všeobecného lekárstva. Významne sa podieľala aj na obnovení činnosti Slovenskej spoločnosti sociálneho lekárstva. V týchto funkciách organizovala mnoho odborných a vedeckých vzdelávacích podujatí - kongresov, konferencií a sympózií. Pamätným bol najmä medzinárodný kongres preventívnej medicíny roku 1992. Poznatky a odborné informácie, ktoré získavala na domácich a zahraničných vzdelávacích podujatiach (Francúzsko, Juhoslávia, Nemecko, Rakúsko, Poľsko, Mexiko) odovzdávala odbornej verejnosti a operatívne prenášala do praxe.

Doc. Vrábellová bola aktívna do vysokého veku. Trvale sa zapísala do histórie slovenského zdravotníctva a Slovenskej lekárskej spoločnosti. Všetci, ktorí sme mali česť poznať ju a spolupracovať s ňou, sme úprimne obdivovali jej neutíchajúci elán, entuziazmus, pracovitosť, tvorivosť a najmä zodpovednosť, tiež rozhodnosť a ráznosť pri riadení, čestnosť a korektnosť, ktoré vedela preniesť na spolupracovníkov a okolie. Najviac ju charakterizovala a v jej konaní prevládala ľudskosť a empatia.

Česť a úcta jej pamiatke, s vďakou si ju budeme pripomínať.

Doc. MUDr. Vojtech Ozorovský, CSc.
prednosta Ústavu sociálneho lekárstva
a lekárskej etiky LF UK Bratislava
(vojtech.ozorovsky@fmed.uniba.sk)

Kronika Monitoru medicíny SLS

Navždy prerušená vitalita profesora Daniela Bartka

Akoby včera a predsa „dávno“ som pozhrňal fakty a dojmy nad pyramídou aktivít prof. MUDr. Daniela Bartka, DrSc. (na jednej z jeho vizitiek, s ktorou sa však zbytočne netasil, som doslova objavil jeho ďalšie funkcie a hodnoty) – aktivít, ktoré nezabrzdilo ani 80 bezfrázovite plodne prežitých rokov. Málomktorú odborne-vedeckú akciu v Československu, Slovensku alebo Česku obišiel. Na

všetkých navštívených akciách aktívne prednášal. Na tohoročnom májovom neurofarmakologickom sympóziu v Bojniciach som s ním sedel naposledy za predsedníckym stolom a on, 84-ročný, ako vždy príslovečne činorodý, mi rozprával o konkrétnych plánoch, o ktorých hútal doma a koval v ružomberskom zdravotníckom centre. Potom sa naplnila jeho hodina bytia a potvrdilo sa adjektívum „náhly“. Pod-

kosil ho fatálny iktus, o ktorom vedel paradoxne všetko, proti ktorému celý život bojoval a ktorého prevenciu budoval... Jeho synapsy prestali kooperovať a vysielat signály. Jeho život vyhasol brutálne nečakane, ale bez utrpenia – uvedomenia si svojho konca a bez bolesti. V diároch, počítačoch a najmä v kortexových chodbách jeho plodného duchovna zostali dovŕšené, ale aj len načrtnuté projekty. Spolu s jeho ambíciami zhasol aj jeho vedecký entuziazmus, jeho temperament a jeho organizačný vzlet a priam nákazlivá akciosa schopnosť. Zostal však jeho odkaz, hma-

tateľný, používaný, zakódovaný do historických analóg nielen neurológie, ale celého venca moderných neurovied.

Bol jediným autorom slovenského učebnicového textu kompletnej neurológie, ktorá vyšla v 3 opakovaných vydaniach. Chystal moderné učebné texty v anglickom jazyku. Zostali jeho publikácie, citačný odkaz, recenzie, posudky a nespočetné iné odborné elaboráty. Naporúdzajú sú jeho významné práce, ktorými ovplyvnil a upriamil vedecké smerovanie neurológie. Vynoril sa úctivý rešpekt pred jeho spísaným dielom a zároveň sa uzavrel priechod, ktorý mu bude patriť pri rekognoscácii neurologického vedomostného penza. Tento priechod si budú otvárať nadväzujúce generácie nielen z piety k jej majiteľovi, ale predovšetkým kvôli bohatému a inšpirujúcemu obsahu. Kapitoly v ňom tvoria referenčné hodnoty viacerých neurologických etáží, bez ktorých by nejstvovala oná vedomostná pyramída, v ktorej bude symbolicky blikáť jeho duch. Pripomeňme, že práve prof. Bartko pred mnohými rokmi zaviedol pravidlo exaktnej diagnostiky cievnej mozgovej príhody do troch hodín – o trombolýze s časovým oknom nebolo ešte ani chýry. Dočkal sa aj vysokého štátneho vyznamenania Radu Ľudovíta Štúra II. triedy z rúk prezidenta SR. Nevie, netušíme, možno prežil aj on sám, „zážitky blízkosti smrti“, ako ich podal nedávno americký neurochirurg dr. Alexander – len Stvoriteľ mu už nedovolil, aby nám ich opísal... Pozval ho do svojej nadpozemskej ríše, z ktorej sa nedá vrátiť – ale vari bude môcť pozorovať, čo budú robiť jeho nasledovníci. Vychoval ich neúrekom, ovplyvnil myslenie a odbornú navigáciu mnohých, ale nie všetci ho porozumeli, nie všetci ho nasledovali a nie všetci si uvedomili,

čo pre nich urobil... Teraz nastal čas rekapitulácie, v ktorej si uzavretý odkaz prof. Bartka možno rozobrať a poskladať. Jeho vedecký priechod nie je Rubikovou kockou, ktorá sa dá naučiť mechanicky zložiť, ale je faktickým a logicky utkaným pestrým kobercom myslenia, intuície a vlastného vedeckého vkladu. Meno „Bartko“ sa vtesáva do mramoru vedľa už vyrytých mien slovenských neurológov – Černáčka, Trávnika, Cigánka, Brežného, Varsíka... a radu ďalších, vrátane početných už nežijúcich chýrných českých kolegov, s ktorými spolupracoval a tvorivo komunikoval...

Prof. Bartko žil takpovediac akcelerovane, nielen že sa dožil vysokého veku, v ktorom stále tvoril (nedokončené zostávajú jeho novátorské klinickobiochemické ponory do mechanizmu cievnych mozgových príhod, ktoré načas vo Vojenskej nemocnici v Ružomberku), ale každý deň pokladal za výzvu, vedel ju prijať a naplno využiť. Až do dňa posledného... Prof. Bartko sa zapísal do histórie slovenskej medicíny aj významnou propagáciou v zahraničí. Vďaka jeho aktivitám a osobným kontaktom a schopnosťou zaujať „pre vec“, upriamil pozornosť okolitého vedeckého sveta na malú krajinu a dokázal nadviazať rovnocennú spoluprácu a získať výmenné pobyty na renomovaných pracoviskách vo svete. Táto rola prof. Bartka sa stala zmysluplnou najmä po otvorení nielen politických, ale aj odborne-vedeckých hraníc po roku 1989. Aj v predchádzajúcom politickom systéme vedel počúvať, dokázal sa premknúť myšlienkami, nápadmi a najmä výsledkami práce iných. Nezabúdam na spoločné sedenia kolektívov oboch bratislavských neurologických kliník LFUK pod hlavičkou „neurologickej katedry“, ktorú ako prednosta I. neurologickej kliniky viedol a na

ktorých dával priestor inovačným myšlienkam svojho kolegu prof. Cigánka, ktorý bol v politickom tieni, ale reprezentoval vedecky nespochybniteľnú špičku...

Posledné desaťročia sme s prof. Bartkom sedávali na spoločenských večeroch rôznych podujatí a hodnotili „situáciu“ zdravotníctva a vedy v našom i v iných odboroch. Bez akéhokoľvek zveličovaného efektu, s plným nasadením a prezieravosťou sa prof. Bartko venoval komplexnej výchove mladých lekárov. Bol zakladateľom česko-slovenských stretnutí mladých neurológov, ktoré trvajú dodnes, a priam burcoval mladých k činnosti, ktorá presahuje bežný rámec ich povinností. Chcel, aby si osvojili jeho „princípy zvedavosti“, aby pátrali po neznámom, nepoznanom, aby stavali hypotézy a pracovali na nich, aby pomáhali nielen chorým, ale aby sa zaoberali aj prevenciou trisťných neurologických afekcií. Otváral im priestor, v ktorom by sa mohla slovenská (aj československá) veda dostávať na komparabilnú úroveň s jej celosvetovým vývojom, lebo vedel, že lekárske umenie nemá hraníc...

Málokto tak pregnantne, elegantne a naozajsky svojím životom a dielom ako prof. Bartko napĺňa obsah krásnej sentencie viktoriánskeho básnika R. Browninga, ktorý napísal: „Človek by sa mal naťahovať ďalej, ako dosiahne. Veď načo by inak bolo nebo!“... Túto metaforu si už pán profesor neprečíta. Ale zaiste mu je dopriate z toho nespoznateľného a nekonečného vesmíru sledovať nás. A my, nachádzajúc sa ešte na pulzujúcej Zemi sa nespreneverme jeho pamiatke a nadväzujeme na jeho odkaz.

Češť jeho pamiatke!

Peter Kukumberg

e-mail: peter.kukumberg@kr.unb.sk

Kronika Monitoru medicíny SLS

Odišiel vzácny lekár s rozumom a srdcom - prof. Dr. h.c., MUDr. Ladislav Šoltés, DrSc.

Dňa 26. septembra 2013 odišiel od nás po dlhšej chorobe vo veku nedožitých 81 rokov vzácny, šlachetný človek, lekár a pedagóg schweitzerovho typu - profesor LF UK a emeritný rektor Trnavskej univerzity prof. Dr.h.c., MUDr. Ladislav Šoltés, DrSc.

Narodil sa 31. januára 1933 v Spišskej Novej Vsi. Promoval na LF KU v Prahe (1957). Po promócii nastúpil na Pediatrické oddelenie v NsP v Liptovskom Mikuláši (1959). Záujem o pediatriu v ňom vzbudil významný pediater prim. dr. K. Chmelo. Vo svojej praxi na pomedzí Liptova a Oravy spojoval prácu pediatra prvého kontaktu, jeho krásu i starosti a tu sa ďalej formovalo aj jeho mimoriadne sociálne cítenie. Po krátkom pobyte v detskej liečebni

v Novom Smokovci prešiel pracovať na Detskú kliniku LF UK v Bratislave, kde pracoval v období 1967-1992. Absolvoval dlhodobé expertné pobyty v Tunisku, Líbyi, Keni, Burundi, Haiti – niektoré ešte počas pôsobenia na LF UK. Neskôr ako emeritný rektor a člen „tropického tímu“ VŠ sv. Alžbety (už s vážnym ochorením) absolvoval pobyt v Keni, kde sa staral o detských pacientov zo slumov.

Humanitný rozmer práce lekára ho celkom uchvátil. Postupne založil Ústav medicínskej etiky a bioetiky ako spoločné medicínske zariadenie SZU a LF UK (1991) v Bratislave. Rok na to vykonával študijný pobyt na svetoznámom etickom pracovisku Hastings center for Bioethics v USA. Po návrate ďalej rozvíjal výučbu

etiky a sociálnej práce pre lekárov, ale najmä v ošetrovatelstve vo viacerých inštitúciách. Prešiel na Trnavskú univerzitu, kde sa o 7 rokov stal jej druhým rektorom. Jeho pričinením bola zriadená samostatná pedagogická fakulta v Ružomberku, kde sa vyučovala aj etika a sociálna práca, ktorá bola základom pre neskorší vznik Katolíckej univerzity. Vyučoval na vysunutých pracoviskách v Levoči, Spišskej Novej Vsi, Dolnom Kubíne a inde, aby naplnil požiadavky praxe a hlad po vzdelávaní v ošetrovatelstve. Prednášal aj na VŠ sv. Alžbety - aj na jej vysunutých pracoviskách, kde neskôr zastával aj rôzne akademické funkcie. Na požiadanie zo Slezskej univerzity v Opave pomáhal vyučovať lekársku etiku a bioetiku, filozofiu a etiku v ošetrovatelstve, ošetrovateľskú starostlivosť v neonatológii a klinickú pediatrickú propedeutiku. Aj tu požíval veľkú vážnosť s príslušným ocenením.

Bol autorom viac ako 200 vedeckých publikácií, odborných štúdií, monografií, vysokoškolských učebníc z oblasti pediatrie a etiky. Niektoré sú preložené do cudzích jazykov. Tam, kde prednášal študentom, zostal nezbuditeľným prednášateľom. V posledných rokoch života venoval pozornosť chudobe – upieral pozornosť na rôzne jej zdravotné, psychické, filozofické i sociálno-právne aspekty.

Dostalo sa mu viacero významných ocenení. Získal najvyššie ocenenia SLS, KU, čestný doktorát, cenu Nemeckej pediatrickej spoločnosti a mnohé ďalšie vyznamenania – veríme, že plného ocenenia sa mu ešte len dostane. Na druhej strane poznajúc obetavú prácu iných, inicioval hodnotenia a ocenenia v rámci

Slovenskej humanitnej rady. Ale aj sám - ako pacient - chcel byť nápomocný rovnako postihnutým a tak bol aktívnym členom Slovenskej myelómovej spoločnosti. Múdrosť srdca bola jeho krásnym charakterovým rysom. Prakticky od r. 1990 venoval pozornosť humanitnej povahe práce zdravotníkov - lekárov i sestier - v čom (ako sa ukázalo) bol veľmi prezieravý, keďže zdravotníctvo čoraz viac stráca humanitný charakter a preberá rysy „zdravotníckeho priemyslu“. Významne prispel k rozvoju ošetrovateľstva na Slovensku ako samostatnej klinickej a vedeckej disciplíny. Hlásal, že v kolektíve, ktorý sa stará o pacientov, vzdelaná, múdra a najmä empatická sestra či laborant, je pre lekára nenahraditeľ-

nou súčasťou liečebného i diagnostického tímu. V mnohom poukazoval pritom aj na skúsenosti zo svojich ciest nielen v krajinách s menej rozvinutým zdravotníctvom, ale aj z prosperujúcich krajín s vysoko rozvinutým zdravotníctvom.

Pre prof. Šoltésa v plnom rozsahu platia slová zo starozákonnej knihy Daniel (12,3) ...a múdri sa budú skvíeť ako blesk na oblohe a tí, ktorí mnohých privádzajú k spravodlivosti (a múdrosti) budú ako hviezdy na večné veky.

Nech odpočíva v pokoji!

Rudolf Pullmann

Kronika Monitoru medicíny SLS

Odišiel MUDr. Dušan Michalička, PhD., MPH

S hlbokým zármutkom sme sa dňa 10. 1. 2014 v bratislavskom krematóriu rozlúčili s našim dlhoročným členom, širokou odbornou verejnosťou uznávaným lekárom a kolegom, MUDr. Dušanom Michaličkom, PhD., MPH. Opustil nás dňa 5.01.2014 vo veku 72 rokov po dlhej a ťažkej chorobe. Patril medzi aktívnych členov Slovenskej lekárskej spoločnosti. Po mnohé roky ju reprezentoval ako člen výboru, neskôr ako predseda Spoločnosti posudkového lekárstva SLS a predseda Slovenskej spoločnosti revízneho lekárstva SLS, ktorej vznik inicioval, tiež ako predseda Dozornej rady SLS (dve funkčné obdobia) a v súčasnom funkčnom období ako jej člen.

Narodil sa 23. 3. 1942 v Bratislave. Štúdium na Lekárskej fakulte UK ukončil promóciou r. 1965. Po promócií nastúpil na „umiestenku“ na Fyziatrickú kliniku FN v Bratislave (dnes II. interná klinika), najprv ako zamestnanec FN, neskôr ako asistent a odborný asistent LF UK. Jeho prvým prednostom bol profesor MUDr. Juraj Henzel, ktorý sa špecializoval na fyziatriu, balneológiu a liečebnú rehabilitáciu. Po jeho odchode sa stal prednostom kliniky prof. MUDr. J. Kolesár, DrSc., ktorý pokračoval v zameraní kliniky na internú medicínu, fyziatriu balneológiu a liečebnú rehabilitáciu. Prof. Kolesár bol súčasne aj riaditeľom Výskumného ústavu humánnej bioklimatológie (VÚHB). Ústav sa odborne zameriaval na štúdium vplyvu bioklimatológie na ľudský organizmus, špeciálne vplyv vysokohorskej klímy u chorých na bronchiálnu astmu a vplyv kúpeľnej klímy a liečebných procedúr na choroby kardiovaskulárne (hypertenzia), ďalej na vplyv liečebnej rehabilitácie u pacientov po infarkte myokardu. MUDr. D. Michalička sa na klinike podieľal na preventívne liečebnej starostlivosti o pacientov, ktorí boli hospitalizo-

vaní na oddelení, na pedagogickom procese, ako i na ďalšej činnosti VÚHB. Úspešne vykonal atestácie z interného lekárstva I. a II. stupňa. V rámci svojho odborného zamerania sledoval vplyv vysokohorskej klímy na reguláciu dýchania u pacientov s bronchiálnou astmou. Z tejto oblasti publikoval viaceré odborné články v našich i zahraničných časopisov.

Roku 1984 prešiel na posudkové oddelenie FN, ktoré viedol primár doc. MUDr. E. Hostýn, CSc. Tu roku 1986 vykonal atestáciu z posudkového lekárstva. Venoval sa vztahu posudkového lekárstva a diagnostiky srdcových chorôb. Osobitne sledoval možnosti Holterovho monitorovania a jeho významu pri posudzovaní dočasnej pracovnej neschopnosti.

Vo funkcii zástupcu vedúceho posudkového oddelenia a v súlade s koncepciou posudkového lekárstva sa v rámci polovičného pracovného úväzku na Klinike pracovného lekárstva venoval diagnostike a diferenciálnej diagnostike náročných a z posudkového hľadiska ťažkých prípadov. V tomto období sa aktívne zapájal do práce Subkatedry posudkového lekárstva, ktorú viedol doc. MUDr. Eduard Hostýn, CSc. Prednášal na úvodných a špecializačných kurzoch posudkového lekárstva. Roku 1990, po odstúpení doc. MUDr. Eduarda Hostýna, CSc., z miesta vedúceho subkatedry, nastúpil po konkurze dr. D. Michalička na jeho miesto. V týchto rokoch absolvoval aj atestáciu zo sociálneho lekárstva a organizácie zdravotníctva. V roku 1991 sa Subkatedra posudkového lekárstva transformovala na samostatnú Katedru posudkového lekárstva a roku 1992 na Katedru posudkového a revízneho lekárstva. Na katedre sa vykonávali špecializačné kurzy ukončené špecializáciou posudkového lekárstva

pre posudkových lekárov Sociálnej poisťovne a posudkových lekárov pracujúcich v iných rezortoch. Pod jeho vedením katedra nadviazala úzku spoluprácu s Klinikou pracovného lekárstva a toxikológie, ktorá je klinickou bázou pre výchovu posudkových lekárov.

Od roku 1992 až do roku 2002 sa Katedra podieľala na školení revíznych lekárov a to vykonávaním základných a úvodných kurzov, nakoľko až v Nariadení vlády SR č. 157/2002 Z. z. bolo revízne lekárstvo uvedené ako špecializačný odbor. Na Katedre posudkového a revízneho lekárstva sa v druhej polovici roku 2002 zahájil prvý špecializačný kurz. V októbri 2002 získal dr. Michalička ako prvý atestáciu z revízneho lekárstva. Spolu s ním aj ďalších 40 lekárov pracujúcich v zdravotných poisťovniach.

V roku 1984 sa dr. Michalička stal členom Slovenskej spoločnosti posudkového lekárstva SLS. Roku 1990 bol zvolený za jej predsedu a spoločnosť viedol až do roku 1994.

V období rušenia posudkových oddelení a posudkovej činnosti v štátnej zdravotnej správe (1992) sa dr. Michalička stal zamestnancom Slovenskej správy sociálneho zabez-

pečenia, ktorá prevzala celú posudkovú agendu. Táto sa r. 1994 reštrukturalizovala na Správu fondu nemocenského poistenia (SFNP) a Správu Fondu dôchodkového poistenia (SFDP), roku 1995 na Sociálnu poisťovňu.

Od roku 1995 až do roku 2005 bol dr. Michalička zamestnancom Všeobecnej zdravotnej poisťovne a vykonával funkciu hlavného revízneho lekára riaditeľstva VŠZP. V súvislosti s presunom pridelovania kódov lekárom sa dr. Michalička zamestnal na Úrade pre dohľad nad zdravotnou starostlivosťou. Po zavedení nového kódovacieho systému lekárov a poskytovateľov zdravotnej starostlivosti sa od októbra 2005 vrátil späť do Všeobecnej zdravotnej poisťovne, kde pracoval až do odchodu

do dôchodku (október 2010).

Dr. Michalička inicioval vytvorenie Sekcie revízneho lekárstva pri Slovenskej spoločnosti posudkového lekárstva SLS (1996), ktorá sa po roku transformovala na samostatnú odbornú spoločnosť SLS – Slovenskú spoločnosť revízneho lekárstva. Úspešne ju viedol a do roku 2011 aj organizačne zabezpečoval odborné vzdelávacie podujatia, v úzkej spolupráci s Českou spoločnosťou revízneho lekárstva JEP.

Dve volebné obdobia (2003-2011) vykonával funkciu predsedu Dozornej rady SLS. Na Volebnom zjazde SLS (7.12.2011) bol opäť zvolený do Dozornej rady SLS na funkčné obdobie rokov 2011–2015 a vykonával funkciu

jej člena. MUDr. Dušan Michalička bol ocenený viacerými poctami a cenami SLS. Jeho odchodom stráca Slovenská lekárska spoločnosť a odborná medicínska verejnosť skúseného a uznávaného odborníka, mimoriadne aktívneho člena, obľúbeného človeka, kolegu a priateľa mnohých z nás, ktorý nám bude chýbať.

Česť a úcta jeho pamiatke!

Prezídium SLS

Slovenská spoločnosť revízneho lekárstva SLS

Slovenská spoločnosť posudkového lekárstva SLS

Kronika Monitoru medicíny SLS

Rozlúčili sme sa s prof. MUDr. Elenou Kukurovou, CSc.

Prof. MUDr. Elena Kukurová, CSc., významná slovenská vysokoškolská profesorka, dlhoročná prednostka Ústavu lekárskej fyziky, biofyziky, informatiky a telemedicíny LF UK v Bratislave, spoluzakladateľka a vedecká sekretárka Slovenskej spoločnosti lekárskej fyziky a biofyziky SLS, ktorá je členom Európskej spoločnosti lekárskech fyzikov, nás opustila po ťažkej chorobe 14.11.2013.

Narodila sa 18. mája 1942 v Bratislave. Maturovala roku 1959 v Trnave. Na Lekárskej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave promovala ako absolventka všeobecného lekárstva r. 1965. Po promácii pracovala na Očnom oddelení NsP v Skalici (1965-1967). Od roku 1967 pôsobila na Katedre fyziky a nukleárnej medicíny LF UK v Bratislave, ktorá sa neskôr premenovala na Ústav lekárskej fyziky, biofyziky, informatiky a telemedicíny. Postupne prešla všetkými zaradeniami – od volonterky a asistentky až po profesorku, od funkcie tajomníčky až po vedúcu katedry (1982-1990) a prednostka ústavu (1990-1997, 2003-2013).

Titul kandidátky vied v odbore biofyzika v lekárskech vedách obhájila na VLVDU JEP a LF UK v Prahe so sídlom v Hradci Králové (1982). Docentkou v odbore biofyzika bola menovaná na LF UK v Bratislave (1987), v roku 1990 získala na IPVZ (SPAM) II. atestáciu v odbore biomedicínska kybernetika a informatika, r. 2002 sa na FPV UKF v Nitre habilitovala v odbore teória vyučovania fyziky a r. 2004 stala profesorkou teórie vyučovania fyziky.

Vo vedecko-pedagogickej práci sa orientovala na problematiku implementácie princípov lekárskej fyziky, biofyziky, telemedicíny a eHealth do kurikula lekárskech a nelekárskych študijných programov lekárskech fakúlt. S klinickými pracoviskami riešila

problematiku termometrie a fototerapie. Publikovala vyše 530 vedeckých a odborných prác v domácich a zahraničných zborníkoch a časopisoch. Jej vedeckú orientáciu vystihujú aj názvy grantových úloh (19), v ktorých bola hlavná riešiteľka a spoluriešiteľka (TELESERV, 1993-1994, GP GAV 1/11/86/95 Multisenzorový diagnostický systém pre telemetrický monitoring biologických procesov v aktuálnom prostredí, 1995-1997, PECO Chemical sensors in vivo monitoring, 1995-1997, GP GAV 1/204/95 Model počítačom podporený vysokoškolskej výučby lekárskej fyziky a biofyziky, 1995-1997, KEPA Živé hodiny, 1996, VEGA 1/7509/20 Profesia vysokoškolského učiteľa na lekárskech fakultách, 2000-2002, VEGA Profesia a profesionalita vysokoškolského učiteľa na lekárskech fakultách, 2003-2005. MŠ SR 3/2030/04 Transformácia postulatov teórie vyučovania do interaktívneho modelu integrovanej výučby v kontextuálnom algoritme lekárskech, zdravotníckych a telovýchovných vied manažovanej originálnym setom didaktických technológií, 2004-2006, KEPA 3/5153/07 Tvorba učebných hypertextových prostriedkov na využitie nových technológií telemedicíny pre všetky formy vzdelávania na lekárskech fakultách, 2007-2009, KEPA 052 UK - 4/2013 Projekt postgraduálneho vzdelávania vysokoškolských učiteľov a odborných pracovníkov v podmienkach elektronizácie zdravotníctva (e-health). V rámci grantových úloh pripravila celý rad významných publikácií, napr. Fond Pro Slovakia Fragment z dejín LFUK 1919-1999 (1999), Akademickí a verejní činitelia (2000), Pohľad do päťročnej histórie telesnej kultúry na LFUK v Bratislave (2002).

Za prácu získala celý rad významných ocenení (Zlatá MEDACTA 1995 za „Elektronický model rádioaktívneho rozpadu“, NOVTECH 1996 za „Výučbový súbor elektronických modelov a zariadení“, NOVTECH 1997 za „Multifunkčný skladačkový a didaktický systém, ZLATÁ INCHEBA INPHARMED 2007 za exponát „Pôvodné vedecké práce a metodiky podporujúce globálne vzdelávanie zdravotníckych pracovníkov“, Čestná plaketa INCHEBA 2008, Zlatá medaila LF UK (2007), Zlatá medaila Fyziologickej spoločnosti SLS (1992), Strieborná a Zlatá medaila „Propter merita“ SLS (1992, 2002), tri ceny SLS za najlepšiu publikáciu roka, Zlatá plaketa Grand Prix Incheba za najlepšiu publikáciu, Strieborná medaila LF MU v Brne (1992), ocenenia MOV v sieti WORLD-DIDAC, čestný diplom z Medzinárodných odborných výstav Nicossia (1998), Biotherapy Scientific Award (2008). Pracovala aj ako zastupujúca delegátka SR a členka vo výbore COST 77 (1997-2001), členka Komisie pre lekárske a farmaceutické vedy SLS (1995-96), vedecká sekretárka, resp. úradujúca prezidentka Spoločnosti lekárskej fyziky a biofyziky SLS (1976-2013), členka Spoločnosti biome-

dicínskeho inžinierstva a medicínskej informatiky SLS (1980-2013), člena redakčnej rady časopisu *Lékař a technika* (1990-1995) a predsedníčka medzinárodnej hodnotiacej súťaže komisie MOV Incheba Expo Bratislava (2000–2013).

Od r. 1967 pracovala na Katedre lekárskej fyziky LF UK, ktorá sa neskôr premenovala na Ústav lekárskej fyziky, biofyziky, informatiky a telemedicíny. Významne sa podieľala na vytváraní obsahu výučby biofyziky, spolupracovala na vytvorení niekoľkých skript z lekárskej fyziky a biofyziky pre praktické cvičenia, ďalších učebných textov a pomôcok. Zabezpečovala medziodborové štúdium EF SVŠT a SJF SVŠT na LF UK. Prednášala lekársku fyziku nielen pre študentov LF UK, ale aj pre medziodborové štúdium. Bola členkou viacerých komisií dekana. Pracovala ako úspešná školiteľka ŠVOČ.

V roku 1978 stála pri zrode Slovenskej spoločnosti lekárskej fyziky a biofyziky SLS, ktorá je členom Európskej spoločnosti lekárskeho fyzik. Činnosť tejto spoločnosti sa úspešne rozvíja aj jej zásluhou ako dlhoročnej vedeckej sekretárky. Vyvíjala maximálne úsilie pri nadväzovaní medzinárodných kontaktov spoločnosti a usporadúvaní medzinárodných biofyzikálnych kongresov.

1.12.1990 sa stala prednostkou Katedry biofyziky. Výrazne sa pričínala o modernizáciu technického vybavenia ústavu, zakúpili sa nové výkonnejšie počítače. Vydali sa Učebné texty z biofyziky (angl., slov.), Pracovné listy k biofyzikálnym experimentom (angl., slov.), Biofyzikálny elixír (angl., slov.). Ako prakticky využívať výpočtovú techniku v medicíne. Na ústave sa v tomto období riešilo 5 grantových projektov, na ktorých spolupracovali aj pracovníci iných organizácií a jeden z nich bol podporovaný a financovaný Európskou úniou. Viditeľné úspechy dosiahol Ústav lekárskej fyziky a biofyziky v období jej pôsobenia ako prednostky v prezentácii učebných pomôcok vyvinutých v rámci modernizácie výučby vyhotovením série elektronických modelov fyziologických funkcií, biologických a fyzikálnych dejov s doplnkovými učebnými textami.

Od r. 2006 v spolupráci s organizátormi medzinárodnej zdravotníckej výstavy IN-CHEBA EXPO SLOVAMEDICA bola garantom a organizátorom medzinárodných konferencií „Celoživotné vzdelávanie zdravotníckych profesionálov, hasičských záchranárov a edukácia pacienta“ a „Medzinárodných konferencií Európskej asociácie pre fototerapiu“. Od r. 2012 bola predsedníčkou Európskej asociácie pre fototerapiu.

V roku 2012 pod jej vedením získal Ústav lekárskej fyziky, biofyziky, informatiky a telemedicíny LF UK v Bratislave v rámci Týždňa vedy a techniky na Slovensku Cenu ministra školstva, vedy, výskumu a športu SR (2012), za organizáciu sprievodných podujatí pre žiakov základných a stredných škôl v rámci Týždňa vedy a techniky na Slovensku v Bratislave.

Lekárska fakulta UK v Bratislave stráca v profesorku Kukurovej zanietenú a invenčnú vysokoškolskú profesorku, ktorá venovala všetok svoj čas práci na prospech svojich študentov a svojej alma mater. Mala vždy čas pre priateľov, dokázala mnohých zapojiť do svojich aktivít, ktoré presahovali rámec jej vysokoškolského pôsobenia a zasahovali nielen do postgraduálneho vzdelávania, ale aj do vzdelávania na základných či stredných školách. Učila fyziku a jej umelecké cítenie a mimoriadne nadanie dávalo ďalší rozmer všetkým jej aktivitám. Ocenenia, ktoré získala, boli vždy zaslužené a podložené systematickou prácou.

Česť jej pamiatke!

*Doc. RNDr. Elena Ferencová, CSc.,
prof. MUDr. Marián Bernadič, CSc.*

Kronika Monitoru medicíny SLS

Odišiel emeritný primár

MUDr. Vladimír Pavlík, CSc.,

zaslúžilý lekár, chirurg, pedagóg, publicista,

osobnosť Kysúc

Primár MUDr. Vladimír Pavlík, CSc., zomrel 13.7.2013. Patril medzi významných a spoľahlivých pracovníkov prof. Šteinera. Bol jeho odborným asistentom a tajomníkom Katedry chirurgických disciplín LF UK v Martine. Tu precítil lásku k odbornej činnosti, ale tiež hĺbku kolektívnej vedeckej práce v chirurgii.

Byť odborným asistentom u prof. MUDr. Pavla Šteinera, DrSc., znamenalo veľa študovať a pracovať na sebe. MUDr. Pavlík sa aktívne zapojil do vzdelávania v oblasti chirurgickej a anesteziologickej, do vedecko-výskumnej činnosti v experimentálnej chirurgii. Pracoval v experimentálnej skupine „náhrada srdcových chlopní v mimotelovom obehu, prevencia, diagnostika a liečba pľúcnej tromboembólie v experimente“. V práci sa osvedčil, svoje výsledky publikoval a bol považovaný za perspektívneho spolupracovníka. Po smrti prof. MUDr. Pavla Šteinera, DrSc., odišiel pracovať do Čadce, kde zastával od r. 1972 post primára chirurgického oddelenia NsP a OÚNZ.

Tam pracoval až do odchodu do dôchodku.

Prim. MUDr. Vladimír Pavlík, CSc., sa narodil 1.1.1931 na Liptove vo Valaskej Dubovej. Maturoval na Gymnáziu v Ružomberku (1950), promoval na Lekárskej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave (1956). Po promócii pracoval ako sekundárny lekár na Chirurgickom oddelení NsP v Trstenej (do r. 1963). Za toto obdobie si stihol urobiť atestáciu z chirurgie I. a II. stupňa a atestáciu z anestéziológie. R. 1963 sa stal odborným asistentom na Chirurgickej klinike LF UK v Martine u prof. Šteinera. Život a práca na chirurgii boli namáhavé, pohltili všetok čas, ale v rodine mal porozumenie, dobré zázemie a tak sa robota a radosť spriatelili. V rodine mu rástla láska, v práci poznanie, v spoločnosti uznanie a v prírode potešenie.

V rámci experimentálnej chirurgie sa s MUDr. Pavlíkom dobre spolupracovalo, lebo bol zodpovedný, spoľahlivý a dobrý priateľ. Spolu sme vypracovali experimentálny model

masívnej pľúcnej tromboembólie (MPTE) u psov. V rámci diagnostiky sme sledovali po MPTE hemodynamické, respiračné, acidobázické, kapnografické, hemokoagulačné a EKG zmeny. Diagnostiku sme objektivizovali angiopulmograficky pľúcny scanom (perfúzna scintigrafia, colorsan) pred liečbou a po fibrinolytickej a antikoagulačnej liečbe. MUDr. Pavlík sa zvlášť v experimente venoval preventívnym výkonom na dolnej dutej žile pri experimentálnej MPTE. Z tejto problematiky obhájil aj kandidátsku dizertačnú prácu a získal titul CSc. (1972).

MUDr. Pavlík má bohatú publikačnú a prednáškovú činnosť. Celkove publikoval 323 odborne-vedeckých a osvetových publikácií. Predniesol niekoľko stoviek prednášok na rôznych celoštátnych a medzinárodných kongresoch. U medikov bol obľúbeným prednášateľom. MUDr. Pavlík absolvoval stážové pobyty na niekoľkých zahraničných chirurgických klinikách (Strassbourg 6 mesiacov, 1967, Moskva 2 mesiace, 1968).

Prim. Pavlík bol široko rozhladený a duševne bohatý človek. Prejavilo sa to aj v jeho literárne – prozaickej činnosti. Napísal niekoľko prozaických diel ladených filozoficky – psychologicky, napr. Tri slová o slove (Vydavateľstvo Vzlet, 2002, 62 s.); Po noci deň (Vydavateľstvo Vzlet, Čadca, 2004, 58 s.); Skalpel

v službe zdravia (Vydavateľstvo Vzlet, Čadca, 2005, 91 s.); Marcový sneh (časopis Čierňanske akt. spravodajstvo, 8, č. 1, 2006, 16 s.); Slovo a kniha (časopis Čierňanske akt. spravodajstvo, 9, č. 1, 2007, 19 s.); spolu s T. Chabroňovou Vrchárske čriepky (Vydavateľstvo Vzlet, Čadca, 2004, 59 s.).

R. 1972 odišiel MUDr. Pavlík, CSc., do Čadce, kde pracuje ako primár chirurgie OÚNZ až do svojho dôchodku. Čadca jeho príchodom získala veľmi kvalitného a zodpovedného chirurga. Pacienti ho mali radi, vynikal svojou ľudskosťou a mravnosťou. Jeho krédom bolo: „Všetko sa dá, ak získaš múdrosť a ne-stratiš mravnosť“. Prim. MUDr. Pavlík, CSc., pozdvihol chirurgiu v Čadci na vysokú odbornú úroveň. Chodili za ním pacienti na operácie zo širokého okolia i z väčších miest. Jeho psychologický prístup k pacientom bol exemplárny. Bol žiarivým vzorom pre výchovu lekárov a zvlášť mladých chirurgov. Právom a zaslúžene mu bol udelený titul „Zaslúžilý lekár“ a „Osobnosť Kysúc“.

Primár Pavlík sa významným spôsobom zaslúžil o rozvoj zdravotníctva a chirurgie v regióne Kysúc. Svoju funkciu hodnotil aj takto: „Stať sa prednostom chirurgického oddelenia nie je len honor, ale niekedy aj horor“. Veľa

pracoval. Robil brušnú, cievnú, detskú, plastickú a neoplastickú – urgentnú chirurgiu. Venoval sa aj výchove mladých lekárov. Pod jeho vedením získalo 15 lekárov atestáciu I. stupňa z chirurgie a 10 lekárov atestáciu II. stupňa a nadstavbové atestácie. Primár Pavlík bol spoluzakladateľom Spolku lekárov Kysúc SLS (1976) a zakladateľom Háľkových lekárskeho dňa Kysúc (1979). Išlo mu o prehĺbovanie vedomostí lekárov a sestier, o upevnenie medicínskej etiky a tiež o prehĺbenie kultúrne – spoločenských vzťahov. Spolok lekárov Kysúc a Háľkove lekárske dni Kysúc doteraz úspešne pracujú. Zaslúžilým aktívnym prednášateľom udeľujú medailu MUDr. I. Háľka.

Život chirurga sprevádzajú nielen úspechy, ale aj úskalá a komplikácie. Keď sa chirurg naplno odovzdá práci, často aj bez odpočinku, odnesie si to jeho zdravie. R. 1986 dostal prim. Pavlík infarkt myokardu. Pri trojnásobnom aorto-koronárnom bypasse okúsil chirurgiu na vlastnom tele – s jej bolesťou, nádejou, aj dobrým výsledkom. Táto príhoda ovplyvnila aj jeho myslenie a filozofiu: „Mladosť je krásna vec, ale nevydrží dlho; ľudský život je ohraničený, rodíme sa, žijeme, tešíme sa, trpíme a odchádzame“. Ale primár Pavlík stále dúfal: „Dum spiro, spero!“. Uvedomil si, že človek ne-

smie prepadnúť presile smútku ani bolesti. Aj bolesť môže obohatiť človeka, píše Háľmová. Cicero však radí, že v starobe sa treba vyhýbať nečinnosti. Primár Pavlík ostal aj v dôchodkovom veku aktívny, prednášal a učil na Zdravotníckej škole v Čadci a na Katolíckej univerzite v Ružomberku.

Primára Pavlíka som poznal a priatelil sa s ním už od r. 1964. Spolu sme pracovali, robili experimentálnu chirurgiu a spolu sme aj publikovali. Tešili sme sa z každého úspechu, ale priali sme aj ostatným. Spolu sme napísali monografiu „Plúcna tromboembólia v klinickej praxi“ (Martin: Osveta, 1978, 316 s.). Primár Pavlík bol človekom mimoriadnych ľudských kvalít. Bol priateľský, ľudský, vysoko mravný s veľkými morálnymi hodnotami. Nevedel sa rozčuľiť, ale vedel vždy správne konať. V chirurgii bol vždy uvažlivý, ale aj rozhodný. Odišiel významný chirurg a vzácny človek.

Češ' jeho pamiatke!

*Prof. MUDr. Július Mazuch, DrSc.
Chirurgická klinika JLF UK a UNM*

Kronika Monitoru medicíny SLS Nedožité deväťdesiatiny profesora MUDr. Gustáva Čierneho, DrSc.

Pripomínáme si vzácne chvíle, ktoré sme strávili v prítomnosti pána profesora Gustáva Čierneho. Pri týchto spomienkach je zvykom vymenovať mnohé životné zásluhy, pripomenúť ich význam v širších súvislostiach. Záber – osobnostný aj pracovný – prof. Čierneho však bol taký široký, že si nemôžeme nárokovať obsiahnuť ho celý. Pripomínáme si život a dielo výnimočného človeka, s ktorým sme mali možnosť spolupracovať, obohatiť sa a poučiť z jeho cenných myšlienok a názorov, obdivovať jeho rozsiahle vedomosti, všeobecný rozhľad a diplomatickú múdrosť. Trvale zostávajú v našich spomienkach a v srdci nezabudnuteľné chvíle, kedy nám pri životných jubileách predniesol vždy originálny pozdrav a recitoval krásne básne klasikov.

Profesor Gustáv Čierny sa narodil 19.1.1924 v Bodorovej, medicínu študoval na Karlovej univerzite v Prahe a v Bratislave, kde aj promoval (1951). Významným spôsobom ovplyvnil jeho profesionálny vývoj dlhodobý študijný pobyt a vedecká príprava u profesora Borovanského (1953-56). Orientoval sa na neuroanatómiu, ktorej ostal verný viac ako 30 rokov. Ako prednosta Anatomického ústavu

LF UK (1962-86) vybudoval silnú anatomickú školu. Skúmal lokalizáciu motoneurónov v mieche a zostavil ich mikrotopografickú mapu podľa inerválnych vzťahov ku svalom. Svoje výsledky publikoval v mnohých vedeckých prácach doma i v zahraničí. Podpísal sa na mnohých knižných dielach – napr. Malá encyklopédia zdravia (1971), Sústavná anatómia človeka (1972-1990), Klinická urológia (1990), Pitevné cvičenia (1995).

Prof. Čierny bol dlhoročným, mimoriadne aktívnym členom Slovenskej lekárskej spoločnosti (SLS) a významnou mierou sa podieľal na jej budovaní a rozvoji. Reprezentoval ju vo viacerých funkciách, či už v Predsedníctve, neskôr Prezídii SLS (vedecký sekretár, predseda, podpredseda a nakoniec čestný člen Prezídia SLS), ako i v odborných spoločnostiach. Bol predsedom Slovenskej anatomickej spoločnosti SLS, predsedom Česko-slovenskej anatomickej spoločnosti J.E. Purkyňu a čestným členom viacerých zahraničných anatomických spoločností.

Osobitným prínosom pre SLS bolo pôsobenie pána profesora v redakčnej rade časopisu Revue ošetrovateľstva, sociálnej práce

a laboratórnych metodík (predtým Revue ošetrovateľstva a laboratórnych metodík), ktorý vychádzal pravidelne od roku registrácie (1995). Nadväzoval na predchádzajúci Zpravodaj vydávaný Inštitútom pre ďalšie vzdelávanie lekárov a farmaceutov a Revue ošetrovateľstva, ktorý tiež vydával Inštitút pre ďalšie vzdelávanie lekárov a farmaceutov, spoločne so Slovenskou lekárskou spoločnosťou. Pán profesor sa ako šéfredaktor a neskôr vedúci redaktor výrazne angažoval za zachovanie vydávania časopisu Slovenskou lekárskou spoločnosťou. Uvedomoval si jeho význam pre

ďalšie medicínske vzdelávanie a rozvoj zdravotníckych odborov. Výsledkom jeho práce a spolupracovníkov bolo, že časopis pomohol budovať akademickú obec nových vysokoškolských vedecko-pedagogických docentov a profesorov v novo akreditovaných sester-ských a nelekárskych zdravotníckych odboroch. Transformácia vzdelávania v odbore ošetrovateľstvo a vymedzenia kompetencií sestier vychádzajúce z Európskej stratégie Svetovej zdravotníckej organizácie pre vzdelávanie tzv. regulovaných nelekárskych profesií (sestier a pôrodných asistentiek) potrebovali vytvoriť publikačný priestor pre učiteľov a študentov, osobitne doktorandov v odbornej časopiseckej literatúre. Tu sa ukázala prezieravosť pána prof. Čierneho, ktorý predbehol dobu a spolu s kolektívom spolupracovníkov vybudoval takýto priestor v časopise SLS s desaťročným

predstihom, čo nedokázali ani významné vzdelávacie inštitúcie.

Charakteristiky profesora Čierneho by neboli úplné, ak by sme nespomenuli jeho vrúcny vzťah k rodine, veľkú lásku a úctu k prírode. Miloval svojich blízkych, mal rád svoju záhradu, vinohrad, včely, vzorne sa o ne staral a tešil z úrody, ale krásne hovoril aj o rybárčení s vnukmi a o vzťahu k poľovnému revíru v lone nádhernej prírody Malých Karpat. Rád tam oddychoval a zbieral nové myšlienky.

Cieľom tohto príspevku bolo krátke pripomenutie si plodného života a práce prof. MUDr. Gustáva Čierneho, DrSc. Jeho aktivity smerovali vždy pre dobro vecí. Prinášal množstvo burcujúcich myšlienok, mnohé sa podarilo naplniť, niektoré ostali nedokončené. Jeho veľkou snahou bolo spísať históriu Spolkovej činnosti na Slovensku, dať na papier his-

tóriu Slovenskej lekárskej spoločnosti. Práca prof. Čierneho je jasne viditeľným svetielkom na mozaike modernej medicíny, svieti pri smerovaní Slovenskej lekárskej spoločnosti a svieti aj ako vízia pre činnosť jej odborných spoločností a spolkov.

S úctou si na Vás pán profesor spomíname a ďakujeme Vám!

M. Bernadič, Ž. Mácová

Kronika Monitoru medicíny SLS

Docent MUDr. Koloman Sobota, DrSc. (1927–2004)

Tento rok si pripomínáme desiate výročie odchodu doc. MUDr. Kolomana Sobotu, DrSc., do večnosti. Doc. Sobota bol významný klinický pracovník, ktorý sa po celý svoj profesionálny život venoval diagnostike, liečbe a prevencii parazitárnych ochorení. Pracovné zaradenie a sústavné zdokonaľovanie vlastnej odbornosti mu umožnili vytvoriť istú výnimčnosť vo výskume parazitárnych ochorení. Získaval rozhodujúce poznatky o črevných parazitoch a ochoreniach, ktoré spôsobujú. Cieľom výskumu bolo ich využitie v liečebnej a preventívnej starostlivosti. Opakovane potvrdil, že poznatky, ktoré pri výskume získaval, najskôr overoval sám na klinike a potom odovzdával zdravotníckej praxi.

Doc. Sobota pôvodne pracoval na internej klinike, neskôr na klinike infekčných a parazitárnych chorôb LF UK, FN v Bratislave. Bol mimoriadne erudovaný lekár internista, ktorý sa plne osvedčil ako humánný parazitológ. Dôsledne sledoval symptomatológiu parazitárnych ochorení. Osobne robil laboratórne vyšetrovania biologického materiálu. Denne hodiny venoval priamej mikroskopickej diagnostike najmä črevných parazitov. Zdôrazňoval potrebu opakovaného laboratórneho vyšetrovania a nenahraditeľnosť priamej diagnostiky. V období jeho lekárskeho pôsobenia sa sérologické metódy len začali využívať v diagnostike aj črevných parazitóz. Významným prínosom doc. Sobotu boli opisy jednotlivých prípadov s netypickými klinickými prejavmi niektorých črevných parazitárnych ochorení. Mnohé mali aj medzinárodný,

prioritný ohlas (botriocefalóza, diklocelióza, strongyloidóza a niektoré iné). Doc. Sobota v humánnej parazitológii úspešne na klinike spolupracoval so svojou manželkou lekárkou, úspešnou parazitologičkou.

Jeho sústavná liečebno–preventívna, pedagogická a vedeckovýskumná aktivita sa odrazila v jeho odbornom a vedecko–pedagogickom raste. Získal špecializačné atestácie, stal sa kandidátom lekárskeho vied, docentom a získal aj titul doktora biologických vied. Bohatá bola je prednášková a publikačná činnosť. Je autorom a spoluautorom celého radu knižných, časopiseckých, zborníkových a iných publikácií. Venoval sa propagácii vedy a zdravotnej výchove.

Doc. Sobota bol empatickej povahy, pracoval s nadšením a jemu vlastnou vľúdnosťou, pacientom sa venoval s mimoriadnym pocho-pením a empatiou. Priateľsky sa správal k študentom, spolupracovníkom na klinike a lekárskej fakulte. Pre svoje ľudské vlastnosti, charakter a pochopenie pre problémy a ťažkosti iných mal veľa priateľov. Tak sme ho poznali a tak na neho aj po rokoch spomínáme.

Za roky, čo doc. Sobota nie je medzi nami, sa mnohé zmenilo – aj pokiaľ ide o humánnu parazitológiu, výskyt, diagnostiku, liečbu a najmä prevenciu parazitárnych ochorení. Dňom 31.1.2008 bol zrušený Parazitologický ústav LF UK v Bratislave.

Jediný svojho druhu nielen v Slovenskej republike. Zdá sa, že nedostatočne sa propaguje a realizuje prevencia najmä črevných pa-

razitóz. Veľmi rozdielne sú názory na výskyt parazitárnych ochorení. Jedna skupina tvrdí, že parazitárne ochorenia sa prakticky už nevyskytujú (?). Iná skupina zdôrazňuje, že najmä črevných parazitóz, vďaka veľkej migrácii aj nášho obyvateľstva, je viac ako pred niekoľkými rokmi(?). Aj pri hľadaní odpovedí na tieto otázky a hľadaní riešení nám doc. Koloman Sobota, DrSc., ako múdry lekár a klinický parazitológ chýba.

Milý Koloman, náš nenahraditeľný priateľ, nezabúdame a s vďakou na Teba spomínáme!

*Za priateľov
Emeritný profesor Michal Valent*

Predstavujeme nové knihy

**Pechan J.(editor), Haruštiak S., Kothaj P.,
Vajó J., Siman J. (koeditori):**

Princípy chirurgie III.

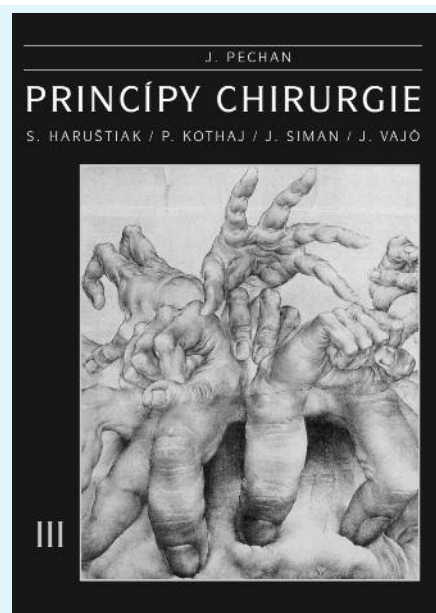
Bratislava: Prima Print, 2013, 1095 s.

Keď roku 2007 písal predhovor k 1. dielu Princípov chirurgie profesor Jaroslav Siman, otec myšlienky pripraviť komplexné dielo pre chirurgov, ktoré by bolo základným kameňom slovenskej chirurgie, na ktorý by nadväzovali ďalšie chirurgické monografie a učebnice, myslel na potreby chirurgie a chirurgov všetkých odborov. Koncipoval dielo, ktoré dokáže zachytiť to, čo sa urobilo, to čo je potrebné a možné urobiť dnes a východiskom toho, čo bude nevyhnutné prijať zajtra. Myslel na chirurgov v chirurgických ambulanciách, na operačných sálach všetkých typov, na chirurgov, ktorí posúvajú hranice medicínskeho poznania pomocou neuveriteľných výkonov a využívaním najnovších poznatkov vedy a techniky s jediným cieľom, pomáhať tým, ktorí tú pomoc naozaj potrebujú. Chcel, aby mali súčasný aj budúci lekári – všeobecní aj špecialisti – odkiaľ čerpať vedomosti a kam chodiť po skúsenosti iných. Pritom dbal, aby Princípy chirurgie neboli len súpisom „receptov“, ale aby to bola moderná chirurgia, ktorá rešpektuje súčasnú prudko sa rozvíjajúcu lekársku vedu. Profesor Siman vkladal do písania osnovy Princípov chirurgie celú svoju osobnosť, celú svoju chirurgickú a ľudskú skúsenosť. Spolupráca s ním bola na najvyššej odbornej a profesionálnej úrovni. Nezabudol sa pritom spýtať na osobný život, problémy bral ako prirodzenú súčasť života, upriamoval sa na to, čo človeka obohacuje, čo ho teší, kvôli čomu sa oplatí žiť. Toto všetko sa ocitalo v jeho rukopisoch a to všetko tam možno nájsť a pozorný čitateľ to iste nájde. Aj teraz mám pred očami želanie, ktoré napísal prof. Siman do predhovoru k vydaniu 1. dielu Princípov chirurgie „Šťastnú cestu, Princípy chirurgie!“. Profesor Siman vložil do Princípov chirurgie svoju „chirurgickú dušu“, ktorá nad týmto dielom bdie. Kniha získala Cenu Literárneho fondu SR za rok 2007, mali sme možnosť zúčastniť sa slávnostnej prezentácie knihy v Aule UK za prítomnosti prezidenta Slovenskej republiky. Obdiv k práci a želania, aby sa zámer hlavného editora diela prof. Simana naplnil sú možným vysvetlením, že tento projekt stále žije. Pripomenuli sme si nedožitých 80 rokov prof. J. Simana tým najlepším spôsobom – jeho dielo žije, vyšiel už 3. diel „jeho“ Princípov chirurgie.

Po mnohých vydavateľských, ekonomických i organizačných peripetiách sa podarilo vďaka nadšeniu redaktorského tímu sústredeného okolo redakcie Bratislavských lekárskeho listov a aktivitám koeditorov na čele s profesorom Jurajom Pechanom dopracovať rukopisy pre 3. diel Princípov chirurgie a tento diel aj úspešne vydať. Dnes – teda 5 rokov po vydaní 1. dielu – dostávame do rúk 3. diel Princípov chirurgie, ktorý obsahuje cenné poznatky z brušnej chirurgie, chirurgie ezofágu a detskej chirurgie. Texty vyzreli, prešli opakovanou autorskou i oponentskou revíziou, dostali nový kontext zapracovaním najnovších poznatkov, autori konfrontovali svoje pôvodné texty s najnovšími poznatkami, niektorí prehľadnotili smerovanie chirurgie v danej oblasti, prijali vstup mikrochirurgie, robotickej chirurgie, ako samozrejmosť sa uvádzajú laparoskopické prístupy a možnosti, chirurgovia využívajú v každodennej praxi najmodernejšiu výpočtovú a prístrojovú techniku. Vydaním 3. dielu sa princípy chirurgie stávajú dielom, ktoré sa môže považovať za ucelené. Obsahuje súčasť chirurgie, pre ktoré je chirurgia – spolu s internou medicínou – základom medicínskeho vzdelania, lekárskej diagnostiky a liečby.

Veríme, že vydaním 3. dielu sa vytvára nový priestor pre prípravu a vydanie ďalších častí, v ktorých dostanú priestor tie súčasť, na ktoré prof. Siman myslel a považoval bez nich chirurgiu za neúplnú. Tým by sa tento projekt zavŕšil v prvom vydaní – ale plynúci čas roztáča kruh, ktorým sa dostávame opäť na začiatok a otvára sa otázka, či nezačať plynule pracovať na druhom doplnenom vydaní... Odkaz prof. Simana totiž nemôže naplniť zavŕšenie jeho projektu, ale len samotní chirurgovia, ktorí prenesú poznatky a skúsenosti celej slovenskej a česko-slovenskej chirurgickej tradície do praxe každej chirurgickej ambulancie, každej operačnej sály, do celej medicíny. Veríme, že vydanie 3. dielu Princípov chirurgie je tým najdôležitejším krokom k tomuto cieľu.

Kniha je určená nielen študentom a adeptom chirurgickej špecializácie. Kniha je určená širokej chirurgickej obci, ktorú tvoria skúsení chirurgovia. Kniha hovorí veľmi veľa aj o samotných chirurgoch. Profesor Siman túto sku-

točnosť vnímal ako istú formu komunikácie, istú sebareflexiu, ktorú považoval za mimoriadne dôležitú. Komplexná kniha dovoľuje komunikovať aj s inými medicínskymi odborníkmi, nielen chirurgickými, predovšetkým s internou medicínou. Tento prínos má veľký význam pre organizáciu pregraduálneho aj postgraduálneho štúdia a naplnenie jeho foriem aj čo sa týka akreditácie príslušných programov. Verím, že Princípy chirurgie poskytnú obraz o stave a potrebách súčasnej chirurgie, verím, že tento obraz bude kompatibilný so smerovaním a potrebami chirurgie nielen európskej ale aj svetovej. A ešte je tu jeden argument, ktorý má svoj veľký rozmer – staršia generácia chirurgov odovzdáva v textoch v tejto knihe sumarizáciu svojich skúseností, akýsi odkaz a výzvu budúcej generácii chirurgov, svojich žiakov a nasledovníkov. Pre mladšiu generáciu môže byť kniha základnou výbavou pre vstup na arénu svetovej chirurgie...

V závere mi prichodí poďakovať hlavným iniciátorom prípravy a realizácie tohto projektu, vedúcemu editorovi a autorovi profesorovi Jurajovi Pechanovi, ktorý spolu s koeditori, autormi a precíznou, neoceniteľnou a motivujúcou podporou dr. Heleny Bernardičovej, jazykovej redaktorky a duše projektu, pripravili rukopis diela do tlače. Tlač sa mohla realizovať vďaka významnej sponzorskej podpore fy PrimaPrint, a.s., ktorá prevzala na seba všetky záväzky a dielo vo vynikajúcej knižárskej kvalite pripravila.

A úplne na záver chcem len zopakovať slová profesora Simana: „Nuž, šťastnú a užitočnú cestu, Princípy chirurgie!“

Prof. MUDr. Marián Bernadič, CSc.

Predstavujeme nové knihy

Krahulec B, Fábryová Ľ, Holéczy P, Klimeš I. et al.: Klinická obezitológia

Facta Medica s.r.o., Brno, 2013

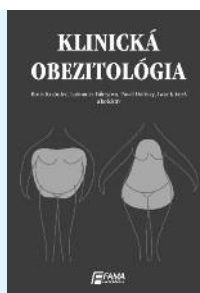
V novembri 2013 sa Facta Medica s.r.o. pri-niesla na slovenský a český odborný knižný trh novú monografiu „Klinická obezitológia“. Editormi monografie a koordinátormi kolektívu 40 slovenských renomovaných odborníkov sú osobnosti slovenskej medicíny v oblasti diabetológie a obezitológie, skúsení lekári a klinici, členovia výboru Obezitologickej sekcie Slovenskej diabetologickej spoločnosti – Boris Krahulec, Ľubomíra Fábryová, Pavol Holéczy a Iwar Klimeš.

Obezita sa stala na prelome tisícročia celosvetovou epidémiou, ktorá v súčasnosti postihuje ako rozvinuté, tak aj rozvojové krajiny. Prináša so sebou nielen závažné zdravotné riziká, v dôsledku asociácie s kardiometabolickými a nádorovými ochoreniami, ale predsta-

vuje aj nesmiernu socioekonomickú záťaž pre spoločnosť. Poznávanie príčin a následkov, prevencia a liečba obezity by sa mali stať neoddeliteľnou súčasťou pregraduálneho a postgraduálneho vzdelávania a jednou z priorit súčasného zdravotníctva.

Nové rýchlo sa vyvíjajúce poznatky a vedomosti v prevencii a liečbe obezity si v ostatnom čase dokonca vyžiadali vznik nového medicínskeho odboru – obezitológie. A práve klinická obezitológia, na rozdiel od iných novovznikajúcich medicínskych disciplín, prináša zjednocujúci pohľad na toto multidisciplinárne ochorenie.

Pripravovaná inovatívne komponovaná publikácia je zameraná na tému, ktorá ešte nikdy nebola v našom domácom písomníctve tak

ucelene pripravená pre potreby širokej lekárskej verejnosti. V rámci svojich 31 kapitol poskytuje holistický pohľad na obezitu.

40 popredných slovenských odborníkov rozoberá obezitu nielen z pohľadu patofyziológie, molekulárno-genetických aspektov, vnútorného lekárstva, endokrinológie, diabetológie, lipidológie, výživy, fyziatrie, záťažovej medicíny, psychiatrie, psychológie, farmakológie, bariatrickej chirurgie, ale aj z pohľadu ďalších odborov, ktorých sa problematika obezity úzko dotýka ako dermatológia, anesteziológia, neurológia, urológia, gynekológia, onkológia a ortopédia.

V monografii sa veľká pozornosť venuje zdravotným rizikám a komplikáciám obezity (prediabetes, diabetes mellitus 2. typu, aterosgénna dyslipidémia, artériová hypertenzia, hyperurikémia), vrátane endotelovej dysfunkcie. Veľmi podrobne sú z hľadiska súčasných možností, ale aj perspektív, rozpracované farmakologické a chirurgické prístupy v liečbe obezity. Monografia Klinická obezitológia je určená pre všetkých lekárov, ktorí sa starajú o obéznych pacientov.

Prof. MUDr. Andrej Dukát, PhD.

Predstavujeme nové knihy

Ľ. Horníková-Pavlíková, M. Tichý, J. Štencl: Michal Valent: ...priatelia moji, bol to iný čas...“

Bratislava: AEPress, s.r.o., 2013, 216 s.

Jeden z najkrajších vianočných pozdravov ma pozýval na stretnutie priateľov a spolupracovníkov profesora Michala Valenta, ktorého hlavným cieľom bolo uviesť na známosť novú knižnú publikáciu „**Michal Valent: ...priatelia moji, bol to iný čas...**“. Stretli sme sa počas sviatočného obdobia v čase adventu, aby sme sa na chvíľu zastavili v čase a zaspomínali si. Stretnutie sa konalo dňa 19. decembra 2013 v malebných priestoroch Múzea profesora Jána Cikkera, v prostredí, ktoré stále dýcha slávnostnou atmosférou. Tu sa zrodili mnohé známe hudobné motívy majstra Cikkera, tu kráčali dejiny, avšak múzeum ešte nezažilo krst knihy.

Bolo pre mňa ctou, že som mohla z poverenia dekana LF UK v Bratislave prof. MUDr. P. Labaša, CSc., v jeho zastúpení, v mene vedenia LF UK a v neposlednom rade aj vo svojom mene zagrátulovať autorom k myšlienke napísať a vydať prezentovanú knihu.

Autori diela Ľ. Horníková-Pavlíková, M. Tichý a J. Štencl svojim dielom odokryli časť osobného a medicínskeho života významného slovenského lekára, organizátora a vzácneho človeka univerzitného profesora MUDr. Michala

Valenta, DrSc. Profesor Valent sa celý svoj profesionálny život intenzívne – ale s ľahkosťou, nadhľadom a mimoriadnou noblesou – venoval rozsiahlej vedeckej, pedagogickej a organizátorskej činnosti na pôde Lekárskej fakulty UK v Bratislave. Profesor Valent bol členom mnohých odborných spoločností. Za svoju celoživotnú prácu získal množstvo ocenení, z ktorých najvýznamnejšie je najvyššie štátne vyznamenanie Rad Ľudovíta Štúra I. triedy (2011) a Kríž prezidenta SR II. triedy (1994). História života a práce profesora Valenta je úzko spätá so životom a históriou Lekárskej fakulty UK, obe cesty sa prelínajú a dopĺňajú. Kniha tak poskytuje mimoriadne vzácne obrazy a svedectvá o živote našej alma mater, ale aj jej odborov, najmä gynekológie a pôrodníctva a parazitológie.

...Kto nikdy neoral, nevie, čo to znamená „obzrieť sa po brázde“. Znamená to zastaviť sa a obzrieť sa už na vyoranú brázdou... Obzretie sa po brázde nie je motivované túžbou tešiť sa z pooraného. Je to oveľa viac. Do toho viac patrí hodnotenie, či sme dobre a k spokojnosti urobili to, čo sme mali. No

a tak... je aj obzretím sa po brázde...

Kniha vydaná vydavateľstvom AEPress, s.r.o. v Bratislave je napísaná na 216 stranách. Text je obohatený o početné fotografie a dokumenty.

Neviem, či to bol zámer, alebo náhoda, že knižka bola vydaná v adventom období. V období predvianočného zhonu, keď sa nielen snažíme všetko pripraviť na vianočné sviatky, ale najmä spomínať. Spomienky bývajú nielen úsmevné, ale veľakrát melancholické, až smutné. Verím, že monografia o profesorovi MUDr. Michalovi Valentovi, DrSc., nás zastaví v čase. A aj keď samotný názov knihy *...priatelia moji, bol to iný čas...* čosi napovedá a spolu s ňou si pripomenieme tie chvíle, na ktoré sa nezabúda. Autorom želim veľa energie a veľa ďalších nápadov pre ďalšie pokračovanie takejto edície, pretože verím, že tradície lekárskej fakulty ponúkajú mnohé dobré témy. Profesorovi Valentovi prajem, aby mu stále vydržala dobrá nálada a naďalej rozdával okolo seba životný optimizmus, a aby mu nikdy nezmizol úsmev na perách. Krátke zamyslenie končím slovami, ktoré autori uvádzajú na začiatku Prólogo knihy: „*Ľudí je veľa – len „človeka“ stretnúť je vzácnosťou*“. Ale ja som mala to šťastie...

Doc. MUDr. Ingrid Brucknerová, PhD.
prodekan LF UK v Bratislave

Predstavujeme nové knihy

Viliam Dobiáš: Volali ste záchranku?

Autor prezentovanej knihy doc. MUDr. V. Dobiáš, PhD., je anesteziológ, intenzivista a špecialista urgentnej medicíny. Promoval na LF UK v Bratislave (1974) a habilitoval r. 2009 na SZU v Bratislave. Od roku 1998 pracuje na plný úväzok v záchrannnej službe. Venuje sa pedagogickej činnosti na univerzitách v SR a ČR. Ako autor a spoluautor napísal 6 vysokoškolských učebníc a 155 publikácií, z toho 27 v zahraničí. Je prezidentom Slovenskej spoločnosti urgentnej medicíny a medicíny katastrof. Pôsobí ako hlavný rozhodca medzinárodnej súťaže záchranných tímov Rallye Rejvitz, súdny znalec, lektor pre prípravu inštruktorov prvej pomoci a inštruktor Slovenského Červeného kríža. Je držiteľom Diamantovej medaily a Medaily prof. J. Kňazovického za darovanie krvi, Zlatého záchrannárskeho kríža SR za prínos pre záchrannárstvo, Zlatého záchrannárskeho kríža ČR ako člen kolektívu Rallye Rejvitz a Národnej ceny za celoživotné dielo v záchrannnej zdravotnej službe. Odborný garant projektu Krajina záchrancov (www.pr-vapomoc.sk), ktorého cieľom je zvýšiť povedomie o potrebe ovládania základov prvej pomoci, bez ktorej dochádza k zbytočným úmrtiam a k invalidite.

V predloženej publikácii prináša viac ako sto veselých, smutných až mrazivo tragických - ale predovšetkým skutočných príbehov zo života, zaznamenaných ľahkým perom lekára záchranára.

Množstvo príbehov opísaných v tejto knižke sa mohlo stať inak, ak by ľudia naokolo dokázali

účinne poskytnúť prvú pomoc. Až tri štvrtiny všetkých úrazov a nehôd sa totiž stáva v prítomnosti blízkych. V škole, v práci, na ihrisku, ale najmä v domácnosti dochádza k situáciám, v ktorých sekundy a správne reakcie často rozhodujú o živote a smrti. Krajina záchrancov je unikátnym projektom, ktorého cieľom je naučiť čo najviac ľudí na Slovensku poskytovať prvú pomoc. Práve pomoc laikov na mieste nehody či úrazu je mimoriadne dôležitá pre záchranu života postihnutého, skrátenie doby jeho liečby či predídenie trvalým následkom. Na stránke www.pr-vapomoc.sk môže každý bezplatne a z pohodlia domova absolvovať e-learningový kurz základov prvej pomoci (ďalšie informácie sú na tejto adrese).

Aké sú komentáre zainteresovaných?

„Doktor Dobiáš videl počas svojho profesionálneho života záchranára veľa úzkosti, strachu a bolesti. Jeho bilančná kniha má v sebe ľahkosť, nadhľad a pokoru. Možno aj preto, lebo ju napísal človek s veľkou dušou, ktorý nás učí, že zachrániť niekomu život môže byť až zázračne jednoduché.“ *Dado Nagy (literárny publicista)*

„Docent Dobiáš má neuveriteľnú schopnosť nadchnúť ľudí pre prvú pomoc. Dokáže nielen pútavo rozprávať, ale aj originálnym spôsobom naučiť základom prvej pomoci každého, kto o to prejaví záujem. Len čo sa chyťte, nedá sa prestať. Rovnako, ako sa nedá prestať čítať túto knižku.“ *MUDr. Branislav Budke (generálny riaditeľ spoločnosti Pfizer na Slovensku)*

Mimoriadnou pridanou hodnotou knihy sú rady a odporúčania formulované na konci každej kapitoly ako osvetové dodatky, v ktorých autor pre blaho čitateľa zúročuje 37 rokov svojej lekárskej praxe. Kniha bude bezpochyby ašpirovať na „povinnú“ literatúru pre vekové kategórie od 25 rokov vyššie. Záverom len tolko, 192 strán je veľmi pútavých a zaujme čitateľov všetkých vekových a odborných skupín. 90 ilustrácií Fera Jablonského dotvára atmosféru knihy, situácií, ktoré autor opisuje a ktoré čitateľa vtahujú do atmosféry diela.

Viac informácií pre všetkých záujemcov je na www.petitshop.sme.sk

Prof. MUDr. M. Bernadič, CSc.

Prezídium Slovenskej lekárskej spoločnosti d'akuje

• **doc. MUDr. Izabele Makaiovej, CSc.**, uznávanej lekárke, vedeckej a pedagogickej pracovníčke, ktorá dosiahla vynikajúce výsledky v oblasti rozvoja liečebno-preventívnych metód nukleárnej medicíny, dlhoročnej predsedníčke, v súčasnosti členke výboru Slovenskej spoločnosti nukleárnej medicíny a radiačnej hygieny SLS **za finančný dar SLS v hodnote 200 EUR**, ktorým dňa 22. 11. 2013 prispela na realizáciu projektu „*Dvorana slávy popredných osobností slovenskej medicíny*“.

• **doc. MUDr. Tiborovi Urbánkovi, CSc.**, poprednému slovenskému reumatológovi, pedagógovi, vedcovi a dlhoročnému, aktívnemu členovi SLS **za darované odborné publikácie** (*Kúpeľní lekári v Piešťanoch, Dlhodobý výskum incidence reumatickej horúčky na vybranom územnom celku, časopis Rheumatológia č. 4/2011, Zo života obce Budmerice, pohľad do histórie*) **a viaceré cenné dokumenty**, najmä o histórii a vývoji slovenského zdravotníctva a kúpeľníctva.

Prezídium Slovenskej lekárskej spoločnosti žiada

svojich členov, osobitne výbory odborných spoločností, spolkov lekárov a spolkov farmaceutov, aby v súlade so Stanovami SLS a za účelom operatívnej a ekonomicky efektívnej komunikácie **priebežne aktualizovali svoje osobné údaje**, ako sú napr. zmena priezviska, bydliska, pracoviska, získané tituly a nové vedecké hodnosti, telefonické a mailové kontakty. Zmeny nahlasujte písomne (poštou, alebo mailom) vyplnením príslušného tlačiva zverejneného na web stránke SLS (www.sls.sk), prípadne na požiadanie zaslaného členskou evidenciou SLS (horvathova@sls.sk, spustova@sls.sk).

Grüber Karol	MUDr.	Novák Cyril	MUDr.	Augustín Ján	Ing.	Gerženiová Oľga	MUDr.
Gulová Eva	MUDr.	Nováková Viera	MUDr.	Babinec Pavol	MUDr.	Giba Michal	MUDr.
Hanusková Mária	MUDr.	Novotný Vladimír	MUDr.	Bačová Dana	MUDr.	Gibala Pavol	MUDr., CSc.
Harušíak Svetozár	Prof., MUDr., CSc.	Olejník Cyril	Mgr.	Bajačeková Elena	MUDr.	Gibalová Mária	MUDr.
Hlavačka František	Ing., CSc.	Ondřísová Mojmíra	MUDr.	Baláži Jozef	MUDr.	Ginelliová Alžbeta	MUDr.
Hodulová Vlasta	MUDr.	Papp Gejza	MUDr.	Balážová Ľubomíra	MUDr.	Grejtovská Beáta	MUDr.
Hollosy Tomáš	MUDr.	Papšo Slavomír	MUDr.	Bartsch Pavol	MUDr.	Grittersova Beáta	MUDr.
Horáková Elena	MUDr.	Pavel František	MUDr.	Bátora Igor	Doc., MUDr., PhD.	Grochová Monika	MUDr., PhD.
Hornák Zoltán	PharmDr.	Pavliková Magdaléna	MUDr.	Beňáková Marcella	MUDr.	Grochová Zuzana	MUDr.
Hrivíková Viera	MUDr.	Petrášová Edit	MUDr.	Benda Ján	MUDr.	Gyuttment Dušan	MUDr.
Hronská Mária	MUDr.	Petrová Magdaléna	MUDr.	Benkovičová Helena	MUDr.	Hajdák Jozef	MUDr.
Hrubá Sabina	MUDr.	Pillar Peter	MUDr.	Beňo Ľubomír	MUDr.	Hálová Katarína	MUDr.
Hudák Peter	MUDr.	Plachý Peter	Doc., MUDr., CSc.	Berecová Běla	MUDr.	Hašto Jozef	MUDr., PhD.
Chrenková Dana	MUDr.	Poliak Ladislav	MUDr.	Bicák Juraj	MUDr.	Heftyová Eva	PhDr., PhD.
Ivánková Mária	MUDr.	Poljaková Júlia	MUDr.	Bilický Jozef	Prof., MUDr., CSc.	Hegyi Vladimír	Prof., MUDr., PhD.
Jakab Ľubomír	Ing.	Pospíšilová Emília	MUDr.	Bíreš Ladislav	MUDr.	Helcmanovský Ladislav	MUDr.
Javorka Kamil	Prof., MUDr., DrSc.	Potocká Eva	MUDr., CSc.	Blažejová Jana	MUDr.	Heriban Martin	MUDr.
Jenčová Daniela	MUDr.	Pribylincová Viera	MUDr.	Bobínek Michal	MUDr.	Heribanová Ľubica	MUDr.
Jurkovičová Mária	MUDr.	Procházková Ľubica	MUDr., CSc.	Bodnár Štefan	MUDr., MPH	Hetflajš Milan	MUDr.
Kadlecová Eva	MUDr.	Psotná Helena	MUDr.	Bohmerová Eva	MUDr.	Hlavatý Ján	MUDr.
Kaiserová Emília	Doc., MUDr., CSc.	Reiterová Radmila	MUDr.	Borzovič Tibor	MUDr.	Hlivák Miroslav	MUDr.
Kalášová Marta	MUDr.	Ronchetti Valentína	MUDr.	Božeková Marta	MUDr.	Hlodinková Emília	MUDr., CSc.
Kanoszayová Katarína	MUDr.	Rovenská Emília	Doc., MUDr., CSc.	Božon Ľubomír	MUDr.	Hnáth Ján	MUDr.
Kapalová Ľubica	MUDr.	Semaniková Mária	MUDr.	Bôžik Stanislav	MUDr.	Holan Igor	MUDr.
Kasprisin Vladimír	MUDr.	Sláčíková Margaréta	MUDr.	Bradáčová Anna	MUDr.	Holbová Katarína	MUDr.
Katančík Igor	MUDr.	Smoláková Jarmila	MUDr.	Brehová Marta	MUDr.	Holka Štefan	MUDr.
Klímentová Gabriela	Doc., MUDr., PhD.	Snopek Ľubomír	MUDr.	Bridzik Anton	MUDr.	Horáková Ľubica	RNDr., CSc.
Klimová Katarína	MUDr.	Soukupová Marta	MUDr.	Bridziková Eva	MUDr.	Hronec Miloslav	MUDr., CSc.
Koledová Tatiana	MUDr.	Stanislavský Vojtech	MUDr.	Brunovská Nadežda	MUDr.	Hrubalová Danka	MUDr.
Kolibášová Klaudia	Doc., MUDr., CSc.	Stehlová Zuzana	MUDr.	Bujna Peter	MUDr.	Hrušková Mária	MUDr.
Kolozsi Gabriel	MUDr.	Strelková Eva	MUDr.	Buociková Danica	MUDr.	Huk Štefan	MUDr.
Konkolovský Pavol	MUDr.	Streško Marián	MUDr.	Cupanik Vladimír	MUDr., CSc.	Hukelová Helena	MUDr.
Kontová Monika	MUDr.	Sulánová Eva	MUDr.	Cvejkuš Marián	MUDr.	Hupka Štefan	MUDr., CSc.
Kordovanová Eva	MUDr.	Szmerek Gabriel	MUDr.	Čárska Alena	MUDr.	Hupková Marta	MUDr.
Kováčová Ľubica	MUDr.	Šamko Peter	Doc., JUDr.	Čársky Stanislav	MUDr.	Hurtuková Drahoslava	MUDr.
Kovačovičová Helena	MUDr.	Šefránek Vladimír	Prof., MUDr., PhD.	Čelková Vendula	MUDr.	Chládková Anna	MUDr.
Krajničák Jozef	MUDr.	Šikulaj Peter	MUDr.	Čeriová Magda	MUDr.	Chren Martin	MUDr.
Kreps Viliam	MUDr.	Šmatlíková Margita	MUDr.	Červeňová Oľga	Doc., MUDr., PhD.	Ilek Branko	RNDr.
Krepsová Mária	MUDr.	Štefanková Katarína	MUDr.	Čierna Mária	MUDr.	Ivan Štefan	MUDr.
Križanová Katarína	MUDr.	Šteffková Klára	MUDr.	Čulen Martin	MUDr., CSc.	Ivanáková Marta	MUDr.
Krošlák Milan	Doc., MUDr., CSc.	Štelclová Oľga	MUDr.	Čunderlík Juraj	MUDr.	Ivorová Božena	MUDr.
Kubík Štefan	MUDr.	Šulek Pavol	MUDr.	Danč Peter	MUDr.	Jacina Matej	MUDr.
Kuřová Viera	MUDr.	Šuška Pavel	Prof., MUDr., PhD.	Dečkov Ivan	MUDr.	Jacinová Anna	MUDr.
Kuchtová Emília	MUDr.	Švancárová Ľubica	MUDr.	Diatková Marta	MUDr.	Jacinová Marta	MUDr.
Kupecský Ján	MUDr.	Tisovčíková Marta	MUDr.	Dobrovodský Bohuslav	MUDr.	Janek Ľudovít	MUDr.
Kurilcová Anna	Mgr.	Tomáš Anton	MUDr.	Donáth Vladimír	Doc., MUDr., PhD.	Janik Peter	Doc., MUDr., CSc.
Kvasnicová Marta	MUDr., CSc.	Tomášiková Magdaléna	PaedDr.	Drančíková Marta	MUDr.	Jankechová Irena	MUDr.
Lapoš Jozef	MUDr.	Tomašková Anna	MUDr.	Drgonová Marcela	MUDr.	Ježová Daniela	Prof., PharmDr., DrSc.
Lišková Mária	MUDr.	Trgina Jozef	MUDr.	Drobný Juraj	MUDr., PhD.	Kačerová Eva	MUDr.
Litvákova Danuša	MUDr.	Tymczaková Valéria	MUDr.	Dušák Juraj	MUDr.	Kaľafusová Ľudmila	MUDr.
Longauerová Anna	MUDr.	Valentinová Ľudmila	MUDr.	Dzurillová Eva	MUDr.	Kalinay Kristián	MUDr.
Majtán Viktor	Doc., RNDr., CSc.	Valková Ildikó	MUDr.	Eliáš Rudolf	Abs.Ph.	Kállay Dalibor	MUDr.
Malachovská Viera	MUDr.	Valoková Natália	MUDr.	Fajtl Ladislav	MUDr.	Kaňa Anton	MUDr.
Maníková Helena	MUDr.	Vančovská Edit	MUDr.	Farkašová Irena	MUDr.	Karcolová Mária	PhMr.
Maniková Viera	MUDr.	Varadiová Katarína	MUDr.	Figurová Anna	MUDr.	Kardošová Mária	MUDr.
Marko Július	MUDr.	Vargová Mária	MUDr.	Filkornová Beáta	MUDr.	Katálková Anna	MUDr.
Martínek Anton	MUDr.	Varsányiová Alžbeta	MUDr.	Filková Oľga	MUDr.	Katinová Helena	MUDr.
Masárová Božena	MUDr.	Vyberalová Zuzana	MUDr.	Filo Peter	MUDr.	Katuščáková Magdaléna	MUDr.
Matheiselová Jana	MUDr.	Wagnerová Mária	Doc., MUDr., CSc.	Fitz Otakar	MUDr.	Kelemen Dušan	MUDr.
Maurovič Ivan	MUDr.	Wurster Andor	MUDr.	Frankovič Ladislav	MUDr.	Kelemenová Jana	MUDr.
Melicherčík Jozef	MUDr.	Záhorská Terézia	MUDr.	Frko Dušan	MUDr.	Klíment Michal	MUDr., CSc.
Mihályi Tibor	MUDr.	Zatlukalová Soňa	MUDr.	Frlička Juraj	RNDr.	Klocánová Natália	MUDr.
Mikulová Mária	MUDr.	Zvác Ján	MUDr., CSc.	Fulajtárová Jela	MUDr.	Klvač Jaroslav	MUDr.
Mišíková Eva	RNDr.	Žiaková Anna	MUDr.	Fundárková Eva	MUDr.	Koleničová Marta	MUDr.
Mišovcová Oľga	MUDr.	Žiaranová Mária	MUDr.	Funiak Stanislav	Doc., MUDr., CSc.	Kollarčík Vincent	PharmDr.
Mišovec Elemír	MUDr.	Žlnay Daniel	MUDr., PhD.	Gáfríková Mária	MUDr.	Komadová Mária	PhDr.
Modrává Mária	MUDr.	Žuffová Katarína	MUDr.	Gajdičiar Vladimír	MUDr.	Konig Jozef	MUDr.
Mokrášová Elena	MUDr.			Gajdoš Ján	MUDr.	Konvit Igor	MUDr.
Moravčík Pavol	MUDr.			Galanda Dušan	MUDr.	Konvitová Eva	MUDr.
Mornarová Agnesa	MUDr.			Galísová Oľga	MUDr.	Kosorin Michal	MUDr.
Mrázová Elena	MUDr.			Gašič Ján	MUDr.	Kostíková Nina	MUDr.
Mrug Ladislav	MUDr.			Gavel Anton	MUDr.	Kovačíková Božena	MUDr.
Nincová Mária	MUDr.			Gbelcová Mária	MUDr.	Kováčová Elena	MUDr.

65

Abrahamová Soňa
Alexa Ján
Andel Jozef
Anderová Zita

MUDr.
MUDr.
MUDr.
MUDr.

Kozánek Ján	MUDr.	Petriláková Anna	MUDr.	Trebichavská Mária	MUDr.	Bajzík Ľubor	MUDr.
Kozár Milan	Ing., CSc.	Pevalová Ľubica	MUDr., CSc.	Trenkler Štefan	Doc., MUDr., PhD.	Bakoš Ivan	MUDr.
Krajčí Pavol	MUDr.	Pilišová Mária	MUDr.	Turayová Helena	MUDr.	Baláž Július	MUDr.
Kráľová Beáta	MUDr.	Plézel Tibor	MUDr.	Tvrdoňová Radka	MUDr.	Baláž Rudolf	MUDr.
Krinovičová Anna	MUDr.	Poláková Marta		Udvary Ladislav	MUDr.	Balažič Vladimír	MUDr.
Križan Vladimír	MUDr.	Poláková Zuzana	MUDr.	Uhliarik Igor	MUDr.	Balažiová Olga	MUDr.
Križko Marián	MUDr., CSc.	Polanová Dagmar	MUDr.	Vajdičková Katarína	PhDr., CSc.	Balážová Vlasta	MUDr.
Krokavcová Emília	MUDr.	Prekop Peter	MUDr.	Valková Marta	MUDr.	Balážová Zuzana	MUDr.
Krokavec Peter	MUDr.	Prieložná Darina	Mgr.	Valkovič Štefan	MUDr.	Balco Ondrej	MUDr.
Krošáková Daniela	MUDr.	Procházka Karol	MUDr.	Vandzurová Marta	MUDr.	Báňas Vladimír	Mgr.
Kršák Jozef	MUDr.	Puliš Peter	MUDr.	Varga František	MUDr.	Bánovčin Peter	Prof., MUDr., CSc.
Krupcová Mariana	MUDr.	Račanská Eva	Doc., RNDr., CSc.	Varga Ján	MUDr.	Bányiová Eva	MUDr.
Krupicer Pavel	MUDr.	Rajčanová Viera	MUDr.	Vargová Mária.	MUDr.	Barnová Edit	MUDr.
Krupová Mária	MUDr.	Rajzak Ladislav	MUDr.	Vargová Marta	MUDr.	Barta Peter	MUDr.
Kubicová Ester	MUDr.	Ranostaj Ján	MUDr.	Vasilová Mária	MUDr.	Barthová Elena	MUDr.
Kubovičová Tatiana	RNDr.	Reptišová Dagmar	MUDr.	Vasziľová Mária	MUDr.	Bartošová Mária	MUDr.
Kudláček Marek	MUDr.	Režnáková Dobroslava	MUDr.	Vaščák Blažej	MUDr.	Baško Štefan	MUDr.
Kujaník Štefan	Prof., MUDr., CSc.	Rohoň Stanislav	MUDr.	Vaškovič Pavol	MUDr.	Bazala Jozef	MUDr.
Kupecová Veronika	MUDr.	Rolná Ružena	MUDr., MPH	Vazovanová Marta	MUDr.	Behunčík Milan	MUDr.
Kuzniarová Mária	MUDr.	Rolný Vladimír	MUDr., CSc.	Vážan Michal	MUDr.	Benkovičová Zuzana	MUDr.
Labáš Peter	Prof., MUDr., CSc.	Rusnák František	MUDr.	Vážny Peter	MUDr.	Beňová Hana	
Lacková Eva	MUDr.	Rychnavská Elena	MUDr.	Vencelík Karol	MUDr.	Beňuška Ján	MUDr.
Lehotanová Anna	MUDr.	Sandnerová Agnesa	MUDr.	Vezér Peter	MUDr.	Berešíková Margita	MUDr.
Levkanič Peter	MUDr.	Savčák Nikolaj	MUDr.	Vezerová Viera	MUDr.	Berešová Margita	MUDr.
Madošová Eva	MUDr.	Sedlačikova Daniela	MUDr.	Vicianová Eva	MUDr.	Bertoldová Beáta	MUDr.
Magicová Elena	MUDr.	Sedláková Františka	PharmDr.	Vladár Ľubomír	Doc., MUDr., CSc.	Bevilaquová Ľubica	MUDr.
Mach Peter	MUDr., CSc.	Sedlárová Eva	Doc., RNDr., PhD.	Vladárová Danica	MUDr., PhD.	Bezáková Viera	MUDr.
Majling Pavol	MUDr.	Schmidtová Zlatica	MUDr.	Vojtaššák Ján	Prof., RNDr., CSc.	Bezečný Jirí	MUDr.
Maňková Anna	MUDr.	Schneider Igor	MUDr.	Voleková Janka	MUDr., CSc.	Bielik Ivan	PhDr.
Marianková Mária	MUDr.	Schniererová Katarína	MUDr.	Vrabec Imrich	MUDr.	Bírošová Erika	MUDr.
Matisová Judita	MUDr.	Schréter Ivan	Prof., MUDr., CSc.	Vrtíková Eva	MUDr.	Bizík Andrej	MUDr.
Matyas Ladislav	MUDr.	Siládi Milan	MUDr.	Wágnerová Helena	MUDr.	Blanda Ján	MUDr.
Medvedová Alžbeta	MUDr.	Skrovná Judita	MUDr.	Winkler Peter	MUDr.	Blatniaková Eva	MUDr.
Merva Vojtech	MUDr.	Sládeková Valéria	MUDr.	Woletz Dušan	MUDr.	Bodák Ladislav	MUDr.
Mészárošová Anna	MUDr.	Slemenský Miroslav	MUDr.	Woletzová Janka	MUDr.	Bodnárová Oxana	MUDr.
Mezeyová Margita	MUDr.	Slepáková Mária	MUDr.	Záhorec Ladislav	MUDr.	Bodorová Marta	MUDr.
Mičaninová Margita	MUDr.	Slivková Anna	MUDr.	Zajacová Hedviga	MUDr.	Bogdány Gejza	PharmDr., MPH
Migala Július	MUDr.	Sližová Magdaléna	PhMr.	Záthurecký Fedor	MUDr.	Bohunická Erika	MUDr.
Michálek Jozef	Doc., MUDr., CSc.	Snopková Mária	PharmDr.	Závacá Dáša	MUDr.	Bolebruchová Jana	MUDr.
Michalik Ján	MUDr.	Sobeková Nadežda	MUDr.	Zborovjan Martin	MUDr.	Borodáčová Katarína	MUDr.
Michalko Ľubomír	Doc., MUDr., CSc.	Soják Ján	MUDr.	Zborovjanová Lýdia	MUDr.	Bosňáková Kamila	MUDr.
Miklašová Jana		Sopuchová Dana	MUDr.	Zelenková Hana	MUDr., PhD.	Bošák Vladimír	Doc., RNDr., CSc.
Mikovičová Anna	MUDr., PhD.	Sosna Bohuslav	MUDr.	Zeman Július	MUDr.	Braunsteiner Tomáš	Doc., MUDr., CSc.
Mikula Kamil	MUDr.	Spíšáková Monika	MUDr.	Zembera Vladimír	MUDr.	Brezovická Olga	Mgr.
Mikulíčka Zdenko	JUDr., MPH	Stanecký Ján	MUDr.	Zima Martin	MUDr., PhD.	Brix Marko	MUDr., PhD.
Minárik Július	MUDr.	Stankovič Anton	MUDr.	Zobka Dalimír	MUDr.	Brostlová Eva	MUDr.
Mistrik Augustín	MUDr.	Stiegler Peter	MUDr., PhD.	Zubo Ivan	MUDr.	Brozmanová Gabriela	MUDr.
Miškejeová Gabriela	MUDr.	Stieglerová Eleonóra	MUDr.	Žarnovičanová Mária	MUDr.	Bučková Emília	MUDr.
Moják Pavol	MUDr.	Stloukalová Viera	MUDr.	Želinský Ľudovít	MUDr.	Budajová Darina	MUDr.
Molnár Ondrej	MUDr.	Storinská Eva	MUDr.	Žember Viliam	MUDr.	Buffová Mária	MUDr.
Molnárová Eva	MUDr.	Stráňovský Peter	MUDr.	Žoldošová Zlatica	MUDr.	Bujňák Stanislav	MUDr.
Moravčíková Mária	MUDr.	Strauss Jozef	MUDr.			Buzgovičová Zlatica	MUDr.
Müllerová Kornélia	MUDr.	Sumegi Teodor	MUDr.			Caňková Gabriela	
Murín Ján	Prof., MUDr., CSc.	Svätlik Jan	Ing., CSc.	Adamka Jozef	MUDr.	Cerovská Drahuša	PhMr.
Nehrer Peter	MUDr.	Szogl Ladislav	MUDr.	Adamkov Marián	Prof., MUDr., CSc.	Ciberajová Božena	MUDr.
Némethyová Jana	MUDr.	Šajdíková Veronika	MUDr.	Adamková Mária	MUDr.	Cícholesová Tatiana	MUDr.
Neubauer Ľudvík	MUDr.	Ševčíková Marta	MUDr.	Adamková Mária	MUDr.	Cimermanová Margita	MUDr.
Neubauerová Gabriela	Ing.	Šimko Ján	MUDr.	Adamová Mária	MUDr.	Csolleyová Eva	MUDr.
Očenášová Mária		Šimko Milan	MUDr.	Antalíková Edit	Ing.	Csuhaj Július	MUDr.
Očkajáková Anna	MUDr.	Šišoláková Olga	MUDr.	Antol Marián	MUDr., CSc.	Csuhajová Dagmar	MUDr.
Orich Ľudovít	MUDr.	Špalek Peter	Doc., MUDr., PhD.	Antolíková Bernarda	MUDr.	Czafik Martin	PhMr., MPH
Orolin Andrej	MUDr.	Špirko Jozef	MUDr.	Antónyová Eva	MUDr.	Černá Veronika	MUDr.
Pačnárová Irena	MUDr.	Štefčíková Eva	MUDr.	Astalošová Viera	Mgr.	Černoch Alois	MUDr.
Palicová Magdaléna	MUDr.	Štrbian Jozef	MUDr.	Augustínová Zoja	MUDr.	Černý Ján	MUDr.
Patakiová Edit	MUDr.	Švandová Kvetoslava	MUDr.	Augustovičová Zlata	MUDr.	Česáková Helena	MUDr.
Pecár Anton	MUDr.	Thalmeiner František	MUDr.	Babjak Pavel	MUDr.	Čider Vladimír	MUDr.
Pecárová Marta	MUDr.	Tkáčová Jana	MUDr.	Babušík Pavel	MUDr.	Čiešková Monika	MUDr.
Pecina Jozef	MUDr.	Tomečko Marián.	MUDr.	Badíková Lýdia	MUDr.	Čupelová Anna	MUDr.
Perknovská Mariana	MUDr.	Tomečková Eva	MUDr.	Bafrnec Libor	MUDr.	Čuperková Jarmila	MUDr.
Peteja Jozef	MUDr.	Török Pavol	Doc., MUDr., CSc.	Bachletová Jozefa	PharmDr.	Ďadovský Dušan	MUDr.
Peterajová Elena	RNDr.	Tóth František	MUDr.	Bajcarová Viola	MUDr.	Deščiková Eva	PharmDr.
Petho Albert	MUDr.	Tóth Karol	Prof., JUDr., PhD., MPH	Bajtos Ivor	MUDr.	Dirnbach Ladislav	MUDr.
Petrášová Darina	RNDr., PhD.	Tóthová Mária	MUDr.	Bajza Jozef	MUDr.	Divinec Ľudovít	MUDr.

Dóciová Anna	MUDr.	Herichová Marta	MUDr.	Kmečová Zlata	MUDr., PhD.	Ležovičová Halka	MUDr.
Dolobáč Marcel	MUDr.	Herko Samuel	MUDr.	Kobela Jaroslav	MUDr.	Licko Michal	MUDr.
Dora Alexander	MUDr.	Hlaváčová Marta	MUDr.	Kočíšová Mária	MUDr.	Ličko Vladimír	MUDr.
Dosaová Šarlota	MUDr.	Hojda Jozef	MUDr.	Kočíšová Valéria	MUDr.	Lilová Ivana	MUDr.
Dráb Juraj	MUDr.	Hojstričová Helena	MUDr.	Koleniková Anna	MUDr.	Liptáková Janka	MUDr.
Drahovský Vladimír	MUDr.	Holda Marián	MUDr.	Kolkusová Mária	MUDr.	Lisá Zdena	MUDr.
Duda Ján	MUDr.	Hollová Janka	MUDr.	Kollár Ondrej	MUDr.	Lišý Vladimír	MUDr.
Duda Jozef	MUDr.	Hollý Ivan	Doc., MUDr., CSc.	Kollárová Dana	MUDr.	Loja Mikuláš	MUDr.
Dunaj Peter	MUDr.	Hološ Ján	MUDr.	Kollárová Emília	Mgr.	Lokša Pavol	MUDr.
Dvorák Miloslav	MUDr., PhD.	Holubová Soňa	MUDr.	Komanická Eva	MUDr.	Loneková Sylvia	MUDr.
Dvorský Ján	MUDr.	Honko Igor	MUDr.	Kóňová Katarína	MUDr.	Ludašová Jarmila	MUDr.
Dvořáková Darina	MUDr.	Horanská Janka	MUDr.	Konszká Zuzana	MUDr.	Lukáč Ján	MUDr.
Dzurillová Mária	MUDr.	Horný Ľubomír	MUDr.	Koosová Katarína	MUDr.	Lutter Ivan	MUDr.
Džugan Ján	MUDr.	Horváth Pavol	MUDr., MPH	Koóšová Mária	MUDr.	Macejka Ján	MUDr.
Džunková Nataša	MUDr.	Horváthová Mária	MUDr.	Kopčo Timothej	MUDr.	Macková Jaroslava	MUDr.
Ecsyová Irena	MUDr.	Hošo Dušan	MUDr.	Koppel Juraj	MVDr., DrSc.	Macúchová Mária	MUDr.
Eglyová Etela	RNDr.	Hrivnák Ivan	MUDr.	Korcová Mária	MUDr.	Madaj Róbert	MUDr.
Falátová Ľudmila	MUDr.	Hrubišková Miriam	MUDr.	Kordiková Darina	MUDr.	Mádelová Milota	MUDr.
Farkaš Zoltán	MUDr.	Hruboš Peter	MUDr.	Kostková Marta	MUDr.	Mádziková Anna	MUDr.
Farkašová Daniela	MUDr.	Hrušovský Štefan	Prof., MUDr., CSc.	Koščo Miron	MUDr.	Magda Stanislav	MUDr.
Farkašová Olga	MUDr.	Hudec Vladimír	MUDr.	Koščová Zuzana	MUDr.	Machanová Jaroslava	MUDr.
Farkašovská Eva	MUDr.	Hudecová Alena	MUDr.	Košútová Eva	MUDr.	Machay Štefan	MUDr.
Fedorková Mária	RNDr.	Hudeková Nataša	MUDr.	Kovács Štefan	MUDr.	Majerník Jozef	MUDr.
Felšoci Ján	MUDr.	Hviždáková Eva	MUDr.	Kováč Štefan	Mgr.	Majerníková Blanka	MUDr.
Ficová Marta	MUDr.	Chalková Viera	MUDr.	Kovačičová Mária	MUDr.	Majchráková Eva	MUDr.
Filip Vladimír	MUDr.	Chamková Viera	MUDr.	Kovačik František	MUDr.	Majzelová Alena	MUDr.
Filkorn Vojtech	MUDr.	Chebenová Alena	MUDr.	Kováčová Anna	MUDr.	Makovický Tomáš	PharmDr.
Fillo Juraj	MUDr., CSc.	Chlupisová Ľuba	MUDr.	Kováčová Anna	MUDr.	Makovník Pavel	MUDr.
Firment Jozef	Doc., MUDr., PhD.	Chochol Dárius	MUDr.	Kováčová Eva	MUDr.	Marčok Jozef	MUDr.
Firment Jozef	RNDr.	Ilanovský Milan	MUDr.	Kovaľ Juraj	Prof., MUDr., CSc.	Marenčáková Magdaléna	MUDr.
Florovičová Anna	RNDr.	Imrichová Beáta	MUDr.	Kovalová Milada	MUDr.	Markechová Gabriela	MUDr.
Fojtik Marián	MUDr.	Imrichová Magda	MUDr.	Kozempelová Helena	MUDr.	Markovič Jozef	MUDr.
Forbak Dušan	MUDr.	Imrišik Jozef	MUDr.	Kožárová Valéria	MUDr.	Masák Ladislav	MUDr., CSc.
Forbáková Mária	MUDr.	Ivicsics Imrich	Ing.	Krahulec Boris	Doc., MUDr., CSc.	Masárová Katarína	MUDr.
Fotta Ján	MUDr.	Jacková Mária	MUDr.	Krahulec Richard	MUDr.	Maslenová Danica	MUDr., MPH
Frankovičová Jana	MUDr.	Jajcaiová Zedníčková Nora	MUDr.	Krajčovičová Marta	MUDr.	Matejková Gabriela	MUDr.
Freyová Alica	MUDr.	Jakubeková Adriana	MUDr.	Krakovská Jarmila	MUDr.	Mátheová Viola	MUDr.
Frimmelová Viera	MUDr.	Jakuš Ján	Prof., MUDr., DrSc.	Krásniková Magdaléna	MUDr.	Matko Jozef	MUDr.
Frischová Zuzana	RNDr., CSc.	Jančula Ľudovít	MUDr.	Kraus Milan	MUDr.	Mazúr Juraj	MUDr.
Fruš Miroslav	MUDr.	Janičková Mária	MUDr.	Krempaská Eva	MUDr.	Mazúr Peter	MUDr.
Fuckerová Dagmar	MUDr.	Janiš Ladislav	MUDr.	Krivdová Mária	MUDr.	Mesko Viktor	MUDr.
Fuxhofferová Erika	MUDr.	Janská Ivan	MUDr., CSc.	Križková Daniela	MUDr.	Metke Drahotín	MUDr.
Gajdošík Miroslav	MUDr.	Jantáková Katarína	MUDr.	Krkošková Katarína	MUDr.	Mičiak Pavel	MUDr.
Galambošová Anna	MUDr.	Jarabková Margita	MUDr.	Krkošková Viera	MUDr.	Mihalecová Yvona	MUDr.
Gáletová Elena	MUDr.	Jareková Jana	MUDr., PhD.	Krosnerová Mária	MUDr.	Mikulaninová Kvetoslava	MUDr.
Galiiovská Dagmar	MUDr.	Jasičová Táňa	MUDr.	Kružúková Magdaléna	MUDr.	Mikulášová Iveta	MUDr.
Gális Štefan	MUDr.	Jašková Jana	MUDr.	Kučerová Anna	MUDr.	Mikurčíková Eva	MUDr.
Galko Martin	MUDr.	Jati Jozef	MUDr.	Kujanová Alena	MUDr.	Milev Emil-Dimitrov	MUDr.
Gallová Anna	MUDr.	Ježík Ľubomír	MUDr.	Kulichová Marta	MUDr.	Mináriková Anna	Mgr.
Galová Mária	MUDr.	Juhás Tomáš	Prof., MUDr., DrSc.	Kunhártová Daniela	MUDr.	Minčíčová Mária	MUDr.
Gašpar Miroslav	MUDr.	Kadlecová Viera	RNDr.	Kupcová Elena	MUDr.	Minková Olga	MUDr.
Gavala Pavol	MUDr.	Kaiserová Vlasta	MUDr.	Kupková Blanka	MUDr.	Misaná Olga	MUDr.
Glasnaková Anna	MUDr.	Kállayová Alena	MUDr.	Kurucová Soňa	MUDr.	Mišianik Ján	RNDr.
Glatzová Štefánia	MUDr.	Kamenský Gabriel	Doc., MUDr., CSc.	Kutlák Stanislav	MUDr.	Mišíková Ľubica	MUDr.
Gleso Ladislav	MUDr.	Kampová Ľubica	MUDr.	Labajová Monika	MUDr.	Mizera Stanislav	MUDr.
Godál Igor	MUDr.	Kántorová Viera	MUDr.	Laciak Vladislav	MUDr.	Mladenov Mladen	MUDr.
Gombošová Katarína	MUDr.	Kapturová Helena	MUDr.	Lacková Nataša	MUDr.	Modory Vojtech	MUDr.
Gorbar Ondrej	MUDr.	Karakó Pavol	MUDr.	Lackovič Pavel	MUDr.	Mochnáč Teodor	MUDr.
Graus Vlastimil	MUDr.	Kardoš Jaroslav	MUDr.	Lamer Mirko	MUDr.	Mojš Ferdinand	MUDr.
Grocký Michal	MUDr.	Kardošová Ľubica	MUDr.	Langerová Veronika	MUDr.	Mojto Viliam	Doc., MUDr., CSc.
Hájek Július	MUDr.	Karovičová Solomia	MUDr.	Láska Pavel	MUDr.	Moravčíková Darina	MUDr.
Hajtmanová Margita	MUDr.	Karpenková Jarmila	MUDr.	Lásková Jana	MUDr.	Moricová Štefánia	Doc., MUDr., PhD., MPH
Haková Veronika	MUDr.	Kašková Anna	MUDr.	Lazorová Viera	MUDr.	Mošanská Mária	RNDr.
Halášová Ľudmila	MUDr.	Kavečanský Vojtech	MUDr.	Lehotská Anna	PhDr.	Moška Jozef	MUDr.
Halasová Marta	MUDr.	Képes Ondrej	MUDr.	Lénárt Tibor	MUDr.	Mrlík Jozef	MUDr.
Halzl Oto	MUDr.	Kereková Elena	MUDr.	Lenartová Beáta	MUDr.	Mrlíková Taja	MUDr.
Hančíkovská Viera	MUDr.	Kernerová Marta	MUDr.	Lénártová Zuzana	MUDr.	Mucková Olga	MUDr.
Hančinová Ľubica	MUDr.	Kernová Gabriela	PhDr.	Lendová Ivona	MUDr.	Mudrák Juraj	MUDr., CSc.
Haring Jozef st.	MUDr.	Kernová Tatiana	MUDr., CSc.	Lengyelová Mária	MUDr.	Mucha Milan	MUDr.
Hasarová Darina	MUDr.	Kertesová Judita	PharmDr.	Lenhartová Beáta	MUDr.	Müllerová Emília	MUDr.
Hašková Ľubica	MUDr.	Kissová Eva	MUDr.	Lesňáková Anna	Doc., MUDr., PhD.	Muššáková Ľudmila	MUDr.
Hatalová Daniela	MUDr.	Kleščinská Anna	MUDr.	Letkovská Alexandra	MUDr., PhD.	Nábělek Ludvík	MUDr., PhD.
Herdicová Magdaléna	MUDr.	Klímová Eleonóra	Doc., MUDr., CSc.	Ležovič Marian	MUDr.	Nábělková Alena	MUDr., CSc.

Nagy Beňadik	MUDr.	Ragulová Mária	RNDr.	Šorfová Ľubica	MUDr.	Záborská Darina	MUDr.
Nagy Vincent	Doc., MUDr., PhD.	Rangelová Anna	MUDr.	Šorfová Vilma	MUDr.	Zahradník Andrej	MUDr.
Nagyová Iva	RNDr.	Regecová Valéria	RNDr.	Štefánik Miloš	MUDr.	Zahradníková Karolína	MUDr.
Návratová Darina	MUDr.	Reichel Boris	MUDr.	Štepienová Anna	MUDr.	Zachar Marcel	MUDr.
Necas Adrián	MUDr.	Rekeňová Olga	MUDr.	Štullerová Viera	MUDr.	Zajac Vladimír	MUDr.
Nemcová Elena	MUDr.	Remišová Jana	Mgr.	Šuplata Lucian	MUDr.	Zajacová Jana	MUDr.
Németh Peter	MUDr.	Remková Anna	Prof., MUDr., DrSc.	Šuplatová Mária	MUDr.	Zelenák Jaroslav	MUDr.
Nikolény Ľuboš	MUDr.	Rešeta Jozef	MUDr.	Šurinová Zlatica	MUDr.	Zeliková Katarína	MUDr.
Nižník Dušan	MUDr.	Riedel Rudolf	MUDr.	Šušková Darina	MUDr.	Zenka Milan	MUDr.
Novák Andrej	MUDr.	Riznič Pavol	MUDr.	Švarová Ružena	MUDr.	Zrelák Ján	MUDr.
Novotná Barbora	MUDr.	Romsauerová Katarína	MUDr.	Tagajová Ľubica	MUDr.	Zrubcová Marta	MUDr.
Nowaková Alena	MUDr.	Rosenbergerová Terézia	MUDr.	Takács Rudolf	MUDr.	Zvara Vladimír	MUDr.
Nötová Pavla	PhDr., CSc.	Roško Jozef	MUDr.	Takáčová Magdaléna	MUDr.	Zvaríková Veronika	MUDr.
Nýltová Marcela	MUDr.	Rovný František	MUDr.	Takáčová Mária	MUDr.	Zvarka Jozef	MUDr., CSc.
Oblúková Jarmila	MUDr.	Rupčíková Priska	MUDr., CSc.	Talanová Eva	PhMr., MPH	Zvolenská Zuzana	MUDr.
Okálová Dagmar	MUDr.	Ružičková Edita	MUDr.	Tatičová Božena	MUDr.	Žáková Božena	MUDr.
Olejár Milan	MUDr.	Rybár Ivan	Prof., MUDr., PhD.	Terem Tibor	MUDr.	Želizňáková Nadežda	MUDr.
Omar Mohamed Eva	MUDr.	Sabanoš Andrej	MUDr.	Tholtová Jana	MUDr.	Žigová Anna	MUDr.
Opoldusová Eva	MUDr.	Sagál Dušan	MUDr.	Timková Mária	MUDr.	Župčanová Jana	MUDr.
Orenčáková Mária	MUDr.	Salcer Igor	MUDr.	Tindirová Mária	MUDr.		
Orlovský Dezider	MUDr.	Salcerová Janka	MUDr.	Tkáčová Marta	MUDr.		
Orságová Margita	MUDr.	Samková Mária	MUDr.	Tobolová Dagmar	MUDr.		
Oslanec Jozef	MUDr.	Samson Jozef	MUDr.	Točíková Ester	MUDr.		
Ostatníková Mária	MUDr.	Sečanský Peter	MUDr.	Tokarcík Igor	MUDr.		
Osvaldová Mária		Sedláčková Anna	MUDr.	Tomek Karol	MUDr.		
Otčenáš Jaroslav	MUDr.	Sedliak Igor	MUDr.	Tomíková Katarína	MUDr.		
Ozoganyová Katarína	MUDr.	Sedliaková Katarína	MUDr.	Tomleiová Zuzana	MUDr.		
Packová Mária	MUDr.	Segin Tomáš	MUDr.	Tonkovičová Mária	MUDr.		
Paleniková Anna		Sekelská Dáša	MUDr.	Tóth Matej	MUDr.		
Palko Severin	MUDr.	Scherhauferová Viera	MUDr.	Tóth Peter	MUDr.		
Páluš Ernest	MUDr.	Schiller Pavol	MUDr.	Tóthová Agnesa	MUDr.		
Papcun Milan	MUDr.	Schneider Hubert	MUDr.	Totková Anna	RNDr., PhD.		
Parížová Marta	MUDr.	Schranz Miroslav	PharmDr.	Trizuljaková Eva	MUDr.		
Pasminka Tibor	MUDr.	Schudichová Jela	MUDr., MPH	Trosčák Michal	MUDr.		
Pásztor Ladislav	MUDr.	Schwarzbacherová Jana	MUDr.	Tuhárska Soňa	MUDr.		
Patakýová Gabriela	MUDr.	Sirotkin Alexander	Prof., PhD., DrSc.	Turcer Milan	MUDr.		
Pavelek Gabriel	MUDr.	Skálová Alena	Prof., MUDr., CSc.	Turek Ladislav	MUDr.		
Pavelková Zuzana	MUDr.	Skraková Marcela	MUDr.	Turík Stanislav	MUDr.		
Pavlenko Vladimír	MUDr.	Solčaniová Eva		Urbanovičová Anna	MUDr.		
Pavlik Vladimír	MUDr.	Solejová Ľubov	MUDr.	Václavíková Marta	MUDr.		
Pečeňanský Jozef	PharmDr.	Sopková Mária	RNDr.	Vadrna Viliam	MUDr.		
Peniašková Valéria	MUDr.	Soročina Ján	MUDr.	Vajíčeková Jolana	MUDr., PhD.		
Perdochová Ľubica	RNDr.	Sovšáková Anna	MUDr.	Valášek František	Doc., MUDr., CSc.		
Pešáková Soňa	MUDr.	Spevákova Edita	PharmDr.	Valdman Peter	MUDr.		
Petrányiová Zlatica	MUDr.	Spíšáková Mária	PhMr.	Valjanová Alena	RNDr.		
Petras Andrej	MUDr.	Stahovec Jaromír	MUDr.	Valkár Jozef	MUDr.		
Petriková Irena	MUDr.	Stanislav Dušan	MUDr.	Valko Michal	MUDr.		
Petrová Alena	MUDr.	Stanislavová Mária	MUDr.	Vanková Katarína	MUDr.		
Petrová Ľuba	MUDr.	Stanko Peter	Doc., MUDr., CSc.	Vargová Anna	MUDr., PhD.		
Pidanic Milan	MUDr.	Stankovič Ján	MUDr.	Vargová Zita	MUDr.		
Pinter Karol	MUDr.	Starovecký Vladimír	MUDr.	Vasil Miroslav	MUDr.		
Pinterová Eva	MUDr.	Strečková Daniela	MUDr.	Vavro Peter	Mgr.		
Pirčová Soňa	MUDr.	Struková Mária	MUDr.	Vavro Vladimír	MUDr.		
Pisáková Daniela	MUDr.	Struňáková Jaroslava	MUDr.	Vdovjaková Viera	MUDr.		
Pisarčík Ján	RNDr.	Styk Július	MUDr.	Verebová Eva	MUDr.		
Pivolusková Anna	RNDr.	Suchá Jana	MUDr.	Veselá Eleonóra	MUDr.		
Plačková Silvia	PharmDr., PhD., MBA	Sucháčová Zlata	PhMr.	Vestenická Veronika	MUDr., CSc.		
Plank Karol	MUDr., CSc.	Surovčíková Margita	MUDr.	Vetrák Róbert	MUDr., MPH		
Plutinská Jarmila	MUDr.	Svoreň Peter	MUDr.	Viceniková Anna	MUDr.		
Plutinský Ján	Doc., MUDr., CSc.	Szarka Ladislav	MUDr.	Vícenová Viera	MUDr.		
Polačík Jozef	MUDr.	Szovenyiová Zuzana	MUDr.	Vícová Soňa	MUDr.		
Poláková Viera	RNDr., PhD.	Szucsová Mária	MUDr.	Virecová Vlasta	MUDr.		
Poledníková Zuzana	MUDr.	Šálek Tomáš	MUDr.	Viček Miloslav	MUDr.		
Poliačková Zdenka	MUDr.	Šarinay František	PharmDr.	Vičková Emília	MUDr.		
Pontes Boris	MUDr.	Šefara Blažej	MUDr.	Vičková Viera	MUDr.		
Pontúchová Eva	MUDr., CSc.	Šilan Ľubomír	MUDr., PhD.	Vočková Nadežda	MUDr.		
Popeláková Iveta	MUDr.	Šimaljaková Mária	Prof., MUDr., PhD.	Vodička Jozef	MUDr.		
Poppová Eva	MUDr.	Šimeková Lívia	MUDr.	Vogel Peter	MUDr.		
Porhinčáková Janka	MUDr.	Širilová Alica	MUDr.	Voglová Vilma	MUDr.		
Pretová Olga	MUDr.	Šišák Ján	MUDr.	Vojtaššák Jozef	Prof., MUDr., CSc.		
Pružincová Ľubica	MUDr.	Škreko Jozef	MUDr.	Vondrák Petr	MUDr.		
Pružinec Jozef	MUDr.	Šlepecká Iveta	MUDr.	Vraníková Eva	MUDr.		
Pukluš Ján	MUDr.	Šoltéssová Helena	MUDr.	Vršíková Eva	MUDr.		

Džurný Oskar	MUDr., PhD.	Kollár Marián	MUDr.	Peregrinová Darina	MUDr.	Šlauková Emília	Mgr.
Eliáš Boris	MUDr., PhD.	Kollárová Eva	MUDr.	Peterajová Jana	MUDr.	Špánik Peter	MUDr.
Fantazírová Jana	MUDr.	Konderová Stela	MUDr.	Petőczová Mária	MUDr.	Špánik Stanislav	Prof., MUDr., PhD.
Fedorková Jana	PharmDr.	Kopáč Cyprián	MUDr.	Petrásková Eva	MUDr.	Špániková Beáta	MUDr.
Feňdová Nataša	MUDr.	Koreň Branislav	MUDr.	Petrašovič Miron	MUDr., CSC.	Šrámková Anna	MUDr.
Fraňová Gabriela	MUDr.	Korňanová Ingrid	MUDr.	Petrová Mária	MUDr.	Štecová Natália	MUDr.
Fujaková Katarína	MUDr.	Kotrčová Jana	MUDr.	Petrovics Gabriel	MUDr.	Štefančíková Zdena	MUDr.
Fuziová Gabriela	MUDr.	Kováčová Mariana	MUDr.	Piknová Božena	MUDr.	Štefková Alena	MUDr.
Gábor Miroslav	MUDr.	Kozák Antonín	PharmDr.	Piovarčiová Mária	MUDr.	Štipková Júlia	MUDr.
Gábrísová Alena	MUDr.	Kožlej František	MUDr.	Pivovarníková Hedviga	MUDr.	Štubňa Michal	MUDr.
Gajdoš Miroslav	Doc., MUDr., CSC., mim. p	Krajčovičová Ivana	MUDr.	Pohlodek Kamil	Doc., MUDr., PhD.	Štubňová Eva	MUDr.
Gajdoš Stanislav	MUDr.	Krajňáková Aksina	MUDr.	Poprac Miloš	MUDr.	Štunc Alexander	MUDr.
Gažo Ivan	MUDr.	Krásnik Vladimír	Doc., MUDr., PhD.	Potúcková Jana	MUDr.	Šujanová Zdenka	RNDr.
Gdovinová Zuzana	Doc., MUDr., PhD.	Krátka Marta	MUDr.	Pülllová Katarína	PaedDr.	Šulcová Eva	MUDr.
Gomboš Vladimír	MUDr.	Krauskó Andrej	MUDr.	Puzová Alexandra	MUDr.	Švecová Nora	MUDr.
Gomoryová Tamara	MUDr.	Krbila Štefan	MUDr.	Rácz Gabriel	MUDr.	Tarcal Martin	MUDr.
Gonko Ivan	MUDr.	Krul František	MUDr.	Radolec Vladimír	MUDr.	Ťavodová Milada	MUDr.
Grebeníčková Dana	MUDr.	Kruľ Peter	MUDr.	Radošovská Antónia	MUDr.	Temerová Gabriela	PharmDr.
Greškovičová Iveta	MUDr.	Kuba Daniel	MUDr., PhD.	Ranostajová Katarína	MUDr.	Textl Pavel	MUDr.
Gurský Karol	MUDr.	Kubiková Eliška	Doc., MUDr., PhD.	Rebová Mária	MUDr.	Timárová Gabriela	MUDr., PhD.
Hajduková Mária	MUDr.	Kubincová Anna	MUDr.	Repková Malgorzata	MUDr.	Timko Jaroslav	RNDr.
Halagovec Alexander	MUDr., CSC.	Kubištelová Gabriela	MUDr.	Reváková Iveta	MUDr.	Tomčíková Dana	MUDr.
Halasová Viera	MUDr.	Kuczman Peter	PhMr., MPH	Riedlová Katarína	MUDr.	Tomka Ján	Doc., MUDr., PhD.
Halászová Ildikó	MUDr.	Kučerová Anna	MUDr.	Rodáková Gabriela	MUDr.	Tóth Ervin	MUDr.
Haluzová Irena	MUDr.	Kukuča Jozef	MUDr.	Rosiarová Monika	MUDr.	Uheláková Mária	PharmDr.
Hatala Marián	MUDr.	Kunová Alena	MUDr.	Rozborová Anna	MUDr.	Uhríková Mária	MUDr.
Hegerová Annamária	MUDr.	Kupčová Gabriela	MUDr.	Rybanská Jana	MUDr.	Ulahel Dušan	MUDr.
Henzel Zigmund	MUDr.	Kupec Miroslav	MUDr.	Rybárová Silvia	Doc., MUDr., PhD.	Ulbrichtová Iveta	MUDr.
Hidasiová Ingrid	MUDr.	Kvaššayová Janka	MUDr.	Sabo Ján	MUDr.	Urbanová Jana	MUDr.
Hloza Oto	MUDr.	Lacinová Ľubica	RNDr., DrSc.	Sabolová Ingrid	MUDr.	Václav Cyril	MUDr.
Holop Peter	MUDr.	Lajda Milan	MUDr.	Sčasný Pavol	MUDr.	Valuch Milan	MUDr.
Hornáček Karol	Doc., MUDr., PhD.	Lakota Ján	MUDr., CSC.	Sečkárová Daniela	RNDr.	Vavreková Jarmila	MUDr.
Hornák Rastislav	MUDr.	Lakotová Ľubica	Mgr.	Sedlák Tibor	MUDr.	Vereš Igor	MUDr.
Horompoli Róbert	MUDr.	Lariš Vladimír	MUDr.	Sedlárová Anna	MUDr.	Vicianová Jana	MUDr.
Hradocký Martin	MUDr.	Lichanec Pavol	MUDr.	Seifertová Agáta	MUDr.	Vilčeková Jana	MUDr.
Hríbková Mária	MUDr.	Lopušná Katarína	MUDr.	Sekanová Alica	MUDr.	Vilčínská Anna	MUDr.
Hritzová Dagmar	MUDr.	Lorinczová Ingrid	MUDr.	Schmidt Martin	MUDr.	Vojčeková Ľudmila	MUDr.
Hrnčiar Marian	MUDr.	Macková Jana	PhMr.	Simanová Daniela	MUDr.	Vojtašák Štefan	MUDr.
Hrtánková Jarmila	MUDr.	Machalcová Terézia	Ing.	Sinajová Eva	MUDr.	Vojtková Daniela	MUDr.
Hruda Vladimír	MUDr.	Majlingová Stella	MUDr.	Sivák Vladimír	MUDr.	Volnárová Alena	MUDr.
Hrudová Eva	MUDr.	Makejenko Oľga-Vermenčuková	MUDr.	Siváková Jarmila	MUDr.	Zábavníková Marianna	MUDr., PhD.
Hudačová Alžbeta	MUDr.	Makovická Milada	MUDr.	Skrasková Soňa	Ing.	Záborská Magdaléna	RNDr.
Hudák Ivan	MUDr.	Marhitych Myroslava	MUDr.	Skybová Katarína	PhDr., Mgr.	Zahoranská Mária	Ing.
Hudáková Daniela	Ing.	Marin Igor	MUDr.	Slávková Libuše	MUDr.	Zámečník Michal	MUDr.
Hudecová Jana	MUDr.	Marková Iveta	MUDr.	Smiech Vladislav	MUDr.	Zelníková Tatiana	MUDr.
Chupek Milan	MUDr.	Marková Ľudmila	MUDr.	Smolen Vladimír	MUDr.	Zeman Jozef	MUDr.
Ihnát Pavol	MUDr.	Maršík Ladislav	MUDr.	Smolenová Tatiana	MUDr.	Žárska Georgína	MUDr.
Ivákova Mária	MUDr.	Martinková Emília	MUDr.	Snopeková Ľubica	MUDr.	Žársky Ivan	MUDr.
Ivančová Gabriela	MUDr.	Mazag Ján	PharmDr.	Sopko Imrich	MUDr.	.	.
Jančíková Mária	MUDr.	Medovarský Matej	MUDr.	Sorkovská Dagmar	MUDr.	50	.
Janočková Mária	MUDr.	Melicherik Juraj	MUDr.	Staneková Danica	RNDr., CSC.	.Andreeva Eva	MUDr.
Janoška Dalibor	MUDr.	Mesárošová Ľubica	MUDr.	Stará Dagmar	PharmDr., CSC.	Andriamainty Fils	Mgr., PhD.
Jediná Vlasta	MUDr.	Miháliková Slávka	MUDr.	Stašková Janka	MUDr., MPH	Arnaudová Vesela	MUDr.
Jesenský Dionýz	MUDr.	Michal Michal	Prof., MUDr.	Stehlík Miroslav	MUDr.	Babinská Ľubomíra	Mgr.
Jonecová Zuzana	MVDr., CSC.	Michalidesová Anna	MUDr.	Strecha Juraj	MUDr., PhD.	Bacskai Gejza	MUDr.
Juračič Peter	MUDr.	Michalik Jozef	MUDr.	Stríčová Danica	MUDr.	Bahledová Jana	MUDr.
Jurgoš Ľubomír	Doc., MUDr., PhD.	Mišeková Eva	MUDr.	Sucháč Ján	MUDr.	Baka Július	MUDr.
Kadlíčková Alena	MUDr.	Mlynárová Marta	MUDr.	Sukovský Dušan	MUDr.	Balázová Tatiana	MUDr.
Kanderková Drahoslava	MUDr.	Molitor Jozef	MUDr.	Svitková Jana	MUDr.	Baraniková Katarína	MUDr.
Kandrác Karol	PharmDr.	Molnárová Eleonóra	MUDr.	Szabo Roman	MUDr.	Bartošová Ina	MUDr.
Kántorová Mária	Mgr.	Mrázová Ľubica	MVDr.	Szabóová Eva	Doc., MUDr., PhD.	Batalik Ján	MUDr.
Karas Rudolf	MUDr.	Nadzonová Beáta	MUDr.	Szalai Štefan	MUDr.	Belanský Miroslav	MUDr.
Kavecká Marta	MUDr.	Nagyová Svetlana	MUDr.	Szalay Michal	MUDr.	Beňačka Roman	Doc., MUDr., CSC.
Kazíková Nina	MUDr.	Nováková Anna	RNDr.	Szobi Zoltán	MUDr.	Bernasovská Gabriela	MUDr., PhD.
Khawajová Jana	MUDr.	Nováková Marta	MUDr.	Šafárová Katarína	MUDr.	Bertold Tibor	MUDr.
Kiss-Tothová Tatiana	MUDr.	Ondrisková Elena	MUDr.	Šafčák Vladimír	MUDr., PhD., MPH	Beshir Gorashi	MUDr.
Klein Miroslav	MUDr.	Oremusová Jarmila	Ing., CSC.	Šajgalík Ján	MUDr.	Bežilová Katarína	MUDr.
Kleinmannová Mária	MUDr.	Orišková Erika	MUDr.	Šalapa Cyril	MUDr.	Birčáková Oľga	MUDr.
Klimek Petr	MUDr.	Örszik Edmund	MUDr.	Šáľkovská Jana	MUDr.	Bittnerová Ľudmila	Ing.
Kloknerová Iveta	MUDr.	Ostrožliková Mária	MUDr.	Šidová Viera	MUDr.	Bockaničová Viera	MUDr.
Kmec Ján	MUDr., PhD.	Panáková Irena	Mgr.	Škodová Miriam	MUDr.	Bodnár Jozef	MUDr.
Kmecová Agáta	MUDr.	Pappová Zora	PhMr.	Škriečková Elena	PharmDr.	Boldžárová Agáta	MUDr.
Kniezová Ľubomíra	PharmDr., CSC.	Patakyová Ľubica	MUDr.	Škultéty Ján	MUDr.	Borbély Zoltán	MUDr.

Borgula Karol	MUDr.	Hübnerová Michaela	MUDr.	Lokša Jaroslav	MUDr.	Segeda Viktor	MUDr.
Bredová Monika	MUDr.	Hudák Ľubomír	MUDr.	Lučivjanská Alica	MUDr.	Segedová Božena	MUDr.
Brizeková Elena	Mgr.	Hudák Štefan	MUDr.	Lukáč Ľudovít	Doc., MUDr., PhD.	Seman Juraj	MUDr.
Bugáňová Ingrid	MUDr.	Husarčíková Oľga	Ing.	Lycius Martin	MUDr.	Seres Igor	MUDr.
Bujdákova Helena	Doc., RNDr., CSc.	Husárová Beáta	PharmDr.	Macková Agáta	MUDr.	Sidorjak Viktor	MUDr.
Bujňáková Kornélia	MUDr.	Húsková Eva	MUDr.	Majerčák Ivan	MUDr.	Simonová Katarína	MUDr.
Buličková Táňa	MUDr., PhD.	Hybenová Jana	RNDr.	Mariási Ladislav	MUDr.	Sinaiová Anna	MUDr., PhD.
Buliščáková Silvia	MUDr.	Chovancová Alena	MUDr.	Marková Iveta	MUDr.	Skladany Ľubomír	Doc., MUDr., PhD.
Bystrianska Jana	MUDr.	Christová Eva	MUDr.	Matuščáková Eva	MUDr.	Slezák Igor	MUDr.
Csemiová Vilma	PhMr., MPH	Chrupka Ľuboš	MUDr.	Mažgút Peter	MUDr.	Slováková Danka	Ing.
Čabiňák Ivan	Mgr.	Jablonková Svetlana	MUDr.	Menuš Valerián	MUDr.	Sokolová Katarína	MUDr.
Čierny Juraj	MUDr.	Jacko Milan	MUDr.	Mihalovics Zsolt	MUDr.	Stančík Roman	MUDr.
Čuboň Peter	MUDr.	Jahodková Zuzana	MUDr.	Mihalovicsová Gabriela	MUDr.	Stráňava Igor	MUDr.
Čunčík Pavel	MUDr.	Jakubčin Miloš	MUDr.	Mihók Igor	MUDr.	Stráňavová Ingrid	MUDr.
Čurilová Jana	MUDr.	Jakubjaková Božena	MUDr.	Michalička František	MUDr.	Straussová Zuzana	MUDr., PhD.
Danihel Peter	MUDr.	Jakušová Viera	Doc., Ing., PhD., MPH	Michalková Eva	MUDr.	Stryčková Zuzana	MUDr.
Demo Pavol	MUDr.	Jandová Katarína	PhDr., PhD.	Michalková Mária	MUDr.	Sučíková Ingrid	MUDr.
Dorčiaková Eva	MUDr.	Jandurová Ildikó	MUDr.	Miklósová Magdaléna	MUDr.	Sudek Martin	MUDr.
Dovinová Ima	RNDr., PhD.	Janiček Jaroslav	MUDr.	Mikuš Miloš	Doc., RNDr., CSc.	Sujová Tatiana	MUDr.
Drugová Dana	MUDr.	Janoušková Renáta	MUDr.	Mojžišová Dagmar	MUDr.	Surgentová Dana	MUDr.
Dúbrava Juraj	MUDr., PhD.	Janovicová Zuzana	MUDr.	Mokráš Ctirad	MUDr.	Suško Sergej	MUDr.
Dučák Ondrej	MUDr.	Jány Zoltán	MUDr.	Molnárová Alica	MUDr.	Svatko Michal	MUDr.
Dudra Ján	MUDr.	Jaroš František	MUDr.	Moravcová Ingrid	MUDr.	Szalayová Marta	MUDr.
Duraníková Oľga	MUDr.	Jelenčík Ján	MUDr.	Mornárová Ingrid	MUDr.	Šimko Juraj	Doc., MUDr., RNDr., PhD.
Ďurechová Andrea	MUDr.	Jeseňák Peter	MUDr.	Mrázová Rút	MUDr.	Šingliarová Helena	MUDr.
Ďuroška Tibor	MUDr.	Ježík Ján	MUDr.	Muránska Jana	MUDr.	Špiláková Nataša	MUDr.
Dvoranová Iveta	MUDr.	Johanes Rastislav	MUDr., PhD.	Nádvorníková Renáta	MUDr.	Šrámková Mária	MUDr.
Dvorčák Mário	MUDr.	Jurkovičová Jarmila	MUDr.	Nagy Vidor	MUDr.	Štáliková Eva	Mgr.
Džubera Andrej	MUDr., PhD.	Justus Ivan	MUDr.	Nagyová Alena	MUDr.	Štefániková Jana	MUDr.
Džuberová Iveta	MUDr.	Kahancová Edita	MUDr.	Necziliová Katarína	MUDr.	Šubová Zuzana	MUDr.
Džupina Andrej	MUDr.	Kalinay Ivan	MUDr.	Nedelková Zuzana	MUDr.	Šulajová Jana	MUDr.
Elischerová Eva	MUDr.	Karim Azis Hoker	MUDr.	Nejedlíková Silvia	Ing., Mgr.	Takáčová Jana	Ing., CSc.
Fedorko Jaroslav	MUDr.	Katuščáková Viera	Ing.	Nikel Jaroslav	MUDr.	Tarinová Ľubica	MUDr.
Fejercáková Lýdia	Ing.	Kešický Dušan	RNDr., Mgr., PhD.	Novotová Irena	MUDr.	Telepovský Ján	MUDr.
Filiczky Silvia	PharmDr.	Kľčovanská Zuzana	MUDr.	Nyulassyová Nadežda	MUDr.	Tesliková Jana	MUDr.
Földesová Ildikó	MUDr.	Kleinová Vladimíra	MUDr.	Okály Martin	MUDr.	Tibenská Elena	RNDr.
Gajdoš Stanislav	MUDr.	Kolenčíková Dana	MUDr.	Ondrejková Marta	MUDr.	Tibenský Pavol	MUDr.
Gajdošová Daniela	MUDr.	Kolníková Miriam	MUDr.	Oravec Bohdan	MUDr.	Tichavská Ingrid	MUDr.
Galvanková Anna	MUDr.	Kosová Anna	MUDr.	Oravský Jozef	MUDr.	Timár Ján	MUDr.
Gašparová Eva	MUDr.	Košťálová Zuzana	MUDr.	Orbanová Zuzana	MUDr.	Tinta Ján	MUDr.
Gavenda Miroslav	MUDr.	Kotlebová Katarína	MUDr.	Paálová Ildikó	MUDr.	Tomašovičová Zuzana	MUDr.
Gerbel Stanislav	MUDr.	Kováč Valér	MUDr., PhD.	Pál Karol	MUDr.	Tomčová Ľuboš	MUDr.
Goghová Andrea	MUDr.	Kovačikova Lena	MUDr.	Pallaiová Anna	MUDr.	Tóthová Adriana	MUDr.
Grác Igor	PharmDr.	Kováčiková Ľubica	MUDr.	Paňková Tatiana	MUDr.	Turčan Andrej	MUDr.
Gregor Dušan	MUDr.	Kováčová Anna	MUDr.	Papáčková Ildikó	MUDr.	Tyššová Danka	MUDr.
Guba Dušan	MUDr.	Krajčová Eva	MUDr.	Paulovič Vladimír	MUDr.	Uhrínová Ľubica	MUDr.
Gyoker Ján	MUDr.	Králik Rastislav	MUDr.	Pavlovičová Zlatica	MUDr.	Uličný Pavel	MUDr.
Habová Ľubica	MUDr.	Krásna Adriana	Ing.	Péčová Renáta	MUDr.	Valachová Alica	MUDr.
Hájková Elena	MUDr.	Krivušová Lacková Denisa	MUDr.	Pekáriková Gabriela	Ing.	Valkov Róbert	MUDr.
Halapinová Jana	MUDr.	Križanová Zuzana	MUDr.	Petráš Miloš	MUDr.	Valovičová Mária	MUDr.
Halmová Daniela	MUDr.	Kucerová Eva	MUDr.	Petrinec Juraj	RNDr., CSc.	Vaňo Ivan	MUDr.
Harangózó Peter	MUDr.	Kuciaková Jana	MUDr.	Petrykowski Peter	MUDr.	Vansová Milada	MUDr.
Harbulák Peter	MUDr.	Kučerová Katarína	MUDr.	Pobudová Elena	MUDr.	Vasčáková Magdaléna	MUDr.
Harendarčík Andrej	MUDr.	Kučinská Dana	MUDr.	Pochybová Monika	MUDr.	Vavrinová Gabriela	MUDr.
Hasová Iveta	MUDr.	Kúdelová Helena	MUDr.	Polák Pavol	MUDr.	Velická Margaréta	MUDr.
Havašová Ľudmila	MUDr.	Kurča Egon	Prof., MUDr., PhD.	Popovcová Iveta	MUDr.	Vidanová Ida	MUDr.
Havriláková Helena	MUDr.	Kuropková Milota	Ing.	Predajňa Dalibor	MUDr.	Vitéková Ivona	MUDr.
Herman Ľuboslav	MUDr.	Kurucová Eva	MUDr.	Prekop Igor	MUDr.	Vochyan Martin	MUDr.
Hermely Albert	MUDr.	Kusý Juraj	MUDr.	Prokopová Zuzana	MUDr.	Vyhnáľková Vlasta	MUDr.
Hic Dušan	MUDr.	Kušnierová Ľubica	MUDr.	Przewlocki Ireneusz	MUDr., PhD.	Vyšehradský Róbert	Doc., MUDr., PhD.
Hideghétyová Eva	MUDr.	Kutarňa Juraj	MUDr., PhD.	Psotková Stanislava	MUDr.	Vyšňovská Zlatica	MUDr.
Hirner Vladimír	MUDr.	Kvočík Miroslav	MUDr.	Rác Peter	MUDr.	Wolframová Eva	MUDr.
Hlavnová Dagmar	MUDr.	Lábska Margita	MUDr.	Raffajová Jana	MUDr.	Yacoob Mahboob	MUDr.
Hlinka Ivan	MUDr.	Lacková Zdenka	MUDr.	Regász Igor	MUDr.	Záborská Zdenka	RNDr.
Hlodáková Iveta	MUDr.	Lahutová Mária	MUDr.	Rigová Mária	MUDr.	Zelenayová Mária	MUDr.
Hmiráková Jarmila	MUDr.	Landlová Zora	MUDr.	Richterová Mária	MUDr.	Ziman Ján	MUDr.
Hoffmannová Tatiana	MUDr.	Lasabová Zora	RNDr., PhD.	Rosochová Jana	MUDr.	Žilinská Zuzana	MUDr.
Holovičová Tatiana	MUDr.	Lengyelová Alena	MUDr.	Rosolanková Ľubov	MUDr.		
Horn František	MUDr., PhD.	Leščišinová Monika	MUDr.	Rus Martin	MUDr.		
Hornová Jarmila	MUDr.	Leško Marián	MUDr.	Ružičková Dagmar	MUDr.		
Horváthová Soňa	MUDr.	Lexmann Juraj	MUDr.	Saková Zora	MUDr.		
Hrabčáková Emília	MUDr.	Linkeschová Erika	MUDr.	Samek Roman	MUDr.		
Hrablayová Jana	MUDr.	Lizáková Dagmar	PharmDr.	Sedlačko Marcel	MUDr.		

Pozvánka

Spolok slovenských lekárov v Bratislave

Spolok slovenských lekárov v Bratislave a Slovenská lekárska spoločnosť Vás pozývajú na odborné večery, ktoré sa konajú v Malej posluchárni NTÚ LFUK, Bratislava, Sasinkova 4, vždy v pondelok o 17,00 hodine.

PROGRAM:

13.1.2014

Večer Kliniky cievnej chirurgie NÚSCH/LF SZU

Predsedá: prof. MUDr. V. Šefránek, PhD.

1. Necpal R., Šefránek V., Tomka J., Dulka T.: Kde sú hranice revaskulizácie dolnej končatiny?
2. Šefránek V., Žúdelová L., Necpal R., Dulka T., Tomka J.: Naše skúsenosti s chirurgickou revaskulizáciou obličiek.
3. Tomka J., Vavrovičová K., Šefránek V.: Karotické endarterektomie versus karotický stenting (EBM).
4. Vincze O., Necpal R., Marton E., Tomka J., Šefránek V., Dulka T., Kotzmann L., Zita Z., Žúdelová L., Žernovický F., jr.: Náhle príhody brušné po angiochirurgických výkonoch na Klinike cievnej chirurgie LF SZU a NÚSCH, a.s. v Bratislave.
5. Žernovický F., jr., Marton E., Vavrovičová K., Tomka J., Šefránek V.: Endovenózna chirurgia – status quo.

20.1.2014

Patologickoanatomická konferencia LFUK

Predsedá: prof. MUDr. L. Danihel, PhD.

27.1.2014

Večer Kliniky hematológie a transfuziologickej LFUK a UNB na tému: „Aktuálne problémy vrodených a získaných koagulopatií“

Predsedá: doc. MUDr. A. Bátorová, CSc.

1. Bátorová A., Jankovičová D., Prigancová T., Morongová A., Mistrik M.: Získaná hemofília.
2. Prigancová T., Bátorová A., Jankovičová D.: Problém chronickej hepatitídy C u pacientov s hemofiliou.
3. Jankovičová D., Bátorová A., Prigancová T., Morongová A.: Rekonštrukčné ortopedické operácie pri hemofilickej artropatii.
4. Bátorová A., Šimkovic P., Horváthová D., Jankovičová D.: Liečba nehojajúcich sa defektov u pacientov s hemofiliou a von Willebrandovou chorobou metódou vacuum sealing.

3.2.2014

Večer I. internej kliniky LFUK a UNB

Predsedá: doc. MUDr. S. Kiňová, PhD.

1. Kiňová S.: Prečo potrebujeme ambulanciu srdcového zlyhávania?
2. Murín J.: Čo to je jednotka srdcového zlyhávania a čo dokáže?
3. Palaghyová E.: Edukácia pacienta so srdcovým zlyháváním.
4. Pernický M.: Prvé výsledky práce ambulancie srdcového zlyhávania.

10.2.2014

Večer Kliniky ústnej, čelustnej a tvárovej chirurgie LFUK a UNB

Predsedá: doc. MUDr. D. Hirjak, PhD.

1. Beňo M., Galis B., Kupcová I.: Tretie moláre, zlomeniny uhla a artikulárneho výbežku sánky.
2. Hirjak D., Beňo M., Janec J.: Chirurgická liečba zlomenín kondylu sánky.

3. Beňo M., Janec J., Hirjak D.: Sialoendoskopia veľkých slinných žliaz.
4. Zajko J., Czako L., Galis B.: Plazmocytóm temporomandibulárneho kĺbu.
5. Czako L., Galis B., Vank L.: Incidencia orálnych karcinómov na Slovensku (20-ročná klinická štúdia).

17.2.2014

Večer Kliniky pneumológie a ftizeológie LFUK a UNB

Predsedá: doc. MUDr. Š. Urban, CSc.

1. Majer I., Čavarga I., Demian J., Novosadová H.: Genetické vyšetrenia v diagnostike a liečbe pľúcnych nádorov.
 2. Tamášová M., Čavarga I., Kohoutek F.: Dermatomyozitída ako paraneoplastický symptóm pri karcinóme pľúc.
 3. Novosadová H.: Biologická liečba astmy.
 4. Urban Š.: Možnosti liečby artériovej hypertenzie u chorých s bronchiálnou astmou.
- Program bol zabezpečený spoluprácou s Onkologickým odd. NsP Trenčín.

24.2.2014 Jarné prázdniny

3.3.2014

Večer Kliniky telovýchovného lekárstva LFUK a UNB

Predsedá: MUDr. P. Malovič, PhD., MPH

1. Kazimír J.: Možnosti tvorby mapy chrbtice, detektor chrbtice a jeho praktické využitie v telovýchovnom lekárstve.
 2. Penner V.: Periradikulárna terapia a jej využitie v telovýchovnom lekárstve.
 3. Galovič J.: Poranenia Achillovej šľachy.
 4. Malovič P.: Športovec ako dopovaný pacient?
- Program bol zabezpečený spoluprácou s Rehabilitačným centrom Moon, I. rádiodiagnostickou klinikou UNB Nemocnice Staré mesto a Traumatologicko-ortopedickým oddelením Nemocnice sv. Michala v Bratislave.

10.3.2014

Večer II. neurologickej kliniky LFUK a UNB

Predsedá: prof. MUDr. P. Kukumberg, PhD.

1. Kukumberg P., Štenclová L.: Hudba a mozog – poznatky a ošoh.

Vážení pán doktor / doktorka !

Výbor Spolku slovenských lekárov v Bratislave v snahe zabezpečiť vhodný program na pravidelné odborné večery (apríl - jún 2014, si Vás dovoľuje požiadať o nahlásenie Vašich príspevkov na adresu vedeckého sekretára Spolku slovenských lekárov (doc. MUDr. V. Bzdúch, CSc., I. detská klinika LFUK a DFNSP, Limbová 1, 833 40 Bratislava 37, email: bzduch@gmail.com).

V návrhu uveďte autorov, názov prednášky (blok prednášok, panelovej diskusie, pracovisko (odbornú spoločnosť garantujúce program a Vám vyhovujúci predbežný termín zaradenia prednášky do programu Spolku SL, ako aj spätnú adresu, telefón, príp.fax.

Homepage Spolku slovenských lekárov v Bratislave: www.sslba.sk

Slovenská akreditačná rada pre kontinuálne medicínske vzdelávanie prideliť 2 kredity za účasť na odbornom večeri Spolku slovenských lekárov.

2. Procházková L.: Nové trendy v liečbe sclerosis multiplex.
3. Lisá I.: Mnohopočetné autoimunitné postihnutie u jedného pacienta /komentár/.

17.3.2014

Večer Imunologického ústavu LFUK

Predsedá: prof. MUDr. M. Buc, DrSc.

1. Bucová M., Suchánková M., Ďurmanová V., Majer I., Urban S., Novosadová H., Tedlová E., Hornáková E., Paulovičová E., Seligová M.: Hladina zápalového markera sTREM-1 odráža klinický stav, stupeň obštrukcie dýchacích ciest a stav exacerbácie alergickej bronchiálnej astmy.
2. Ďurmanová V., Rajčáni J., Szathmáry S.: Nová peptidová vakcína proti EBV-infekcii.
3. Javor J., Párnická Z., Shawkatová I., Ďurmanová V., Bucová M.: Genetická predispozícia k roztrúsenej skleróze – zacielené na cytokíny.
4. Shawkatová I., Javor J., Bošák V., Nachtmanová K., Kabátová J.: Genetická predispozícia celiakie u slovenských pacientov.
5. Buc M.: Sjögrenov syndróm – súčasný pohľad na imunopatogenézu a biologickú liečbu.

24.3.2014

Večer Kliniky stomatológie a maxilofaciálnej chirurgie LFUK a OÚSA

Predsedá: doc. MUDr. P. Stanko, CSc.

1. Pecháň R., Csicsayová L., Kestlerová Z.: Chirurgické simulátory v predklinickej príprave študentov zubného lekárstva.
2. Thurzo A., Nádaždyová A.: Virtuálne simulácie, 3D tlač, online testovanie, virtualizácia pacienta pre výučbu a skúšanie v zubnom lekárstve, 3D stereoskopické prednášky, segmentácie CT dát, úpravy 3D objektov a moderná diagnostika.
3. Sobolíkova K., Vodrážka J.: Ochorenia ústnej sliznice najčastejšie posielané na konziliárne vyšetrenie na parodontologické oddelenie KSMFCH LFUK a OÚSA, s.r.o.
4. Mračna J., Vojtašák J., Stebel A., Stanko P.: Liečba rázstev-pov kmeňovými bunkami.

31.3.2014

Odborný večer na tému: „Lieky a gravidita“

Predsedajú: prof. MUDr. V. Kristová, CSc., a doc. MUDr. D. Böhmer, PhD.

1. Tomo I., Böhmer D.: K etiopatogenéze vzniku vrodených vývinových chýb.
 2. Böhmer D., Tomo I., Kriška M.: Retrospektívna štúdia nežiadúcich účinkov liekov v gravidite.
 3. Tisoňová J., Kristová V.: Osobitosti farmakoterapie v gravidite a laktácii.
 4. Laššánová M., Kriška M.: Percepčia rizika liekov v gravidite na základe činnosti LICU.
- Program bol pripravený spoluprácou Ústavu lekárskej biológie, genetiky a klinickej genetiky LF UK a UNB s Ústavom farmakológie a klinickej farmakológie LFUK

KALENDÁR 2014
odborných vzdelávacích podujatí Slovenskej lekárskej spoločnosti

Vážení kolegovia, milí priatelia,

Slovenská lekárska spoločnosť (SLS) každoročne zostavuje a vydáva ročenku **Kalendár podujatí SLS** (ďalej ročenka). Obsahuje základné informácie o plánovaných odborných a vedeckých vzdelávacích podujatiach SLS a jej organizačných zložiek, vrátane kolektívnych a pridružených členov, ktoré ako hlavný organizátor alebo spoluorganizátor v rámci sústavného vzdelávania zdravotníckych pracovníkov zabezpečuje, resp. ktoré odborne garantuje. Okrem názvu podujatia, dátumu a miesta konania sú v nich uvedené aj kontaktné adresy organizátorov podujatí. V súlade s platnou legislatívou organizátori podujatí vydávajú ich účastníkom Potvrdenia o účasti s príslušnou výškou CME kreditov.

Informácie o podujatiach sú zoradené podľa časovej následnosti a podľa abecedného poradia názvov organizačných zložiek SLS (odborných spoločností, spolkov lekárov a spolkov farmaceutov). Okrem základných a ďalších dôležitých informácií je v ročenke uvedený aktuálny zoznam všetkých odborných spoločností, ich sekcií, spolkov lekárov a spolkov farmaceutov s počtom členov ku dňu redakčnej uzávierky. Tiež informácie o odborných vzdelávacích podujatiach iných inštitúcií.

Priebežnú aktualizáciu informácií zverejnených v ročenke (zmeny dátumu a miesta konania podujatí a pod.) a dodatočné zaradenie podujatí, ktoré neboli do redakčnej uzávierky registrované na SLS zabezpečujeme prostredníctvom stránky www.sls.sk, časopisu Monitor medicíny SLS a Zdravotníckych novín.

Ročenka je bezplatne zasielaná všetkým výborom organizačných zložiek SLS, vrátane kolektívnych a pridružených členov. **Kalendár podujatí SLS 2014** bude vydaný v januári 2014.

PhDr. Želmíra Mácová, MPH
riaditeľka Sekretariátu SLS

Prof. MUDr. Peter Krištúfek, CSc.
prezident SLS

O B J E D N Á V K A „KALENDÁR podujatí SLS 2014“
(VS: 14-2002/8888)

Názov firmy:

Adresa:

Kontaktná osoba:

Tel. / fax / e-mail:

IČO:

DIČ:

IČ DPH:

Objednávame si Kalendár SLS 2014 – v počte kusov.

Cena 12 €/ks + poštovné/balné +DPH

Ceny sú stanovené dohodou (podľa zákona 18/1996 Z.z., v znení neskorších predpisov), bez DPH! Slovenská lekárska spoločnosť je platiteľom DPH. Faktúru vystavíme na základe Vašej objednávky.

Dátum:

Meno a priezvisko zodpovednej osoby
pečiatka firmy

Program odborných spoločností SLS

január - jún 2014

JANUÁR 2014

Každý pondelok o 17,00 hod.

Bratislava, Malá poslucháreň NTÚ LFUK
Odborný večer Spolku slovenských lekárov v Bratislave

Kontakt: Doc. MUDr. Vladimír Bzdúch, CSc.
 DFNSP I. Detská klinika
 Limbová 1, 833 40 Bratislava
 tel.: 02/59371103
 e-mail: bzduch@gmail.com, www.sslba.sk

Organizuje Spolok slovenských lekárov v Bratislave.

Január - Svidník

Pracovná vedecká schôdza Spolku lekárov Svidníka

Téma: Akútny koronárny syndróm. Pľúcna embólia.

Kontakt: MUDr. Jarmila Gmitterová
 Interné oddelenie, Nemocnica arm.gen.L.Svobodu
 Svidník n.o.Tel.: 0905 512694
 e-mail: jarmila.gmitterova@svetzdavie.com

Organizuje Spolok lekárov Svidníka a v spolupráci Interné oddelenie Nemocnice arm.gen.L.Svobodu Svidník n.o.

Apríl Čadca – posledný utorok v mesiaci - KNsP

Vedecká pracovná schôdza Spolku lekárov Kysúc

Téma: Fórum mladých autorov.

Kontakt: RNDr. Jana Liščáková
 Mikrobiologické laboratórium, Kysucká NsP Čadca
 Palárikova 2311, 022 16 Čadca
 e-mail: liscakova@kysuckanemocnica.sk

Organizuje Spolok lekárov Kysuce v spolupráci s KNsP Čadca.

8.-12.január - Kúpele Jeseník, ČR

56.česko-slovenská psychofarmakologická konferencia

Kontakt: www.cnps.cz

Organizuje Česká neuropsychofarmakologická spoločnosť, o.s. a v spolupráci Slovenská psychiatrická spoločnosť.

15. január - UNM Martin

Vedecká schôdza Spolku lekárov Martin

Téma: Benefit a riziká biologickej liečby v dermatovenerológii.

Kontakt: Prof. MUDr. Juraj Pěč, CSc.
 e-mail: jpec@jfmmed.uniba.sk

Organizuje Dermatovenerologická klinika JLF UK a UNM, Spolok lekárov v Martine.

15. január - Prešov, FNŠP J.A.Reimana, Zasadacia miestnosť Psychiatrickej liečebne

Vedecko-pracovná schôdza Spolku lekárov Prešov

Téma: Interná klinika.

Kontakt: MUDr. Miroslav Mýtnik, PhD.
 FNŠP J.A.Reimana, Prešov
 Tel.: 051/7011177

Organizuje Spolok lekárov Prešov.

16. január - Bratislava, Nemocnica sv. CaM

Bratislavský otorinolaryngologický seminár - BOS

Téma: Praktická otorinolaryngológia.

Kontakt: Prof. MUDr. Milan Profant, CSc.
 I. ORL klinika, Antolská 11, 851 07 Bratislava
 Tel.: 02/63531541
 e-mail: profant@fnorl.sk

Organizuje Slovenská spoločnosť pre otorinolaryngológiu a chirurgiu hlavy a krku, I. ORL klinika.

16.-18. január - Štrbské pleso, Hotel Patria

V. slovenský vakcinologický kongres

Témy: Reakcie po očkovaní. Očkovanie rizikových skupín. Prevencia vzdušných nákaz. Vzdelávanie vo vakcinológii. Nové trendy v očkovaní. Pozitívna komunikácia očkovania. Očkovanie dospelých. Varia.

Kontakt: SAMEDI, Ing. Danica Paulenová
 Stromova 13, 831 01 Bratislava
 Tel.: 02/55647246
 e-mail: paulenova@samedi.sk

Organizuje Slovenská epidemiologická a vakcinologická spoločnosť a v spolupráci Úrad verejného zdravotníctva SR v Bratislave, Slovenská pediatrická spoločnosť, Slovenská infektologická spoločnosť, Slovenská spoločnosť všeobecného praktického lekárstva, Asociácia súkromných lekárov SR, Fakulta verejného zdravotníctva SZU v Bratislave, JLF UK v Martine, LF UPJŠ v Košiciach, Úrad pre dohľad nad zdravotnou starostlivosťou, Vydavateľstvo Samedi.

20.-24. január - Štrbské Pleso, Hotel Patria

5. zimné urologické sympóziu

Téma: Aktuálne poznatky v urológii so zameraním na klinickú prax.

Kontakt: Tajpan, s.r.o.

Kazanská 30, 821 06 Bratislava
 Tel.: 02/33004380, 0918 655121
 e-mail: szus@tajpan.com, www.szus.com

Organizuje Slovenská urologická spoločnosť a v spolupráci Urologické oddelenie FNŠP Nitra.

21. január - Martin, JLF UK Malá Hora

Odborné vedecké podujatie Spolku lekárov v Martine:

Nové trendy a perspektívy v histológii

Téma: Vplyv ionizujúceho žiarenia na čuchový mozog za experimentálnych podmienok. Diagnostický a prognostický význam exprese antiapoptotického proteínu survivínu v nádorovom tkanive prostaty. Karbonická anhydráza IX – významný biomarker asociovaný s nádorovými ochoreniami mliečnej žľazy. Prehľad evolúcie lymfatického systému stavovcov. Indukovaná hyperhomocysteinémia a jej možný vplyv na rozvoj neurodegeneratívnych zmien v experimentálnom modeli.

Kontakt: Doc. MUDr. Marian Adamkov, CSc.
 Ústav histológie a embryológie JLF UK Martin
 Tel.: 043/2633405, VoIP 41405
 e-mail: hemb@jfmmed.uniba.sk

Organizuje Ústav histológie a embryológie JLF UK Martin, Spolok lekárov v Martine.

21.január - Košice

Starostlivosť o ženské zdravie

Téma: Súčasné možnosti hormonálnej liečby v gynekológii.

Kontakt: Prof. MUDr. Miroslav Borovský, PhD.
 Tel.: 02/68673677
 e-mail: borovsky@pe.unb.sk

Organizuje Slovenská gynekologicko-pôrodná spoločnosť.

22. január - Dolný Kubín, Veľká zasadačka DONsP

Celoústavný seminár Spolku lekárov Orava

Téma: Radiologické oddelenie.

Kontakt: MUDr. Jana Pramuková
 Dolný Kubín
 e-mail: sekretarslo@gmail.com

Organizuje Spolok lekárov Orava.

22. január - Žilina

Starostlivosť o ženské zdravie

Téma: Súčasné možnosti hormonálnej liečby v gynekológii.

Kontakt: Prof. MUDr. Miroslav Borovský, PhD.
 Tel.: 02/68673677, e-mail: borovsky@pe.unb.sk

Organizuje Slovenská gynekologicko-pôrodná spoločnosť.

22. január - Ružomberok, Klinika otolaryngológie a chirurgie hlavy a krku

Vedecká pracovná schôdza Spolku lekárov Ružomberok

Téma: Aktuality v otolaryngológii.

Kontakt: MUDr. Roman Podoba, PhD.
 Klinika radiačnej a klinickej onkológie ÚVN – FN, gen.
 M. Vesela 21, 034 26 Ružomberok
 Tel.: 044/4382240, Fax. 044/4382261
 e-mail: podobar@uvn.sk

Organizuje Spolok lekárov Ružomberok.

23. január - Lučenec, Kaviareň Hviezda

Vedecká pracovná schôdza Spolku lekárov Lučenec

Téma: Gynekologicko-pôrodné oddelenie + III.DKL SZU. Realita a perspektívy starostlivosti o matku a dieťa.

Kontakt: MUDr. Peter Kirschner
 Nám. Republiky 14, 984 39 Lučenec
 e-mail: kirschner@lcnsp.sk

Organizuje Spolok lekárov Lučenec.

23. január - Michalovce, Veľká zasadačka NsP Š. Kuku, a.s.

Vedecká pracovná schôdza Spolku lekárov Michalovce

Téma: Neurologické oddelenie.

Kontakt:

MUDr. Dana Jurečková
 Špitálska 2, 071 01 Michalovce
 Tel.: 056/6416370, e-mail: jureckovad@gmail.com

Organizuje Spolok lekárov Michalovce v spolupráci s RLK Košice.

23. - 24. január - Banská Bystrica

I. celoslovenská konferencia sestier pracujúcich v intenzívnej medicíne v pediatrii

Téma: Inovácie v ošetrovateľskej starostlivosti. Anestéziológia a intenzívna starostlivosť. Varia.

Kontakt: PhDr. Andrea Bučuričová
 Detské kardiocentrum SR, OAIM,
 Limbova 1, 833 51 Bratislava
 e-mail: IPsekcia@gmail.com, tel.: 0903709151

Organizuje Slovenská lekárska spoločnosť, Sekcia sestier pracujúcich v intenzívnej medicíne v pediatrii Slovenskej spoločnosti sestier a pôrodných asistentiek.

24.-25. január - Donovaly

Antikoncepcia budúcnosti už dnes

Téma: Moderné formy antikoncepcie.

Kontakt: MUDr. Vladimír Cupaník, CSc.
 Tel.: 0903 258844, e-mail: cupanik@gpn.sk

Organizuje Slovenská gynekologicko-pôrodná spoločnosť.

24.-26. január - Tále, Hotel Partizán

Hematologická konferencia 2014

Téma: Aktuálne poznatky z problematiky MDS, CML a MPL.

Kontakt: MUDr. Igor Vico, Rowex, s.r.o.
 Hlaváčikova 39, 841 05 Bratislava
 Tel.: 02/64461470, 0903 762668
 e-mail: vico@rowex.sk, rowex@rowex.sk

Organizuje Slovenská hematologická a transfuziologická spoločnosť.

28. január - Banská Bystrica

Starostlivosť o ženské zdravie

Téma: Súčasné možnosti hormonálnej liečby v gynekológii.

Kontakt: Prof. MUDr. Miroslav Borovský, PhD.

Tel.: 02/68673677, e-mail: borovsky@pe.unb.sk
Organizuje Slovenská gynekologicko-pôrodná spoločnosť.

28.-31. január - Štrbské Pleso, Hotel Patria
XIX. gastroforém 2014 - Kongres Slovenskej gastroenterologickej spoločnosti

Kontakt: Prof. MUDr. Peter Milkvý, CSc.
 e-mail: pmlkvy@ousa.sk
 MUDr. Eduard Veselín, PhD.
 e-mail: veseliny@yahoo.com

Organizuje Slovenská gastroenterologická spoločnosť.

29. január Dunajská Streda, Perfects
Pracovná schôdza Spolku lekárov Dunajská Streda
 Téma: Neurológia - téma vyhradená.

Kontakt: MUDr. Edit Rajžák
 NsP Dunajská Streda, a.s., Tel.: 031/5571215, 490
 e-mail: editrajzak@gmail.com

Organizuje Spolok lekárov Dunajská Streda a v spolupráci Riaditeľstvo NsP Dunajská Streda, a.s.

29. január - Bratislava, Malá poslušárň NTU LF UK
XI. angiologický deň II. internej kliniky LF UK a UNB
 Téma: Nefarmakologická liečba cievnych ochorení.

Kontakt: MUDr. Ewald Ambrózy, PhD.
 II. interná klinika LFUK a UNB
 Mickiewiczova 13, 813 69 Bratislava
 Tel./Fax: 02 57290701
 e-mail: ewald.ambrozy@angiologysk
 Prof. MUDr. Viera Štvrtinová, CSc.
 II. interná klinika LFUK a UNB
 Mickiewiczova 13, 813 69 Bratislava
 Tel.: 02/57290311, Fax: 02/57290785
 e-mail: vierastvrtinova@centrum.cz

Organizuje Slovenská angiologická spoločnosť a v spolupráci II. interná klinika LFUK a UNB Bratislava.

30. január - Bratislava, NTÚ veľká posluchárň
31. vedecko-odborný seminár - Medicamenta nova

2014: Problémy farmakoterapie v pediatrii

Téma: Špecifiká farmakoterapie v pediatrii, informácie o nových liekoch.

Kontakt: Prof. MUDr. Viera Kristová, CSc.
 MUDr. Jana Tisoňová, PhD.
 ÚFKF LF UK SZU
 Sasinkova 4, 811 08 Bratislava
 Tel.: 02/59357229 Fax: 02/59357508
 e-mail: farmakologia.sekretariat@fmed.uniba.sk
www.klinickafarmakologia.sk

Organizuje Slovenská spoločnosť klinickej farmakológie a v spolupráci Slovenská farmakologická spoločnosť, Slovenská farmaceutická spoločnosť, Sekcia klinickej farmácie, Slovenská lekárska komora, Ústav farmakológie a klinickej farmakológie LF UK Bratislava, Ústav farmakológie, klinickej a experimentálnej farmakológie LF SZU Bratislava.

30. január - Bardejov, NsP Sv. Jakuba n.o.
Vedecká pracovná schôdza Spolku lekárov v Bardejove

Téma: Mikrobiologická.

Kontakt: MUDr. Eva Mihalcová
 MUDr. Marcel Litavec
 NsP sv. Jakuba n.o., Sv. Jakuba 21, 085 01 Bardejov
 Tel.: 054/4788563

Organizuje Spolok lekárov v Bardejove.

30. január - Považská Bystrica, NsP
Vedecko-pracovná schôdza Spolku lekárov Považská Bystrica

Téma: Chirurgické oddelenie.

Kontakt: MUDr. Ján Kozánek
 Nemocničná 986, 017 26 Považská Bystrica
 Tel.: 042/4304284
 e-mail: oaim@nemocnicapb.sk, www.slpb.meu.sk
Organizuje Spolok lekárov Považská Bystrica.

30. január - Rožňava, NsP sv. Barbory, a.s.
Vedecká pracovná schôdza Spolku gemerských lekárov v Rožňave

Téma: Výsledky práce RÚVZ.

Kontakt:

MUDr. Chromčíková, MUDr. Anna Šoltésová
 NsP sv. Barbory, Špitálska 1, 048 01 Rožňava
 e-mail: srlk.roznava@gmail.com

Organizuje Spolok gemerských lekárov v Rožňave a v spolupráci Subregionálna lekárska komora v Rožňave, NsP sv. Barbory v Rožňave.

30. január - Bratislava
Starostlivosť o ženské zdravie

Téma: Súčasné možnosti hormonálnej liečby v gynekológii.

Kontakt: Prof. MUDr. Miroslav Borovský, PhD.
 Tel.: 02/68673677, e-mail: borovsky@pe.unb.sk

Organizuje Slovenská gynekologicko-pôrodná spoločnosť.

30. január - Trebišov
Vedecká pracovná schôdza Spolku lekárov Trebišov

Téma: Oddelenie úrazovej chirurgie. Varia.

Kontakt: MUDr. Igor Babuľák
 OÚCH, 075 01 Trebišov
 Tel.: 056/6660702

Organizuje Spolok lekárov Trebišov a v spolupráci Regionálna lekárska komora Košice.

30. január - Skalica, Hotel Tatran
XII. ročník vedeckej konferencie Kleiblove lekárske dni Záhoria

Téma: Viacodborová problematika.

Kontakt:
 PaedDr. Barbora Bunová, PhD.
 doc. MUDr. Jozef Marenčák, PhD.
 Tel.: 0905 592546
 e-mail: barbora.bunova@gmail.com, www.spoloklzs.sk

Organizuje Spolok lekárov Záhoria.

FEBRUÁR 2014

Každý pondelok o 17,00 hod.
Bratislava, Malá posluchárň NTÚ LFUK
Odborný večer Spolku slovenských lekárov v Bratislave

Kontakt: Doc. MUDr. Vladimír Bzdúch, CSc.
 DFNSP I. Detská klinika, Limbová 1, 833 40 Bratislava
 tel.: 02/59371103
 e-mail: bzduch@gmail.com, www.sslba.sk

Organizuje Spolok slovenských lekárov v Bratislave.

Apríl Čadca – posledný utorok v mesiaci - KNsP
Vedecká pracovná schôdza Spolku lekárov Kysúc
 Téma: ODCH. Oddelenie paliatívnej starostlivosti.

Kontakt: RNDr. Jana Liščáková
 Mikrobiologické laboratórium, Kysucká NsP Čadca
 Palárikova 2311, 022 16 Čadca
 e-mail: liscakova@kysuckanemocnica.sk

Organizuje Spolok lekárov Kysuce a v spolupráci KNsP Čadca.

4.-6. február
Bratislava, Fyziologický ústav LF UK
90. fyziologické dni

Téma: Fyziológia človeka.

Kontakt: Prof. MUDr. Daniela Ostatníková, PhD.
 Fyziologický ústav LF UK
 Sasinkova 2, 813 72 Bratislava
 Tel.: 02/59357525 / 348, Fax: 02/59357515
 e-mail: daniela.ostatnikova@fmed.uniba.sk, www.fmed.uniba.sk

Organizuje Slovenská fyziologická spoločnosť a v spolupráci Česká fyziologická spoločnosť, Univerzita Komenského, Lekárska fakulta v Bratislave.

5. február Martin
Odborná - vedecká schôdza Spolku lekárov v Martine
 Téma: Výsledky spolupráce „teoretikov a klinikov“ JLF UK a UNM VII.

Kontakt: PhDr. Simona Kelčíková, PhD.
 e-mail: kelcikova@fmed.uniba.sk

Organizuje Ústav pôrodnej asistencie JLF UK Martin a v spolupráci Regionálna komora SaPa, Spolok lekárov v Martine.

5.-7. február - Ružomberok, UVN
XV. Rinfest - Demonštračný kurz septorinoplastiky a endoskopie chirurgie PND
 Téma: Chirurgia nosa a PND.

Kontakt: MUDr. Marián Sičák, PhD.
 Klinika otorinolaryngológie a chirurgie hlavy a krku,
 Ústredná vojenská nemocnica SNP
 Ružomberok – FN, Gen. Vesela 21,
 034 26 Ružomberok
 Tel.: 044/4382634
 e-mail: vajzeroval@uvn.sk

Organizuje Klinika otorinolaryngológie a chirurgie hlavy a krku SZU, Ústredná vojenská nemocnica SNP Ružomberok – FN a v spolupráci Slovenská spoločnosť pre otorinolaryngológiu a chirurgiu hlavy a krku.

6. február - Prievidza, Bojnice, Hotel pod Zámkom
Vedecko-pracovná schôdza Spolku lekárov Prievidza
 Téma: Psychiatria.

Kontakt: MUDr. Ladislav Frankovič
 Psychiatrické oddelenie, NsP Prievidza,
 Nemocnica so sídlom v Bojniciach
 Tel.: 046/5112548, 0918 717729
 e-mail: ladislav@frankovic.sk

Organizuje Spolok lekárov Prievidza.

7. február - Trenčín, Hotel Elisabeth
Dna – príčiny, konzekvencie a aktuálny stav manažmentu

Kontakt: Prof. MUDr. Jozef Rovenský, DrSc., FRCP
 Národný ústav reumatických chorôb,
 Nábr. I. Krasku 4, 921 01 Piešťany
 Tel.: 033/7969103, e-mail: rovensky@nurch.sk

Organizuje Slovenská reumatologická spoločnosť.

7.-8. február - Tále, Hotel Partizán
Najnovšie medicínsko-technologické možnosti využitia LBC vyšetrenia v gynekologickej praxi

Téma: Možnosti využitia moderných diagnostických metód v skriningu rakoviny krčka maternice.

Kontakt: Prof. MUDr. Miroslav Borovský, PhD.
 Tel.: 02/68673677, e-mail: borovsky@pe.unb.sk

Organizuje Slovenská gynekologicko-pôrodná spoločnosť a v spolupráci Medirex group, a.s.

7.-8. február - Nový Smokovec, Hotel Atrium
Sympóziu Pokroky v diagnostike a liečbe neuromuskulárných ochorení

Téma: Ochorenia nervosvalového prenosu. Bolesť. Dia-

betická polyneuropatia.

Kontakt: Doc. MUDr. Peter Špalek, PhD.
Tel.: 0905 728338

e-mail: peter.spalek@seznam.cz, www.snmo.sk

Organizuje Sekcia pre neuromuskulárne ochorenia SNeS a v spolupráci Slovenská spoločnosť klinickej neurofyziológie.

7.-8. február - Poprad Popradské lekárske dni

Téma: Detská ORL problematika – vývojové poruchy sluchu, ich diagnostika a liečba, skrining, sekreторické otitidy, varia.

Kontakt: MUDr. Beata Šoltysová,
MUDr. Ján Sopko, MUDr. Jaroslav Marčíšin
Tel.: 052/7125388, 0948 873215, Fax: 052/7125767
e-mail: beata.soltysova@popradske dni.sk,
www.popradske dni.sk

Organizuje Nemocnica Poprad, a.s., Slovenská pediatrická spoločnosť, Slovenská spoločnosť pre otorinolaryngológiu a chirurgiu hlavy a krku.

7.-8. február - Hodruša-Hámre, Hotel Salamandra 4. štiavnické sympóziu – „Portálna hypertenzia v praxi-dalšie výskumy“

Téma: Najnovšie poznatky v problematike portálnej hypertenzie.

Kontakt: Doc. MUDr. Ľubomír Skladaný, PhD.
Interná klinika Rooseveltovej FNŠP, Banská Bystrica
e-mail: lskladany@nsppb.sk
Tajpan, s.r.o. Ing. Martin Maník
Kazanská 30, Bratislava
e-mail: martin.manik@tajpan.sk

Organizuje Slovenská hepatologická spoločnosť a v spolupráci Slovenská gastroenterologická spoločnosť, Slovenská zdravotnícka univerzita.

7.-9. február - Rajské Teplice, Hotel Diplomat Stretnutie mladých hematológov

Téma: Odborné témy zamerané na hematologické a hematonekologické diagnózy.

Kontakt: MUDr. Igor Vico, Rowex, s.r.o.
Hlaváčikova 39, 841 05 Bratislava
Tel.: 0903 762668, e-mail: rowex@rowex.sk

Organizuje Klinika hematológie a transfuziológie JLF UK a UNM a v spolupráci Rowex, s.r.o.

8. február - Bratislava, UNB Ružinov XVII. celoštátna vedecko-odborná pracovná schôdza

Téma: Prerušenie tehotnosti pri vrodených vývinových chybách plodu.

Kontakt: Doc. MUDr. Igor Rusňák, PhD.
1.gyn.-pôr. klinika LF SZU
Tel.: 02/559542271

e-mail: irusnak.md@gmail.com, igor.rusnak@krunb.sk

Organizuje Slovenská gynekologicko-pôrodná spoločnosť, 1. gyn.-pôr. klinika LF SZU, Nemocnica Kramáre Bratislava a v spolupráci Sekcia gynekológov SLK.

12. február - Bratislava, SZU Dni medicínskeho práva

Téma: Ohlasovacia povinnosť zdravotníckeho pracovníka.

Kontakt: Prof. JUDr. Karol Tóth, PhD., MPH,
RNDr. Ivana Pagáčová
SZU, Limbová 14, 833 03 Bratislava
Tel.: 02/59370283
e-mail: ivana.pagacova@szu.sk

Organizuje Slovenská spoločnosť zdravotníckeho práva.

13. február, Bratislava, Nemocnica sv.CaM Bratislavský otorinolaryngologický seminár - BOS

Téma: Praktická otorinolaryngológia.

Kontakt: Prof. MUDr. Milan Profant, CSC.
I. ORL klinika, Antolská 11, 851 07 Bratislava
Tel.: 02/63531541, e-mail: profant@fnorl.sk

Organizuje Slovenská spoločnosť pre otorinolaryngológiu a chirurgiu hlavy a krku, I. ORL klinika.

15. február - Bratislava Problematica ambulantného gynekológa

Téma: Štandardné postupy v prenatálnej diagnostike.

Kontakt: Doc. MUDr. Igor Rusňák, PhD.
Tel.: 02/559542271, e-mail: irusnak@pobox.sk

Organizuje Slovenská gynekologicko-pôrodná spoločnosť.

19. február - Martin, UNM Vedecko-odborná schôdza Spolku lekárov v Martine

Téma: Nové technológie v chirurgii.

Kontakt: Doc. MUDr. Dušan Mištuna, PhD., mim.prof.
MUDr. Ladislav Šutiak, PhD.
Chirurgická klinika JLF UK a UNM, Martin
Tel.: 043/4203697

Organizuje Spolok lekárov Martin a v spolupráci Chirurgická klinika JLF UK a UNM.

19. február - Dolný Kubín, Veľká zasaďačka DONSP Celostátny seminár Spolku lekárov Orava

Téma: Interné oddelenie.

Kontakt: MUDr. Peter Letavay, Dolný Kubín
e-mail: sekretarslo@gmail.com

Organizuje Spolok lekárov Orava.

19. február - Prešov, FNŠP J.A.Reimana, Zasadacia miestnosť Psychiatrickej liečebne

Téma: Klinika úrazovej chirurgie.

Kontakt: MUDr. Miroslav Mýtnik, PhD.
FNŠP J.A. Reimana, Prešov
Tel.: 051/7011177

Organizuje Spolok lekárov Prešov.

19. február - Ružomberok Vedecká pracovná schôdza Spolku lekárov Ružomberok

Téma: Aktuality v gastroenterológii.

Kontakt: MUDr. Roman Podoba, PhD.
Klinika radiačnej a klinickej onkológie ÚVN – FN, gen.
M. Vesela 21, 034 26 Ružomberok
Tel.: 044/4382240, Fax: 044/4382261
e-mail: podobar@uvn.sk

Organizuje Spolok lekárov Ružomberok.

19.-21. február - Štrbské Pleso, Vysoké Tatry XVI. Winterforum SSAIM

Kontakt: MUDr. Milan Onderčanin, PhD.
KAIM SZU a UN, Limbova 6, Bratislava –Kramáre
e-mail: kaim.ssaime@online.sk, www.ssaime.sk

Organizuje Slovenská spoločnosť anesteziológie a intenzívnej medicíny.

20. február - Rimavská Sobota, Reštaurácia Junior komplex Vedecko-pracovná schôdza Spolku lekárov v Rimavskej Sobote

Téma: Civilizačné ochorenia z pohľadu pediatra.

Kontakt: MUDr. Hana Sedláčková
Šrobárova 1, 979 12 Rimavská Sobota
Tel.: 047/5612506, 0904 439621
e-mail: hana.sedlackova@nemocnica.com

Organizuje Spolok lekárov v Rimavskej Sobote.

20. február - Michalovce, Veľká zasaďačka NsP Š. Kuku, a.s. Vedecká pracovná schôdza Spolku lekárov Michalovce

Téma: Gynekologicko-pôrodné oddelenie.

Kontakt: MUDr. Dana Jurečková
Špitálska 2, 071 01 Michalovce
Tel.: 056/6416370, e-mail: jureckovad@gmail.com

Organizuje Spolok lekárov Michalovce a v spolupráci RLK Košice.

20. február - Lučenec, Kaviareň Hviezda Vedecká pracovná schôdza Spolku lekárov Lučenec

Téma: OPaF + Neurologické oddelenie. Aktuálna problematika v odboroch OPaF a neurológia.

Kontakt: MUDr. Peter Kirschner
Nám. Republiky 14, 984 39 Lučenec
e-mail: kirschner@lcnspsk

Organizuje Spolok lekárov Lučenec.

21.-22. február - Skalica, VŠ sv. Alžbety Využitie ABA pri adresovaní porúch prijímania potraviny Skalica u detí s autizmom

Téma: Autizmus, prijímanie potraviny, socio problém.

Kontakt: Mgr. Ivan Čabiňák, Tel.: 0907 945032
e-mail: cabinaki@mail.t-com.sk, www.logopetko.sk

Organizuje Sekcia klinickej logopédie Slovenskej spoločnosti pre otorinolaryngológiu a chirurgiu hlavy a krku a v spolupráci SKIZP.

26. február - Dunajská Streda, Perfects Pracovná schôdza Spolku lekárov Dunajská Streda

Téma: Geriatria-téma vyhradená.

Kontakt: MUDr. Edit Rajžák
NsP Dunajská Streda, a.s.
Tel.: 031/5571215, 490, e-mail: editrajzak@gmail.com

Organizuje Spolok lekárov Dunajská Streda a v spolupráci Riaditeľstvo NsP Dunajská Streda, a.s.

27. február - Partizánske XXX. vedecká konferencia s medzinárodnou účasťou

Téma: Výchova a vzdelávanie v ošetrovateľstve zamerané na rozvoj multidisciplinárnej spolupráce v starostlivosti o seniorov so sociálnymi pracovníkmi a s pracovníkmi pôsobiacimi vo verejnom zdravotníctve I. Varia.

Kontakt: Prof. PhDr. Ivica Gulášová, PhD.
Narcisová 40, 821 01 Bratislava
Tel.: 0903139645

e-mail: mpalun@gmail.com, ivica.gulasova@post.sk

Organizuje sekcia pedagogických pracovníkov Slovenskej spoločnosti sestier a pôrodných asistentiek, Vysoká škola zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety, n.o., Bratislava, Ústav Sv. Cyrila a Metoda, Partizánske.

27. február - Považská Bystrica, NsP Vedecko-pracovná schôdza Spolku lekárov Považská Bystrica

Téma: Interné oddelenie.

Kontakt: MUDr. Ján Kozánek
Nemocničná 986, 017 26 Považská Bystrica
Tel.: 042/4304284

e-mail: oaim@nemocnicapb.sk, www.slpb.meu.sk

Organizuje Spolok lekárov Považská Bystrica.

27. február - Bojnice, Hotel pod Zámkom Vedecko pracovná schôdza Spolku lekárov Prievidza

Téma: Oddelenie dlhodobých chorých + Geriatria.

Kontakt: MUDr. Ladislav Frankovič
Psychiatrické oddelenie, NsP Prievidza, Nemocnica so sídlom v Bojniciach
Tel.: 046/5112548, 0918 717729
e-mail: ladislav@frankovic.sk

Organizuje Spolok lekárov Prievidza.

27. február - Rožňava, NsP sv. Barbory, a.s. Vedecká pracovná schôdza Spolku gemerských lekárov v Rožňave

Téma: Nové poznatky v nefrológii.

Kontakt: MUDr. Anna Šoltéssová
NsP sv. Barbory, Špitálska 1, 048 01 Rožňava
e-mail: srk.roznava@gmail.com

Organizuje Spolok gemerských lekárov v Rožňave a v spolupráci Subregionálna lekárska komora v Rožňave, NsP sv. Barbory v Rožňave.

27. február - Trebišov Vedecká pracovná schôdza Spolku lekárov Trebišov

Téma: Onkologické oddelenie. Varia.

Kontakt: MUDr. Michal Licko
Onkologické oddelenie, 075 01 Trebišov

Tel.: 056/6660889

Organizuje Spolok lekárov Trebišov v spolupráci s: Regionálna lekárska komora Košice.

27. február - Bardejov, NsP Sv. Jakuba n.o. Vedecká pracovná schôdza Spolku lekárov v Bardejove

Téma: röntgenologická.

Kontakt: MUDr. Andrej Havrilla,

MUDr. Marcel Litavec

NsP sv. Jakuba n.o., Sv. Jakuba 21, 085 01 Bardejov
Tel.: 054/4788563

Organizuje Spolok lekárov v Bardejove.

MAREC 2014

Každý pondelok o 17,00 hod.

Bratislava, Malá poslucháreň NTÚ LFUK

Odborný večer Spolku slovenských lekárov v Bratislave

Kontakt: Doc. MUDr. Vladimír Bzdúch, CSc.

DFNSP I. Detská klinika

Limbová 1, 833 40 Bratislava

tel.: 02/59371103

e-mail: bzduch@gmail.com, www.sslba.sk**Organizuje** Spolok slovenských lekárov v Bratislave.

Apríl Čadca – posledný utorok v mesiaci - KNSP

Vedecká pracovná schôdza Spolku lekárov Kysúc KNSP

Téma: Radiologické oddelenie.

Kontakt: RNDr. Jana Liščáková

Mikrobiologické laboratórium, Kysucká NsP Čadca, Pa-

lárikova 2311, 022 16 Čadca

e-mail: ljscakova@kysuckanemocnica.sk**Organizuje** Spolok lekárov Kysuce a v spolupráci KNSP Čadca.

Marec - Svidník

Pracovná vedecká schôdza Spolku lekárov Svidník

Téma: Náhla cievna mozgová príhoda. Varia.

Kontakt: MUDr. Anna Kravecová

Neurologické oddelenie, Nemocnice arm.gen.L.Svo-

bodu Svidník n.o.

Tel.: 0915 966170

e-mail: anna.kravecova@svetzdrazia.com**Organizuje** Spolok lekárov Svidník a v spolupráci Neurologické oddelenie Nemocnice arm.gen.L.Svobodu Svidník n.o.

Marec - Košice/Žilina

Cyklus praktických zručností na ambulancii všeobecného lekára Košice/Žilina pre dospelých

Téma: Racionálna atb liečba v praxi VLD (CRP). Indikácia a monitorovanie úspešnosti antikoagulačnej liečby (INR). Ako je to s našou schopnosťou a ochotou hodnotiť kvalitu liečby arteriálnej hypertenzie. Prevencia a včasná diagnostika nádorových ochorení (stolica na OK, markery onkologických ochorení, PSA).

Kontakt: PhDr. Lujza Hanová,

prof. MUDr. Ján Gajdošík, PhD.

Tel.: 0905 651060, Fax: 02/52632136

e-mail: hanova@aslr.sk, www.ssvl.sk**Organizuje** Slovenská spoločnosť všeobecného lekárstva.

Marec – apríl Ľubochňa

Celoslovenské pracovné stretnutie biochemických laborantov

Téma: Laboratórna diagnostika tyreopatií. Autoimunita.

Kontakt: Mgr. Anton Vaňugae-mail: vvanuga@nedu.sk

Bc. Henrieta Oršulová

e-mail: madarovah@gmail.com**Organizuje** Sekcia biochemických laborantov SSLAZ, Národný endokrinologický a diabetologický ústav n.o. Ľubochňa.

5. marec - Bratislava

XXV. Pontuchov deň

Témy: Analýza onkogynekologickej starostlivosti v Bratislavskom kraji za rok 2013.

Kontakt: Doc. MUDr. Martin Redecha, PhD.

Tel.: 02/68672725

e-mail: redecha.martin@gmail.com

Organizuje Slovenská gynekologicko-pôrodná spoločnosť a v spolupráci Krajský odborník pre gynekológiu a pôrodnictvo.

7.-8. marec - Piešťany

X. jarný reumatologický seminár

Spoločenské centrum SLK, Kúpeľný ostrov

Kontakt: Prof. MUDr. Jozef Rovenský, DrSc., FRCP

Národný ústav reumatických chorôb,

Nábr. I. Krasku 4, 921 01 Piešťany

Tel.: 033/7969103

e-mail: rovensky@nurch.sk

Organizuje Slovenská reumatologická spoločnosť a v spolupráci Národný ústav reumatologických chorôb v Piešťanoch.

9. – 12. marec - Bratislava, UNB

Bienale diskcie spánkovej kosti a chirurgie stredného ucha

Téma: Otológia.

Kontakt: Štefánia Horváthová

Tel.: 02/63531541

e-mail: horvathovas@pe.unb.sk, www.orl-ufuk.sk,www.sso.sk

Organizuje I.ORL klinika LFUK, UNB Bratislava, Slovenská spoločnosť pre otorinolaryngológiu a chirurgiu hlavy a krku.

11. marec - Bratislava, UNB

Otológický deň 2014

Téma: Otológia.

Kontakt: Štefánia HorváthováTel.: 02/63531541, e-mail: horvathovas@pe.unb.sk,www.orl-ufuk.sk, www.sso.sk

Organizuje I.ORL klinika LFUK, UNB Bratislava, Slovenská spoločnosť pre otorinolaryngológiu a chirurgiu hlavy a krku.

12. marec - Martin, UNM

20. Kovačikov deň

Téma: Nové trendy vo farmakoterapii.

Kontakt: Doc. RNDr. Soňa Fraňová, PhD.

Tel.: 043/2633602, VOIP 41602

e-mail: franova@jfm.uniba.sk

Organizuje JLF UK v Martine, Ústav farmakológie JLF UK v Martine a v spolupráci Slovenská farmakologická spoločnosť, Spolok lekárov v Martine.

12. marec - Bratislava

XXII. Bárdošov memoriál

Téma: Reprodukčné zdravie.

Kontakt: MUDr. Martin Petrenko, PhD.

Tel.: 02/68672027

e-mail: petrenko@pe.unb.sk

Organizuje Slovenská gynekologicko-pôrodná spoločnosť.

13. marec - Bratislava, UNB, Nemocnica sv. CaM

XXIV. Getlíkov deň

Téma: Diagnostické a terapeutické postupy v pediatrii.

Kontakt: Ing. Helena Šurinová, Samedí, s.r.o.

Stromová 13, 831 01 Bratislava

Tel.: 02/55647247, 0910 230209

e-mail: surinova@samedí.sk, www.samedí.sk

Organizuje Lekárska fakulta SZU - Klinika pre deti a dorast A.Getlíka SZU a UNB a v spolupráci UN Bratislava, Ne-

mocnica sv. Cyrila a Metoda, Slovenská pediatričná spoločnosť, Samedí, s.r.o.

13. marec - Bratislava, Bratislava a ostatné krajské mestá

Svetový deň obličiek 2014/World Kidney Day 2014

Kontakt: Doc. MUDr. Martin Demeš, PhD., MPH

I. interná klinika SZU,

Univerzitná nemocnica Bratislava

Limbová 5, 833 05 Bratislava

Tel.: 02/59542670

e-mail: martin.demes@kr.unb.sk**Organizuje** Slovenská nefrologická spoločnosť.

13. marec - Bratislava, Nemocnica sv. CaM

Bratislavský otorinolaryngologický seminár - BOS

Téma: Praktická otorinolaryngológia.

Kontakt: Prof. MUDr. Milan Profant, CSc.

I. ORL klinika, Antolská 11, 851 07 Bratislava

Tel.: 02/63531541, e-mail: profant@fnorl.sk

Organizuje Slovenská spoločnosť pre otorinolaryngológiu a chirurgiu hlavy a krku, I. ORL klinika.

13. marec - Bratislava, UNB, Nemocnica sv. CaM

XXIV. Getlíkov deň

Téma: Diagnostické a terapeutické postupy v pediatrii.

Kontakt:

Doc. MUDr. Katarína Furková, CSc., mim.prof.

Ing. Helena Šurinová, Samedí, s.r.o.

Stromová 13, 831 01 Bratislava

Tel.: 02/55647247, 0910 230209

e-mail: surinova@samedí.sk, www.samedí.sk

Organizuje Lekárska fakulta SZU - Klinika pre deti a dorast A.Getlíka SZU a UNB a v spolupráci UN Bratislava, Nemocnica sv. Cyrila a Metoda, Slovenská pediatričná spoločnosť, Samedí, s.r.o.

13.-14. marec - Martin

X. jubilejné Martinské dni pracovného lekárstva a toxikológie, XXXI. kongres pracovného lekárstva s medzinárodnou účasťou

Téma: Pracovné lekárstvo a choroby z povolania – aktuálne vedecko-odborné problémy.

Kontakt: Doc. MUDr. Oto Osina, PhD.

Klinika pracovného lekárstva a toxikológie JLF UK

a UNM, Kollárova 2, 036 59 Martin

Tel./Fax: 043/4132836

e-mail: osina@jfm.uniba.sk, www.martinskedni.sk

Organizuje Slovenská spoločnosť pracovného lekárstva, Spolok lekárov v Martine, Klinika pracovného lekárstva a toxikológie, JLF UK a UNM.

14.-15. marec - Banská Bystrica

Renesancia v hormonálnej liečbe

Téma: Súčasné možnosti a názory na hormonálnu substitučnú liečbu.

Kontakt: Prof. MUDr. Miroslav Borovský, PhD.

Tel.: 02/68673677

e-mail: borovsky@pe.unb.sk

Organizuje Slovenská gynekologicko-pôrodná spoločnosť.

14.-16. marec - Jasná, Wellness Hotel Družba

II. gastroenterologický deň kliniky a laboratórnej medicíny

Kontakt:

Prof. MUDr. Peter Mlýný, CSc.

e-mail: pmlky@ousa.sk

MUDr. Radoslav Bardún, PhD.
Medirex, s.r.o.

Organizuje Slovenská gastroenterologická spoločnosť.

18. marec - Bratislava, PK LF UK UNB XVIII. Guensbergerov deň. Vedecko-pracovná schôdza Sekcie psychopatológie

Téma: Teoretické a klinické aspekty psychopatológie, klasifikačné problémy, výskum v psychopatológii.

Kontakt: MUDr. Ivan André, CSc.
e-mail: ivan.andre@sm.unb.sk

Doc. MUDr. Ľubica Forgáčová, PhD.
e-mail: foragacova@ru.unb.sk

Organizuje Psychopatologická sekcia Slovenskej psychiatrickej spoločnosti a v spolupráci Psychiatrická klinika LFUK a UNB.

19. marec - Dolný Kubín, Veľká zasadačka DONsP Celostátny seminár Spolku lekárov Orava

Téma: Oddelenie klinickej mikrobiológie a biochémie.

Kontakt: MUDr. Adriana Ahmadzadová
Dolný Kubín
e-mail: sekreterarslo@gmail.com

Organizuje Spolok lekárov Orava.

19. marec - Prešov, Zasadacia miestnosť Psychiatrickej liečebne

Vedecko-pracovná schôdza Spolku lekárov Prešov FN sP J.A. Reimana

Téma: Hematológia.

Kontakt: MUDr. Ľ. Straka, MUDr. Miroslav Mýtnik, PhD.
FN sP J.A. Reimana, Prešov
Tel.: 051/7011177

Organizuje Spolok lekárov Prešov.

19. marec - Ružomberok, Oddelenie cievnej chirurgie Vedecká pracovná schôdza Spolku lekárov Ružomberok

Téma: Aktuality v cievnej chirurgii.

Kontakt:

MUDr. Roman Podoba, PhD.
Klinika radiačnej a klinickej onkológie ÚVN – FN, gen.
M. Vesela 21, 034 26 Ružomberok
Tel.: 044/4382240, Fax: 044/4382261
e-mail: podobar@uvm.sk

Organizuje Spolok lekárov Ružomberok.

20. marec - Michalovce Veľká zasadačka NsP Š. Kukuřa, a.s.

Vedecká pracovná schôdza Spolku lekárov Michalovce

Téma: Onkologické oddelenie.

Kontakt: MUDr. Dana Jurečková
Špitálska 2, 071 01 Michalovce
Tel.: 056/6416370
e-mail: jureckovad@gmail.com

Organizuje Spolok lekárov Michalovce a v spolupráci RLK Košice.

20. marec - Lučenec, Kaviareň Hviezda Vedecká pracovná schôdza Spolku lekárov Lučenec

Téma: Chirurgia + OCCH + Urológia. Aktuálne novinky v odbore.

Kontakt: MUDr. Peter Kirschner
Nám. Republiky 14, 984 39 Lučenec
e-mail: kirschner@lcnspsk.sk

Organizuje Spolok lekárov Lučenec.

21. marec - Žiar nad Hronom, Mestské kultúrne centrum XXIII. deň primára Straku

Téma: Starostlivosť o patologickú tehotnosť.

Kontakt: MUDr. Ľuboš Zelizňák
e-mail: zeliznak.lubos@gmail.com

Organizuje Slovenská gynekologicko-pôrodná spoločnosť a v spolupráci Spolok lekárov Žiar nad Hronom.

21. marec - Martin, Hotel Turiec Transplantačno-nefrologický seminár

Téma: Zaujímavé kazuistiky v nefrológii. Zaujímavé kazuistiky u pacientov po transplantácii obličky. Zaujímavé kazuistiky u darcov orgánov. Súčasťou je aj Krajský nefrologický seminár Žilinského kraja pri príležitosti Svetového dňa obličiek.

Kontakt: MUDr. Ivana Dedinská, PhD.
Klinika transplantácie a cievnej chirurgie UNM,
Kollárova 2, 036 59 Martin
Tel.: 043/4203920, 4203184, Fax: 043/4230131
e-mail: tv@unm.sk, www.unm.sk

Organizuje Slovenská transplantologická spoločnosť a v spolupráci Slovenská nefrologická spoločnosť.

21.-22. marec - Sienica, Hotel Kaskády Sympóziom Kortikoterapia v neurológii

Téma: Základné princípy liečby kortikosteroidmi. Systémová kortikoterapia v neurológii. Lokálna aplikácia kortikosteroidov v neurológii. Nežiaduce účinky kortikoterapie a ich profylaxia.

Kontakt: Doc. MUDr. Peter Špalek, PhD.
Tel.: 0905 728338
e-mail: peter.spalek@seznam.cz
www.snm.sk

Organizuje Sekcia pre neuromuskulárne ochorenia SNeS.

21.-22. marec - Tatranská Polianka Tatranská Polianka, Sanatórium dr. Guhra n.o.

11. Guhrove dni dýchania

Téma: Aká je realita v liečbe respiračných ochorení.

Kontakt: MUDr. Štefan Reinhardt
Sanatórium Dr. Guhra, 062 01 Tatranská Polianka
Tel.: 0915 851137
e-mail: stefan.reinhardt@sinet.sk

Organizuje Slovenská pneumologická a ftizeologická spoločnosť.

26. marec - Dunajská Streda, Perfects Pracovná schôdza Spolku lekárov Dunajská Streda

Téma: Chirurgia - téma vyhradená.

Kontakt: MUDr. Edit Rajzák
NsP Dunajská Streda, a.s.
Tel.: 031/5571215, 490
e-mail: editrajzak@gmail.com

Organizuje Spolok lekárov Dunajská Streda a v spolupráci Riaditeľstvo NsP Dunajská Streda, a.s.

27. marec - Partizánske XXXI. vedecká konferencia s medzinárodnou účasťou

Téma: Výchova a vzdelávanie v ošetrovatelstve zamerané na spoluprácu ošetrovateľstva, sociálnej práce a verejného zdravotníctva v prevencii civilizačných ochorení I. Varia

Kontakt: Prof. PhDr. Ivica Gulášová, PhD.
Narcisová 40, 821 01 Bratislava
Tel.: 0903139645
e-mail: mpalun@gmail.com, ivica.gulasova@post.sk

Organizuje sekcia pedagogických pracovníkov Slovenskej spoločnosti sestier a pôrodných asistentiek, Vysoká škola zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety, n.o., Bratislava, Ústav Sv. Cyrila a Metoda, Partizánske.

27. marec - Považská Bystrica, NsP Vedecko-pracovná schôdza Spolku lekárov Považská Bystrica

Téma: Gynekologické oddelenie.

Kontakt: MUDr. Ján Kozánek
Nemocničná 986, 017 26 Považská Bystrica
Tel.: 042/4304284
e-mail: oaim@nemocnicapb.sk, www.slpb.meu.sk

Organizuje Spolok lekárov Považská Bystrica.

27. marec - Bojnica, Hotel pod Zámkom Vedecko-pracovná schôdza Spolku lekárov Prievidza

Téma: Neurológia + Traumatologicko-ortopedické oddelenie.

Kontakt: MUDr. Ladislav Frankovič
Psychiatrické oddelenie, NsP Prievidza, Nemocnica so sídlom v Bojniciach
Tel.: 046/5112548, 0918 717729
e-mail: ladislav@frankovic.sk

Organizuje Spolok lekárov Prievidza.

27. marec - Rožňava, NsP sv. Barbory, a.s. Vedecká pracovná schôdza Spolku gemerských lekárov v Rožňave

Téma: Nové poznatky v neurológii.

Kontakt: MUDr. Anna Šoltésiová
NsP sv. Barbory, Špitálska 1, 048 01 Rožňava
e-mail: srk.roznava@gmail.com

Organizuje Spolok gemerských lekárov v Rožňave a v spolupráci Subregionálna lekárska komora v Rožňave, NsP sv. Barbory v Rožňave.

27. marec Trebišov Vedecká pracovná schôdza Spolku lekárov Trebišov

Téma: OAIM. Varia.

Kontakt: MUDr. Mária Cífraničová
OAIM, 075 01 Trebišov
Tel.: 056/6660133

Organizuje Spolok lekárov Trebišov a v spolupráci Regionálna lekárska komora Košice.

27. marec - Bardejov, NsP Sv. Jakuba n.o. Vedecká pracovná schôdza Spolku lekárov v Bardejove

Téma: Dialýza.

Kontakt: MUDr. Adriana Krajňáková,
MUDr. Marcel Litavec
NsP sv. Jakuba n.o., Sv. Jakuba 21, 085 01 Bardejov
Tel.: 054/4788563

Organizuje Spolok lekárov v Bardejove.

27.-29. marec - Jasná, Demänovská dolina Hotel Družba XVIII. kongres cievnej chirurgie s medzinárodnou účasťou

Téma: Ochorenia aorty a supraaortových vetiev. Poranenia ciev vrátane iatrogénnych. Chirurgická, endovaskulárna a hybridná liečba obliterujúcich ochorení periférneho arteriálneho systému. Diagnostika a liečba chronickej vénovej insuficiencie. Fórum mladých chirurgov. Varia, klinicky zaujímavé kazuistiky. Komplikácie dlhodobého cievneho prístupu pre hemodialýzu. ESVS sympóziom. Sesterská sekcia.

Kontakt: Prof. MUDr. Vladimír Šefránek, PhD.
Bratislava
Tel.: 02/59320650, 0905 452555, Fax: 02/54788743
e-mail: sefranek@nusch.sk, www.scch.sk

Organizuje Slovenská spoločnosť cievnej chirurgie.

28. marec - Topoľčianky, Zámok Topoľčianky 11. vedecká konferencia venovaná pamiatke prof. MUDr. Rudolfa Koreca, DrSc.

Téma: Varia.

Kontakt: MUDr. Marta Korecová
Diabetologická ambulancia, Rastislavova 18,
911 01 Trenčín
Tel.: 032/6520686, Fax: 032/6520867
e-mail: korecova.dia@rkorec.sk

Organizuje Slovenská diabetologická spoločnosť a v spolupráci Nadácia prof. MUDr. Rudolfa Koreca, DrSc., Mestská nemocnica Zlaté Moravce.

28.-29. marec - Modra, Zochova chata Nefroforum 2014/ Nephroforum 2014

Kontakt: Prof. MUDr. Viera Spustová, DrSc.
Slovenská zdravotnícka univerzita, Limbová 12, 833 03 Bratislava
Tel.: 02/59370137
e-mail: viera.spustova@szu.sk

Organizuje Slovenská nefrologická spoločnosť.

28. – 29. marec - Košice, Hotel Golden Royal**7. východoslovenský bioptický seminár**

Téma: Patológia melanocytových lézií. Sklíčkový seminár Slovenskej divízie medzinárodnej akadémie patológie (SD-IAP).

Kontakt: MUDr. Marián Švajdler, ml.
Oddelenie patológie UNLP, Rastislavova 43,
041 90 Košice
Tel.: 055/6152592
e-mail: svajdler@yahoo.com

Organizuje Oddelenie patológie UNLP Košice, Slovenská spoločnosť patológov, Slovenská divízia IAP, Cytopathos, s.r.o. Bratislava Cytolab, s.r.o. Košice, Klinická patológia s.r.o. Prešov.

28. – 29. marec - Bratislava, DFNSP**XVIII. stretnutie detských hematológov, transfúziológov a onkológov**

Téma: Laboratórna diagnostika; koagulopatie; útlmy kostnej drene; hemofagocytujúca lymfohistiocytóza; onkologická chirurgia, rôzne.

Kontakt: MUDr. Zuzana Lalahová Striežencová, MPH
DFNSP, Limbová 1, 833 40 Bratislava
Tel.: 02/59371544
e-mail: striezencova@dfnsp.sk

Organizuje Sekcia detskej onkológie a hematológie Slovenskej pediatickej spoločnosti a v spolupráci DFNSP Bratislava.

29. marec - Bratislava, Hotel Nivy**Senológia 2014**

Téma: Najnovšie poznatky z mamológie.

Kontakt: Doc. MUDr. Kamil Pohlodek, PhD.
Tel.: 02/48234349
e-mail: kpohlodek@gmail.com

Organizuje Slovenská gynekologicko-pôrodná spoločnosť a v spolupráci Senologická spoločnosť SGPS.

APRÍL 2014

Každý pondelok o 17,00 hod.**Bratislava, Malá poslucháreň NTÚ LFUK****Odborný večer Spolku slovenských lekárov v Bratislave**

Kontakt: Doc. MUDr. Vladimír Bzdúch, CSC.
DFNSP I. Detská klinika
Limbová 1, 833 40 Bratislava
tel.: 02/59371103
e-mail: bzduch@gmail.com, www.sslba.sk

Organizuje Spolok slovenských lekárov v Bratislave.

Apríl - Martin, UNM**Vedecká schôdza Spolku lekárov Martin**

Téma: Inaktivácia endogénneho surfaktantu: molekulové, tkanivé a funkčné aspekty poškodenia respiračného systému – výsledky projektu APVV-0435-11.

Kontakt: Prof. MUDr. Andrea Čalkovská, PhD.
Ústav fyziológie JLF UK, Malá Hora 4,
036 01 Martin
Tel.: 043/2633404
e-mail: calkovska@jfm.uniba.sk

Organizuje Spolok lekárov Martin a v spolupráci Slovenská fyziologická spoločnosť, Jesseniova lekárska fakulta Univerzity Komenského v Martine, Ústav fyziológie.

Apríl - Bratislava**9. celoslovenská konferencia sestier pracujúcich v neurologii**

Téma: Vplyv modernej doby na neurologické ošetrovatelstvo

Kontakt: Mgr. Drahoslava Jurčová
II. neurologická klinika UNB ak. L. Détera,
Limbová 5, 833 05 Bratislava
Tel.: 0904267686
e-mail: Drahoslava.jurcova@kr.unb.sk
Mgr. Mária Savarová
Tel.: 0908754757
e-mail: majasavarova@gmail.com

Organizuje Sekcia sestier pracujúcich v neurologii Slovenskej spoločnosti sestier a pôrodných asistentiek.

Apríl - Bratislava/Prešov**Cyklus praktických zručností na ambulancii všeobecného lekára pre dospelých**

Téma: Racionálna atb liečba v praxi VLD (CRP). Indikácia a monitorovanie úspešnosti antikoagulačnej liečby (INR). Ako je to s našou schopnosťou a ochotou hodnotiť kvalitu liečby arteriálnej hypertenzie. Prevencia a včasná diagnostika nádorových ochorení (stolica na OK, markery onkologických ochorení, PSA).

Kontakt: PhDr. Lujza Hanová,
prof. MUDr. Ján Gajdošík, PhD.
Tel.: 0905 651060, Fax: 02/52632136
e-mail: hanova@aslsr.sk, www.ssvl.sk

Organizuje Slovenská spoločnosť všeobecného lekárstva.

Apríl Čadca – posledný utorok v mesiaci - KNsP**Vedecká pracovná schôdza Spolku lekárov Kysúc**

Téma: Oddelenie klinickej biochémie.

Kontakt: RNDr. Jana Liščáková
Mikrobiologické laboratórium,
Kysucká NsP Čadca, Palárikova 2311, 022 16 Čadca
e-mail: liscakova@kysuckanemocnica.sk

Organizuje Spolok lekárov Kysuce v spolupráci s KNsP Čadca.

Apríl - Svidník**Regionálny chirurgický seminár chirurgov PSK a KSK**

Téma: Aktuálna chirurgická problematika.

Kontakt: MUDr. Ján Kontra
Chirurgické oddelenie,
Nemocnice arm.gen.L.Svobodu Svidník n.o., Svidník
Tel.: 0917 782195
e-mail: jan.kontra@svetzdriavica.com

Organizuje Spolok lekárov Svidník a v spolupráci Chirurgické oddelenie Nemocnice arm.gen.L.Svobodu Svidník n.o., I. chirurgická klinika UN LP Košice, Chirurgická klinika FN J.A.R. Prešov.

Apríl/máj - Bratislava**XV. cytologický deň**

Téma: Cytológia v každodennej praxi.

Kontakt: MUDr. Peter Vereš, Medicyt, s.r.o.
Galvaniho 17/C, 821 04 Bratislava
e-mail: peter.veres@medicyt.sk
Doc. MUDr. Dušan Daniš, CSC.,
MUDr. Henrieta Šidlová, PhD.
Cytopathos, s.r.o., Limbová 5, 830 17 Bratislava
e-mail: sidlova@cytopathos.sk,
www.spolocnostpatologov.sk

Organizuje Sekcia klinickej cytológie Slovenskej spoločnosti patológov a v spolupráci Medicyt, s.r.o.

2. apríl - Bratislava, Kongresové centrum MZ SR**Workshop – Aktuality Správnej klinickej praxe: Klinické skúšanie produktov a liekov v SR 2014**

Téma: Novinky v oblasti klinického skúšania produktov a liekov a Správnej klinickej praxe v SR a EÚ.

Kontakt: Prof. MUDr. Jozef Holomáň, CSC.
Prof. MUDr. Jozef Glasa, CSC., PhD.
Ing. Mgr. Eva Čikelová
ÚFKF LF SZU
Limbová 12-14, 833 03 Bratislava
Tel.: 02/59370 838, 769 Fax: 02/59370770
e-mail: katedra.kf@szu.sk, jozef.glasa@szu.sk,
www.klinikafarmakologia.sk

Organizuje Slovenská spoločnosť klinickej farmakológie a v spolupráci Ústav farmakológie, klinickej a experimentálnej farmakológie LF SZU v Bratislave, Ústav zdravotníckej etiky FOaZOŠ SZU v Bratislave.

2. apríl - Martin, UNM**Vedecká schôdza Spolku lekárov Martin**

Téma: Inaktivácia endogénneho surfaktantu: molekulové, tkanivé a funkčné aspekty poškodenia respiračného systému – výsledky projektu APVV-0435-11.

Kontakt:
Prof. MUDr. Andrea Čalkovská, PhD.
Ústav fyziológie JLF UK, Malá Hora 4, 036 01 Martin
Tel.: 043/2633404
e-mail: calkovska@jfm.uniba.sk

Organizuje Spolok lekárov Martin a v spolupráci Slovenská fyziologická spoločnosť, JLF UK Martin, Ústav fyziológie.

3.-4. apríl Bardejov**XV. kongres Sekcie gynekologickej endoskopie**

Téma: Endoskopická operatíva v gynekológii.

Kontakt: MUDr. Jaroslav Petrišin
Organizuje Slovenská gynekologicko-pôrodná spoločnosť.

3. – 4. apríl Bratislava**6. hemofilické dni. Konferencia pri príležitosti Svetového dňa hemofilie**

Téma: Inhibitory FVIII/IX. Imunotolerančná liečba inhibítorov. Európske princípy liečby hemofilie – Centrá komplexnej starostlivosti.

Kontakt: Doc. MUDr. Angelika Bátorová, PhD.
Tel.: 0905 241354, Fax: 02/63531454
e-mail: batorova@hotmail.com

Organizuje Národné hemofilické centrum, Klinika hematológie a transfúziológie, LFUK a SZU, Univerzitná nemocnica Bratislava a v spolupráci Slovenská hemofilická pracovná skupina, Slovenská hematologická a transfúziologická spoločnosť, Slovenské hemofilické združenie.

4. apríl - Bratislava, MZ SR**54. Déřerov memorál a 54. Déřerov deň**

Téma: Prednášky z rôznych oblastí internej medicíny.

Kontakt: Prof. MUDr. Milan Pavlovič, CSC.
I.interná klinika SZU a UNB Kramáre,
Limbová 5, 833 05 Bratislava
Tel.: 0910 569202, 02/57290249
e-mail: sonakinova@hotmail.com

Organizuje Slovenská internistická spoločnosť.

4. apríl - Zvolen, Hotel Tennis**Plenárna schôdza Slovenskej ortodontickej spoločnosti s odborným programom**

Kontakt: MUDr. Irena Klímová
Zahradnícká 52, 82108 Bratislava

Tel./Fax: 02/55575163
e-mail: ortodoncia@ortodontik.sk

Organizuje Slovenská ortodontická spoločnosť.

8. apríl - Bratislava**III. jarná konferencia klinickej farmácie**

Téma: Farmakoterapeutické problémy v kazuistikách.

Kontakt: PharmDr. Vlasta Kákosová
DFNSP, Limbova 1, 833 40 Bratislava
Tel.: 02/59371619
e-mail: kakosova@dfnsp.sk

PharmDr. Mária Göbbová
FN Nitra, Špitálska 6, 950 01 Nitra
Tel.: 037/6545370, Fax: 037/6545927
e-mail: goboova@fnnitra.sk

Organizuje Sekcia klinickej farmácie Slovenskej farmaceutickej spoločnosti a v spolupráci Farmaceutická fakulta UK v Bratislave, Slovenská spoločnosť klinickej farmakológie, Slovenská lekárska komora.

8. apríl - Bratislava, Klinika stomatológie MFCH LF UK a OÚA

Perspektíva

Téma: Nové materiály a prípravky v prevencii a liečbe ochorení chrupu a ústnej dutiny.

Kontakt: Doc. MUDr. Stanislava Veselá, CSc.
Klinika stomatológie a maxilofaciálnej chirurgie
LF UK a OÚA, Heydukova 8, 812 50 Bratislava
Tel.: 02/32249767

Organizuje Pedostomatologická sekcia Slovenskej stomatologickej spoločnosti v spolupráci s: Klinika stomatológie a maxilofaciálnej chirurgie LF UK a OÚA Bratislava.

9. apríl - Martin, UNM Kardiológia-echografia

Téma: Echokardiografia.

Kontakt: MUDr. Ján Červeň, PhD.

Kardiologická ambulancia, 039 01 Turčianske Teplice
e-mail: jan.cerven@hotmail.com, www.corcenter.sk

Organizuje Kardiologické ambulancie regiónu Turca a I. Interná klinika UNM Martin, Spolok lekárov Martin.

9.- 11. apríl - Martin XII. martinské dni imunológie

Téma: Alergia a astma. Imunodeficiencie. Autoimunitné choroby. Spolupráca imunológa a všeobecného lekára.

Kontakt: Ing. Jela Petrisková, PhD.

Martinské centrum imunológie, s.r.o., Mudroňova 12,
036 01 Martin
Tel.: 043/4222437, 0905 747778
e-mail: jelapetriskova@gmail.com
www.ssaki.sk, www.mdi-martin.com

Organizuje Slovenská spoločnosť alergológie a klinickej imunológie.

9.-11. apríl - Ružomberok, UVN XVI. demonštračný kurz chirurgie stredného ucha a disekcie spánkovej kosti

Téma: Chirurgia stredného ucha.

Kontakt: MUDr. Marián Sičák, PhD.

Klinika otorinolaryngológie a chirurgie hlavy a krku,
Ústredná vojenská nemocnica SNP Ružomberok - FN,
Gen.Vesela 21, 034 26 Ružomberok
Tel.: 044/4382634
e-mail: vajzeroval@uvn.sk

Organizuje Klinika otorinolaryngológie a chirurgie hlavy a krku SZU, Ústredná vojenská nemocnica SNP Ružomberok - FN a v spolupráci Slovenská spoločnosť pre otorinolaryngológiu a chirurgiu hlavy a krku.

10. apríl - Nitra, Nitra, ŠD A. Bernoláka XXXI. zoborský deň a XII. západoslovenský deň o osteoporóze

Téma: Pneumológia a ftizeológia – interdisciplinárne aspekty, varia. Nutričné aspekty v pneumoftizeológii a intenzívnej medicíne. Novinky v osteológii a manažmente osteoporózy.

Kontakt: Špecializovaná nemocnica sv. Svorada
Zobor, n.o., Kláštorská 134, 949 88 Nitra
Tel.: 037/6941227, Fax: 037/6510616

Organizuje Slovenská pneumologická a ftizeologická spoločnosť a v spolupráci SOMOK, Slovenská únia proti osteoporóze, SLK, SKSaPa, Spolok lekárov Ponitrie.

10.- 11. apríl Košice Reprodukčné zdravie ženy v centre záujmu

Téma: Príprava návrhu zákona o reprodukčnom zdraví.

Kontakt: Prof. MUDr. Ján Danko, PhD.

Tel.: 043/4134185, e-mail: danko@fmed.uniba.sk

Organizuje Slovenská gynekologicko-pôrodná spoločnosť v spolupráci s: Medius –komora pre medicínske právo.

10.-11. apríl - Žilina, Hotel Holiday Inn XXXIII. stredoslovenské chirurgické dni, Žilinský chirurgický deň

Téma: Komplikácie v chirurgii.

Kontakt: MUDr. Juraj Váňa, PhD.

Tel.: 0905 905200

e-mail: vana@fnspza.sk

Organizuje Slovenská chirurgická spoločnosť a v spolupráci Chirurgické oddelenie FNŠP Žilina, Panorama Sport Hotel, a.s. Žilina

10. – 12. apríl - Bratislava, Hotel Holiday Inn, Bratislava XXIX. kongres Slovenskej hypertenziologickej spoločnosti

Téma: Arteriálna hypertenzia.

Kontakt: Doc. MUDr. Slavomíra Filipová, CSc.

Tel.: 02/59320282

e-mail: filipova@nusch.sk

MUDr. Dana Škultétyová, PhD.

Tel.: 02/59320281

e-mail: skultety@nusch.sk, www.hypertenzia.org

Organizuje Slovenská hypertenziologická spoločnosť a v spolupráci Pracovná skupina preventívnej kardiológie Slovenskej kardiologickej spoločnosti.

11.-12. apríl - Modra, Hotel Sebastián Internal Meeting Sekcie pediatrie intenzívnej starostlivosti SPS

Témy: (lekári)Hemodynamiká. Ventilácia. Monitoring v anestéziológii. (sestry) Paliatívna medicína. Prevencia infekcií na OAİM.

Kontakt: Doc. MUDr. Ľubica Kováčiková, PhD.

OAİM Detské kardiocentrum

Tel.: 02/59371729

e-mail: lkovackikova@yahoo.com

Organizuje OAİM Detské kardiocentrum, Národný ústav srdcových a cievnych chorôb a.s. Bratislava a v spolupráci Sekcia pediatrie intenzívnej starostlivosti SPS.

16. apríl - Dolný Kubín, Veľká zasadačka DONsP Celoustavný seminár Spolku lekárov Orava

Téma: Detské oddelenie.

Kontakt: MUDr. Beata Dudášiková

Dolný Kubín

e-mail: sekretarslo@gmail.com

Organizuje Spolok lekárov Orava.

16. apríl - Prešov, FNsP J.A.Reimana Zasadacia miestnosť Psychiatrickej liečebne Vedecko-pracovná schôdza Spolku lekárov Prešov

Téma: KAİM.

Kontakt: MUDr. M. Buzgó,

MUDr. Miroslav Mýtnik, PhD.

FNsP J.A.Reimana, Prešov

Tel.: 051/7011177

Organizuje Spolok lekárov Prešov.

18. apríl - Bratislava, FF UK 13. Dobrotkov deň

Kontakt: Prof. PhDr. Anton Heretik, PhD.

e-mail: heretik@fphil.uniba.sk

Organizuje Katedra psychológie FF UK, Bratislava, Slovenská psychiatrická spoločnosť, Slovenská psychologická spoločnosť.

23. apríl - Ružomberok, Klinika anestéziológie a intenzívnej medicíny

Vedecká pracovná schôdza Spolku lekárov Ružomberok

Téma: Aktuality v anestéziológii a intenzívnej medicíne.

Kontakt: MUDr. Roman Podoba, PhD.

Klinika radiačnej a klinickej onkológie, ÚVN – FN, gen.

M. Vesela 21, 034 26 Ružomberok

Tel.: 044/4382240, Fax: 044/4382261

e-mail: podobar@uvn.sk

Organizuje Spolok lekárov Ružomberok.

24. apríl - Bratislava, Nemocnica sv. CaM Bratislavský otorinolaryngologický seminár - BOS

Téma: Praktická otorinolaryngológia.

Kontakt: Prof. MUDr. Milan Profant, CSc.

I. ORL klinika, Antolská 11, 851 07 Bratislava

Tel.: 02/63531541

e-mail: profant@fnorl.sk

Organizuje Slovenská spoločnosť pre otorinolaryngológiu a chirurgiu hlavy a krku, I. ORL klinika.

24. apríl - Partizánske XXXII. vedecká konferencia s medzinárodnou účasťou

Téma: Výchova a vzdelávanie v ošetrovatelstve zamerané na multidisciplinárny prístup v starostlivosti o onkologicky chorých pacientov I. Varia.

Kontakt: Prof. PhDr. Ivica Gulášová, PhD.

Narcisová 40, 821 01 Bratislava

Tel.: 0903139645

e-mail: mpalun@gmail.com, ivica.gulasova@post.sk

Organizuje sekcia pedagogických pracovníkov Slovenskej spoločnosti sestier a pôrodných asistentiek, Vysoká škola zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety, n.o., Bratislava, Ústav Sv. Cyrila a Metoda, Partizánske.

24. apríl - Bratislava, SZU Medzinárodný seminár Slovenskej spoločnosti zdravotníckeho práva

Téma: Právna zodpovednosť zdravotníckeho pracovníka

Kontakt: Prof. JUDr. Karol Tóth, PhD., MPH,

RNDr. Ivana Pagáčová

SZU, Limbová 14, 833 03 Bratislava

Tel.: 02/59370283

e-mail: ivana.pagacova@szu.sk

Organizuje Slovenská spoločnosť zdravotníckeho práva.

24. apríl - Bardejov, NsP Sv. Jakuba n.o. Vedecká pracovná schôdza Spolku lekárov Bardejove

Téma: Dermatologická.

Kontakt: MUDr. Janetta Rapčanová,

MUDr. Marcel Litavec

NsP sv. Jakuba n.o., Sv. Jakuba 21, 085 01 Bardejov

Tel.: 046/4788563

Organizuje Spolok lekárov v Bardejove.

24. apríl - Lučenec, Kaviareň Hviezda Vedecká pracovná schôdza Spolku lekárov Lučenec

Téma: POKO, ORO. Karcinóm prsníka.

Kontakt: MUDr. Peter Kirschner

Nám. Republiky 14, 984 39 Lučenec

e-mail: kirschner@lcnsp.sk

Organizuje Spolok lekárov Lučenec.

24. apríl - Michalovce Veľká zasadačka NsP Š. Kukuřu, a.s. Vedecká pracovná schôdza Spolku lekárov Michalovce

Téma: Geriatrické oddelenie.

Kontakt: MUDr. Dana Jurečková

Špitálska 2, 071 01 Michalovce

Tel.: 056/6416370

e-mail: jureckovad@gmail.com

Organizuje Spolok lekárov Michalovce a v spolupráci

RLK Košice.

**24. apríl - Považská Bystrica, NsP
Vedecko-pracovná schôdza Spolku lekárov Považská Bystrica**

Téma: Ortopedické oddelenie.

Kontakt: MUDr. Ján Kozánek
Nemocničná 986, 017 26 Považská Bystrica
Tel.: 042/4304284e-mail: oaime@nemocnicapb.sk, www.slpb.meu.sk**Organizuje** Spolok lekárov Považská Bystrica.**24. apríl - Prievidza, Bojnice, Hotel pod Zámkom
Vedecko-pracovná schôdza Spolku lekárov Prievidza**

Téma: 10. výročie jednodňovej chirurgie MUDr. Babjaka.

Kontakt: MUDr. Ladislav FrankovičPsychiatrické oddelenie, NsP Prievidza, Nemocnica so
sídлом v Bojniciach
Tel.: 046/5112548, 0918 717729e-mail: ladislav@frankovic.sk**Organizuje** Spolok lekárov Prievidza.**24. apríl - Rimavská Sobota, Reštaurácia Junior
komplex
Vedecko-pracovná schôdza Spolku lekárov v Rimav-
skej Sobote**

Téma: Civilizačné ochorenia z pohľadu neurológa.

Kontakt: MUDr. Hana Sedláčková
Šrobárova 1, 979 12 Rimavská Sobota
Tel.: 047/5612506, 0904 439621e-mail: hana.sedlackova@nemocnica.com**Organizuje** Spolok lekárov v Rimavskej Sobote.**24. apríl - Rožňava, NsP sv. Barbory, a.s.
Vedecká pracovná schôdza Spolku gemerských le-
károv v Rožňave**

Téma: Nové poznatky v ARO a RLP.

Kontakt: MUDr. Anna Šoltésová
NsP sv. Barbory, Špitálska 1, 048 01 Rožňava
e-mail: srlk.roznava@gmail.com**Organizuje** Spolok gemerských lekárov v Rožňave a
v spolupráci Subregionálna lekárska komora v Rožňave,
NsP sv. Barbory v Rožňave.**24. apríl - Trebišov
Vedecká pracovná schôdza Spolku lekárov Trebišov**

Téma: Nové poznatky vo vnútornom lekárstve.

Kontakt: MUDr. Peter Moščiňák, CSc.

Interné oddelenie, 075 01 Trebišov

Tel.: 056/6660411

Organizuje Spolok lekárov Trebišov a v spolupráci Re-
gionálna lekárska komora Košice.**24.-25. apríl - Vyhne, Hotel Sitno
Akadémia revízneho lekárstva**

Téma: Psychiatria

Kontakt: MUDr. Dagmar Zlinskáe-mail: dagmar.zlinska@vszp.sk, www.ssr.sk**Organizuje** Slovenská spoločnosť revízneho lekárstva.**24.-25. apríl - Skalica, VŠ sv. Alžbety
Včasná neurologická intervencia v neonatologic-
kej praxi**

Téma: Intervencia, kontakt a terapia s klientom.

Kontakt: Mgr. Ivan Čabiňák, Tel.: 0907 945032e-mail: cabinaki@mail.t-com.sk, www.logopetko.sk**Organizuje** Sekcia klinickej logopédie Slovenskej spo-
ločnosti pre otorinolaryngológiu a chirurgiu hlavy
a krku a v spolupráci SKIZP.**24.-25. apríl - Bratislava
54. pediatrické dni – Pediatria pre prax****Kontakt:** Prof. MUDr. László Kovács, DrSc., MPH**Organizuje** Slovenská pediatrická spoločnosť.**25. apríl - Bratislava, NOÚ
XV. Vráblikov deň onkologickej gastroenterológie**

Téma: Nádory hrubého čreva a konečníka.

Kontakt: Doc. MUDr. Peter Makovník, CSc.e-mail: pmakovnik@ousa.sk

MUDr. Juraj Májek, PhD.

e-mail: juraj.majek@nou.sk**Organizuje** Slovenská gastroenterologická spoločnosť.**25. apríl - Banská Bystrica, Hotel Dixon
Deň kliniky algeziológie**Téma: Komplexný regionálny bolestivý syndróm – kom-
plikácie, zaujímavé kazuistiky.**Kontakt:** Doc. MUDr. Igor Martuliak, PhD.

Algeziologická klinika SZU FNŠP F.D.R.,

975 17 Banská Bystrica

Tel.: 0915 831439

e-mail: imartuliak@nspbb.sk**Organizuje** Slovenská spoločnosť pre štúdium a liečbu
bolesti a v spolupráci Algeziologická klinika SZU FNŠP
Banská Bystrica.**25. apríl - Košice, VOÚ
XVI. Lučanského memoriál****Kontakt:** www.ssaim.sk**Organizuje** Slovenská spoločnosť anesteziológie a in-
tenzívnej medicíny.**25.-26. apríl - Jasná
Gynekologická starostlivosť o ženu a matku**Téma: Poskytovanie preventívnej starostlivosti tehot-
ným ženám.**Kontakt:** Prof. MUDr. Ján Danko, PhD.

Tel.: 043/4134185

e-mail: danko@jfm.uniba.sk**Organizuje** Slovenská gynekologicko-pôrodná spo-
ločnosť.**30. apríl - Bratislava
XXV. Štefánikov deň**Téma: Analýza perinatálnych výsledkov v Bratislavskom
kraji v roku 2013.**Kontakt:** Doc. MUDr. Miroslav Korbel, CSc.

Tel.: 02/68672725

e-mail: miroslav.korbel@gmail.com**Organizuje** Slovenská gynekologicko-pôrodná spo-
ločnosť a v spolupráci Krajský odborník pre gynekológiu
a pôrodnictvo.**30. apríl - Dunajská Streda, Perfects
Pracovná schôdza Spolku lekárov Dunajská Streda**

Téma: OAIM-téma vyhradená.

Kontakt: MUDr. Edit Rajzák

NsP Dunajská Streda, a.s.

Tel.: 031/5571215, 490

e-mail: editrajzak@gmail.com**Organizuje** Spolok lekárov Dunajská Streda a v spolu-
práci Riaditeľstvo NsP Dunajská Streda, a.s.**30.apríl – 3. máj - Tále, Hotel Stupka
20 rokov kochleárnej implantácie na Slovensku**Téma: Otológia, kochleárne implantáty, stredoušné im-
plantáty.**Kontakt:** Štefánia Horváthová

Tel.: 02/63531541

e-mail: horvathovas@pe.unb.skwww.orl-lfuk.sk, www.sso.sk**Organizuje** I.ORL klinika LFUK, UNB Bratislava, Slo-
venská spoločnosť pre otorinolaryngológiu a chirurgiu
hlavy a krku.

MÁJ 2014

**Každý pondelok o 17,00 hod.
Bratislava, Malá poslucháreň NTÚ LFUK
Odborný večer Spolku slovenských lekárov
v Bratislave****Kontakt:** Doc. MUDr. Vladimír Bzdúch, CSc.

DFNSP I. Detská klinika

Limbová 1, 833 40 Bratislava

tel.: 02/59371103

e-mail: bzduch@gmail.com, www.sslba.sk**Organizuje** Spolok slovenských lekárov v Bratislave.**Máj - Banská Bystrica, Hotel Dixon
Legislatíva a prax v ambulanciách klinickej logopé-
die**Téma: Aktuálne zmeny, vyhlášky a pracovné problémy
súvisiace.**Kontakt:** Mgr. Ivan Čabiňák

Tel.: 0907 945032

e-mail: cabinaki@mail.t-com.sk, www.logopetko.sk**Organizuje** Sekcia klinickej logopédie Slovenskej spo-ločnosti pre otorinolaryngológiu a chirurgiu hlavy
a krku a v spolupráci SKIZP.**Máj - Stará Lesná
Interaktívny odborný seminár pre sestry pracujúce
v diabetológii**Téma: Manažovanie terapie u ľudí s diabetes mellitus
na základe systematického selfmonitoringu.**Kontakt:** Mgr. Eva Szabóová

Tel.: 0907498493

e-mail: eva.szaboova58@gmail.com**Organizuje** Sekcia sestier pracujúcich v diabetológii
Slovenskej spoločnosti sestier a pôrodných asistentiek.**Máj - Žilina
Celoslovenská konferencia asistentov výživy**

Téma: Výživa v 3. tisícročí

Kontakt: Diana Kováčová

UNB Bratislava – Kramáre, OLVaS, Limbova 5, 833 05

Bratislava

Tel.: 0907 352820

e-mail: dianakovacova@atlas.sk**Organizuje** Sekcia asistentov výživy Slovenskej spo-
ločnosti sestier a pôrodných asistentiek.**Máj - Trenčín
Cyklus praktických zručností na ambulancii vše-
obecného lekára pre dospelých**Téma: Racionálna atb liečba v praxi VLD (CRP). Indikácia
a monitorovanie úspešnosti antikoagulačnej liečby
(INR). Ako je to s našou schopnosťou a ochotou hod-
notiť kvalitu liečby arteriálnej hypertenzie. Prevencia a
včasná diagnostika nádorových ochorení (stolica na
OK, markery onkologických ochorení, PSA).**Kontakt:** PhDr. Lujza Hanová,

prof. MUDr. Ján Gajdošík, PhD.

Tel.: 0905 651060, Fax: 02/52632136

e-mail: hanova@aslsr.sk, www.ssvl.sk**Organizuje** Slovenská spoločnosť všeobecného lekár-
stva.**Máj - Čadca, KNsP - posledný utorok v mesiaci**

Vedecká pracovná schôdza Spolku lekárov Kysúc

Téma: Šp. ambul. zdravotná starostlivosť.

Kontakt: RNDr. Jana Liščáková

Mikrobiologické laboratórium,

Kysucká NsP Čadca

Palárikova 2311, 022 16 Čadca

e-mail: lisckakova@kysuckanemocnica.sk**Organizuje** Spolok lekárov Kysuce a v spolupráci KNsP Čadca.**2.-3. máj - Horný Smokovec, Hotel Bellevue XIII. škola myelómu**

Téma: Aktuálne poznatky z problematiky mnohopočetného myelómu.

Kontakt: MUDr. Igor Vico, Rowex, s.r.o.

Hlaváčikova 39, 841 05 Bratislava

Tel.: 02/64461470, 0903 762668

e-mail: vico@rowex.sk, rowex@rowex.sk**Organizuje** Slovenská hematologická a transfuziologická spoločnosť a v spolupráci Slovenská myelómová spoločnosť.**3.-5. máj - Žďár nad Sázavou, ČR Konferencia Sekcie gynekológie detí a dospievajúcich ČGPS a SGPS**

Téma: Detská gynekológia.

Kontakt: MUDr. Zuzana Nižňanská, PhD.

Tel.: 02/68673679

e-mail: zuzani@gmail.com**Organizuje** Slovenská gynekologicko-pôrodná spoločnosť a v spolupráci Česká gynekologicko-pôrodná spoločnosť.**7. máj - Martin, UNM Vedecko-odborná pracovná schôdza Spolku lekárov v Martine**

Téma: Detská chirurgia – aktuálne trendy.

Kontakt: Doc. MUDr. Milan Dragula, PhD., mim.prof. Martin, Tel.: 043/4203503e-mail: dchir@unm.sk, dragula@jfm.uniba.sk**Organizuje** Klinika detskej chirurgie JLF UK a UNM, Spolok lekárov Martin.**9.-10. máj Bratislava Sympóziu „Umelecký hlas“**

Téma: Diagnostika a liečba porúch hlasu s dôrazom na umelecký hlas.

Kontakt: MUDr. Irina Šebová, CSc., MPHe-mail: irina.sebova@gmail.com**Organizuje** I. ORL klinika, Slovenská spoločnosť pre otorinolaryngológiu a chirurgiu hlavy a krku a v spolupráci Laryngologická sekcie, Foniatričná sekcia, Sekcia klinickej logopédie SSO, Foniatričná sekcia Českej ORL spoločnosti a chirurgie hlavy a krku, Hlasové centrum Praha.**14. máj Trenčín Krajský otorinolaryngologický seminár**

Téma: ORL, varia.

Kontakt: MUDr. Ján Večeřa

Legionárska 28, 911 01 Trenčín

Tel.: 032/6566118

e-mail: jan.vecera@fntn.sk**Organizuje** ORL klinika FN Trenčín, Medifórum – nekomerčné vzdelávacie centrum spoločnosti GlaxoSmithKline a v spolupráci Slovenská spoločnosť pre otorinolaryngológiu a chirurgiu hlavy a krku.**14.-16. máj - Žilina 33. kurz endoskopické chirurgie nosa a PND**

Téma: Endoskopická chirurgia nosa a PND.

Kontakt: MUDr. Pavol Lukášek, PhD.

ORL centrum JAS FNsP, V. Spányola 43, 012 07 Žilina

Tel.: 0904 472778

e-mail: lukasek@nspza.sk**Organizuje** ORL centrum JAS, FNsP Žilina, Slovenská spoločnosť pre otorinolaryngológiu a chirurgiu hlavy

a krku, Regionálna komora sestier Žilina.

15. máj Bratislava Bratislavský otorinolaryngologický seminár - BOS Nemocnica sv. CaM

Téma: Praktická otorinolaryngológia.

Kontakt: Prof. MUDr. Milan Profant, CSc.

I. ORL klinika, Antolská 11, 851 07 Bratislava

Tel.: 02/63531541

e-mail: profant@fnorl.sk**Organizuje** Slovenská spoločnosť pre otorinolaryngológiu a chirurgiu hlavy a krku, I. ORL klinika.**15.-16. máj - Brno (ČR), Hotel Voroněž VII. český a slovenský neuromuskulárny kongres**

Téma: Traumatické lézie periférnych nervov a svalov. Mononeuropatie. Radikulopatie. Bolesť.

Kontakt: MUDr. Stanislav Vohánka, CSc., MBA,

doc. MUDr. Peter Špalek, PhD.

Tel.: 0905 728338

e-mail: peter.spalek@seznam.cz, www.snmo.sk**Organizuje** Neuromuskulárny sekce České neurologické společnosti a v spolupráci Sekcia pre neuromuskulárne ochorenia SNeS.**15.-16. máj - Jasná, Hotel Grand IV. slovenský neuropsychiatrický kongres s medzinárodnou účasťou**

Témy: Neuropsychiatria.

Kontakt: Prof. MUDr. Peter Kukumberg, PhD.

II. neurologická klinika LFUK a UNB, Limbová 5, 833

40 Bratislava

Tel.: 02/59544239, Fax: 02/59542698

e-mail: peter.kukumberg@kr.unb.sk**Organizuje** Slovenská neuropsychiatrická spoločnosť.**15.-16. máj - Bratislava 2. konferencia Slovenskej spoločnosti radiačnej onkológie**

Téma: Radioterapia zhubných nádorov.

Kontakt: MUDr. Margita Pobjíková

Oddelenie radiačnej onkológie NOÚ,

Klenová 1, 833 10 Bratislava, Tel.: 02/59378693 755

e-mail: margita.pobjikova@nou.sk**Organizuje** Slovenská spoločnosť radiačnej onkológie.**15.-17. máj - Podbanské 42. májové hepatologické dni – Hepatológia 2014**

Téma: Štandardné a inovatívne diagnostické, preventívne a liečebné postupy v hepatológii, nealkoholová tuková choroba pečene, vírusové hepatitidy, karcinóm pečene, sekcia sestier, program pre pacientov.

Kontakt: Doc. MUDr. Peter Jarčuška, PhD.e-mail: petjarc@yahoo.com

Prof. MUDr. Jozef Glasa, CSc., PhD.

e-mail: jozef.glasa@szu.sk**Organizuje** Slovenská hepatologická spoločnosť.**16. máj - Bratislava Celoslovenská konferencia Slovenskej spoločnosti sestier a pôrodných asistentiek, Medzinárodný deň sestier****Kontakt:** PhDr. Ivana Vojteková, PhD. Slovenská spoločnosť sestier a pôrodných asistentiek, org. zložka SLS, Cukrová 3, 813 22 Bratislava

Tel.: 0902 404934

e-mail: ivana.vojtekova@fmed.uniba.sk**Organizuje** Slovenská spoločnosť sestier a pôrodných asistentiek, org. zložka Slovenskej lekárskej spoločnosti.**16. máj - Kúpele Smrdáky 130. regionálna vedecká schôdza Spolku lekárov Záhoria**

Téma: Viacodborová problematika.

Kontakt: PaedDr. Barbora Bunová, PhD.,

doc. MUDr. Jozef Marenčák, PhD., Tel.: 0905 592546

e-mail: barbora.bunova@gmail.com,
www.spoloklzs.sk**Organizuje** Spolok lekárov Záhoria.**16.-17. máj - Bratislava, NOÚ XI. konferencia Sekcie pre cervikálnu patológiu a kolposkopiu**

Téma: Kurz kolposkopie.

Kontakt: MUDr. Oliver Sádovský, CSc.e-mail: oliver.sadovsky@nou.sk**Organizuje** Slovenská gynekologicko-pôrodná spoločnosť v spolupráci s: NOÚ Bratislava.**21. máj - Martin, UNM Vedecko-odborná pracovná schôdza Spolku lekárov v Martine**

Téma: Transplantácie obličiek v UNM – výsledky. Echinokokové cysty. IBD – chirurgická liečba. Infragenikulárne revaskularizácie v liečbe kritického končatinového ischémie.

Kontakt: MUDr. Ján Janík, PhD.,

MUDr. Igor Šinák, PhD., Martin

Tel.: 043/4203674, 4203445, Fax: 043/4221407

e-mail: laca@jfm.uniba.sk**Organizuje** Spolok lekárov v Martine.**21. máj - Dolný Kubín, Veľká zasadačka DONSP Celoustavný seminár Spolku lekárov Orava**

Téma: Ortopedické oddelenie.

Kontakt: MUDr. Ján Sedliak

Dolný Kubín

e-mail: sekretarslo@gmail.com**Organizuje** Spolok lekárov Orava.**21. máj - Prešov, FNsP J.A. Reimana Zasadacia miestnosť Psychiatrickej liečebne Vedecko-pracovná schôdza Spolku lekárov Prešov**

Téma: Klinika ortopedie.

Kontakt: MUDr. M. Šimko, MUDr. M. Mýtnik, PhD.

FNsP J.A.Reimana, Prešov

Tel.: 051/7011177

Organizuje Spolok lekárov Prešov.**21. máj - Ružomberok, Chirurgická klinika Vedecká pracovná schôdza Spolku lekárov Ružomberok**

Téma: Aktuality v chirurgii.

Kontakt: MUDr. Roman Podoba, PhD.

Klinika radiačnej a klinickej onkológie ÚVN – FN, gen.

M. Vesela 21, 034 26 Ružomberok

Tel.: 044/4382240, Fax: 044/4382261

e-mail: podobar@uvn.sk**Organizuje** Spolok lekárov Ružomberok.**22. máj Tatranská Lomnica IX. lymfologický deň****Kontakt:** MUDr. Ewald Ambrózy, PhD.

II. interná klinika LFUK a UNB

Mickiewiczova 13, 813 69 Bratislava

Tel./Fax: 02/57290701

e-mail: ewald.ambrozy@angiologysk

MUDr. Andrej Džupina

Angiologická ambulancia Alian, s.r.o.

Sv. Jakuba 20, Bardejov

Tel.: 054/4722004, Fax: 054/4723464

e-mail: alian@stonline.sk**Organizuje** Lymfologická sekcia Slovenskej angiologicko-onkologickej spoločnosti.**22. máj - Michalovce, Veľká zasadačka NsP Š. Kuku, a.s. Vedecká pracovná schôdza Spolku lekárov Michalovce**

Téma: Chirurgické oddelenie.

Kontakt: MUDr. Dana Jurečková

Špitálska 2, 071 01 Michalovce

Tel.: 056/6416370

e-mail: jureckovad@gmail.com**Organizuje** Spolok lekárov Michalovce v spolupráci s: RLK Košice.**22.-23. máj - Bratislava, Hotel Holiday Inn
19. celoštátna konferencia SEKCAMA**

Témy: Neoadjuvantná liečba ca mammae. Follow – up ca mammae. Novinky z kongresov. Varia.

Kontakt: Doc. MUDr. Vladimír Bella, PhD.
OUSA Mamologické oddelenie,
Heydukova 10, 812 50 Bratislava
Tel.: 02/32249608, Fax: 02/52923711
e-mail: vbella@ousa.sk, www.sekcama.sk**Organizuje** Sekcia pre ca mammae (SEKCAMA) Slovenskej onkologickej spoločnosti.**22.-24. máj Martin****XXI. slovensko-česká konferencia o hemostáze a tromboze**www.hemostaza2014.sk**Organizuje** Slovenská spoločnosť pre hemostázu a trombozu.**23. máj Bratislava****Konferencia Sekcie pre infekčné ochorenia v gynekológii**

Téma: Liečba infekčných ochorení v tehotnosti.

Kontakt: Prof. MUDr. Karol Holomán, PhD.
Tel.: 02/48234349
e-mail: holoman@ruzinov.fnspsba.sk**Organizuje** Slovenská gynekologicko-pôrodná spoločnosť.**23. máj - Bratislava****VI. celoslovenská konferencia sekcie zdravotníckych pracovníkov pracujúcich v mamológii**

Téma: Nové diagnostické a terapeutické postupy v karcinóme prsníka z pohľadu sestry, význam edukácie v prevencii, diagnostike a liečbe karcinómu prsníka, ošetrovateľská starostlivosť o pacientku s karcinómom prsníka počas chirurgie, rádioterapie a chemoterapie, kazuistika v mamológii, varia.

Kontakt: PhDr. Erika Zámečníková
Mamologické oddelenie OÚA,
Heydukova 10, 812 50 Bratislava
Tel.: 02/32249608, 0911770676
e-mail: erika.zamecnikova@ousa.sk**Organizuje** sekcia zdravotníckych pracovníkov pracujúcich v mamológii Slovenskej spoločnosti sestier a pôrodných asistentiek, SEKCAMA SOS pri SLS, Slovenská onkologická spoločnosť.**23. máj - Rožňava, NsP sv. Barbory, a.s.****Vedecká pracovná schôdza Spolku gemerských lekárov v Rožňave**

Téma: GNLD – Psychiatrické ochorenia a ich multidisciplinárny rozmer + varia.

Kontakt: MUDr. Anna Šoltéssová
NsP sv. Barbory, Špitálska 1, 048 01 Rožňava
e-mail: srk.roznava@gmail.com**Organizuje** Spolok gemerských lekárov v Rožňave a v spolupráci Subregionálna lekárska komora v Rožňave, NsP sv. Barbory v Rožňave.**23.-24. máj - Orava – Námestovo, Hotel Altis
6. liptovsko - oravské lekárske dni**

Téma: Prevencia a terapia v pediatrii.

Kontakt: RNDr. Roman Smieško
Lekáreň pri poliklinike
Hollého 150, 015 01 Rajec
Tel./Fax: 041/5422717
e-mail: lekarenpk@stonline.sk
PharmDr. Alena Chytilová
Lekáreň u Anjela

S.Nováka 1764/4, 026 01 Dolný Kubín

Tel.: 043/5865054

e-mail: lekarenuanjela@stonline.sk**Organizuje** Spolok farmaceutov Martin.**23.-25. máj - Košice****Jarná psychofarmakologická schôdza PFS PsS SLS****Kontakt:** MUDr. Dagmar Breznoščáková
e-mail: dagmar.breznoscakova@upjs.sk**Organizuje** Psychofarmakologická sekcia SPsS v spolupráci s: LF UPJŠ a UNLP Košice.**28. máj - Dunajská Streda, Perfects****Pracovná schôdza Spolku lekárov Dunajská Streda**

Téma: Interné oddelenie-téma vyhradená.

Kontakt: MUDr. Edit Rajzák

NsP Dunajská Streda, a.s.

Tel.: 031/5571215, 490, e-mail: editrajzak@gmail.com**Organizuje** Spolok lekárov Dunajská Streda a v spolupráci Riaditeľstvo NsP Dunajská Streda, a.s.**28.-31. máj - Bardejovské kúpele, Kino Žriedlo****XX. bardejovské dni pneumológov a ftizeológov**

Téma: Chronická obštrukčná choroba pľúc, asthma bronchiale, infekcie dýchacích ciest, nádory dýchacích ciest, hrudníková chirurgia, vyšetrovacie metódy v pneumológii, tuberkulóza, varia, novinky v pneumológii a ftizeológii.

Kontakt: MUDr. Helena Leščišinová
NsP Sv.Jakuba, Ambulancia pneumológie a ftizeológie, Sv. Jakuba 21, 085 01 Bardejov
Tel.: 054/4788385, 0903 449450
e-mail: lescisinova.h@gmail.com**Organizuje** Slovenská pneumologická a ftizeologická spoločnosť a v spolupráci SSAKI, Spolok lekárov v Bardejove, NsP Sv.Jakuba,n.o. Bardejov.**28. – 31. máj - Tatranská Lomnica****XXII. slovenský angiologický kongres s medzinárodnou****Kontakt:** MUDr. Ewald Ambrózy, PhD.
II. interná klinika LFUK a UNB
Mickiewiczova 13, 813 69 Bratislava
Tel./Fax: 02/57290701e-mail: ewald.ambrozky@angiologysk
Prof. MUDr. Viera Štvrtinová, CSc.
II. interná klinika LFUK a UNB
Mickiewiczova 13, 813 69 Bratislava
Tel.: 02/57290311, Fax: 02/57290785
e-mail: vierastvrtinova@centrum.cz**Organizuje** Slovenská angiologická spoločnosť.**29. máj - Bardejov, NsP Sv. Jakuba n.o.****Vedecká pracovná schôdza Spolku lekárov v Bardejove**

Téma: Reumatologická.

Kontakt: MUDr. Martina Suchová, PhD.,
MUDr. Marcel Litavec
NsP sv. Jakuba n.o., Sv. Jakuba 21, 085 01 Bardejov
Tel.: 054/4788563**Organizuje** Spolok lekárov v Bardejove.**29. máj - Považská Bystrica, NsP****Vedecko-pracovná schôdza Spolku lekárov Považská Bystrica**

Téma: Pediatrické oddelenie.

Kontakt: MUDr. Ján Kozánek
Nemocničná 986, 017 26 Považská Bystrica
Tel.: 042/4304284
e-mail: oaim@nemocnicapb.sk, www.slpb.meu.sk**Organizuje** Spolok lekárov Považská Bystrica.**29. máj - Bojnice, Hotel pod Zámkom****Vedecko pracovná schôdza Spolku lekárov Priev-****dza**

Téma: Očné oddelenie + Oddelenie pľúcnych chorôb.

Kontakt: MUDr. Ladislav Frankovič

Psychiatrické oddelenie, NsP Prievidza, Nemocnica so sídlom v Bojniciach

Tel.: 046/5112548, 0918 717729

e-mail: ladislav@frankovic.sk**Organizuje** Spolok lekárov Prievidza.**29. máj - Trebišov****Vedecká pracovná schôdza Spolku lekárov Trebišov**

Téma: ORL JAS. Varia.

Kontakt: MUDr. Ľudmila Vasilková
ORL, 075 01 Trebišov
Tel.: 056/6660712**Organizuje** Spolok lekárov Trebišov a v spolupráci Regionálna lekárska komora Košice.**29. – 30. máj - Martin, UNM****XXXIII. dni mladých internistov s medzinárodnou účasťou**

Téma: Všetky odbory vnútorného lekárstva.

Kontakt: MUDr. Pavel Makovický, PhD.
Martin, Tel.: 043/4203485**Organizuje** I. Interná klinika JLF UK a UNM, Slovenská internistická spoločnosť, Spolok lekárov Martin.**29. – 30. máj - Martin****Dni mladých internistov**

Téma: Prednášky mladých internistov.

Kontakt:
Prof. MUDr. Marián Mokáň, DrSc., FRCP Edin
Martin
Tel.: 0903 551141
e-mail: mokanma@post.sk**Organizuje** Slovenská internistická spoločnosť.**30. máj Košice****Košický morfológický deň****UVL**

Téma: Lymfatický systém z pohľadu morfológie.

Kontakt: Prof. MUDr. Ján Danko, PhD.
UVL Košice, Komenského 73, 041 81 Košice
Tel.: 0915 984675
e-mail: jan.danko@uvlf.sk**Organizuje** Slovenská anatomická spoločnosť v spolupráci s: Univerzita veterinárskeho lekárstva a farmácie Košice.**30. máj Trenčín****41. celoslovenská konferencia sociálnych sestier a sociálnych pracovníkov**

Téma: Nové poznatky v sociálnej a zdravotnej starostlivosti

Kontakt: PhDr. Marta Majeriková
Fakultná nemocnica Trenčín, sociálne oddelenie
Legionárska 28, 911 71 Trenčín
Tel.: 032/6566633, 0908 535 661
e-mail: MMajerikova@zoznam.sk**Organizuje** sekcia sociálnych sestier a sociálnych pracovníkov Slovenskej spoločnosti sestier a pôrodných asistentiek, Fakultná nemocnica Trenčín, Veliteľstvo síl výcviku a podpory OS SR - Zdravotnícka správa, Fakulta zdravotníctva TNUAD v Trenčíne.

JÚN 2014

Každý pondelok o 17,00 hod.
Bratislava, Malá poslušáreň NTÚ LFUK
Odborný večer Spolku slovenských lekárov v Bratislave

Kontakt: Doc. MUDr. Vladimír Bzdúch, CSc.
 DFNsP I. Detská klinika
 Limbová 1, 833 40 Bratislava
 tel.: 02/59371103

e-mail: bzduch@gmail.com, www.sslba.sk

Organizuje Spolok slovenských lekárov v Bratislave.

Jún - Bojnice, SLK Bojnice a.s.
XIV. rehabilitačný zjazd

Téma: Vplyv životného štýlu na pohybový aparát. Úrazy a rehabilitácia. Varia.

Kontakt: MUDr. Emanuel Lorenz
 Oddelenie FBLR FNsP
 Slovenská 11/B, 940 34 Nové Zámky
 e-mail: lorenz@spnz.sk

Organizuje Slovenská spoločnosť fyziatrie, balneológie a liečebnej rehabilitácie a v spolupráci FNsP Nové Zámky.

Jún - Senec

22. konferencia histologických laborantov

Téma: Naše praktické a teoretické skúsenosti z práce v histologickom a cytologickom laboratóriu

Kontakt: Mgr. Jana Juranová
 Fakultná nemocnica Trnava, odd. patológie.
 A.Žarnova 11, 917 75 Trnava
 Tel.: 033 5938 551, 0915 706 258
 e-mail: jana.juranova@fntt.sk
 Ingrid Bajnociová, Cytopathos s. r.o.
 Limbova 5, 833 05 Bratislava
 Tel: 02 59542479

e-mail: bajnociova@cytopathos.sk

Organizuje Sekcia histologických laborantov SSLAZ, Patologicko - anatomické oddelenie FN Bratislava, Cytopathos s.r.o., Bratislava.

Jún - Miesto bude upresnené

XX. workshop sestier pracujúcich v diabetológii

Téma: Starostlivosť o ľudí s cukrovkou v minulosti a dnes

Kontakt: Mgr. Eva Szabóová, Tel.: 0907498493
 e-mail: eva.szaboova58@gmail.com

Organizuje Sekcia sestier pracujúcich v diabetológii Slovenskej spoločnosti sestier a pôrodných asistentiek.

Jún - Čadca, KNsP – posledný utorok v mesiaci
Vedecká pracovná schôdza Spolku lekárov Kysúc

Téma: Oddelenie úrazovej chirurgie a JIS.

Kontakt: RNDr. Jana Liščáková
 Mikrobiologické laboratórium,
 Kysucká NsP Čadca,
 Palárikova 2311, 022 16 Čadca

e-mail: liscakova@kysuckanemocnica.sk

Organizuje Spolok lekárov Kysuce a v spolupráci KNsP Čadca.

Jún - Svidník

Pracovná vedecká schôdza Spolku lekárov Svidník

Téma: Menežment pacientky s rizikovou graviditou.

Kontakt: MUDr. Juraj Gerženi
 Gynekologicko-pôrodné oddelenie
 Nemocnice arm.gen.L.Svobodu
 Svidník n.o., Svidník
 Tel.: 0917 787650

e-mail: juraj.gerzeni@svetzdraziva.com

Organizuje Spolok lekárov Svidník a v spolupráci Gynekologicko-pôrodné oddelenie Nemocnice arm.gen.L.Svobodu Svidník n.o.

4. – 6. jún - Nitra, SSSaPA

21. výročná konferencia Slovenskej urologickej spoločnosti SLS a Konferencia sekcie sestier pracujúcich v urológii

Kontakt: MUDr. Juraj Barta, FN Nitra
 e-mail: barta@fnnitra.sk
 Mgr. Olga Žňavová
 e-mail: znavova@unm.sk

Organizuje Slovenská urologická spoločnosť SLS, Sekcia sestier pracujúcich v urológii Slovenskej spoločnosti sestier a pôrodných asistentiek.

4. – 6. jún - Nitra

Výročná schôdza Slovenskej urologickej spoločnosti

Téma: Urológia v celkovom rozsahu.

Kontakt: MUDr. Juraj Barta, FNsP, Nitra
 Tel.: 037/6545396, e-mail: barta@fnnitra.sk

Organizuje Slovenská urologická spoločnosť v spolupráci s: Urologické oddelenie FNsP Nitra.

4.-7. jún - Štrbské Pleso, Hotel Patria

XXIV. diabetologické dni s medzinárodnou účasťou
 Téma: Diabetes ako interdisciplinárny problém.

Kontakt: Doc. MUDr. Emil Martinka, PhD.
 Národný endokrinologický a diabetologický ústav,
 Ľubochňa 144, 034 91 Ľubochňa
 Tel.: 044/4306111
 e-mail: emil.martinka@nedu.sk, www.diaslovakia.sk

Organizuje Slovenská diabetologická spoločnosť, Slovenská lekárska spoločnosť v spolupráci s: Národný endokrinologický a diabetologický ústav, Ľubochňa.

5.-6. jún - Košice

31. pediatriká pracovná konferencia s medzinárodnou účasťou

Kontakt: Prof. MUDr. Ľudmila Podracká, CSc.
 I.klinika detí a dorastu UPJŠ LF a DFN,
 Tr. SNP 1, 040 66 Košice
 Tel.: 055/2354132, Fax: 055/6428935
 e-mail: podracka@lf.upjs.sk

Organizuje Slovenská pediatriká spoločnosť.

6.-8. jún - Brno (ČR), Hotel Voroněž

Kongres SGPS a ČGPS

Téma: Prevencia v gynekológii a pôrodnictve, operatíva, varia.

Kontakt: Prof. MUDr. Ján Danko, PhD.
 Tel.: 043/4134185
 e-mail: danko@jfm.uniba.sk

Organizuje Slovenská gynekologicko-pôrodná spoločnosť v spolupráci s: ČGPS.

12.-13. jún - Rajec Teplice, Hotel Diplomat
III. Pompeho deň

Téma: Pompeho choroba. Patogenéza. Diagnostika. Liečba.

Kontakt: Doc. MUDr. Peter Špalek, PhD.
 Tel.: 0905 728338
 e-mail: peter.spalek@seznam.cz, www.snmo.sk

Organizuje Sekcia pre neuromuskulárne ochorenia SNeS.

12.- 14. jún - Štrbské Pleso, Hotel Patria

X. kongres slovenských a českých dermatovenerológov s medzinárodnou účasťou

Téma: Choroby kože, choroby prenosné pohlavným stykom.

Kontakt: Doc. MUDr. Dušan Buchvald, PhD.
 Detská dermatovenerologická klinika LFUK a DFNsP,
 Limbová 1, 833 40 Bratislava
 Tel.: 02/59371101, e-mail: buchvald@nextra.sk

Organizuje Slovenská dermatovenerologická spoločnosť

nosť a v spolupráci Česká dermatovenerologická spoločnosť ČLS JEP.

12. – 14. jún - Horný Smokovec, Grand Hotel Bellevue

Kongres Slovenskej internistickej spoločnosti

Téma: Prednášky z rôznych podoborov internej medicíny. Sekcia venovaná prednáškam víťazov Dní mladých internistov. Blok kazuistiky v internej medicíne.

Kontakt: Prof. MUDr. Ivica Lazúrová, PhD.
 Tel.: 0903 493895

e-mail: ivica.lazurova@upjs.sk

Doc. MUDr. Soňa Kiňová, PhD.

Tel.: 02/57290249, Fax: 02/57290392

e-mail: sonakinova@hotmail.com

Organizuje Slovenská internistická spoločnosť a v spolupráci Slovenská kardiologická spoločnosť, Slovenská gastroenterologická spoločnosť, Slovenská imunologická spoločnosť.

12.-15. jún - Bratislava, Hotel Radisson

XI. slovenský psychiatrický zjazd

Téma: Hraničná porucha osobnosti. Zriedkavé poruchy v psychiatrii. Prevencia a profylaxia v psychiatrii. Varia.

Kontakt: MUDr. Lívia Vavrusová, PhD.
 PK SZU UNB Ružinov,
 Ružinovská 6, 826 06 Bratislava
 e-mail: vavrusova.consulting@gmail.com

Organizuje Slovenská psychiatrická spoločnosť.

13.-14. jún - Bardejovské kúpele

XXVIII. Hildebrandove bardejovské gastroenterologické dni

Téma: Deň zaujímavých gastroenterologických kazuistik. Horúce témy v gastroenterológii.

Kontakt: MUDr. Marika Zakuciová, PhD.
 e-mail: marikazakuciova@centrum.sk

Organizuje Slovenská gastroenterologická spoločnosť.

13. – 14. jún - Prešov

XXII. slovenské dialógy o bolesti

Téma: Bolesť

Kontakt: Jana Snopková
 FNsP FDR, Algeziologická klinika SZU,
 Nám. L. Svobodu 1, 975 17 Banská Bystrica
 e-mail: jsnopkova@nsppb.sk
 Tel.: 0908148808

Organizuje Slovenská lekárska spoločnosť, Sekcia sestier pracujúcich v algeziológii Slovenskej spoločnosti sestier a pôrodných asistentiek, Slovenská spoločnosť pre štúdium a liečbu bolesti.

13.-14. jún Prešov

XXII. slovenské dialógy o bolesti

Téma: Akútna, chronická a nádorová bolesť. Paliatívna medicína. Intervenčná algeziológia.

Kontakt: MUDr. Darina Hasarová
 Hollého 14/A, OAIM FNsP, 080 01 Prešov
 Tel.: 0903 684075
 e-mail: hasaroda@gmail.com

Organizuje Slovenská spoločnosť pre štúdium a liečbu bolesti, v spolupráci s: Sekcia paliatívnej medicíny SSSLB, Sekcia intervenčnej algeziológie SSSLB, Sekcia algeziologických sestier.

13.-15. jún Mikulov (ČR)

3rd Urogenital Pathology Meetings

Téma: Nádory obličiek.

Kontakt: Prof. MUDr. Ondrej Hes
 e-mail: hes@medima.cz
 Prof. MUDr. Michal Michal
 e-mail: michal@medima.cz
 Biopická laboratoř,
 Mikuláské nám. 4, 326 00 Plzeň, ČR,
 Tel.: 603835353

e-mail: biopticka@biopticka.cz, www.biopticka.cz
Organizuje Šiklův ústav patológie LF UK v Plzni, ČR, Bi-optická laboratoř, Plzeň, ČR, SSP SLS a Cytopathos, s.r.o.

18. jún - Martin, UNM Prezentácia mladých pracovníkov I. internej kliniky UNM

Téma: Všetky odbory vnútorného lekárstva.
Kontakt: MUDr. Pavel Makovický, PhD.
 Martin
 Tel.: 043/4203485

Organizuje I. Interná klinika JLF UK a UNM, Slovenská internistická spoločnosť.

18. jún - Dolný Kubín, Veľká zasadačka DONSP Celostavňový seminár Spolku lekárov Orava

Téma: Neurologické oddelenie.
Kontakt: MUDr. Marián Kyčina
 Dolný Kubín
 e-mail: sekretarslo@gmail.com

Organizuje Spolok lekárov Orava.

18. jún - Prešov, FNŠP J.A.Reimana, Zasadacia miestnosť Psychiatrickej liečebne

Vedecko-pracovná schôdza Spolku lekárov Prešov
 Téma: Súkromní lekári.
Kontakt: MUDr. Ľ. Straka,
 MUDr. Miroslav Mýtnik, PhD.
 FNŠP J.A.Reimana, Prešov
 Tel.: 051/7011177

Organizuje Spolok lekárov Prešov.

18. jún - Ružomberok, Neurochirurgická klinika Vedecká pracovná schôdza Spolku lekárov Ružomberok

Téma: Aktuality v neurochirurgii.
Kontakt: MUDr. Roman Podoba, PhD.
 Klinika radiačnej a klinickej onkológie
 ÚVN – FN,
 gen. M. Vesela 21, 034 26 Ružomberok
 Tel.: 044/4382240, Fax. 044/4382261
 e-mail: podobar@uvn.sk

Organizuje Spolok lekárov Ružomberok.

18.-20. jún - Bardejov, Bardejovské Kúpele VIII. bardejovské onkologické dni

Téma: Onkologická.
Kontakt: MUDr. Jozef Chovanec
 POKO, MUDr. Marcel Litavec
 NsP sv. Jakuba n.o.,
 Sv. Jakuba 21, 085 01 Bardejov
 Tel.: 054/4788314

Organizuje Spolok lekárov v Bardejove.

18. – 22. jún - Jasná XXIII. celoslovenský kongres sekcie sestier pracujúcich v nefrológii

Téma: Nozokomiálne nákazy u dialyzovaných pacientov
Kontakt: PhDr. Jana Hičiková
 Nefro-dialyzačné centrum s.r.o.,
 Priehradka 18/A, 036 01 Martin
 Tel.: 00421 907 103 663
 e-mail: jhicikova@gmail.com

Organizuje sekcia sestier pracujúcich v nefrológii Slovenskej spoločnosti sestier a pôrodných asistentiek, Slovenská komora sestier a pôrodných

19. jún - Lučenec, Kaviareň Hviezda Vedecká pracovná schôdza Spolku lekárov Lučenec

Téma: Asociácia súkromných lekárov.
Kontakt: MUDr. Peter Kirschner
 Nám. Republiky 14, 984 39 Lučenec
 e-mail: kirschner@lcnspl.sk

Organizuje Spolok lekárov Lučenec.

19. jún - Michalovce, Veľká zasadačka NsP Š. Kukuru, a.s.

Vedecká pracovná schôdza Spolku lekárov Michalovce
 Téma: II. interné oddelenie.

Kontakt: MUDr. Dana Jurečková
 Špitálska 2, 071 01 Michalovce
 Tel.: 056/6416370
 e-mail: jureckovad@gmail.com

Organizuje Spolok lekárov Michalovce a v spolupráci RLK Košice.

19.-20. jún - Šamorín – Čilistov, Hotel Kormorán 6. slovenský kongres s medzinárodnou účasťou: Trauma v detskom veku

Kontakt: MUDr. Ľubomír Sýkora
 e-mail: syky.lubomir@gmail.com
Organizuje Klinika detskej chirurgie DFNSP v Bratislave v spolupráci s: Slovenská spoločnosť detskej chirurgie, traumatológie a endoskopickéj chirurgie.

19.-21. jún - Tále, Hotel Partizán Banskobystrické dni pediatrickej anestézie

Témy: Behaviorálna príprava detí pred anestéziou. Regionálna anestézia v detskom veku. Pain servis u detí.
Kontakt: SIMED, s.r.o.
 MUDr. Miroslav Hanula, PhD.
 Bagarova 1, 974 01 Banská Bystrica
 Tel.: 0905 742611
 e-mail: m.hanula@gmail.com, www.pedanest.sk
Organizuje Slovenská spoločnosť anestéziológie a intenzívnej medicíny, Sekcia pediatrickej anestézie a v spolupráci Slovenská pediatrická spoločnosť, Detská fakultná nemocnica s poliklinikou Banská Bystrica. II. Klinika pediatrickej anestézie SZU.

20.-21. jún - Trstená Analýza perinatálnej starostlivosti v SR za rok 2013

Témy: Analýza perinatálnych výsledkov za rok 2013 v SR.
Kontakt: Doc. MUDr. Miroslav Korbel, CSC.,
 MUDr. Marián Tholt
 Tel.: 02/68672525
 e-mail: miroslav.korbel@gmail.com
Organizuje Slovenská gynekologicko-pôrodná spoločnosť.

20.-21. jún - Senec, Hotel Senec Letný biopický seminár SD IAP

Téma: Obťažné biopické prípady v chirurgickej patológii.
Kontakt: MUDr. Boris Rychlý, PhD.
 Iveta Raymannova, Cytopathos, s.r.o.
 Limbová 5, 833 05 Bratislava
 Tel.: 02/59542791
 e-mail: cytopathos@cytopathos.sk www.cytopathos.sk
Organizuje Spol. Cytopathos, s.r.o., SSP SLS.

25. jún - Dunajská Streda, Perfects Pracovná schôdza Spolku lekárov Dunajská Streda

Téma: Oddelenie FBLR-téma vyhradená.
Kontakt: MUDr. Edit Rajzák
 NsP Dunajská Streda, a.s.
 Tel.: 031/5571215, 490
 e-mail: editrajzak@gmail.com
Organizuje Spolok lekárov Dunajská Streda a v spolupráci Riaditeľstvo NsP Dunajská Streda, a.s.

25.-26. jún - Martin 24. martinské dni dýchania

Kontakt: Doc. RNDr. Soňa Fraňová, PhD.
 Tel.: 043/2633602, VOIP 41602
 e-mail: franova@jfmmed.uniba.sk
Organizuje JLF UK v Martine, Ústav farmakológie JLF UK v Martine a v spolupráci Slovenská farmakologická spoločnosť, Spolok lekárov v Martine.

25.-27. jún - Martin, Aula Magma, Malá Hora 64. česko-slovenské farmakologické dni

Kontakt: Doc. RNDr. Soňa Fraňová, PhD.
 Tel.: 043/2633602, VOIP 41602
 e-mail: franova@jfmmed.uniba.sk
Organizuje JLF UK v Martine, Ústav farmakológie JLF UK v Martine a v spolupráci Slovenská farmakologická spoločnosť, Spolok lekárov v Martine.

26. jún - Partizánske XXXIII. vedecká konferencia s medzinárodnou účasťou

Téma: Multidisciplinárne riešenie problémov rizikových skupín obyvateľstva I. Ošetrovateľstvo, Sociálna práca, Verejné zdravotníctvo/, Varia
Kontakt: Prof. PhDr. Ivica Gulášová, PhD.
 Narcisová 40, 821 01 Bratislava
 Tel.: 0903139645
 e-mail: mpalun@gmail.com, ivica.gulasova@post.sk
Organizuje sekcia pedagogických pracovníkov Slovenskej spoločnosti sestier a pôrodných asistentiek, Vysoká škola zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety, n.o., Bratislava, Ústav Sv. Cyrila a Metoda, Partizánske.

26. jún, Považská Bystrica, NsP Vedecko-pracovná schôdza Spolku lekárov Považská Bystrica

Téma: OAIM.
Kontakt: MUDr. Ján Kozánek
 Nemocničná 986,
 017 26 Považská Bystrica
 Tel.: 042/4304284
 e-mail: oaim@nemocnicapb.sk, www.slpb.meu.sk
Organizuje Spolok lekárov Považská Bystrica.

26. jún - Rožňava, NsP sv. Barbory, a.s. Vedecká pracovná schôdza Spolku gemerských lekárov v Rožňave

Téma: Nové poznatky v chirurgii a úrazovej chirurgii.
Kontakt: MUDr. Anna Šoltésová
 NsP sv. Barbory, Špitálska 1, 048 01 Rožňava
 e-mail: srlk.roznava@gmail.com
Organizuje Spolok gemerských lekárov v Rožňave a v spolupráci Subregionálna lekárska komora v Rožňave, NsP sv. Barbory v Rožňave.

26. jún Trebišov Vedecká pracovná schôdza Spolku lekárov Trebišov

Téma: Novinky v gynekológii.
Kontakt: MUDr. Martin Bubán, MPH
 Gynekologicko-pôrodné oddelenie,
 075 01 Trebišov
 Tel.: 056/6660710
Organizuje Spolok lekárov Trebišov v spolupráci s: Regionálna lekárska komora Košice.

Renvela predlžuje prežívanie pacientov na dialýze,

SANOFI RENAL

Renvela
sevelamer carbonate

Skrátená informácia o lieku: Renvela 800 mg filmom-obalené tablety; Renvela 2,4 g prášok na perorálnu suspenziu.

Dostupné balenia: 180 filmom obalených tabliet, 60 alebo 90 sáčkov s obsahom 2,4 g prášku na perorálnu suspenziu. **Liečivo:** sevelamer karbonát. **Držiteľ rozhodnutia o registrácii:** Genzyme B.V., Gooimeer 10, NL-1411 DD Naarden, Holandsko. **Indikácie:** kontrola hyperfosfatémie u dospelých pacientov, ktorí sú hemodialyzovaní alebo majú peritoneálnu dialýzu. Kontrola hyperfosfatémie u dospelých pacientov s chronickou chorobou obličiek, ktorí nie sú liečení dialýzou s hladinou fosfátov v sére $>1,78$ mmol/l. **Kontraindikácie:** precitlivenosť na liečivo alebo na ktorúkoľvek z pomocných látok, hypofosfatémia, obštrukčná choroba čriev. **Osobitné upozornenia a opatrenia pri používaní:** Renvela sa má používať v kontexte kombinovaného terapeutického postupu, ktorý môže zahŕňať suplementáciu vápnika, 1,25-dihydroxy vitamín D3 alebo niektorý z jeho analógov na kontrolu vývoja renálnej kostnej choroby. Účinnosť a bezpečnosť Renvely nebola stanovená u dospelých pacientov s chronickým ochorením obličiek bez dialýzy so sérovou hladinou fosforu $<1,78$ mmol/l a u pacientov s týmito poruchami: dysfagia, poruchy prehltnutia, závažné poruchy gastrointestinálnej motility, aktívny zápal čriev, veľká operácia gastrointestinálneho traktu. Liečbu treba prehodnotiť u pacientov, u ktorých sa vyvinie silná zápcha alebo iné vážne gastrointestinálne symptómy. U pacientov s chronickou chorobou obličiek sa môžu vyvinúť nízke hladiny vitamínov A, D, E a K. U pacientov s chronickou chorobou obličiek sa môže vyvinúť hypokalcémia alebo hyperkalcémia. **Interakcie:** interakčné štúdie sa neuskutočnili u dialyzovaných pacientov. Renvela sa nemá užívať zároveň s ciprofloxacínom. U pacientov užívajúcich antiarytmické a antikonvulzívne lieky sa pri predpisovaní Renvely má postupovať opatrne. Odporúča sa dôkladnejšie monitorovanie pacientov s hypotyreoidizmom, ktorí súčasne užívajú sevelamer karbonát a levotyroxín. **Špeciálne skupiny pacientov:** účinnosť a bezpečnosť u detí mladších ako 18 rokov nebola skúmaná. **Gravidita a laktácia:** nie sú žiadne údaje o používaní sevelameru u tehotných žien. Nie je známe, či sa liečivo vylučuje do materského mlieka. **Dávkovanie a spôsob podávania:** Odporúčaná počiatočná dávka sevelamer karbonátu je 2,4 g alebo 4,8 g denne a je založená na klinických potrebách a hladiny fosforu v sére. Hladina fosforu v sére sa musí monitorovať a dávka sevelamer karbonátu titrovať každé 2-4 týždne, kým sa nedosiahne prípustná hladina fosforu v sére. Prášok na orálnu suspenziu Renvela sa má užívať trikrát denne s jedlom. **Nežiaduce účinky:** veľmi časté ($\geq 1/10$): nauzea, vracanie, bolesť hornej časti brucha, zápcha. Časté ($\geq 1/100$, $< 1/10$): hnačka, dyspepsia, plynatosť, abdominálna bolesť. Ďalej sa zaznamenali: pruritus, vyrážka, intestinálna obštrukcia, ileus/subileus, intestinálna perforácia. **Výdaj lieku viazaný na lekárske predpis. Dátum poslednej revízie:** december 2011.

Dátum prípravy materiálu: August 2013.

Určené pre odbornú verejnosť.

Použitá literatúra: 1. Block et al *Kidney International* 2007; 71:438–441.

Blížšie informácie o lieku získate na adrese:

sanofi-aventis Pharma Slovakia, s. r. o., Einsteinova 24, 851 01 Bratislava, tel: +421 2 33 100 100

ACLASTA®

OSTEOPROTEKTIVITA

V JEDNEJ INFÚZII RAZ ZA 12 MESIACOV

KOMPLETNÉ SPEKTRUM OSTEOPOROTICKÝCH INDIKÁCIÍ^{1,*,†}

- Významne redukuje 3-ročné riziko zlomenín vo všetkých kľúčových osteoporotických miestach^{1,*,†}

70%

zníženie rizika*
zlomenín stavcov
chrbtice¹

41%

zníženie rizika*
zlomenín krčka
stehrovej kosti¹

25%

zníženie rizika*
nevertebrálnych
zlomenín^{1,**,†}

*V porovnaní s placebom. **Nevertebrálne fraktúry sú fraktúry zápästia, rebier, rúk, ramenného a bedrového kĺbu, nepatria tam fraktúry prstov na rukách a nohách ani kraniofaciálne fraktúry. 1. Black DM et al. N Eng J Med. 2007 356: 180-1822
†Štúdia u postmenopauzálnych žien.

Aclasta® 5 mg infúzy roztok

Prezentácia: Kyselina zoledrónová. 100 ml infúzneho roztoku obsahuje 5 mg kyseliny zoledrónovej (ako monohydrátu). **Indikácie:** ▶ Liečba osteoporózy u postmenopauzálnych žien a u dospelých mužov pri zvýšenom riziku zlomenín, vrátane tých s nedávnou zlomeninou krčka stehrovej kosti následkom minimálnej traumy. ▶ Liečba osteoporózy spojenej s dlhodobou systémovou liečbou glukokortikoidmi u postmenopauzálnych žien a u dospelých mužov, u ktorých je zvýšené riziko zlomenín. ▶ Liečba Pagetovej choroby kostí u dospelých. **Dávkovanie:** Postmenopauzálna osteoporóza, osteoporóza u mužov a osteoporóza spojená s dlhodobou systémovou liečbou glukokortikoidmi: Jednorazová intravenózna infúzia 5 mg Aclasty podávaná raz ročne. Optimálne trvanie liečby osteoporózy bisfosfonátmi sa nestanovilo. Potreba pokračovať v liečbe sa má u jednotlivých pacientov pravidelne prehodnocovať, najmä po 5 alebo viacerých rokoch používania. U pacientov s nedávnou zlomeninou krčka stehrovej kosti následkom minimálnej traumy sa odporúča podať infúziu Aclasty dva alebo viac týždňov po ošetrení zlomeniny krčka stehrovej kosti. U týchto pacientov sa odporúča podať perorálne alebo intramuskulárne saturačnú dávku 50 000 až 125 000 IU vitamínu D pred prvou infúziou Aclasty. **Pagetova choroba:** Jednorazová intravenózna infúzia 5 mg Aclasty. Po iniciálnej liečbe Aclastou sa pri Pagetovej chorobe pozoruje u pacientov s odpoveďou na liečbu obdobie dlhšej remisie. Opakovanie liečby pozostáva z ďalšej intravenózne infúzie 5 mg Aclasty s intervalom jedného roka alebo dlhším po iniciálnej liečbe u pacientov, u ktorých dôjde k relapsu. Aclasta (5 mg bezvodkej kyseliny zoledrónovej v 100 ml vodného roztoku) sa podáva ako jednorazová intravenózna infúzia cez osobitnú infúziu súpravu s odvzdušnením konštantnou rýchlosťou. Infúzia nesmie trvať menej ako 15 minút. Aclasta je kontraindikovaná u pacientov s klírensom kreatinínu < 35 ml/min, úprava dávky nie je potrebná u pacientov s klírensom kreatinínu ≥ 35 ml/min alebo poruchou funkcie pečene. Pozri súhrn charakteristických vlastností lieku. **Kontraindikácie:** Precitlivosť na liečivo, na akékoľvek bisfosfonáty alebo na ktorúkoľvek z pomocných látok. Hypokalcémia. Závažná porucha funkcie obličiek s klírensom kreatinínu < 35 ml/min. Gravidita a laktácia. **Upozornenia/Varovania:** Použitie Aclasty sa neodporúča u detí a dospievajúcich. Po podaní Aclasty sa pozorovalo poškodenie funkcie obličiek, najmä u pacientov s už prítomnou dysfunkciou obličiek alebo inými rizikami vrátane pokročilého veku, súbežného podania nefrotoxickej liečby, súbežnej diuretickej liečby alebo dehydratácie. Porucha funkcie obličiek sa pozorovala u pacientov po jednom podaní. Klírens kreatinínu sa má vypočítať na základe aktuálnej telesnej hmotnosti pomocou Cockcroftovho-Gaultovho vzorca pred každou dávkou Aclasty. Prechodné zvýšenie kreatinínu v sére môže byť väčšie u pacientov so základným poškodením funkcie obličiek. Monitorovanie kreatinínu v sére sa má zväčšiť u rizikových pacientov. Aclasta sa má používať opatrne pri súbežnom použití s inými liekmi, ktoré môžu ovplyvniť funkciu obličiek. Najmä starších pacientov a tých, ktorí dostávajú diuretiká, je potrebné pred podaním Aclasty primerane hydratovať. Jednorazová dávka Aclasty nemá byť väčšia ako 5 mg a podanie infúzie má trvať najmenej 15 minút. Ak je pred začatím liečby Aclastou prítomná hypokalcémia, musí sa liečiť dostatočným príivodom vápnika a vitamínu D. Je potrebné liečiť aj iné poruchy metabolizmu minerálnych látok (napr. znížená tvorba parathormónu, intestinálna malabsorpcia vápnika). Lekári majú zväčšiť klinické sledovanie týchto pacientov. V súvislosti s podaním Aclasty sa odporúča dostatočný príivod vápnika a vitamínu D. U pacientov s Pagetovou chorobou sa pred infúziou Aclasty odporúča stanoviť vápnik v sére a naliehavo sa odporúča dostatočný príivod vitamínu D a počas najmenej 10 dní po podaní Aclasty zabezpečenie dostatočnej suplementácie vápnika (najmenej 500 mg elementárneho vápnika dvakrát denne). Pacientov je potrebné informovať o symptómoch hypokalcémie a primerane klinicky sledovať počas rizikového obdobia. U pacientov liečených bisfosfonátmi vrátane Aclasty bola zriedkavo hlásená silná bolesť kostí, kĺbov a/alebo svalov, príležitostne znemožňujúca pohyblivosť. Keďže Aclasta obsahuje to isté liečivo, ktoré sa nachádza v Zomete (kyselinu zoledrónovú) a ktoré sa používa pri onkologických indikáciách, pacient liečený Zometou nemá dostávať liečbu Aclastou. Prevažne u pacientov s malignitami, ktorí dostávali režimnú liečbu zahŕňajúcu bisfosfonáty vrátane kyseliny zoledrónovej, sa zaznamenala osteonekróza čeluste. Väčšina hlásených prípadov súvisela s dentálnymi zákrokmi. Ak je to možné, pacienti sa majú počas liečby vyvarovať invazívnym dentálnym zákrokom. Dentálny chirurgický zákrok môže zhoršiť stav pacientov, u ktorých počas liečby bisfosfonátom vznikne osteonekróza čeluste. Pri liečbe bisfosfonátmi, predovšetkým pri dlhodobej liečbe osteoporózy, boli hlásené atypické subtrochanterické a diafyzárne zlomeniny stehrovej kosti, ku ktorým dochádza po minimálnej alebo žiadnej traume a ktoré sú často bilaterálne. Aclasta nemá žiadny alebo má zanedbateľný vplyv na schopnosť viesť vozidlá a obsluhovať stroje. **Interakcie:** Opatrnosť je potrebná, keď sa Aclasta podáva spolu s liekmi, ktoré môžu významne ovplyvniť funkciu obličiek (napr. aminoglykozidy alebo diuretiká, ktoré môžu spôsobiť dehydratáciu). **Nežiaduce účinky:** Zvyčajne bývajú mierne a prechodné a sú podobné ako pri intravenóznom podaní iných bisfosfonátov. Celkový percentuálny podiel pacientov, u ktorých sa vyskytli symptómy po podaní, bol 44,7% po prvej, 16,7% po druhej a 10,2% po tretej infúzii. Incidencia jednotlivých symptómov po prvej infúzii: horúčka (17,1%), myalgia (7,8%), symptómy podobné chrípke (6,7%), artralgia (4,8%) a bolesť hlavy (5,1%). Incidencia týchto symptómov sa výrazne znížovala pri ďalších dávkach Aclasty. Väčšina týchto symptómov sa vyskytla počas prvých troch dní po podaní Aclasty, bola mierna až stredne závažná a zmizla do troch dní od ich nástupu. Osteonekróza čeluste sa zaznamenala predovšetkým u pacientov s malignitami, ktorí dostávali režimnú liečbu zahŕňajúcu bisfosfonáty vrátane kyseliny zoledrónovej. Veľmi častým nežiaducim účinkom je horúčka. Úplný zoznam nežiaducich účinkov, pozri súhrn charakteristických vlastností lieku. **Balenie:** 1x100 ml/5 mg. **Registračné číslo:** EU/1/05/308/001. **Dátum revízie informácie:** Júl 2013. **Poznámka:** Liek je viazaný na lekársky predpis. Pred predpísaním lieku si prečítajte súhrn charakteristických vlastností lieku, ktorý získate na adrese:

 NOVARTIS
PHARMACEUTICALS

Novartis Slovakia s.r.o., Galvaniho 15/A, 821 04 Bratislava,
Tel.: +421 2 5070 6111, Fax: +421 2 5070 6100, www.novartis.com

Aclasta®
Acidum zoledronicum 5 mg
roztok na infúziu

Oddaní budúcnosti dermatológie

Spojili sme sa, aby sme boli ešte lepšími